ECORYS

„ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ“ 2014-2020“

Оценка на приноса на подкрепата от ЕСИФ за постигането на специфичните цели по инвестиционните приоритети по всеки приоритет

Министерство на регионалното развитие и благоустройството

ЕКОРИС Саут Ийст Юроп ЕООД

София, април 2023 г.

Съдържание

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ 3

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ 5

СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ 8

РЕЗЮМЕ 9

ВЪВЕДЕНИЕ 14

1. **Обхват на оценката** 19
2. **Оценъчни въпроси** 20

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ПОДХОД 23

ОТГОВОР НА ОЦЕНЪЧНИТЕ ВЪПРОСИ 26

Ефективност 26

ОВ1.1. Какъв е напредъкът при постигането на целевите стойности на индикаторите за продукт по инвестиционни приоритети? 26

ОВ1.2. Какъв е напредъкът в постигането на специфичните цели на Програмата по всички инвестиционни приоритети, съгласно установения принос на програмата и постигнатите стойности по индикаторите за продукт? 46

ОВ1.3. Какви са промените в постигнатите стойности на индикаторите за резултат по Програмата? Какъв е приносът на ОПРР 2014-2020 за постигане на съответните стойности? Има ли външни фактори, които влияят върху постигането на целевите стойности и какъв е дела на тяхното влияние? 55

ОВ1.4. Каква е разликата между очакваните (целеви стойности) и постигнатите конкретни (реални) резултати (приноса на програмата за промените в постигнатите стойности на индикаторите за резултат) и въздействие на интервенциите на ОПРР? 67

ОВ1.5. Каква е ефективността (отношението между целите и постигнатите резултати) на интервенциите по ОПРР? 68

ОВ1.6. Кои са примерите за добри практики и успешни проекти при интервенциите по ОПРР? 75

Ефикасност 86

ОВ2.1. Каква е оценката на въздействието върху административния капацитет на УО и на бенефициентите? 86

ОВ2.2. Какви са основните поуки от гледна точка на дизайна и времевото стартиране на интервенциите по ОПРР? 95

ОВ2.3 Каква е ефикасността (отношение между вложен ресурс и постигнати резултати) на интервенциите по ОПРР? 106

Въздействие и хоризонтални политики 113

ОВ3.1. Какъв е ефектът на интервенциите по ОПРР върху макроикономическите показатели на Р. България (използване на модела СИБИЛА)? 113

ОВ3.2. Каква е оценката на социално-икономическото въздействие на интервенциите по ОПРР 2014-2020? 116

ОВ3.3. Какъв е приносът на ОПРР 2014-2020 за постигането на целите на стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж? 130

ОВ3.4. Кои са идентифицираните непланирани ефекти (положителни и отрицателни) от интервенциите на ОПРР, в т.ч. косвени и индуцирани ефекти, неочаквани ефекти и др.? Какъв е постигнатият интегриран ефект на макроикономическо ниво от изпълнението на ОПРР? *135*

ОВ3.5. Каква е оценката на приноса на интервенциите по ОПРР 2014-2020 за изпълнение на хоризонталните политики на ЕС? *139*

УСТОЙЧИВОСТ **143**

ОВ4.1. Каква е полезността и устойчивостта (отношението между идентифицираните нужди и постигнатите резултати) на интервенциите по ОПРР? ***143***

ДОПЪЛНЯЕМОСТ **148**

ОВ5.1. Подходяща ли е и ефективно ли се осъществява координацията и допълняемостта на ОПРР 2014-2020 с други оперативни програми и национални стратегически документи (програми, стратегии)? Постигнати ли се икономии от мащаба, допълняемост на инвестициите с другите програми, интегриран и синергичен ефект за целевата територия и добавена стойност от реализираната инвестиция? Какви са добрите и има ли примери за лоши практики? *148*

ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ **153**

ПРИЛОЖЕНИЯ **163**

ПРИЛОЖЕНИЕ 1. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНАТА ИНФОРМАЦИЯ 163
ПРИЛОЖЕНИЕ 2. ПРОМЕНИ В ОПРР 2014-2020 164
ПРИЛОЖЕНИЕ 3. ИНТЕГРИРАНЕ НА ХОРИЗОНТАЛНИТЕ ПРИНЦИПИ В ПРОЦЕСА НА ПРОГРАМИРАНЕ НА ОПРР 2014-2020 168
ПРИЛОЖЕНИЕ 4. УСПЕШНИ ПРОЕКТИ ПО ОПРР 2014-2020 171
ПРИЛОЖЕНИЕ 5. ПРОУЧВАНЕ СРЕД БЕНЕФИЦИЕНТИ 188
ПРИЛОЖЕНИЕ 6. ПРОУЧВАНЕ СРЕД ОБЩЕСТВЕНОСТТА 190
ПРИЛОЖЕНИЕ 7. ВРЪЗКА МЕЖДУ ИНВЕСТИЦИОННИ ПРИОРИТЕТИ, СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ, ИНДИКАТОРИ И ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ 195

Списък на използваните съкращения

АНО	Анализ на нуждите от обучение
АПИ	Агенция „Пътна инфраструктура“
АСП	Агенция за социално подпомагане
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ГД СППРР	Главна дирекция „Стратегическо планиране и програми за регионално развитие“
ДАЗД	Държавна агенция за закрила на детето
ДАБДП	Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“
ДБФП	Договор за предоставяне на БФП
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДФЕС	Договор за функционирането на Европейския съюз
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗУСЕСИФ	Закон за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИГРП	Индикативна годишна работна програма
ИП	Инвестиционен приоритет
ИПГВР	Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
ИТИ	Интегрирани териториални инвестиции
КН	Комитет за наблюдение
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МГОТ	Масов обществен градски транспорт
МЗ	Министерство на здравеопазването
МЗв	Междинни звена
МЗм	Министерство на земеделието
МК	Министерство на културата
ММС	Министерство на младежта и спорта
МОН	Министерство на образованието и науката

МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МСП	Малки и средни предприятия
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МУ	Медицински университет
НАТФИЗ	Национална академия за театрално и филмово изкуство
НК	Насоки за кандидатстване
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НРД	Научноизследователска и развойна дейност
НСИ	Национален статистически институт
НСОРБ	Националното сдружение на общините в Република България
ОВ	Оценъчен въпрос
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г.
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020
ОПРР 2014-2020	Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020
ПГМЕЕ	Професионална гимназия по механоелектротехника и електроника
ПИК	Политика по изменение на климата
ПО	Приоритетна ос
ПОС	Политика по околна среда
ПРР	Програма за развитие на регионите 2021-2027
ТО	Тематична оценка
УО	Управляващ орган
УОИИ	Услуги от общ икономически интерес
ФГР	Фонд за градско развитие
ФИ	Финансови инструменти
ФК	Формуляр за кандидатстване
ФМФИБ	Фонд мениджър на финансовите инструменти в България
ФПЧ	Фини прахови частици
ЦГЛУИ	Център за грижа за лица с умствена изостаналост
ЦСМП	Центрове за спешна медицинска помощ

Списък на таблиците

Таблица 1. Приоритетни оси на ОПРР 2014-2020 15
Таблица 2. Преразпределение на ресурси по приоритетни оси през 2023 г., млн. лв. 19
Таблица 3. Елементи на оценката и оценъчни въпроси по Тематична оценка 1 20
Таблица 4. Брой общини, участвали в проведеното онлайн проучване 24
Таблица 5. Брой респонденти, участвали в проведеното онлайн проучване 24
Таблица 6. Висши училища, взели участие в проведената фокус група 24
Таблица 7. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (10a) – цели и изпълнение 34
Таблица 8. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (4c) – цели и изпълнение 35
Таблица 9. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (4e) – цели и изпълнение 37
Таблица 10. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (6e) – цели и изпълнение 37
Таблица 11. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (9a) – цели и изпълнение 38
Таблица 12. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (6c) – цели и изпълнение 43
Таблица 13. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (7b) – цели и изпълнение 44
Таблица 14. Индикатори за продукт по ПО9 – цели и изпълнение 44
Таблица 15. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (10a) 50
Таблица 16. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (4c) 50
Таблица 17. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (4e) 51
Таблица 18. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (6e) 52
Таблица 19. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (9a) 52
Таблица 20. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (6c) 53

Таблица 21. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (7b) 54

Таблица 22. Напредък в постигането на специфичните цели по ПО9 54

Таблица 23. Изменение на индикаторите за резултат по ОПРР 2014-2020 по инвестиционен приоритет 62

Таблица 24. Изменение на индикаторите за резултат по ОПРР 2014-2020 по ПО8 66

Таблица 25. Изпълнение на индикаторите по ОПРР 2014-2020 71

Таблица 26. Критерии за идентифициране на добри практики при интервенциите по ОПРР 2014-2020 75

Таблица 27. Списък с идентифицирани успешни проекти по ОПРР 2014-2020 78

Таблица 28. Структура на ГД СППРР 87

Таблица 29. Брой проведени обучения и обучени служители на УО 87

Таблица 30. Потребности на УО от обучения по специализирани компетентности през 2016 г. и през 2021 г. 88

Таблица 31. Брой наложени финансови корекции в рамките на ОПРР 2014-2020 по години 93

Таблица 32. Разходвани средства и постигнати резултати при подобряване на енергийната ефективност в жилищни сгради (CO31) 108

Таблица 33. Разходвани средства и постигнати резултати при подобряване на енергийната ефективност в обществени сгради (CO32) 108

Таблица 34. Разходвани средства и постигнати резултати при инвестиции в образователна инфраструктура (CO35) 109

Таблица 35. Разходвани средства и постигнати резултати при инвестиции в транспортна инфраструктура - градска мобилност (ПО1, 1211) 111

Таблица 36. Разходвани средства и постигнати резултати при инвестиции в регионална транспортна инфраструктура (ПО7, CO14) 111

Таблица 37. Макроикономически ефекти от изпълнението на ОПРР 2014-2020, оценка чрез СИБИЛА 2.0 114

Таблица 38. Макроикономически ефекти от изпълнението на ОПРР 2014-2020 по приоритетни оси, оценка чрез СИБИЛА 2.0 115

Таблица 39. БВП по текущи цени, показатели за вариация 120

Таблица 40. Рано напуснали образование и обучение, 18-24 години, показатели за вариация 125

Таблица 41. Лекари на 100 000 души, показатели за вариация 126

Таблица 42. Население в риск от бедност или социално изключване, показатели за вариация 127

Таблица 43. Директен принос на ОПРР 2014-2020 към целите на Стратегията 132

Таблица 44. Потенциален принос на ОПРР 2014-2020 към целите на Стратегията 134

Таблица 45. Обекти с подобрен достъп за хора с увреждания 141

Таблица 46. Препоръки и предложени подходи за отразяването им 157

Списък на графиките

Фигура 1. Методологически подход за осъществяване на оценката 23

Фигура 2. Брой плащания спрямо периода необходим за обработка на ИП 90

Фигура 3. Брой сключени договори спрямо брой дни необходими за оценка на проектните предложения 90

Фигура 4. Мнение на общини относно полезността на различните мерки за подобряване на административния им капацитет по ПО8 92

Фигура 5. Основни трудности за общините при изпълнението на проекти по ОПРР 2014-2020 93

Фигура 6. Мнение на общини относно възможности за подобрения в процедурите по ОПРР 2014-2020 96

Фигура 7. Мнение на общини относно времевото стартиране на процедурите по ОПРР 2014-2020 103

Фигура 8. Ефект върху БВП от изпълнението на ОПРР 2014-2020 по приоритетни оси, % 115

Фигура 9. Механичен прираст на населението по статистически райони, брой 118

Фигура 10. БВП, реален растеж спрямо предходната година, % 119

Фигура 11. БВП по текущи цени, общо за страната и по области, млн. лв. 120

Фигура 12. Коефициент на заетост (15-64 години), общо за страната и по области % 121

Фигура 13. Коефициент на безработица (15-64 г.), общо за страната и по области, % 122

Фигура 14. Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение, общо за страната и по области, лева 123

Фигура 15. Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение, общо за страната и по статистически райони, лева 124

Фигура 16. Рано напуснали образование и обучение, 18-24 години, общо за страната и по статистически райони, % 125

Фигура 17. Лекари на 100 000 души, общо за страната и по статистически райони, брой 126

Фигура 18. Население в риск от бедност или социално изключване, общо за страната и по статистически райони, % 127

Фигура 19. Динамика на синтетичния индикатор по статистически райони 128

Фигура 20. Мнение на общини относно полезността на интервенциите по ОПРР 2014-2020 144

Фигура 21. Мнение на общини относно устойчивостта на интервенциите по ОПРР 2014-2020 144

Резюме

Настоящото резюме представя основните резултати, изводи и препоръки на доклада по Тематична оценка 1. *"Оценка на приноса на подкрепата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) за постигането на специфичните цели по инвестиционните приоритети по всеки приоритет"*, изработен като част от изпълнението на договор с Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) № РД-02-29-183/23.10.2020 г. с предмет „Оценка на въздействието на Оперативна програма „Региони в растеж" 2014-2020.

Това е **четвърти актуализиран доклад** на оценката, проведена от екип от експерти на Екорис Саут Ийст Юроп ЕООД. Административните данни в доклада от изпълнението на програмата са към **31 януари 2023 г**.

Оценката обхваща всички инвестиционни приоритети на 8-те приоритетни оси (ПО) на ОПРР 2014-2020. В обхвата на оценката не влиза ПО9, която е добавена в края на 2020 г. и е насочена към справяне с последиците от разпространението на пандемията COVID-19.

Основната цел на оценката е да анализира и оцени до каква степен предоставената подкрепа по ОПРР 2014-2020 е допринесла за постигане на специфичните цели по всеки от инвестиционните приоритети на Програмата. Анализът е фокусиран върху 16 оценителни въпроси, групирани в *пет теми*: ***ефективност; ефикасност; въздействие и хоризонтални политики; устойчивост***; *и* ***допълняемост*** *на интервенциите*.

За целите на оценката е събрана информация чрез кабинетно проучване на стратегически, програмни и аналитични документи, данни за изпълнението на програмата от Информационната система за управление и наблюдение (ИСУН 2020[1]), данни предоставени от Управляващия орган (УО) на програмата, данни от Националния статистически институт (НСИ). При отговора на оценителните въпроси в раздел „Въздействие" са използвани данни от макроикономическия симулационен модел СИБИЛА 2.0, поддържан от Министерство на финансите. Проведени са срещи-интервюта с представители на УО, Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ), общини бенефициенти (Велико Търново, Благоевград, Габрово, Карнобат, Бургас, Троян) и Агенция „Пътна инфраструктура". Проведена е фокус група с представители на 8 висши училища бенефициенти по ПО3, както и онлайн проучване сред общини бенефициенти по програмата.

[1] https://eumis2020.government.bg

В рамките на оценката са събрани и данни за установяване на постигнатите стойности на *четири индикатора за резултат* по ПО8 „Техническа помощ“, като за отчитането на индикатора „*Ниво на обществена осведоменост относно ОПРР 2014-2020“* са проведени онлайн проучвания сред широката общественост в периода април-май 2021 г. и през февруари 2023 г.

Изводите, свързани с **ефективността** на интервенциите по ОПРР 2014-2020 (отношението между заложените цели и постигнатите резултати), показват, че висока ефективност се наблюдава при мерките за подобряване на условията за образование, качество на градската среда, здравната инфраструктура, деинституционализацията, подобряването на жилищните условия за маргинализирани групи, развитието на екологичен и устойчив градски транспорт и повишаване на свързаността до TEN-T мрежата. Не може да се определи еднозначно ефективността по отношение на мерките за повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор и на публичните сгради, тъй като индикаторите за продукт надхвърлят целевите стойности или се очаква да ги надхвърлят, но индикаторите за резултат не показват понижение на крайното енергийно потребление на домакинствата и публичната администрация. Не може да се определи еднозначно и ефективността по отношение на инвестиционната активност в градовете, подобрен достъп за практикуване на масов спорт и културни услуги поради липса на отчетени стойности за всички или за някои от релевантните индикатори. Интервенциите в областта на туристическите услуги, към момента на извършване на актуализацията на оценката, са с ниска ефективност, тъй като повечето от проектите са все още в процес на изпълнение (и съответно - отчетените стойности на индикаторите за продукт са ниски).

Анализът на мерките по ПО8 „Техническа помощ“ показва, че, като цяло, те имат положително въздействие върху **административния капацитет на УО**. Изпълнените обучителни дейности са допринесли за усъвършенстване на знанията и уменията на служителите в УО по отношение на ключови компетентности и някои специализирани компетентности (прилагане на Закона за обществените поръчки (ЗОП) и Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ). В периода на актуализация на настоящия доклад се наблюдават нови нужди от обучение, свързани с прилагането на комбинирано финансиране и на интегриран териториален подход, които са от ключово значение и за следващия програмен период. Идентифицирана е необходимост от подобрение на ефикасността при процесите на оценка на проектни предложения и обработка на искания за плащане, като се оптимизират времевите и организационни ресурси, използвани от УО.

По отношение на въздействието върху **административния капацитет на бенефициентите**, участието в програми за обмен на опит и добри практики е оценено като най-полезно. Основните затруднения, които бенефициентите срещат в изпълнението на проектите, са свързани с нередности при провеждането на процедури

за възлагане на обществени поръчки. В работата на Междинните звена се наблюдават и значителни забавяния при оценката на проектни предложения. В тази връзка, през следващия програмен период, са необходими допълнителни мерки за укрепване на капацитета на бенефициентите в областта на обществените поръчки и съответни подробни указания за работата на бъдещите Звена за подбор.

Секторно ориентираният **дизайн на интервенциите** по ОПРР 2014-2020 позволява адекватно да бъдат отразени основните потребности и приоритети в съответните сектори, но съгласуването на интервенциите с водещите институции и приложимите стратегически документи често води до забавяния при разработването на процедурите и изпълнението им. Най-значително забавяне е регистрирано в стартирането на интервенциите, подкрепени с финансови инструменти (ФИ), поради късното структуриране на Фонд мениджър на финансовите инструменти в България (ФМФИБ) и избора на финансови посредници. Закъснения при разработването на приложимите стратегически документи и липса на проектна готовност при големия проект за спешна медицинска помощ водят до последващи забавяния и при предоставянето на подкрепа за социална и здравна инфраструктура.

Анализът на **ефикасността** (съотношението между изразходваните средства и постигнатите резултати) на подкрепата по ОПРР 2014-2020 показва разлики в ефикасността на еднотипни интервенции. Анализът е направен по инвестиционни приоритети, с цел да се изгладят и осреднят спецификите на ниво проект. Голяма част от тези разлики се дължат на влиянието на специфични характеристики на подкрепените дейности. Анализът може да насочи вниманието към възможности за оптимизация, но като цяло не могат да се направят достоверни заключения за ефикасността поради различния характер на изпълнените дейности.

Общият **ефект на ОПРР 2014-2020 върху икономическия растеж**, отразен в брутния вътрешен продукт (БВП), е положителен, като за периода 2014 – юни 2022г. е изчислено нарастване с 0,8% в сравнение със сценария без инвестиции, подкрепени по Програмата. Положителното влияние на ОПРР 2014-2020 е свързано и с нарастване на частните инвестиции с 1,5% и съответно увеличение на заетостта и на работната заплата, което от своя страна повишава частното потребление. Най-значителен макроикономически ефект се наблюдава в резултат от инвестициите по ПО1, докато инвестициите, реализирани по останалите приоритетни оси, биха имали основно косвен и разпределен във времето ефект върху икономическия растеж. Непланиран положителен ефект от интервенциите по ОПРР 2014-2020 е свързан с подпомагането на здравните власти при справянето с разпространението на COVID-19 в България през 2020 г. В допълнение към първоначално предвидените инфраструктурни мерки по ПО4, програмата има значителен принос към подобряването на капацитета на здравната система чрез закупуване на болнично и медицинско оборудване, лекарства и консумативи.

Мнозинството от бенефициентите, консултирани в рамките на оценката, са на мнение, че интервенциите по ОПРР 2014-2020 успешно адресират основните им потребности. Като интервенции с най-висока **полезност** са оценени мерките насочени към здравна и образователна инфраструктура поради липсата на алтернативно финансиране и хроничния недостиг на средства в тези сектори. Мерките в енергийна ефективност също са приети добре от бенефициентите, но тяхната полезност е редуцирана поради наличието на други източници на финансиране, някои от които са по-привлекателни. Най-висока **устойчивост** се очаква при интервенциите насочени към социална инфраструктура поради предвидените допълващи „меки мерки“ за подкрепа по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР). По същата причина тези интервенции се отличават както с най-успешна допълняемост на финансирането, така и с изразена синергия. Интегриран ефект, макар и не толкова силно изразен, се очаква в областта на образователната инфраструктура, чрез мерки по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР).

На база на достигнатите изводи в доклада са формулирани следните **препоръки**:

Препоръки за подобряване процеса на интервениране с цел ефективно постигане на целите чрез финансова подкрепа от ЕСИФ в следващия програмен период:

На оперативно ниво - процес на управление на проекти, вкл. укрепване на капацитета на УО и Звената за подбор:

- Препоръчва се прецизиране на мониторинга на изпълнението на проектите и проследяването на приноса на всеки проект към съответния/-те индикатор/-и, особено по отношение на проекти, изпълнявани с ФИ. Това може да се реализира чрез създаването и поддържането на електронна таблица, чрез която лесно да се проследяват връзките между заложените индикатори по проекти, целевите стойности на индикаторите по проекти, релевантните инвестиционни приоритети и приоритетни оси и изпълнението на индикаторите за продукт на ниво програма.
- Препоръчва се актуализиране на целевата стойност на индикатор *CO22 Рехабилитация на земята: Обща площ на рехабилитираната земя* спрямо отчетеното изпълнение по приключилите проекти и спрямо очакваните резултати на проектите в изпълнение, които са релевантни за този индикатор.
- Препоръчва се, през програмен период 2021-2027 г., обучителните дейности за укрепване и повишаване на капацитета на УО да бъдат приоритетно насочени към темите за прилагане на комбинирано финансиране (БФП и инструменти за финансов инженеринг), на водено от общностите местно развитие (ВОМР) и на интегриран териториален подход.

- Препоръчва се да се подобри ефикасността при процесите на оценка на проектни предложения и обработка на искания за плащане от бенефициенти, като се оптимизират времевите и организационни ресурси, използвани от УО.
- Препоръчва се, за програмен период 2021-2027 г., да бъдат предвидени допълнителни дейности за укрепване и повишаване на капацитета на бенефициентите за провеждане на законосъобразни процедури за възлагане на обществени поръчки.
- Препоръчва се, за програмния период 2021-2027 г., да бъдат предвидени мерки за укрепване на капацитета на Звената за подбор, структурирани към 10-те най-големи общини в обхвата на Приоритет 1. Необходимо е УО да изготви ясни и подробни указания за структурирането на Звената за подбор и стъпките за извършване на предварителен подбор.

Препоръки за подобряване на координацията на национално, регионално и местно ниво при реализиране на проектите и формулиране на ефективен подход за осъществяване на интегрирани инвестиции на целевите територии в периода след 2020 г.:

- На ниво стратегическо планиране и стратегическо управление: Препоръчва се при разработване на процедурите, предвиждащи финансиране чрез ФИ в Програма „Развитие на регионите“ (ПРР) 2021-2027 г., да бъде разширен обхватът на подкрепа и да се осигури по-голяма гъвкавост в изискванията, като се вземат под внимание идентифицирани нужди на местно ниво, които не могат да бъдат адресирани чрез БФП.
- За да се избегнат забавяния във времевото стартиране на интервенциите по ПРР 2021-2027, се препоръчва УО да не обявява процедури, насочени към секторите пътна инфраструктура, образование, здравеопазване, социална политика, култура и туризъм, преди картирането на потребностите и разработването на приложимите стратегически документи от водещите институции да е напълно завършено.
- За осигуряване на по-добра допълняемост на подкрепата в областта на енергийната ефективност е препоръчително, към Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г., да се разработи обосновка и план за прилагане на съществуващите източници за финансиране, включително използването на финансови инструменти и продукти и/или подкрепа по други оперативни програми.
- Препоръчва се да се анализират възможности и да се приложат механизми за подпомагане на местните общности за идентифициране на проекти за насърчаване на икономическото развитие, в съответствие с разработените

стратегически документи на национално, регионално и местно ниво (подобряване на координацията), както и за успешното прилагане на принципът на взимане на решения „отдолу-нагоре“ при подборът на стратегии за ВОМР, изпълнение на интегрирания териториален подход и интегрираните териториални инвестиции (ИТИ). Удачно е тези мерки да се комбинират с допълващи мерки за подкрепа на малки и средни предприятия (МСП) и мерки, които насърчават връзката наука-бизнес-образование (допълняемост).

Въведение

Настоящият доклад представя анализите по **Тематична оценка 1**. *Оценка на приноса на подкрепата от ЕСИФ за постигането на специфичните цели по инвестиционните приоритети по всеки приоритет*, осъществени като част от изпълнението на договор с МРРБ № РД-02-29-183/23.10.2020 г. с предмет „Оценка на въздействието на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г.

Това е **четвърти актуализиран доклад** на оценката, проведена от екип от експерти на Екорис Саут Ийст Юроп ЕООД, като данните, използвани в доклада относно изпълнението на програмата, са към **31 януари 2023 г**.

Оценката на въздействието се извършва в съответствие с Плана за оценка на ОПРР 2014-2020, одобрен от Комитета за наблюдение (КН) на Програмата.

Оперативна програма „Региони в растеж“ е една от оперативните програми в България за периода 2014-2020 г., финансирана от Европейския съюз (ЕС) чрез Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и от държавния бюджет на Република България. Първоначално бюджетът на ОПРР 2014-2020 е 3 млрд. лв, разпределени в 8 приоритетни оси. През декември 2020 г. е добавена нова приоритетна ос (ПО9[2]) за справяне от последствията, предизвикани от пандемията с COVID-19, с финансов ресурс в размер на 129 271 260 лв. (100% БФП) с конкретен бенефициент Министерство на здравеопазването.

Общините бенефициенти по ПО1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие” и ПО2 „Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в периферните региони” се определят на база Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г., като в периода 2014–2020 г., подкрепата е насочена основно към градовете от йерархични нива 1-4, съгласно класификацията в Националната концепция за пространствено развитие.

[2] Решение № 892 от 4 декември 2020 г. за изменение на Решение на Министерски съвет № 573 от 2020 г., за одобряване на индикативно финансово разпределение по оперативни програми 2014-2020 на средствата от ЕС в подкрепа на преодоляването на последиците от кризата, предизвика от пандемията от COVID-19, и подготовка на екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката (REACT-EU).

Проектите в ПО3 „Регионална образователна инфраструктура", ПО4 „Регионална здравна инфраструктура", ПО5 „Регионална социална инфраструктура", ПО6 „Регионален туризъм" и ПО7 „Регионална пътна инфраструктура" се определят от приетите стратегически документи, формиращи предварителните условия на ОПРР 2014-2020 г.

Приоритетните оси по ОПРР 2014-2020 г. са представени в таблицата по-долу.

Таблица 1. Приоритетни оси на ОПРР 2014-2020

ПО	Приоритетна ос	Бюджет[3] (млн. лв.)	Дял[4] (%)	Обхват на приоритетната ос	Бенефициенти
1	Устойчиво и интегрирано градско развитие	1541,68	49%	Финансират се проекти от ИПГВР, насочени към енергийна ефективност в жилищни, в административни сгради и в студентски общежития, подобряване на градската среда и на зоните с потенциал за икономическо развитие, обновяване на образователна, социална, културна и спортната инфраструктура, развитие на системите на градския транспорт.	Конкретни бенефициенти са 39 общини на големи и средно големи градове от 1-во до 3-то йерархично ниво, 39-те общини са определени за междинни звена по отношение на задачи, свързани с подбора на проектите[5]
2	Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в периферните райони	216,74	6.9%	Финансират се проекти за енергийна ефективност в жилищни и в публични сгради, в т.ч. общински обекти на социалната, образователната и културната инфраструктура.	28 общини на малки градове, опорни центрове в периферни райони на полицентричната система
3	Регионална образователна инфраструктура	229,67	7.3%	Предоставя се финансиране за държавни и общински училища от национално и регионално значение, както и висши училища.	МОН, Министерство на културата (МК), Министерство на младежта и спорта (ММС) за държавните училища; Общини за общински професионални училища; Университети
4	Регионална здравна инфраструктура	223,94	7.1%	Подкрепата е насочена към подобряване на системата на спешната медицинска помощ	Министерство на здравеопазването

[3] Обща стойност на финансиране (подкрепа от Съюза и национално участие)
[4] Дял от общата стойност на финансиране за цялата програма.
[5] Съгласно чл. 123 от Общия Регламент 1303/2013 и в съответствие с чл. 7 от Регламента за ЕФРР 1301/2013

ПО	Приоритетна ос	Бюджет[3] (млн. лв.)	Дял[4] (%)	Обхват на приоритетната ос	Бенефициенти
5	Регионална социална инфраструктура	84,07	2.7%	Финансира се изграждане, реконструкция, оборудване и обзавеждане на дневни центрове за деца и възрастни, Центрове за настаняване от семеен тип, както и защитени жилища	Общини и Министерство на здравеопазването
6	Регионален туризъм	197,06	6.3%	Подкрепа за разработване на цялостни интегрирани туристически продукти, при които реставрационните дейности по обекти на културното наследство от национално и световно значение ще бъдат съпътствани от инфраструктурни и маркетингови дейности, както и от генериращи приходи дребномащабни инвестиции в рамките на културната атракция или пряко свързани с нея.	Министерството на културата – за обектите държавна собственост; Общини – за обектите общинска собственост; Институции на вероизповеданията и техни местни поделения, които са юридически лица
7	Регионална пътна инфраструктура	422,55	13.4%	Финансират се ключови пътни отсечки от републиканската пътна инфраструктура (1-ви, 2-ри и 3-ти клас), свързващи TEN-T мрежата.	АПИ и ДАБДП
8	Техническа помощ	102,47	3.2%	Подкрепя повишаване на ефективността на Управляващия орган на ОПРР и на бенефициентите на Програмата, както и мерки за обществена информираност.	Управляващия орган на ОПРР 2014-2020 и бенефициенти по останалите приоритетни оси на програмата
9	Подкрепа за здравната система за справяне с кризи	129, 27	4.1%	Разкриване на сектори за лечение на коронавирус с нужното медицинско и болнично оборудване.	Министерство на здравеопазването
Общо		**3147,47**	**100%**		

Източник: ОПРР 2014-2020 (Версия 8.0), собствени изчисления

Връзка между инвестиционни приоритети, специфични цели по всеки инвестиционен приоритет, индикатори и очаквани резултати е представена в Приложение 7.

Финалният вариант на програмата (Версия 1.3) е одобрен с решение на ЕК от 15.06.2015 г. През следващите години, ОПРР 2014-2020 е изменена няколко пъти, като последният вариант на програмата (Версия 9.0) е одобрен с решение на ЕК от 03.03.2023 г. Промените, извършени в периода 2015-2023 г., включват:

- Намаляване на междинните стойности на финансовите индикатори по приоритетните оси на Програмата (сертифицирани средства), които трябва да бъде постигнат до края на 2018 г., от 393 млн. евро на 246 млн. евро.

- Актуализация на списъка с големи проекти към Програмата и включване на голям проект на Столична община в рамките на инвестиционен приоритет „Интегриран градски транспорт“.

- Прехвърляне на 209 941 514,49 лв. от Тематична цел 4 „Подкрепа за преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори“ към Тематична цел 10 „Инвестиции в образование, обучение и в професионална квалификация за умения и учене през целия живот“ в рамките на ПО1. В тази връзка са включени два индикатора за продукт, свързани с енергийна ефективност, за отчитане по инвестиционния приоритет за образователна инфраструктура по ПО1. Променени са и целевите стойности на няколко индикатора в рамката за изпълнение на ПО1.

- Прехвърляне на средства от резерва по ПО1 към други приоритетни оси, както следва:
    - От област на интервенция 013. Обновяване на обществената инфраструктура с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки - 2 172 990 евро ЕФРР част към ПО2.
    - От област на интервенция 014. Обновяване на наличния жилищен фонд с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки - 8 691 962 евро ЕФРР част към ПО2.
    - От област на интервенция 055. Друга социална инфраструктура, която допринася за регионалното и местното развитие - 8 691 958 евро ЕФРР част към ПО4 и 14 812 415 евро ЕФРР част към ПО7.
    - От област на интервенция 089. Рехабилитация на индустриални площи и замърсени земи - 10 000 000 евро ЕФРР част към ПО7.

- Преразпределяне на средства от резерва на ПО5 към ПО3, както следва:
    - От област на интервенция 055. Друга социална инфраструктура, която допринася за регионалното и местното развитие – 2 684 899 евро към ПО3. С цел по-добро проследяване на нова дейност по ПО3, е включен нов индикатор за продукт в ПО3: Училища, получили ново спортно оборудване.

- Промяна в целевите стойности на индикаторите, свързани с преразпределяне на резерва за изпълнение между приоритетните оси. Промяната включва, най-общо, намаляване на целевите стойности на индикаторите, свързани с енергийната ефективност; икономическо развитие и социални дейности и увеличаване на целевите стойности на индикатори, свързани с образование, маргинализирани групи; транспорт и градско развитие.

- Промяна в целевите стойности на индикаторите, които не са свързани с преразпределяне на резерва между приоритетните оси.

- Включване на нови допустими дейности, партньори и бенефициенти по ПО4 и ПО7.
- Промяна в териториалния обхват на Инвестиционния приоритет за Градска среда по приоритетна ос 1 в случаите на финансиране изцяло с ФИ както следва:
  - При група дейности „Градска среда“ – се разширява обхвата на финансиране от зоните за въздействие на територията на целия град-административен общински център в рамките на строителните му граници;
  - При група дейности „Зони с потенциал за икономическо развитие“ се разширява обхвата от зоните на въздействие за цялата територия на общината.
- Преразпределяне на средства в размер на 20,7 млн. евро от ПО2 (7,7 млн. евро), ПО3 (0,7 млн. евро), ПО5 (4,6 млн. евро) и ПО7 (7,7 млн. евро) и насочването им към ПО4 в подкрепа на националните усилия за справяне с COVID-19. В тази връзка е включена нова специфична цел в рамките на приоритетна ос 4 „Регионална здравна инфраструктура“ - „Подобряване на капацитета на националната здравна система за реакция при кризи“.
- Промени, свързани с допълняемост и съгласуваност между ОПРР 2014-2020 и Програма за развитие на селските райони (ПРСР) 2014-2020 по отношение на подкрепата с БФП за културни обекти от национално и световно значение. Дадена е възможност на УО на ПРСР да финансира религиозни обекти на територията на селските общини, които са от по-високо културно значение (национално и световно) и нямат потенциал за възвръщаемост на инвестициите.
- Промяна в целевата стойност на индикатор „Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на лечението на COVID-19“ от 317 броя на 450 броя, както и добавяне на нов индикатор по ПО4 - „Стойност на закупеното медицинско оборудване (вентилатори, легла, монитори и др.) (общи публични разходи)“.
- Обособяване на нова приоритетна ос по ОПРР 2014-2020 – ПО9 „Подкрепа за здравната система за справяне с кризи“, с финансиране от REACT-EU и конкретен бенефициент Министерство на здравеопазването, вкл. в партньорство с общини и/или общински лечебни заведения. Допустимите дейности включват СМР за обособяване на изолирани структури към болниците, определени за лечение и наблюдение на пациенти с COVID-19, както и осигуряване на медицинско и болнично оборудване, повишаване капацитета на центровете за трансфузионна хематология за диагностика на COVID-19 и внедряване на телемедицина;
- Преразпределяне на неусвоен финансов ресурс между приоритетни оси, актуализиране стойности на индикатори и разширяване на териториалния обхват за допустимост за мерките за енергийна ефективност в сгради по приоритетна ос

1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ на програмата, финансирани с финансови инструменти.

В края на ноември 2022 г. Комитетът по наблюдение на програмата взима решение за преразпределяне на ресурси между приоритетните оси, като отчита трудностите, които има при изпълнението на проекти със смесена подкрепа (безвъзмездна помощ и финансов инструмент) по ПО6, наличието на качествени проекти за подкрепа с финансови инструменти по ПО1, реализирани спестявания по ПО5, както и нуждата и възможността за индексиране на вече сключени договори за СМР. Предложените промени във финансирането на приоритетните оси са обобщени в Таблица 2. Най-съществената промяна засяга ПО1 и ПО6. Бюджетът на ПО1 се увеличава общо с 77 млн. лв., като над 80% от средствата идват от ПО6.

Таблица 2. Преразпределение на ресурси по приоритетни оси през 2023 г., млн. лв.

Приоритетна ос	Бюджет 2022 г.	Бюджет 2023 г.	Промяна
ПО1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“	1 541.7	1 618.6	77.0
ПО5 „Регионална социална инфраструктура“	84.1	71.3	-12.8
ПО6 „Регионален туризъм“	197.1	132.9	-64.2

Източник: УО

Промяната е одобрена на заседанието на МС от 11 януари 2023 г. и от ЕК в началото на март 2023 г. В съответствие с промяната на финансовия ресурс по приоритетни оси е направена и промяна на целевите стойности на индикатори по ПО1, ПО5 и ПО6.

Подробно описание и хронология на извършените промени в програмата са представени в Приложение 2.

1. Обхват на оценката

Тематична оценка 1 обхваща всички инвестиционни приоритети на 8-те приоритетни оси на ОПРР 2014-2020. В обхвата на оценката не влиза ПО9, която е добавена в края на 2020 г. и преследва специфични цели, свързани със справяне с пандемията COVID-19. В рамките на тази тематична оценка се анализира и оценява до каква степен предоставената подкрепа по ОПРР 2014-2020 е допринесла за постигане на специфичните цели по всеки от инвестиционните приоритети на Програмата, вкл. и за:

- преодоляване на регионалните дисбаланси;
- създаване на регионален капацитет за динамично икономически развитие;
- балансиран растеж на регионите;
- развитие на устойчиви, динамични и сплотени градски центрове, свързани помежду си и допринасящи за благосъстоянието на заобикалящите ги по-слабо урбанизирани територии;

- оптимизиране на концентрацията на населението в големите градове и столицата;
- подобряване на транспортната, търговската, образователната, културната, социалната, спортната, туристическата и други обслужващи инфраструктури.

Съгласно текста на Програмата, отчитането на постигнатите стойности на индикаторите за резултат по Приоритетна ос 8 „Техническа помощ“ ще бъде извършено при изготвянето на оценки на ОПРР 2014-2020. Индикаторите за резултат по ПО 8 са:

- Средно време, необходимо за плащане на бенефициента от датата на подаване на искането за възстановяване;
- Усреднено време за одобряване на проект (между подаването на проекта и подписването на договор);
- Ниво на удовлетвореност на бенефициентите по ОПРР 2014-2020 от техническата помощ и обучения;
- Ниво на обществена осведоменост относно ОПРР 2014-2020.

В рамката на Тематична оценка 1 се събират данни и за установяване на постигнатите стойности на тези индикатори.

Освен това, в обхвата на оценката влиза преглед и оценка на координацията и демаркацията с други оперативни и национални програми, както и оценка по какъв начин административният и стратегически капацитет на УО и на бенефициентите е допринесъл за ефикасността на подкрепата (предоставената по ПО8 „Техническа помощ“ подкрепа).

Тематичната оценка предлага препоръки за:

- Подобряване процеса на интервениране с цел ефективно постигане на целите чрез финансова подкрепа от ЕСИФ в следващия програмен период.
- Подобряване на координацията на национално, регионално и местно ниво при реализиране на проектите и формулиране на ефективен подход за осъществяване на интегрирани инвестиции на целевите територии в периода след 2020 г.

2. Оценъчни въпроси

За осъществяване на оценката, Възложителят е дефинирал оценъчни въпроси. Поставените оценъчни въпроси, групирани по елементи на оценката, са представени в следващата таблица.

Таблица 3. Елементи на оценката и оценъчни въпроси по Тематична оценка 1

Елемент	Оценъчни въпроси

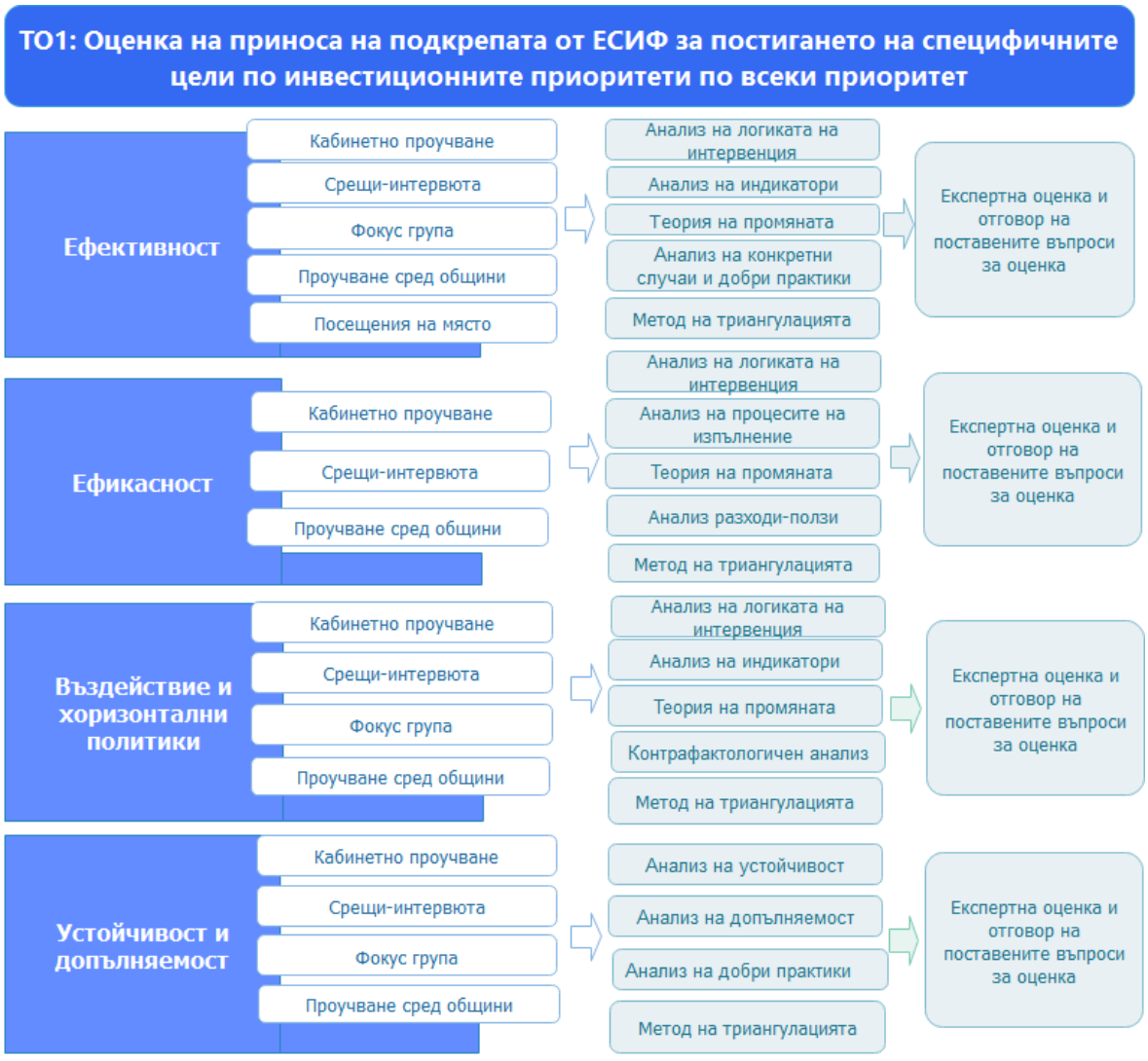
1. Ефективност	1.1. Какъв е напредъкът при постигането на целевите стойности на индикаторите за продукт по инвестиционни приоритети?
	1.2. Какъв е напредъкът в постигането на специфичните цели на Програмата по всички инвестиционни приоритети, съгласно установения принос на програмата и постигнатите стойности по индикаторите за продукт?
	1.3. Какви са промените в постигнатите стойности на индикаторите за резултат по Програмата? Какъв е приносът на ОПРР 2014-2020 за постигане на съответните стойности? Има ли външни фактори, които влияят върху постигането на целевите стойности и какъв е делът на тяхното влияние?
	1.4. Каква е разликата между очакваните (целеви стойности) и постигнатите конкретни (реални) резултати (приноса на програмата за промените в постигнатите стойности на индикаторите за резултат) и въздействие на интервенциите на ОПРР?
	1.5. Каква е ефективността (отношението между целите и постигнатите резултати) на интервенциите по ОПРР?
	1.6. Кои са примерите за добри практики и успешни проекти при интервенциите по ОПРР?
2. Ефикасност	2.1. Каква е оценката на въздействието върху административния капацитет на УО и на бенефициентите?
	2.2. Какви са основните поуки от гледна точка на дизайна и времевото стартиране на интервенциите по ОПРР?
	2.3. Каква е ефикасността (отношение между вложен ресурс и постигнати резултати) на интервенциите по ОПРР?
3. Въздействие и хоризонтални политики	3.1. Какъв е ефектът на интервенциите по ОПРР върху макроикономическите показатели на Р. България (използване на модела СИБИЛА)?
	3.2. Каква е оценката на социално-икономическото въздействие на интервенциите по ОПРР 2014-2020?
	3.3. Какъв е приносът на ОПРР 2014-2020 за постигането на целите на стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж?
	3.4. Кои са идентифицираните непланирани ефекти (положителни и отрицателни) от интервенциите на ОПРР, в т.ч. косвени и индуцирани ефекти, неочаквани ефекти и др.? Какъв е постигнатият интегриран ефект на макроикономическо ниво от изпълнението на ОПРР?
	3.5. Каква е оценката на приноса на интервенциите по ОПРР 2014-2020 за изпълнение на хоризонталните политики на ЕС?
4. Устойчивост	4.1. Каква е полезността и устойчивостта (отношението между идентифицираните нужди и постигнатите резултати) на интервенциите по ОПРР?
5. Допълняемост	5.1.Подходяща ли е и ефективно ли се осъществява координацията и допълняемостта на ОПРР 2014-2020 с други оперативни програми и национални стратегически документи (програми, стратегии)? Постигнати ли се икономии от мащаба, допълняемост на инвестициите с другите програми, интегриран и

	синергичен ефект за целевата територия и добавена стойност от реализираната инвестиция? Какви са добрите и има ли примери за лоши практики?

Методологически подход

За осъществяване на оценката са използвани и комбинирани различни методи за набиране на информация и анализ, както е посочено на фигурата по-долу:

Фигура 1. Методологически подход за осъществяване на оценката

Оценката включва следните елементи: ефективност; ефикасност; въздействие и хоризонтални политики; устойчивост и допълняемост.

Първоначална информация за всеки от елементите на оценката е набрана посредством кабинетно проучване на документи. Списък на използваните източници на информация е представен в Приложение 1.

В допълнение, бяха проведени **срещи-интервюта** със следните заинтересовани страни: представители на УО, НСОРБ, общини (община Велико Търново, община Благоевград, община Габрово, община Карнобат, община Бургас, община Троян) и

други бенефициенти (Агенция „Пътна инфраструктура“ (АПИ), Министерство на образованието и науката (МОН) и Министерство на здравеопазването (МЗ)).

Беше проведено онлайн проучване сред общини бенефициенти по програмата, както е представено в таблицата по-долу.

Таблица 4. Брой общини, участвали в проведеното онлайн проучване

Ниво	Поканени	Отговорили общини			%
	общини	изцяло	частично	общо	
1-во	1	1	0	1	100%
2-ро	6	4	1	5	83%
3-то	32	20	6	26	81%
4-то	50	19	0	19	38%
Общо	89	44	7	51	57%

Източник: Проведено онлайн проучване

При някои от общини бяха изпратени покани до повече от един респондент и поради това при осем общини (Варна, Добрич, Свищов, Сливен, Троян, Търговище, Хасково и Ямбол) се получи повече от един отговор. Данните за общия брой покани и получени отговори са представени в следващата таблица.

Таблица 5. Брой респонденти, участвали в проведеното онлайн проучване

Ниво	Поканени	Респонденти			%
	Общо	Изцяло отговорили	Частично отговорили	Общо	
1-во	1	1	0	1	100%
2-ро	7	4	2	6	85%
3-то	38	22	8	30	77%
4-то	51	20	0	20	39%
Общо	97	47	10	57	59%

Източник: Проведено онлайн проучване

С цел да бъдат отразени мненията на различни групи бенефициенти е проведена и фокус група с представители на осем висши училища, бенефициенти по ПО3. Участниците във фокус групата са представени в таблицата по-долу.

Таблица 6. Висши училища, взели участие в проведената фокус група

№ в Приоритизирания списък на висшите училища	Конкретни бенефициенти по процедура BG16RFOP001-3.003
2	Технически университет - София
5	Университет за национално и световно стопанство
6	Национална музикална академия "Проф. Панчо Владигеров"
7	Химикотехнологичен и металургичен университет
9	Аграрен университет - Пловдив
10	Лесотехнически университет
11	Национална спортна академия „Васил Левски“
14	Тракийски университет - Стара Загора
Общо	**8 висши училища**

В рамките на оценката са събрани и данни за установяване на постигнатите стойности на четири индикатора за резултат по ПО8 „Техническа помощ“, като за отчитането на индикатора „*Ниво на обществена осведоменост относно ОПРР 2014-2020“* е проведено онлайн проучване сред широката общественост в периода април-май 2021 г. Онлайн проучване е проведено и през февруари 2023 г. като то включва въпроси и за осведомеността за Програма „Развитие на регионите” 2021-2027.

Поради ограниченията, наложени от усложнената епидемиологична обстановка във връзка с пандемията от COVID-19, посещения на място не бяха проведени. С бенефициенти на подбрани успешни проекти (свързани с отговора на ОВ1.6.) бяха проведени дистанционни интервюта чрез платформата Microsoft Teams, както и телефонни интервюта.

Събраната информация беше **анализирана** посредством: анализ на логиката на интервенция; анализ на индикатори, анализ на процесите на изпълнение; анализ разходи-ползи; теория на промяната, контрафактологичен анализ, анализ на конкретни случаи (case studies) и добри практики. Информацията беше верифицирана чрез прилагане на метода на триангулация (съпоставяне на информацията от поне три източника).

Отговор на оценъчните въпроси

В този раздел са представени анализите и отговорите на оценъчните въпроси. Анализите са представени по оценителни критерии: ефективност; ефикасност; въздействие и хоризонтални политики; и устойчивост и допълняемост. В началото на всеки оценителен въпрос, в каре, е даден кратък отговор.

Ефективност

Ефективността разглежда постигането на специфичните цели на всеки от основните приоритети на програмата, без ПО8 „Техническа помощ“.

ОВ1.1. Какъв е напредъкът при постигането на целевите стойности на индикаторите за продукт по инвестиционни приоритети?

Общият напредък при постигането на целевите стойности на **индикаторите за продукт** по инвестиционни приоритети е добър, но се открояват някои индикатори и инвестиционни приоритети, където напредъкът е незадоволителен и съществува риск целите да не бъдат постигнати. Напредъкът по ИП 10a, ИП 4c, ИП 4e и ИП7b е добър и към момента не може да се идентифицират рискове за постигане на целите. Напредъкът по ИП 6e и ИП 9a е като цяло задоволителен, но отчитането на изпълнението по проекти, които използват финансиране чрез финансови инструменти или големи проекти, които не позволяват отчитането на етапи, затруднява мониторинга и поставя в риск постигането на целевите стойности на програмно ниво. Не е отчетен напредък в изпълнението на ИП 6c, тъй като там голяма част от договорите за БФП са сключени през 2020 г. и са със срок на изпълнение до 2023 г. Договорите по ПО9, свързана с обезпечаване на мерките за справяне с пандемията COVID-19, са сключени през май 2022 г. и все още не е отчетено изпълнение по тях.

За оценка на напредъка при постигането на целевите стойности са използвани данни от Годишния доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2020 за 2021г.[6] както и данни от ИСУН към 31 януари 2023 г. Целевите стойности на индикаторите за продукт са спрямо тези, посочени в Годишния доклад от 2021 г.

Инвестиционен приоритет *(10a).* *Инвестиции в образованието, обучението, включително професионалното обучение за придобиване на умения и ученето през целия живот посредством изграждането на образователна инфраструктура и на инфраструктура за обучение* обхваща проекти, изпълнявани по ПО1 и ПО3 и към него има общо пет индикатора за продукт (индикатор *CO35 Грижи за децата и*

[6] Одобрен от КН на 31 май 2022г.

образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование присъства и в двете ПО с различни целеви стойности според обхвата на мерките по съответната ос). Таблица 7 съдържа информация за целевите стойности на индикатори, за планираната (очаквана) стойност, за постигнатата (верифицирана) стойност към 31 януари 2023 г. и за степента на изпълнение на индикатора (отношение на планирана или постигната стойност към целева стойност). Таблицата, също така, съдържа и коментари, които подкрепят анализа. Данните разкриват, че за повечето от индикаторите по инвестиционен приоритет (10a), **степента на изпълнение е удовлетворяваща** за инфраструктурни проекти и не поражда рискове от непостигане на целевите стойности. Трябва да се отбележи, че за няколко проекта, които са в изпълнение и са отчели резултати, постигнатите стойности на индикатора значително надхвърлят планираните стойности. Към момента на изготвяне на настоящата трета актуализация на оценката няма отчетена стойност за индикатор *3112 Училища, получили ново спортно оборудване*, но това е нов индикатор, който е въведен с промените в ОПРР 2014-2020 през 2019 г. Изпълнява се един проект с бенефициент МОН, където проектната целева стойност надхвърля целта по програмата. Към края на януари 2023 г. по този проект е обявена една тръжна процедура, която е насочена към 84 държавни професионални училища (при целева стойност на индикатора 80 училища към края на 2023 г.).

Инвестиционен приоритет *(4c).* *Предоставяне на подкрепа за енергийната ефективност, за интелигентното енергийно управление и за използването на възобновяема енергия в публичната инфраструктура, включително в обществените сгради, и в жилищния сектор* обхваща проекти, които се изпълняват по ПО1 и ПО2 и към него има общо шест индикатора за продукт (по три съответстващи индикатора за всяка от ПО). Степента на изпълнение на индикаторите по този Инвестиционен приоритет (ИП) е **много висока**, особено по ПО1, където индикаторите вече са надхвърлили целевите си стойности. По ПО2 са сключени повече договори за енергийна ефективност, като целевите стойности за индикаторите *CO32 Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради* и *CO34 Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове* вече са достигнати и надхвърлени към края на януари 2023 г. Очаква се леко надхвърляне на целевите стойности и на шестте индикатора към края на програмата. Данните за индикатори по този инвестиционен приоритет и коментари към тях може да се проследят в Таблица 8.

Инвестиционен приоритет *(4e).* *Насърчаване на стратегии за нисковъглеродно развитие във всички видове територии, по специално в градските райони, включително насърчаване на устойчива мултимодална градска мобилност и мерки за приспособяване, свързани със смекчаването на изменението на климата* обхваща

проекти, които се изпълняват само по ПО1 и към него има два индикатора. Проектите по този инвестиционен приоритет са свързани основно с развитие, подобряване и реновиране на системата на обществения (интегриран) градски транспорт. Това са многокомпонентни проекти, като отчитането на индикаторите може да се реализира след приключването на проектите. За повечето от тях се очаква това да стане след 2022 г. Данните за индикаторите по този инвестиционен приоритет са поместени в Таблица 9. Към края на януари 2023 г. индикатор *CO34 Градски транспорт: Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове* е достигнал 66% от целевата си стойност, а *1211 Обща дължина на нови или подобрени линии на обществения транспорт* – почти 90% от целта за 2023 г.

Три индикатора по ПО1 съответстват на **инвестиционен приоритет *(6е).*** *Предприемане на действия за подобряване на градската среда, ревитализиране на градове, регенериране и обеззаразяване на промишлени зони (включително зони в процес на преобразуване), намаляване на замърсяването на въздуха и насърчаване на мерки за намаляване на шумовото замърсяване*. Четири проекта допринасят за изпълнението на индикатор *CO22 Рехабилитация на земята: Обща площ на рехабилитираната земя*, като три от тях са приключили и отчетените стойности съответстват или надхвърлят заложените проектни цели. Четвъртият проект, BG16RFOP001-1.003-0008-C01 Подобряване на градската среда в Зона с потенциал за икономическо развитие "Гладно поле", община Пловдив, се очаква да приключи през април 2023 г. Достигнатата стойност при изпълнение на индикатора към 31 януари 2023 г. е 46,1%. Този индикатор **няма да постигне заложената целева стойност** на програмно ниво, дори ако всички проекти се изпълнят както е планирано. Очакваното изпълнение би било около 65,5% от целевата стойност. Мерната единица за отчитане на индикатор CO22 е хектари и не е подходяща за отчитане на изпълнението на съответните проекти, тъй като дейностите са основно свързани с реконструкция на улици и прилежаща инфраструктура, т.е. индикаторът е по-добре да се отчита в квадратни метри поради мащаба и спецификата на инвестициите. Целевата стойност на този индикатор вече е била актуализирана през 2019 г. при отчитане на спецификите на дейностите.

Индикатор *CO38 Градско развитие: Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони* е постигнал напредък от 91,8% към 31 януари 2023 г. Ако всички проекти, които допринасят за неговото изпълнение се реализират според очакванията, стойността на индикатора към края на 2023г. би била около 130% **над целевата стойност** на програмно ниво.

Индикатор *CO39 Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони* по инвестиционен приоритет 6е отчита проекти, които са с комбинирано финансиране (безвъзмездна помощ и финансови инструменти). Бавният напредък и рискът за непостигане на целевите стойности по

договори с комбинирано финансиране се дължи най-вече на забавянето във фактическото стартиране на финансовите инструменти, както и на предпазливостта на общините да поемат допълнителни финансови задължения. Аналогичен индикатор има и при отчитането на изпълнението на инвестиционен приоритет 9а. По данните, налични в ИСУН и в годишните доклади за изпълнение на ОПРР, както и на база на информация, предоставена от Възложителя, не може да се определи кои от общо 35-те проекта на общини с принос към индикатор СО39 се отнасят за ИП 6е и кои за ИП 9а. Тази слабост на рамката за мониторинг на изпълнението затруднява целеполагането и евентуалното актуализиране на целевите стойности на индикаторите по двата инвестиционни приоритета.

Заложените целеви стойности за ИП 6е и ИП 9а са съответно 21,8 хил.кв.м. и 94,9 хил.кв.м. Съвкупно проектите по ПО1, които допринасят за индикатора по двата инвестиционни проекта, имат планирани над 218 хил.кв.м. обновена площ т.е. пълното реализиране на проектите по договори с комбинирана подкрепа би било достатъчно за постигане на заложените цели по двата ИП. По данни от ИСУН към края на януари 2023 г. достигнатите стойности на индикатора по ПО1 (по двата ИП) е 90,7 хил.кв.м. В същото време по договори, които се изпълняват само с ФИ са заложени цели за общо 82,2 хил. кв.м. сгради, построени или обновени в градските райони по ПО1.

По данни, предоставени от Фонда на фондовете (ФНФ), към края на декември 2022г., по ПО1, има общо 107 проекта в секторите култура, икономика, транспорт, градско развитие, енергийна ефективност, спорт, подкрепа за мерки за справяне с Covid-19, от които 37 вече са приключили. По-долу е представена получената обобщена справка за общия брой проекти, които допринасят за постигане на индикаторите по приоритети 6е и 9а, а именно:

Област	Общ брой проекти по ПО1	Приключили проекти, брой	Проекти в изпълнение, брой
Култура	40	4	36
Икономика	30	18	12
Транспорт	10	7	3
Енергийна ефективност	2	2	0
Градска среда	18	5	13
Спорт	6	1	5
COVID-19	1	0	1
ОБЩ БРОЙ	**107**	**37**	**70**

Източник: Справка, предоставена от ФНФ, с данни към 31.12.2022 г.

Таблица 10 съдържа детайлна информация за целевите и постигнати стойности по инвестиционен приоритет *6е*.

Инвестиционен приоритет *(9a). Инвестиране в здравна и социална инфраструктура, която допринася за националното, регионалното и местното развитие, намаляването на неравнопоставеността по отношение на здравния статус, насърчаването на по-добро социално приобщаване чрез подобряване на достъпа до социални, културни и развлекателни услуги и преминаването от услуги, предоставяни в институции, към услуги, предоставяни в общността* обхваща проекти по три приоритетни оси – ПО1, ПО4 и ПО5. Детайли за целевите стойности и напредъка може да се намерят в Таблица 11. Четири са индикаторите по ПО1, които съответстват на този ИП. Напредъкът по изпълнението на индикатор CO39 е слаб, едва 21,4% от целевата стойност към края на 2021 г. Причините за това са аналогични като изпълнението на индикатора по ИП 6е – забавяне на използването на финансови инструменти и нежелание от страна на общините да поемат допълнителни финансови задължения.

Отчетеното изпълнение на индикатор *CO40 Градско развитие: Рехабилитирани жилища в градските райони* е достигнало 86,2% към 31 януари 2023 г., като ако заложените проектни цели се изпълнят, то индикаторът ще надхвърли значително програмната цел.

Към края на януари 2023 г. изпълнението на индикатори *1421 Население, ползващо подобрени социални услуги* и *1422 Представители от маргинализирани групи, включително роми, които се ползват от модернизирана социална инфраструктура* е съответно над 4 пъти и над 15 пъти по-висока от целевите стойности. Като цяло изпълнението на индикаторите по ПО1 и ИП 9а е неоднозначно – по три индикатора то е добро и се очаква целите на ОП да бъдат достигнати или надхвърлени, но напредъкът по един индикатор е незадоволителен (финансови инструменти/комбинирано финансиране)

Седем индикатора съответстват на *ИП 9а* и *ПО 4*. Три от тези индикатора отчитат изпълнението на интервенции, насочени към подобряване на достъпа до и качеството на спешната медицинска помощ у нас (индикатори 4111, 4112 и 4121). Отчетеният напредък по изпълнението им към 31 януари 2023 г. е **нисък** (нулев, а за индикатор 4121 - 86,8% към 31 януари 2023 г.). Стойности по първите два индикатора могат да бъдат отчетени едва след приключването на проекта за развитието на системата на спешната медицинска помощ с бенефициент МЗ. Трябва да се има предвид, че се очаква индикатори 4112 и 4121 да достигнат целевите си стойности на програмно ниво, въпреки забавянето при стартиране на обществените поръчки за закупуване на линейки. Индикатор *4111 Население, обхванато от подобрените услуги по спешна медицинска помощ*, обаче, най-вероятно няма да успее да достигне целевата стойност на ниво ОП, тъй като населението на страната към 2023 г. е под заложената целева стойност. Целевата стойност на индикатора трябва да бъде прецизирана, съобразно

броя жители, които всеки от реновираните центрове за спешна медицинска помощ ще обхване, като се вземат предвид данните от последното преброяване на населението през 2021 г., както и актуализирани актюерски прогнози за населението към края на 2023 г. *Индикатор 4122 Закупени съвременни транспортни медицински средства по въздух (медицински хеликоптери)* е нов индикатор, включен в ОП след изменение през 2019 г. Отчетен е нулев напредък към 31 януари 2023 г., и на този етап има много висок риск от неизпълнение на този индикатор поради прекратяване на обществената поръчка за избор на изпълнител. Последните три индикатора по тази ПО и ИП са въведени през 2020 г. и са свързани с мерките на държавата при справянето с пандемията, причинена от COVID-19 – индикатор *CV12 Подкрепени обекти в системата на здравеопазването с подобрен капацитет за реакция при кризи*, *CV7 Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на лечението на COVID-19* и *CV2 Стойност на закупеното медицинско оборудване (общи публични разходи)*. Индикатори CV12 и CV2 са с нулев напредък на изпълнението към 31 януари 2023 г. по данни от ИСУН, но, тъй като изпълнението е свързано с подобряване на диагностичния и лабораторен капацитет на специализирани звена от системата на медицинската помощ, то се очаква целевата стойност да бъде постигната при приключване на проекта. Напредъкът в изпълнението на индикатор CV7 към края на януари 2023 г. е 42,2% и се очаква целевата стойност на програмно ниво да бъде изпълнена. Изпълнението на индикаторите по ПО4 и ИП 9а е задоволително.

Два индикатора, *CO35 Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование* и *5111 Брой подкрепени обекти на социалната инфраструктура в процеса на деинституционализация*, съответстват на ПО5 и ИП 9а. Отчетеният напредък в тяхното изпълнение към 31 януари 2023 г. **е добър и нараства** спрямо края на 2021 г. по данни към същата дата.

Напредъкът в изпълнението на индикаторите по ИП 9а **е положителен**. Индикаторите, които съответстват на интервенции в регионална социална инфраструктура, като цяло, отбелязват добър напредък, а индикаторите по ПО1, свързани със социални услуги, отчитат напредък спрямо края на 2021 г.

Инвестиционен приоритет *(6c).* *Съхраняване, опазване, популяризиране и развитие на природното и културното наследство* обхваща два индикатора по ПО6. И по двата индикатора, *CO09 Устойчив туризъм: Ръст в очаквания брой посещения на подпомогнатите обекти на културното или природното наследство и туристически атракции* и *6111 Разработени туристически продукти за обектите на културното наследство от национално и световно значение,* **не е отчетен напредък** в изпълнението. По данни от ИСУН към 31 януари 2023 г. се изпълняват общо 15 проекта за постигане на заложените индикатори, един от тях на ФНФ.

Таблица 12 съдържа информация за целевите стойности и напредъка в изпълнението на индикаторите по този инвестиционен приоритет.

Инвестиционен приоритет (*7b*). *Подобряване на мобилността на регионално равнище посредством свързването на второстепенни и третостепенни възли с инфраструктурата на TEN-T, включително мултимодални възли* обхваща един индикатор по ПО7, *CO14 Шосеен транспорт: Обща дължина на реконструирани или модернизирани пътища*. Към 31 януари 2023 г. индикаторът е достигнал 73,4% от целевата си стойност. По-голямата част от проектите, които допринасят за изпълнението на индикатора, са приключили. Очаква се индикаторът да достигне целевата си стойност на програмно ниво в края на програмния период. Таблица 13 съдържа информация за целевите стойности и напредъка по ИП 7b.

През 2021 г., в ОПРР 2014-2020, е включена приоритетна ос 9 „Подкрепа за здравната система за справяне с кризи“, която е изцяло свързана с обезпечаване на мерки за справяне с пандемията. Към новата приоритетна ос има 6 индикатора за изпълнение, които са съобразени с препоръките[7] на ЕК. Това са индикаторите *CV12 Подкрепени обекти в системата на здравеопазването с подобрен капацитет за реакция при кризи, CV7 Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на лечението на COVID-19, CV8 Допълнителни легла, създадени за пациенти с COVID -19, CV9 Новопостроени, новоремотнирани или лаборатории с повишен капацитет за тестване на COVID-19, CV2 Стойност на закупеното медицинско оборудване (общи публични разходи)* и *CV4 Стойност на ИТ оборудване и софтуер, финансирани в отговор на COVID-19*. Към 31 януари 2023 г. по тази приоритетна ос има сключени 2 договора с Министерство на здравеопазването (месец май 2022 г.), които са в процес на изпълнение.

Единият договор цели създаване на изолирани структури за лечение на коронавирус и други заразни заболявания в 132 обекта - държавни и общински лечебни заведения – в страната, които да бъдат в готовност да посрещнат нови вълни от коронавирусната пандемия, както и при възникване на други епидемични или пандемични взривове от заразни заболявания. За новосъздадените сектори ще бъде осигурено необходимото за тяхното функциониране медицинско и немедицинско оборудване, включително дихателни апарати, легла за интензивни грижи и мобилни рентгенови апарати. Вторият договор адресира нуждата от изграждане и поддържане на капацитет в системата на извънболничната медицинска помощ (ИМП) за реакция при кризи и справяне в условия на епидемична и пандемична обстановка. Предвижда се осигуряване на съвременна апаратура за лечебни заведения за ИМП с цел намаляване на натиска върху болничните лечебни заведения при епидемични пикове на зараза и епидемично разпространение на заразни болести. Проектът ще спомогне за въвеждане на отдалечен достъп до здравна информация за пациентите и ще се засили капацитетът на центровете за трансфузионна хематология за производство на реконвалесцентна

[7] NON-PAPER: List of programme specific indicators related to the cohesion policy direct response to the COVID-19 pandemic, EGESIF_20-0007-01, 03/02/2021

плазма от преболедували пациенти, за да се обезпечи прилагането на този тип терапия в болничната система в условията на повишаващи се нужди. Изпълнението е в два компонента: компонент 1 – Модернизиране на лечебни заведения от ИМП чрез доставка на медицинска апаратура за диагностика, лечение и наблюдение на пациенти с инфекциозни заболявания и компонент 2 - Повишаване капацитета на центровете за трансфузионна хематология за диагностика и производство на реконвалесцентната плазма. Поради началния етап на изпълнение на договорите с МЗ, към края на януари 2023 г. не е отчетено изпълнение по индикаторите по тази приоритетна ос.

Таблица 7. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (10a) – цели и изпълнение

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12..2021	Постигната стойност, 31.12.2021	Планирана стойност, 31.01.2023	Постигната стойност, 31.01.2023	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31.01.2023.	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31.01.2023	Коментар
CO35 Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование, лица	1	118,794	121,471	100,908	121,471	100,908	84.9%	102.3%	89.9%	От 43 проекта, които имат принос към този индикатор, 6 са в изпълнение, а 1 е временно спрян. От приключилите - повечето са достигнали или надхвърлили заложените цели. Изпълнението на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 102.3%.
1511 Представители от маргинализираните групи, включително роми, ползващи модернизираната образователна инфраструктура, лица	1	10,607	10,734	7,044	10,734	7,501	66.4%	101.2%	70.7%	От 39 проекта, които имат принос към този индикатор, 32 са приключили. Приключилите проекти като цяло са изпълнили или надхвърлили заложените цели. Изпълнението на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 101.2%.
CO35 Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование, лица	3	132,986	137,349	80,767	137,037	89,274	60.7%	103.0%	67.1%	От 67 проекта, които имат принос към този индикатор, 15 проекта са в изпълнение. По 13 приключили проекта изпълнението на този индикатор значително надхвърля планираните стойности (над 130%). Изпълнението на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 103%.
3111 Представители на	3	8,640	9,320	5,185	9,163	6,461	60.0%	106.1%	74.8%	От 67 проекта, които имат принос към този индикатор, 50 са приключили. По 17 проекта

маргинализирани групи, включително роми, облагодетелствани от модернизирана образователна инфраструктура, лица										изпълнението на този индикатор значително надхвърля планираните стойности, над 130%, като често надхвърлянето е повече от два пъти. Изпълнението на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 106.1%.
3112 Училища, получили ново спортно оборудване, брой	3	80	91	0	91	0	0.0%	113.8%	0.0%	В изпълнение е само един проект, който има принос към този индикатор. Към края на януари 2023 г. не е отчетено изпълнение по този индикатор, но това е очаквано, тъй като договорът за БФП е подписан в началото на 2021 г. Ако проектът постигне планираните си цели, тогава степента на изпълнение по индикатора на ниво програма ще достигне 114%

Източник: Годишен доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2020 за 2021 г., данни от ИСУН към 31 януари 2023 г..

Таблица 8. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (4c) – цели и изпълнение

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12..2021	Постигната стойност, 31.12.2021	Планирана стойност, 31.01.2023	Постигната стойност, 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12..2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023.	Изпълнение спрямо постигната стойност към 31. 01.2023	Коментар
CO31 Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление, домакинства	1	1,979	3,658	1,881	3,658	2,537	95.0%	184.8%	128.2%	От 27 проекта, които имат принос към този индикатор, 17 са приключили. Приключилите са изпълнили целта си на 100%. Тези, които са в изпълнение, следва да приключат най-късно до юли 2023 г. Изпълнението на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 184.8%.
CO32 Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради, kWh/година	1	17,636,242	26,574,774	19,324,456	27,181,834	23,746,486	109.6%	154.1%	134.6%	От 31 проекта, които имат принос към този индикатор, 26 са приключили и са постигнали заложените проектни цели. Изпълнението на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 154.1%.

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12..2021	Постигната стойност, 31.12.2021	Планирана стойност, 31.01.2023	Постигната стойност, 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12..2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023.	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
CO34 Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове, тонове CO2 екв.	1	12,623	23,5389	13,353	23,912	17,5424	105.8%	189.4%	139.0%	От 62 проекта, които имат принос към този индикатор, 45 са приключили. Изпълнението на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 189.4%.
CO31 Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление, домакинства	2	7,135	7,896	5,154	8,855	6,820	72.2%	124.1%	95.6%	От 115 проекта, които имат принос към този индикатор, 89 са приключили и са достигнали проектните цели. 24 са в изпълнение, като някои от тях също са постигнали заложените цели. Изпълнението на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 124.1%.
CO32 Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради, kWh/година	2	64,285,438	65,578,304	64,037,040	66828230	68081414.12	99.6%	104.0%	105.9%	От 134 проекта, които имат принос към този индикатор, едва 6 още в изпълнение. Изпълнението на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 104%.
CO34 Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове, тонове CO2 екв.	2	40,536	43,309	32,450	46592.45	42063.41	80.1%	114.9%	103.8%	231 проекта имат принос към изпълнението на този индикатор. От тях, 24 все още са в процес на изпълнение. Ако всички проекти приключат по план, степента на изпълнение към 2023 г. би била 115%.

Източник: Годишен доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2020 за 2021 г.,данни от ИСУН2020 към 31 януари 2023 г..

Таблица 9. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (4e) – цели и изпълнение

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021	Постигната стойност, 31.12..2021	Планирана стойност, 3101.2023	Постигната стойност, 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023.	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
CO34 Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове, тонове CO2 екв.	1	2,973	3,152	1,190	3,158.18	1,975.14	40.0%	106.2%	66.4%	Има 15 проекта, които имат принос към този индикатор като 6 от тях са със статус "Приключен". Един от приключените проекти не е постигнал целта си дори частично. Достигането на планираните стойности на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 106%.
1211 Обща дължина на нови или подобрени линии на обществения транспорт, км	1	437	746	184	746.16	392.09	42.2%	170.7%	89.7%	Подкрепени са 15 проекта, които имат принос към този индикатор. По 8-те приключили проекта е отчетено 100% (или по-високо) изпълнение към края на януари 2023 г. Достигането на планираните стойности на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 170.7%.

Източник: Годишен доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2020 за 2021 г., ИСУН2020 към 31 януари 2023 г

Таблица 10. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (6e) – цели и изпълнение

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021	Постигната стойност, 31.12.2021	Планирана стойност, 31. 01.2023	Постигната стойност, 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
CO22 Рехабилитация на земята: Обща площ на рехабилитираната земя, хектари	1	23	15.07	10.61	15.07	10.61	46.1%	65.5%	46.1%	Подкрепени са 4 проекта, които имат принос към този индикатор като към края на януари 2023 г. три от тях са приключили и са достигнали или надхвърлили проектните цели. Достигането на планираните стойности на индикаторите по всички четири проекта ще доведе до

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021	Постигната стойност, 31.12.2021	Планирана стойност, 31. 01.2023	Постигната стойност, 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
										степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 66.5%.
CO38 Градско развитие: Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони, кв.м.	1	4,045,455	5,259,863	3,556,500	5,259,863.26	3,970,289.16	87.9%	130.0%	98.1%	Подкрепени са 65 проекта, които имат принос към този индикатор като към края на януари 2023 г. 48 са приключили. Достигането на планираните стойности на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 130%.
CO39 Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони, кв.м.	1	21,819	8,864	6,677	-	-	30,6			

Източник: Годишен доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2020 за 2021 г., ИСУН към 31 януари 2023 г.

Таблица 11. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (9a) – цели и изпълнение

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021г.	Постигната стойност, 31.12..2021г.	Планирана стойност, 31. 01.2023.	Постигната стойност, 31. 01.2023.	Степен на изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
CO39 Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или	1	94,911	128,043.45	20,271.66	-	-	21,4%			Изпълняват се проекти, които имат принос към този индикатор.

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021г.	Постигната стойност, 31.12..2021г.	Планирана стойност, 31. 01.2023.	Постигната стойност, 31. 01.2023.	Степен на изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
обновени в градските райони, кв.м.										Един от тях е проект на Фонд мениджър на финансови инструменти.
CO40 Градско развитие: Рехабилитирани жилища в градските райони, жилища	1	632	1,095	329	1,095	545	52.06%	173.3%	86.2%	Подкрепени са 24 проекта, които имат принос към този индикатор като към края на януари 2023 г. по приключилите 9 проекта е отчетено изпълнение на индикатора. Достигането на планираните стойности на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 173,3%.
1421 Население, ползващо подобрени социални услуги, лица	1	13,843	60,367	12,117	60,367	59,610	87.5%	436.1%	430.6%	Подкрепени са 19 проекта, които имат принос към този индикатор като към края на август 2022г. Достигането на планираните стойности на индикаторите по всички проекти

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021г.	Постигната стойност, 31.12..2021г.	Планирана стойност, 31. 01.2023.	Постигната стойност, 31. 01.2023.	Степен на изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
										би довело до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 436%.
1422 Представители от маргинализирани групи, включително роми, които се ползват от модернизирана социална инфраструктура, лица	1	2,523	18,296	9,314	18,310	38,628	369.2%	725.7%	1531%	Подкрепени са 21 проекта, които имат принос към този индикатор, като към края на януари 2023 г. 16 са приключили. Достигането на планираните стойности на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 725.2%.
4111 Население, обхванато от подобрените услуги по спешна медицинска помощ, лица	4	7,245,677	7,245,677	0	7,245,677	0	0.0%	100%	0.0%	Тези индикатори съответстват на три проекта, изпълнявани от МЗ.
4112 Модернизирани обекти на спешна медицинска помощ, обекти	4	232	237	0	237	0	0.0%	100%	0.0%	
4121 Закупени съвременни санитарни превозни средства (линейки), брой	4	400	400	279	400	347	69.8%	100%	86.8%	
4122 Закупени съвременни транспортни медицински средства по въздух	4	1	1	0	1	0	0%	100.0%	0.0%	

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021г.	Постигната стойност, 31.12..2021г.	Планирана стойност, 31. 01.2023.	Постигната стойност, 31. 01.2023.	Степен на изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
(медицински хеликоптери), брой										
CV12 Подкрепени обекти в системата на здравеопазването с подобрен капацитет за реакция при кризи, брой	4	40	40	0	40	0	0%	100.0%	0.0%	
CV7 Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на лечението на COVID-19, брой	4	450	450	190	453	190	59.9%	100.7%	42.2%	
CV2 Стойност на закупеното медицинско оборудване (общи публични разходи), евро	4	7,714,628	7,714,628	0	17,103,251.39	0	0%	221.7%	0	
CO35 Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование, лица	5	6,093	8,031	6,411	8,031	7,127	105.2	131.8%	117%	Подкрепени са 53 проекта, които имат принос към този индикатор. Приключилите проекти са 49. Достигането на планираните стойности на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 131.8%.
5111 Брой подкрепени обекти на социалната инфраструктура в процеса на деинституционализация обекти	5	214	218	124	218	162	57.9%	101.9%	75.7%	Подкрепени са 83 проекта, които имат принос към този индикатор. Приключилите проекти са 70. Достигането на планираните

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021г.	Постигната стойност, 31.12..2021г.	Планирана стойност, 31. 01.2023.	Постигната стойност, 31. 01.2023.	Степен на изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
										стойности на индикаторите по всички проекти ще доведе до степен на изпълнение на целевата стойност за 2023 г. от 101.9%.

Източник: Годишен доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2020 за 2021 г., ИСУН2020 към 31 януари 2023 г.

Таблица 12. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (6c) – цели и изпълнение

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021	Постигната стойност, 31.12.2021	Планирана стойност, 31. 01.2023	Постигната стойност, 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023.	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
CO09 Устойчив туризъм: Ръст в очаквания брой посещения на подпомогнатите обекти на културното или природното наследство и туристически атракции, посещения/година	6	482,034	482,034	0	482,034	0	0.0%	100%	0,00%	Изпълнява се един проект на Фонд мениджър на финансови инструменти.
6111 Разработени туристически продукти за обектите на културното наследство от национално и световно значение, брой	6	18	18	0	18	0	0.0%	100%	0,00%	

Източник: Годишен доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2021 за 2020 г., ИСУН2020 към 31 януари 2023 г..

Таблица 13. Индикатори за продукт по инвестиционен приоритет (7b) – цели и изпълнение

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021	Постигната стойност, 31,12.2021	Планирана стойност, 31. 01.2023	Постигната стойност, 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023.	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
CO14 Шосеен транспорт: Обща дължина на реконструирани или модернизирани пътища, км	7	642	630.9	445	651	471	69.3%	101,4%	73.4%	Този индикатор се подкрепя от 36 проекта, като 27 от тях са приключили, а един е прекратен.

Източник: Годишен доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2020 за 2021 г., ИСУН2020 към 31 януари 2023 г.

Таблица 14. Индикатори за продукт по ПО9 – цели и изпълнение

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021	Постигната стойност, 31.12.2021	Планирана стойност, 31. 01.2023	Постигната стойност, 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023.	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
CV12 Подкрепени обекти в системата на здравеопазването с подобрен капацитет за реакция при кризи	9	105	0	0	132	0	0.0%	125.7%	0.0%	Изпълняват се два проекта с МЗ за укрепване капацитета на болничната мрежа и за подкрепа за структурите на извънболнична медицинска помощ и центровете за трансфузионна хематология за справяне с кризи.
CV7 Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на	9	105	0	0	105	0	0.0%	100%	0.0%	

Индикатор	ПО	Целева стойност, 2023 г.	Планирана стойност, 31.12.2021	Постигната стойност, 31.12.2021	Планирана стойност, 31. 01.2023	Постигната стойност, 31. 01.2023	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо планираната стойност към 31. 01.2023.	Изпълнение спрямо постигнатата стойност към 31. 01.2023	Коментар
лечението на COVID-19										
CV8 Допълнителни легла, създадени за пациенти с Covid-19	9	1,050	0	0	1,056	0	0.0%	100.6%	0.0%	
CV9 Брой на подпомогнатите лаборатории за тестване за COVID-19	9	2	0	0	5	0	0.0%	250.0%	0.0%	
CV2 Стойност на закупеното медицинско оборудване (общи публични разходи)	9	17,000,000	0	0	19,300,000	0	0.0%	113.5%	0.0%	
CV4 Стойност на ИТ оборудване и софтуер, финансирани в отговор на COVID-19	9	12,000,000	0	0	12,000,000	0	0.0%	100.0%	0.0%	

Източник: Годишен доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2020 за 2021 г., ИСУ2020 към 31 януари 2023 г.

В заключение, основните идентифицирани причини за непостигане или забавяне на постигането на целевите стойности за някои индикатори за продукт са:

- Слабости при отчитането и наблюдението на изпълнението на проекти, изпълнявани с ФИ;
- Нежелание от страна на общините да поемат допълнителни финансови задължения и поради това по-слаб интрес за ползване на ФИ за инвестиции;
- Неудачно избрана мерна единица на индикатор, която не съответства на мащаба на планираните и извършени действия;
- Специфични характеристики на проектите, които не позволяват отчитането на етапи, а единствено след приключване на целия проект.

За определяне на максимално възможната стойност, която даден индикатор може да постигне, УО следва стриктно да следи текущо изпълнението на рискови проекти и, ако е необходимо - да актуализира очакваните стойности на индикаторите на проектно ниво, с цел получаване на реалистична прогноза на цялостното изпълнение. Към момента на изготвяне на оценката, последните налични данни по изпълнението на проектно ниво са тези към края на януари 2023 г. (по данни от ИСУН). Като се вземе предвид периода на оценката, тези данни могат да бъдат използвани от УО за изготвяне на прогноза за възможно най-високата целева стойност на индикатора, която може да бъде постигната, при условие че не се получават допълнителни данни (количествени или качествени) за изпълнението на очакваните проекти.

ОВ1.2. Какъв е напредъкът в постигането на специфичните цели на Програмата по всички инвестиционни приоритети, съгласно установения принос на програмата и постигнатите стойности по индикаторите за продукт?

На база на достигнатите стойности на **индикаторите за продукт** и на очакваните крайни срокове на приключване на подкрепените проекти може да се заключи, че е постигнат **значим** напредък по отношение на постигане на целите, свързани с подобряването на условията за модерни образователни услуги, енергийна ефективност на сгради, подобряването на качеството на градската среда, развитието на екологичен и устойчив градски транспорт, подобряване на условията за модерни социални услуги, подобряване на регионалната социална инфраструктура за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни и подобряването на свързаността и достъпността до TEN-T мрежата. Слаб или липса на напредък е отчетен по отношение на подобряване на инвестиционната активност в градовете, интервенции в здравната система и повишаване на туристическото предлагане на паметници на културата. Често това се дължи на характеристиките на проектите и периода, когато тяхното изпълнение следва да се отчете. Предвид броя и вида проекти, ако сключените договори бъдат успешно реализирани, може да се очаква, че целите, свързани с развитието на градския транспорт и здравеопазването, ще могат да се достигнат към края на програмния период. По отношение на

икономическата активност в градовете и повишаване на вътрешния туризъм, приносът на програмата е по-слаб от планирания.

За да се оцени напредъкът в постигането на специфичните цели на ОПРР 2014-2020 по инвестиционни приоритети е изследван напредъкът по индикаторите за продукт спрямо целите на ниво оперативна програма за всеки ИП и всяка специфична цел. Данните за постигнатия напредък по индикаторите за продукт са базирани на отчетни данни от Годишния доклад за 2021 г. и данни от ИСУН към края на януари 2023 г.

Програмата има 19 специфични цели. Информация за напредъка в постигането на целите спрямо постигнатите стойности на индикаторите за продукт може да се проследят в Таблица 15 до Таблица 22 - по съответните ИП и ПО9.

На база на изпълнението на проектите по ПО1 и ПО3, които съответстват на ИП 10а и на отчетените по тях стойности на индикаторите, включително спрямо целевите стойности на оперативната програма, може да се твърди, че напредъкът в постигането на специфичната цел, свързана с подобряването на условията за **модерни образователни услуги е значителен** и тази цел е силно вероятно да бъде изпълнена. Повечето индикатори тук са достигнали целевите си стойности на поне 70%, което е значителен напредък за инфраструктурни проекти. Видно изключение представлява индикатор 3112, който е включен в програмата през 2019 г., но проектът, на който индикаторът съответства, е планиран да приключи през юли 2023 г. Очакваните резултати от постигането на тази цел са свързани с подобряване на достъпа до качествено и приобщаващо предучилищно и училищно образование, включително на деца в неравностойно положение, както и модернизиране на институциите за средното и висше образование от регионално и национално значение. Като цяло интервенциите в дългосрочен план се очаква да доведат до намаляване на броя на отпадащите от образователната система, както и да повишат образователните резултати.

Общо четири цели са свързани с повишаването на **енергийната ефективност** на сгради според това дали става дума за обществени или жилищни сгради, както и дали целта географски обхваща общини от 4-то ниво на националната полицентрична система или по-големи общини. **Напредъкът в изпълнението на тези цели е много голям**, като планираните стойности на индикаторите за продукт, особено по отношение на общините, подкрепени по ПО1, значително надхвърлят целите на програмно ниво.

На база на постигнатите стойности на индикаторите за продукт към края на януари 2023 г., е **отчетен напредък** в изпълнението на специфичната цел, свързана с развитието на екологичен и устойчив градски транспорт. Проектите, които съответстват на ИП 4е, съдържат няколко компонента и са с относително дълъг срок на изпълнение. Изпълнението на тези проекти би довело до изграждане на по-достъпна вторична инфраструктура на обществените транспортни мрежи, създаване

на по-ефективен и нискоенергиен градски транспорт и въвеждане на природосъобразни видове градски транспорт.

Напредъкът в **подобряването на качеството на градската среда** чрез инвестиции в градска среда и инфраструктура е **задоволителен**, като относително забавено изпълнение има при отчитането на общата площ рехабилитирана земя. Въпреки това, като цяло може да се каже, че специфичната цел ще бъде изпълнена.

Напредъкът по отношение на **подобряване на инвестиционната активност в градовете**, чрез възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие е **незадоволителен**. Както бе посочено и в анализа на ОВ 1.1, проектите, които съответстват на индикатор CO39, се изпълняват с комбинирано финансиране, което, освен че води до по-късното фактическо изпълнение на дейностите по проектите, създава трудности при отчитането им.

Общо седем специфични цели се отнасят към ИП 9а. По данни към края на януари 2023 г., напредъкът по изпълнението на **специфичните цели по ПО1** - подобряване на жилищните условия за маргинализирани групи от населението, подобряване на условията за модерни социални услуги и подобрен достъп за практикуване на масов спорт и културни услуги в градовете - **е значителен.** Постигнатите стойности на индикаторите за продукт съответстват на стандартните при изпълнение на инфраструктурни проекти, като има достатъчен брой проекти в изпълнение, които биха допринесли за подобряването на жилищните условия на лица в неравностойно положение и ефективно социално включване и участие в живота на уязвимите групи. Подкрепата за културна инфраструктура би довела до повишаване на нейната привлекателност и достъпност за уязвими групи лица. Съществуват около 20 проекта, които са свързани с интервенции върху културната инфраструктура, и съответно допринасят за напредъка на специфична цел „Подобрен достъп за практикуване на масов спорт и културни услуги в градовете“. По данни от ИСУН към края на януари 2023 г. липсват проекти, които да са пряко насочени към подобряване на условията за масов спорт. В същото време може да се идентифицират няколко риска за реализирането на тези специфични цели към 2023 г. Тези рискове се свързват от една страна с използването на финансови инструменти за частично (ако става дума за културна инфраструктура) или пълно (при проекти в спортна инфраструктура) финансиране на проектите. От друга страна, общините бенефициенти сигнализират за обществено неодобрение за изпълнението на проектите за социални жилища.

Напредъкът по специфичните цели по ИП 9а, които се отнасят за **интервенции в здравната система**, подобрен достъп до спешна медицинска помощ, с възможности за спешна диагностика, лечение и наблюдение до 24 ч., намаляване на броя на хоспитализациите и подобряване на капацитета на националната здравна система за реакция при кризи, е **незадоволителен,** ако се отчетат стойностите за изпълнение на индикаторите за продукт. Както бе отбелязано и при отговора на ОВ1.1, това се дължи основно на типа интервенции и отчитане на индикатори към края проектите (а не на

етапи), дългият срок на проектите, както и включването на четири нови индикатора след 2019 г. Към момента не може да се идентифицира сериозен риск за непостигане на целите, свързани със здравеопазване.

Напредъкът по отношение на подобряване на **регионалната социална инфраструктура** за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни е **значителен**. Постигнатият напредък по двата съответстващи индикатора, CO35 и 5111 е значителен към 2021 г. и допълнително нараства към края на януари 2023 г. с финализиране на проектите на общините. Очаква се целевите стойности да бъдат постигнати или надхвърлени към края на програмния период.

Напредъкът по постигане на специфичната цел, свързана с **повишаване на туристическото предлагане на паметници на културата** от национално и световно значение е **незадоволителен**. Към края на януари 2023 г. е отчетено нулево изпълнение на двата релевантни индикатора за продукт. Както е коментирано при отговора на ОВ 1.1, това се дължи преди всичко на използването на финансови инструменти за финансиране на проектите по ПО6, което забави подписването на договорите за БФП и съответно стартиране на работата по тях. Повечето от проектите, свързани с интервенции в туристическа инфраструктура и паметници на културата от национално и световно значение, следва да приключат до края на 2023 г.

Според отчетения напредък по отношение на индикатор CO14, напредъкът в **подобряването на свързаността и достъпността до TEN-T мрежата** за товари и пътници към края на януари 2023 г. е **значителен**. Към момента не съществува сериозен риск за непостигане на тази цел.

Напредък по отношение на подкрепата за здравната система при извънредна епидемична обстановка не е отчетен поради стартиране на проектите на МЗ в средата на 2022 г.

Таблица 15. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (10a)

Специфична цел	ПО	Индикатор за продукт	Изпълнение спрямо планирана стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 01.2023
(1) Подобряване на условията за модерни образователни услуги	1	CO35 Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование, лица	102.3%	84.9%	89.9%
		1511 Представители от маргинализираните групи, включително роми, ползващи модернизираната образователна инфраструктура,	101.2%	66.4%	70.7%
(1) Подобряване на условията за модерни образователни услуги	3	CO35 Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование, лица	103.2%	60.7%	67.1%
		3111 Представители на маргинализирани групи, включително роми, облагодетелствани от модернизирана образователна инфраструктура, лица	107.9%	60.0%	74.8%
		3112 Училища, получили ново спортно оборудване, брой	113.8%.0%	0.0%	0.0%

Източник: Годишен доклад за изпълнението, 2021 г., ИСУН2020 към 31 януари 2023 г.

Таблица 16. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (4c)

Специфична цел	ПО	Индикатор за продукт	Изпълнение спрямо планирана стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 01.2023
(1) Повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор	1	CO31 Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление, домакинства	184.8%	95.0%	128.2%
(2) Повишаване на енергийната		CO32 Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на	150.7%	109.26%	134.6%

Специфична цел	ПО	Индикатор за продукт	Изпълнение спрямо планирана стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 01.2023
ефективност на публични сгради		първична енергия от обществените сгради, kWh/година			
		CO34 Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове, тонове CO2 екв.	186.5%	105.8%	139.0%
(1) Повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор в опорните центрове от 4-то ниво на националната полицентрична система	2	CO31 Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление, домакинства	107%	72.2%	95.6%
(2) Повишаване на енергийната ефективност на обществените сгради в опорните центрове от 4-то ниво на националната полицентрична система		CO32 Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради, kWh/година	102.0%	99.6%	105.9%
		CO34 Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове, тонове CO2 екв.	106.8%	80.1%	103.8%

Източник: Годишен доклад за изпълнението, 2021 г., ИСУН2020 към 31 януари 2023 г..

Таблица 17. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (4e)

Специфична цел	ПО	Индикатор за продукт	Изпълнение спрямо планирана стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 01.2023
(1) Развитие на екологичен и устойчив градски транспорт	1	CO34 Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове, тонове CO2 екв.	106.0%	40.0%	66.4%
		1211 Обща дължина на нови или подобрени линии на обществения транспорт, км	170.7%	42.2%	89.7%

Източник: Годишен доклад за изпълнението, 2021 г., ИСУН2020 към 31 януари 2023 г.

Таблица 18. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (6e)

Специфична цел	ПО	Индикатор за продукт	Изпълнение спрямо планирана стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 01.2023
(1) Подобряване на качеството на градската среда	1	CO22 Рехабилитация на земята: Обща площ на рехабилитираната земя, хектари	65.5%	46.1%	46.1%
		CO38 Градско развитие: Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони, кв.м.	130.0%	87.9%	98.1%
(2) Подобряване на инвестиционната активност в градовете, чрез възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие		CO39 Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони, кв.м.	40.6%/0,0%	30.6%	-

Източник: Годишен доклад за изпълнението, 2021 г., ИСУН2020 към 31 януари 2023 г.

Таблица 19. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (9a)

Специфична цел	ПО	Индикатор за продукт	Изпълнение спрямо планирана стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 01.2023
(1) Подобряване на жилищните условия за маргинализирани групи от населението, включително ромите	1	CO39 Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони, кв.м.	134.9%	21.4%	-
(2) Подобряване на условията за модерни социални услуги		CO40 Градско развитие: Рехабилитирани жилища в градските райони, жилища	173.3%	52.1%	86.2%
(3) Подобрен достъп за практикуване на масов спорт и културни услуги в градовете		1421 Население, ползващо подобрени социални услуги, лица	436.1%	87.5%	430.6%
		1422 Представители от маргинализирани групи, включително роми, които се ползват от модернизирана социална инфраструктура, лица	725.2%	369.2%	1531.0%
(1) Подобрен достъп до спешна медицинска помощ, с възможности за спешна диагностика, лечение и наблюдение до 24 ч.	4	4111 Население, обхванато от подобрените услуги по спешна медицинска помощ, лица	100.0%	0.0%	0.0%
(2) Намаляване на броя хоспитализации в здравната система		4112 Модернизирани обекти на спешна медицинска помощ, обекти	102.2%	0.0%	0.0%
		4121 Закупени съвременни санитарни превозни средства (линейки), брой	100.0%	69.8%	86.8%

Специфична цел	ПО	Индикатор за продукт	Изпълнение спрямо планирана стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 01.2023
(3) Подобряване на капацитета на националната здравна система за реакция при кризи		4122 Закупени съвременни транспортни медицински средства по въздух (медицински хеликоптери), брой	100.0%	0.0%	0.0%
		CV12 Подкрепени обекти в системата на здравеопазването с подобрен капацитет за реакция при кризи, брой	100.0%	0.0%	0.0%
		CV7 Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на лечението на COVID-19, брой	100%	42.2%	42.2%
		CV2 Стойност на закупеното медицинско оборудване (общи публични разходи)	100.0%	0.0%	0.0%
(1) Подобряване на регионалната социална инфраструктура за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни	5	CO35 Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование, лица	131.8%	105.2%	117.0%
		5111 Брой подкрепени обекти на социалната инфраструктура в процеса на деинституционализация, обекти	101.9%	57.9%	75.7%

Източник: Годишен доклад за изпълнението, 2021 г., ИСУН2020 към 31 януари 2023 г.

Таблица 20. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (6c)

Специфична цел	ПО	Индикатор за продукт	Изпълнение спрямо планирана стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 01.2023
(1) Повишаване на туристическото предлагане на паметници на културата от национално и световно значение	6	CO09 Устойчив туризъм: Ръст в очаквания брой посещения на подпомогнатите обекти на културното или природното наследство и туристически атракции, посещения/година	100.0%	0.0%	0.0%
		6111 Разработени туристически продукти за обектите на културното наследство от национално и световно значение, брой	100.0%	0.0%	0.0%

Източник: Годишен доклад за изпълнението, 2021 г., ИСУН към 31 януари 2023 г.

Таблица 21. Напредък в постигането на специфичните цели по инвестиционен приоритет (7b)

Специфична цел	ПО	Индикатор за продукт	Изпълнение спрямо планирана стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 01.2023
(1) Подобряване на свързаността и достъпността до TEN-T мрежата за товари и пътници	7	CO14 Шосеен транспорт: Обща дължина на реконструирани или модернизирани пътища, км	98.3%	69.3%	73.4%

Източник: Годишен доклад за изпълнението, 2021 г., ИСУН2020 към 31 януари 2023 г.

Таблица 22. Напредък в постигането на специфичните цели по ПО9

Специфична цел	ПО	Индикатор за продукт	Изпълнение спрямо планирана стойност, 31.12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 12.2021	Изпълнение спрямо постигната стойност, 31. 01. 2023
(1) Подкрепа за здравната система при обявена извънредна епидемична обстановка	9	CV12 Подкрепени обекти в системата на здравеопазването с подобрен капацитет за реакция при кризи	0.0%	0.0%	0.0%
	9	CV7 Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на лечението на COVID-19	0.0%	0.0%	0.0%
	9	CV8 Допълнителни легла, създадени за пациенти с Covid-19	0.0%	0.0%	0.0%
	9	CV9 Брой на подпомогнатите лаборатории за тестване за COVID-19	0.0%	0.0%	0.0%
	9	CV2 Стойност на закупеното медицинско оборудване (общи публични разходи)	0.0%	0.0%	0.0%
	9	CV4 Стойност на ИТ оборудване и софтуер, финансирани в отговор на COVID-19	0.0%	0.0%	0.0%

Източник: Годишен доклад за изпълнението, 2021 г., ИСУН2020 към 31 януари 2023 г.

ОВ1.3. Какви са промените в постигнатите стойности на индикаторите за резултат по Програмата? Какъв е приносът на ОПРР 2014-2020 за постигане на съответните стойности? Има ли външни фактори, които влияят върху постигането на целевите стойности и какъв е делът на тяхното влияние?

Изпълнението на ограничен брой **индикатори за резултат** - 9, съответства на желаната посока на изменение на индикатора и на поставените програмни цели. За четири индикатора не е посочено изпълнение към 2020 г. (индикатори 121, 141, 711 и 911). Отчетените стойности на останалите 10 индикатора към момента не съответстват на целите на програмата (отчетено е нарастване при търсен ефект понижение или обратното). Приносът на ОПРР 2014-2020 за отчетените стойности на индикаторите в някои случаи е пряк и съществен (индикатори 151, 311, 131, 142, 511, както и индикаторите по ПО8). В много случаи, обаче, външни за интервенциите по ОПРР 2014-2020 фактори оказват значителен ефект върху динамиката на индикаторите за резултат (индикатори 111, 112, 211, 212, 122, 132, 133, 611, 711 и 712).

Програмата има общо 26 индикатора: 21 са индикаторите за резултат по всички инвестиционни приоритети от ПО1 до ПО7, 4 индикатора за резултат по ПО8 и един по ПО9. Динамиката на индикаторите по ИП спрямо базовите стойности, както и степента на достигане на целевите стойности, може да се проследят в Таблица 23. За индикаторите по ПО8 информацията се съдържа в Таблица 24.

ИП 10а обхваща два индикатора за резултат, които се отнасят за дела на модернизираните образователни институции. Двата индикатора, *151* (*Дял на модернизираните образователни институции*) и *311* (*Дял на модернизираните образователни институции*), имат различен обхват според това дали се отнасят съответно за проекти по ПО1 или ПО3. И в двата случая, отчетената стойност през 2018 г. е по-висока от базовата, като достигнатото изпълнение е съответно 69% и 59,3% от целевата стойност за 2023 г. Индикаторите за изпълнение по този ИП нарастват значително в периода 2019-2022 г., като освен това има и проекти, които все още не са приключили, но се очаква да допринесат за подобрение на сградния фонд на образователната система в страната. По данни предоставени от УО, към края на 2020 г., *индикатор 151* е надхвърлил целевата си стойност, а *индикатор 311* я е постигнал на 83%. Това подкрепя очакванията, че в края на програмния период целевите стойности ще бъдат постигнати. ОПРР 2014-2020 има основен принос за модернизирането на образователната инфраструктура от местно, регионално и национално значение, като може да се твърди, че приносът на програмата към постигането на целевите стойности е решаващ.

Четири индикатора за резултат съответстват на **ИП 4с** – *111 Крайно енергийно потребление от домакинства, 112 Крайно енергийно потребление от публичната администрация, търговията и услугите, 211 Крайно енергийно потребление от*

домакинства и 212 Крайно енергийно потребление от публичната администрация, търговията и услугите. Те се отнасят за крайното енергийно потребление на домакинствата и публичната администрация, търговията и услугите в общините, съответно подкрепени по ПО1 и ПО2. И за четирите индикатора е отчетено нарастване на показателите спрямо базовите стойности при заложено намаление към края на програмния период. На база на динамиката на индикаторите за продукт, може да се заключи, че в периода 2019 - 2022 г. значителна част от проектите за енергийна ефективност, които се изпълняват в двете групи общини, са приключили. Освен това, съществуват още проекти в изпълнение, които ще допринесат за повишаване на енергийната ефективност и се планира да приключат до 2023 г. При равни други условия, това ще доведе до намаляване на крайното енергийно потребление на домакинствата и публичния сектор. В същото време трябва да се отчете и фактът, че мерки за енергийна ефективност може да се изпълняват от икономическите субекти и без подкрепата на ОПРР 2014-2020, както и че икономическото развитие предполага използване на повече енергия, освен ако целенасочено не се провежда политика, подкрепяща използването на най-ниско енергийни решения[8]. В периода 2014-2019 г. икономиката на България отбелязва икономически ръст, но през 2020 г. икономическата активност се понижава с 4,4% на годишна база поради влиянието на епидемията COVID-19. Икономиката се връща към растеж през 2021 г. По данни на НСИ за крайното енергийно потребление по сектори, делът на енергийното потребление на сектор „Домакинства“ постоянно намалява от 25,8% през 2013 г. до 22,3% през 2019 г., но отново се увеличава до 25% през 2020 г. и 23,7% през 2021 г. Може да се заключи, че интервенциите по ОПРР 2014-2020 имат принос към подобрение на енергийната ефективност на домакинствата, но външни фактори, свързани с икономическия растеж в страната, допринасят в по-голяма степен за динамиката на енергийното потребление.

Два индикатора за резултат съответстват на **ИП 4е.** За индикатор *121 Дял на пътувания с обществен градски транспорт* не са отчетени стойности за 2018 г. Отчетените стойности на индикатор *122 Количество на фини прахови частици в градовете* през 2018 г. и 2019 г. значително надхвърлят както базовата, така и целевата стойност при заложено намаление. Върху динамиката на този индикатор оказват влияние редица фактори извън интервенцията по ОПРР 2014-2020 (икономически растеж, частен автомобилен транспорт). Въпреки че делът на възобновяемата енергия в потреблението на горива от транспорта се покачва от 5,9% през 2013 г. до 9,1% през 2020 г. (7,6% през 2021 г.), по данни на НСИ, крайното

[8] Анализът в Тематична оценка 2 „Оценка на социално-икономическата среда и актуалността на методологията за определяне на индикаторите на ОПРР 2014-2020 г.“ посочва, че тези два индикатора за резултат не са много релевантни на интервенциите по програмата, тъй като тяхната динамика се влияе в голяма степен от външни за програмата фактори.

енергийно потребление на транспортния сектор се е увеличило с 31% за периода 2013-2021 г.

ИП 6е обхваща три индикатора за резултат. Индикатор *131 Дял от населението, ползващо се от подобрена градска среда* нараства до 56,1% през 2018 г. и вече надминава целевата стойност от 55,03%. По начина, по който е дефиниран индикаторът, интервенциите на ОПРР 2014-2020 по ПО1 имат основен принос за неговата динамика. През 2018 г. индикатор *132 Количество на фини прахови частици в градовете* надхвърля значително както базовата, така и целевата си стойност. Както е посочено в Тематична оценка 2 „Оценка на социално-икономическата среда и актуалността на методологията за определяне на индикаторите на ОПРР 2014-2020“ индикатор 132 е прекалено общ спрямо специфичната цел и неговата стойност включва ефекти, които се дължат на фактори, извън влиянието на интервенцията (битово отопление, негоривни производствени процеси и др.). Подобряването на състоянието на зелените площи, междублоковите пространства и уличната мрежа, включително пешеходни алеи и тротоари, несъмнено би оказало положително влияние върху нивото на запрашеност, но данните от докладите за състоянието на околната среда в страната от Изпълнителна агенция „Околна среда“ (ИАОС) посочват, че други фактори влияят в по-голяма степен върху емисиите на (Фини прахови частици (ФПЧ)10. Стойността на индикатор *133 Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи* през 2019 г. е по-висока от базовата и целева стойности. Този индикатор е общ икономически индикатор, който се влияе в много по-голяма степен от общата макроикономическа среда в страната и от очакванията на инвеститорите за бизнес конюнктурата, отколкото от интервенциите на ОПРР 2014-2020. В този смисъл, конкретният принос на програмата към динамиката на индикатора не може да бъде определен. Оценка за приноса на програмата към инвестиционната активност в страната може да се получи чрез модела СИБИЛА, според който се наблюдават непосредствени преки ефекти върху частните инвестиции и външната търговия, свързани с реализация на инвестиционните намерения, които са характерни за програмите, ангажирани основно с изграждане на инфраструктурни обекти.

ИП 9а обхваща седем индикатора за резултат. По индикатор *141 Представители на маргинализирани групи, включително роми с подобрени жилищни условия* по ПО1 не е отчетено изпълнение. По останалите два индикатора за резултат по ПО1, *142 Дял на модернизираните обекти за социални услуги* и *143 Дял на модернизираните културни/ спортни обекти,* е отчетено изпълнение през 2019 г. и 2020 г. Индикаторите нарастват спрямо базовите стойности, но все още не достигат целите за 2023 г. Динамиката на релевантните индикатори за продукт по ПО1 и ИП 9а показват, че има фактори, които оказват възпиращо въздействие върху постигането на целите по този приоритет, най-вече във връзка с използването на финансови инструменти. Към 2018 г. е реализирано забавяне във функционирането на финансовите посредници, които

следва да предоставят финансови инструменти за финансиране на обекти на културната и на спортната инфраструктура. Съгласно ОПРР 2014-2020, обектите на културната и на спортната инфраструктура ще се финансират с комбинация на безвъзмездна финансова помощ (БФП) и финансови инструменти (за културната) или само чрез финансови инструменти (за спортната инфраструктура), като към 2018 г. няма одобрени проекти за обновяване на обекти на културната и на спортната инфраструктура, по които да бъде отчетно изпълнение. Друг фактор, който допринася за забавеното отчитане на индикаторите, е наличието на обществени нагласи срещу реализацията на проекти за социални жилища от страна на местните общности. В допълнение, интервенциите за социална подкрепа имат относително ограничен обхват – допустимите услуги за подкрепа се ограничават до 4 вида (центрове за временно настаняване, кризисни центрове, приюти и центрове за работа с деца на улицата), чийто общ ефект е висок от гл. т. на социална значимост, но е ограничен от гл. т. на принос към индикатора за продукт („Население, ползващо подобрени социални услуги (лица)“), поради ограничения им капацитет и специфика на предлаганите услуги. Динамиката на релевантните индикатори за продукт към края на януари 2023 г. показва, че рискът целевите стойности за някои от тях да не бъдат постигнати е овладян, което намалява възможността за неизпълнение на целите и по индикаторите за резултат.

За индикатор за резултат *411 Население с 30 минутен достъп до спешна медицинска помощ за 24 часово лечение и наблюдение* е отчетено изпълнение към 2020 г. Този индикатор се влияе в изключително голяма степен от интервенциите по ОПРР 2014-2020. Въпреки това, може да се посочи, че е много вероятно целевата стойност на индикатора да не бъде постигната, тъй като населението на страната към края на 2021 г. е 6,8 млн. души при низходящ тренд, а заложената целева стойност е над 7 млн. души. Към 2018 г. отчетената стойност на индикатор *412 Брой хоспитализации годишно* надхвърля както базовата, така и целевата стойности, при заложено намаляване на хоспитализациите. Трябва да се има предвид, че стойността на индикатора се влияе от редица фактори извън дейностите, които са извършени по ПО4, като например общото застаряване на населението в страната, лоши здравни навици, недобра профилактика, които също оказват значително влияние върху динамиката на индикатора, а след 2020 г. и заболеваемостта от COVID-19. Индикатор *413 Население с възможност за достъп до медицинска грижа в условия на криза* е нов индикатор за резултат, който е въведен през 2020 г. Не е отчетено изпълнение на индикатора към януари 2023 г.

Отчетената стойност на индикатор *511 Дял на социалната инфраструктура за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни* още към 2019 г. е почти на 90% от целевата стойност за 2023 г. ОПРР 2014-2020 има основен принос в инфраструктурното обезпечаване на процеса на деинституционализация в страната. Рискът за неизпълнение на индикатора към края на програмния период е нисък, още

повече, че към януари 2023 г. изпълнението на съответстващите индикатори за продукт е високо.

Изпълнението на индикатор *611 Вътрешно потребление на туризъм* по **ИП 6c** към 2018 г. значително надхвърля както базовата, така и целевата стойност. Може да се твърди, че приносът на ОПРР 2014-2020 към отчетената динамика на индикатора е нищожна, тъй като към 2018 г. не е бил в изпълнение нито един проект по ПО6, който да е пряко насочен към консервация, опазване, популяризиране и развитие на културното наследство.

ИП 7b обхваща два индикатора за резултат. По индикатор *711 Пътникопоток* не е отчетено изпълнение към 2018 г. Към 2020 г. стойността на индикатор *712 Товаропоток* е по-ниска както спрямо базовата, така и спрямо целевата стойност. Методологията на индикаторите, обаче показва, че тези два индикатора се отнасят за цялата страна, а не само за превоза на товари и пътници, които преминават през обхванатите от проектите пътища или отнасящи се за обхванатите общини. В този смисъл, тези два индикатора за резултат се влияят от множество фактори извън интервенциите на ОПРР 2014-2020, включително и от фазата на икономическия цикъл.

ПО8 обхваща четири индикатора за резултат. Индикатори *811 Средно време, необходимо за плащане на бенефициента от датата да подаване на искането за възстановяване* и *812 Усреднено време за одобряване на проект (между подаването на проекта и подписването на договор)* са пресметнати от оценителя на база на информация от системата за мониторинг на програмата, предоставена от УО. И в двата случая крайната стойност на индикатора представлява средния брой календарни дни, които са изминали между датата на подаване на искане за плащане, респективно проектна документация - и датата на одобрение на искането или на подписването на договора за БФП. Стойностите за дадена година са базирани на данни за плащания/проекти, които са подадени през съответната година. Пресметнатите стойности за периода 2018-2022 г. за двата индикатора разкриват, че те значително надхвърлят както базовите, така и целевите си стойности.

Индикатор *813 Ниво на удовлетвореност на бенефициентите на ОПРР 2014-2020 от техническа помощ и обучения* е пресметнат от оценителя на база на информация от анкетните карти за обратна връзка от провежданите работни срещи и информационни дни. Използван е броят отговори „Напълно съгласен“ с твърдение „Удовлетворен/а съм от участието ми в работната среща“. Отчетената стойност към 2021 г. е по-ниска както от базовата, така и от целевата стойност, но разликите не са съществени. Ако се отчетат и отговорите „Съгласен“, то нивото на удовлетвореност би достигнало 96,4% за събитията, проведени през 2018 г. В Приложение 5 са представени резултатите от проведените проучвания сред бенефициенти.

Индикатор *814 Ниво на обществена осведоменост относно ОПРР 2014-2020* е базиран на данни от проведени онлайн проучвания сред широката общественост в периода април-май 2021 г. и през февруари 2023 г. Делът на отговорите „Много добре съм информиран“ и „Сравнително добре съм информиран“ на въпрос за самооценка на осведомеността на респондента за ОПРР 2014-2020 е 52,5% за проучването от 2021 г. и 70% за проучването от 2023 г., което надхвърля значително както базовата, така и целевата стойност. Делът на отговорите „Много добре съм информиран“ е съответно 34% и 33% за двете проучвания. В Приложение 6 са представени резултатите от проведеното проучване сред обществеността.

В периода август-септември 2021 г. Евробарометър провежда проучване сред 27 държави членки на ЕС на тема „Запознатост и възприемане на регионалната политика на ЕС от страна на гражданите“[9]. Сред респондентите в България, отговорили на въпроса „*За коя от следните форми на подкрепа от страна на ЕС сте чували преди?*“, най-висок е делът на отговорите „Европейския фонд за регионално развитие и/или Кохезионния фонд“ (64%). Този дял е и значително по-висок от средния за ЕС-27 (49%). По отношение на приоритетите за регионалната политика в ЕС, мнозинството от респондентите в България посочват образователната, здравна и социална инфраструктури като по-важни за техния град или регион (96%).

Редица външни фактори са оказвали влияние върху изпълнението на оперативната програма и достигането на целевите стойности на индикаторите за резултат. В анализа по-горе за всеки индикатор са посочени външните фактори, които са им въздействали и начинът, по-който това е станало. В обобщение може да се каже, че:

- **Ключово** влияние върху достигането на целевите стойности на индикаторите е оказал икономическият растеж и подобряването на социално-икономическата ситуация в страната в периода 2014-2019 г. Общото подобрение на стопанството е оказало въздействие върху индикаторите за:
    - енергийна ефективност, особено по отношение на енергийното потребление на домакинствата;
    - запрашеността с ФПЧ породени от транспортни дейности, поради растежа на транспортния сектор, включително частния автомобилен транспорт;
    - разходи за придобиване на дълготрайни материални активи, които са свързани по-скоро с общите инвестиционни очаквания, а не с интервенциите по програмата;
    - вътрешно потребление на туристически услуги.

[9] Експресно проучване на Евробарометър 497: „Запознатост и възприемане на регионалната политика на ЕС от страна на гражданите“

- **Съществено** влияние върху недостигането на целевите стойности за някои индикатори или за динамика на индикатора, противоположна на желаната, оказват слабости при избора на индикатори или при определяне на целевите стойности (за подробности виж анализа в Тематична оценка 2 „Оценка на социално-икономическата среда и актуалността на методологията за определяне на индикаторите на ОПРР 2014-2020“). Примери за подобни случаи са индикатор 132 измерващ запрашеността с ФПЧ, свързан със състоянието на градската среда; индикатор 712 за товаропотока в страната, както и някои от индикаторите по ПО4 – *411 Население с 30 минутен достъп до спешна медицинска помощ за 24 часово лечение и наблюдение* и *412 Брой хоспитализации годишно*.

Таблица 23. Изменение на индикаторите за резултат по ОПРР 2014-2020 по инвестиционен приоритет

Инвестиционен приоритет	Индикатор	ПО	Базова ст-ст, 2013 г.	Целева ст-ст, 2023 г.	2018 г.	Последна стойност (година)	Желана посока на изменение спрямо базовата ст-ст	Изпълнение (2018г. към целева ст-ст), %	Изпълнение (последна налична стойност към целева стойност), %
(10a). Инвестиции в образованието обучението, включително професионалното обучение за придобиване на умения и ученето през целия живот посредством изграждането на образователна инфраструктура и на инфраструктура за обучение	151 Дял на модернизираните образователни институции, %	1	8.53	14.10	9.73	14.80 (2020)	повишаване	69.0%	105.0%
	311 Дял на модернизираните образователни институции, %	3	8.53	16.09	9.54	13.40 (2020)	повишаване	59.3%	83.3%
(4c). Предоставяне на подкрепа за енергийната ефективност, за интелигентното енергийно управление и за използването на възобновяема енергия в публичната инфраструктура, включително в обществените сгради, и в жилищния сектор	111 Крайно енергийно потребление от домакинства, Хиляди тонове нефтен еквивалент (1000 т.н.е.)	1	2 257.00	2 248.00	2 229.70	2 382.20 (2020)	намаляване	99.2%	106.0%
	112 Крайно енергийно потребление от публичната администрация, търговията и услугите, Хиляди тонове нефтен еквивалент (1000 т.н.е.)	1	964.00	957.00	1 231.20	1 079.90 (2020)	намаляване	128.7%	112.8%
	211 Крайно енергийно потребление от домакинства, Хиляди тонове нефтен еквивалент (1000 т.н.е.)	2	2 257.00	2 254.36	2 229.70	2 382.20 (2020)	намаляване	98.9%	105.7%
	212 Крайно енергийно потребление от публичната	2	964.00	959.10	1 231.20	1 079.90 (2020)	намаляване	128.4%	112.6%

Инвестиционен приоритет	Индикатор	ПО	Базова ст-ст, 2013 г.	Целева ст-ст, 2023 г.	2018 г.	Последна стойност (година)	Желана посока на изменение спрямо базовата ст-ст	Изпълнение (2018г. към целева ст-ст), %	Изпълнение (последна налична стойност към целева стойност), %
	администрация, търговията и услугите, Хиляди тонове нефтен еквивалент (1000 т.н.е.)								
(4е). Насърчаване на стратегии за нисковъглеродно развитие във всички видове територии, по специално в градските райони, включително насърчаване на устойчива мултимодална градска мобилност и мерки за приспособяване, свързани със смекчаването на изменението на климата.	121 Дял на пътувания с обществен градски транспорт, %	1	40.00	43.00	na	na	повишаване	na	na
	122 Количество на фини прахови частици в градовете (базова година 2012), mg/m3	1	1.79	1.57	3.75	2.68 (2019)	намаляване	238.9%	170.7%
(6е). Предприемане на действия за подобряване на градската среда, ревитализиране на градове, регенериране и обеззаразяване на промишлени зони (включително зони в процес на преобразуване), намаляване на замърсяването на въздуха и насърчаване на мерки за намаляване на шумовото замърсяване	131 Дял от населението, ползващо се от подобрена градска среда, %	1	40.09	55.03	56.10	na	повишаване	101.9%	na
	132 Количество на фини прахови частици в градовете (базова година 2012), mg/m3	1	43.47	41.22	47.79	44.18 (2019)	намаляване	115.9%	107.2%
	133 Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (базова година 2012), млрд. евро	1	5.13	5.30	5.01	5.90 (2019)	повишаване	94.5%	111.3%
(9а). Инвестиране в здравна и социална инфраструктура, която допринася за	141 Представители на маргинализирани групи, включително роми с	1	905	2 833	na	na	повишаване	na	na

Инвестиционен приоритет	Индикатор	ПО	Базова ст-ст, 2013 г.	Целева ст-ст, 2023 г.	2018 г.	Последна стойност (година)	Желана посока на изменение спрямо базовата ст-ст	Изпълнение (2018г. към целева ст-ст), %	Изпълнение (последна налична стойност към целева стойност), %
националното, регионалното и местното развитие, намаляването на неравнопоставеността по отношение на здравния статус, насърчаването на по-добро социално приобщаване чрез подобряване на достъпа до социални, културни и развлекателни услуги и преминаването от услуги, предоставяни в институции, към услуги, предоставяни в общността	подобрени жилищни условия (базова година 2014), брой								
	142 Дял на модернизираните обекти за социални услуги, %	1	4.42	9.66	na	5.85 (2019)	повишаване	na	60.6%
	143 Дял на модернизираните културни/ спортни обекти, %	1	2.04	6.33	na	2.71 (2020)	повишаване	na	42.8%
	411 Население с 30 минутен достъп до спешна медицинска помощ за 24 часово лечение и наблюдение, лица	4	3 637 539	7 045 677	na	6 916 548.00 (2020)	повишаване	na	98.2%
	412 Брой хоспитализации годишно, лица	4	2 038 179	1 925 448	2 207 143		намаляване	114.6%	114.6%
	413 Население с възможност за достъп до медицинска грижа в условия на криза (базова година 2018), лица	4	2 038 179	7 000 039	na		повишаване	na	29.1%
	511 Дял на социалната инфраструктура за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни, %	5	10.61	24.16	5.47	21.70 (2019)	повишаване	22.6%	89.8%

Инвестиционен приоритет	Индикатор	ПО	Базова ст-ст, 2013 г.	Целева ст-ст, 2023 г.	2018 г.	Последна стойност (година)	Желана посока на изменение спрямо базовата ст-ст	Изпълнение (2018г. към целева ст-ст), %	Изпълнение (последна налична стойност към целева стойност), %
(6c). Съхраняване, опазване, популяризиране и развитие на природното и културното наследство	611 Вътрешно потребление на туризъм (базова година 2012), млн. евро	6	3 663.00	3 700.00	4 905.23		повишаване	132.6%	132.6%
(7b). Подобряване на мобилността на регионално равнище посредством свързването на второстепенни и третостепенни възли с инфраструктурата на TEN-T, включително мултимодални възли	711 Пътникопоток, хиляди души	7	102 383	126 507	na	na	повишаване	na	na
	712 Товаропоток, хиляди тона	7	160 267.00	172 770.00	143 347.80	136 451.90 (2020)	повишаване	83.0%	79.0%
Улесняване на преодоляването на последиците от кризата в контекста на пандемията от COVID-19 и социалните последици от нея и подготовка за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката	911 Увеличаване на капацитета в здравната система за лечение на засегнатите от COVID-19, чрез осигуряване на подкрепа на здравни обекти за реакция при кризи (базова година 2019)	9	0.0	107.0	na	na	повишаване	na	na

Източник: Годишен доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2020 за 2021 г., МОНИТОРСТАТ, УО, НСИ.

Таблица 24. Изменение на индикаторите за резултат по ОПРР 2014-2020 по ПО8

Индикатор	Базова ст-ст, 2013 г.	Целева ст-ст 2023 г.	2018	2019	2020	2021	2022	Желана посока на изменение спрямо базовата ст-ст	Изпълнение (2018г. към целева ст-ст), %	Изпълнение (последна налична стойност към целева стойност), %
811 Средно време, необходимо за плащане на бенефициента от датата да подаване на искането за възстановяване, дни*	50.00	40.00	105.2	111.5	100.3	106.4	81.5	намаляване	263%	203,4%
812 Усреднено време за одобряване на проект (между подаването на проекта и подписването на договор (базова година 2011), дни	118.00	83.00	162.60	137.50	140.80	140.80	na	намаляване	195.9%	169.6%
813 Ниво на удовлетвореност на бенефициентите на ОПРР 2014-2020 от техническа помощ и обучения (базова стойност 2014), %	73.70	75.00	73.40	na	na	73.40	na	повишаване	97.9%	97.9%
814 Ниво на обществена осведоменост относно ОПРР 2014-2020, %	15.00	40.00	na	na	na	52.5	70%	повишаване	na	175%

Източник: данни от анкети сред бенефициенти, данни от анкети сред обществеността, данни от управленските системи, предоставени от УО на оценителя. Годишен доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2020 за 2021г.

**Индикаторът е изчислен на база на приетите и изпълнени искания за плащания. Дните са пресметнати спрямо датата на постъпване на искането за плащане.*

ОВ1.4. Каква е разликата между очакваните (целеви стойности) и постигнатите конкретни (реални) резултати (приноса на програмата за промените в постигнатите стойности на индикаторите за резултат) и въздействие на интервенциите на ОПРР?

Ефектът от интервенциите по ОПРР 2014-2020 върху динамиката на индикаторите за резултат е трудно да бъде определен еднозначно. В някои случаи това се дължи на значителното влияние на външни фактори, които „скриват“ ефекта от интервенциите. За друга група индикатори анализът е затруднен, тъй като не е отчетено изпълнение. Може да се установи ясна връзка между интервенциите по програмата и динамиката на едва четири индикатора за резултат. В същото време, съвкупното въздействие от всички интервенции по ОПРР 2014-2020 върху икономическия растеж към средата на 2022 г., се оценява на 0,8% спрямо базовия сценарий без намеса.

Разликата между целевите стойности на индикаторите за резултат и отчетените резултати към 2018 г. (или последни налични данни) може да се проследят в Таблица 23. Подробен анализ на промените за всеки индикатор бе направен при отговора на ОВ 1.3. Като цяло не може еднозначно да се заключи, че интервенциите по оперативната програма са допринесли съществено за динамиката на всички индикатори за резултат. От една страна, това се дължи на факта, че стойностите за редица индикатори са дефинирани по такъв начин, че върху тях влияние може да оказват и много външни фактори, които са с по-голяма тежест спрямо интервенциите по ОПРР 2014-2020. Пример за такива индикатори са тези с макроикономически характер (частни инвестиции, вътрешно потребление на туризъм, пътнико- и товаропоток), както и индикаторите за енергийното потребление и замърсяването на въздуха, при които отчетеното изменение е в посока противоположна на желаната и зададена в Програмата. По-подробно, тези външни фактори са разгледани при анализа на ОВ 1.3, както и в Тематична оценка 2. За друга група индикатори, анализът е затруднен, тъй като не е отчетено изпълнение (индикатори, свързани с интервенции в социалната сфера, в системата на здравеопазването и обществения и междуградски транспорт). Може да се твърди, че ОПРР 2014-2020 има съществен принос за динамиката на няколко индикатора за резултат, което се дължи или на методологията за изготвяне на индикатора (например, при индикатора за подобрена градска среда или индикатора за деинституционализацията на социалните услуги) или на водещата роля на програмата при оказване на подкрепа при инфраструктурни проекти в дадена област (например, подобряване на условията за образование).

ОПРР 2014-2020 обхваща широк кръг от интервенции в различни области на регионалното развитие. Ето защо, най-точна оценка на тяхното съвкупно въздействие може да се получи чрез стимулационния макроикономически модел СИБИЛА. По оценки на модела, към юни 2022 г., кумулативното въздействие върху БВП на

извършените интервенции по ОПРР 2014-2020 за периода след 2014 г. възлиза на 0,8%, като ефектите върху частното потребление и инвестиции са съответно 0,9% и 1,5%. Подробности за оценката на въздействието на интервенциите по ОПРР 2014-2020 чрез използването на модела СИБИЛА може да се намерят при отговора на ОВ3.1, както и в Тематична оценка 2.

ОВ1.5. Каква е ефективността (отношението между целите и постигнатите резултати) на интервенциите по ОПРР?

На база на сравнение на степента на изпълнение на целите на индикаторите за продукт и за резултат по съответните специфични цели и ИП може да се заключи, че е постигната висока ефективност на интервенциите по ОПРР 2014-2020 по отношение на подобряване на условията за образование, подобряване на условията за модерни социални услуги, подобряването на жилищните условия за маргинализирани групи, развитието на екологичен и устойчив градски транспорт, подобрен достъп за практикуване на масов спорт и културни услуги, качество на градската среда, здравната инфраструктура, деинституционализацията и повишаване на свързаността до TEN-T мрежата. Не може да се определи еднозначно ефективността по отношение на подкрепата за повишаване на енергийната ефективност и инвестиционната активност в градовете. Интервенциите в областта на туристическите услуги са с ниска ефективност към момента на извършване на оценката.

В Таблица 25 е обобщена информацията за изпълнението на индикаторите за продукт и резултат по ИП, ПО и специфична цел. Под изпълнение се разбира отношението между постигнати резултати (спрямо края на януари 2023 г. за индикаторите за продукт и спрямо последни налични данни за индикаторите за резултат) и зададени цели. Приема се, че постигната ефективност е добра, ако индикаторите за изпълнение и резултат са достигнали поне половината от целевите си стойности и изменението е в желаната посока. Проектите по ОПРР 2014-2020 са предимно инфраструктурни, което предполага забавено отчитане на индикаторите за продукт (едва след като всички интервенции по дадения обект са приключили). Повечето от проектите, подкрепени по програмата, следва да приключат до края на 2023 г. - т.е. към момента на изготвяне на настоящия оценителен доклад, до края на програмата остават по-малко от 12 месеца.

Ефективността на интервенциите, свързани със специфичната цел за **подобряване на условията за образование е висока** – изпълнението както на индикаторите за продукт, така и на индикаторите за резултат е задоволително. С относително по-ниско изпълнение е само индикатор 3112, който е нов за програмата индикатор и по него все още не е отчетено изпълнение.

Ефективността на програмата по отношение на повишаване на **енергийната ефективност** в жилищния сектор и на публичните сгради **не може да бъде еднозначно определена**. От една страна, всички индикатори за продукт по тези специфични цели вече надхвърлят зададените целеви стойности или се очаква да ги надхвърлят към края на програмния период. В същото време всички индикатори за резултат показват надвишаване на целевите стойности за 2023 г. при желано понижение на крайното енергийно потребление на домакинствата и публичната администрация. Влиянието на външни фактори върху енергийното потребление не може да бъде отделено от въздействието на програмата.

Ефективността на интервенциите, свързани с развитието на екологичен и устойчив **градски транспорт, е положителна**, въпреки че част от релевантните проекти не са приключили. По отношение на индикаторите за резултат - не са отчетени данни по единия от тях, а динамиката на индикатора за количество фини прахови частици е възходяща при желано намаление на замърсяването.

Ефективността на интервенциите за подобряване на **качеството на градската среда е по-скоро положително**. Индикаторите за продукт са отчели значително изпълнение, както и индикаторът за резултат 131. Отчетеното нарастване на количеството фини прахови частици в градовете (при зададено понижение на стойностите) най-вероятно се дължи на фактори извън намесите по ОПРР 2014-2020, които оказват силно влияние върху индикатор 132.

Намесите, свързани с подобряване на **инвестиционната активност в градовете, е трудно да бъдат оценени** от гледна точка на тяхната ефективност. Не е отчетено изпълнение по нито един проект, свързан с индикатор за продукт CO39 по ПО1, но е отчетено увеличение на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА). Трябва да се посочи, че динамиката на индикатор за резултат 133 се влияе предимно от фактори, извън обхвата на ОПРР 2014-2020.

Ефективността на интервенциите, свързани с **подобряването на жилищните условия за маргинализирани групи** от населението, е по-скоро **положителна**, най-вече на база на значителното надхвърляне на целевите стойности на индикаторите за продукт (не е отчетено изпълнение на индикатор за резултат 141). Отчетено е положително изпълнение на индикаторите за резултат при намесите с цел подобряване на **условията за модерни социални услуги** и с цел подобрен достъп за **практикуване на масов спорт и културни услуги**.

Ефективността на интервенциите в областта на здравеопазването и **здравната инфраструктура е по-скоро положителна**. Изпълняват се проекти за модернизиране на системата на спешната медицинска помощ, поради което се очаква повечето от индикаторите за продукт да достигнат своите целеви стойности. В същото време дефиницията на някои от индикаторите не позволява отчитане на нетния принос на програмата към зададените цели (например индикаторите, които се отнасят за

население). Това е така, тъй като тези индикатори се влияят от външни за програмата фактори.

Интервенциите в областта на подобряване на регионалната социална инфраструктура за **деинституционализация** на социалните услуги за деца и възрастни са с **положителна ефективност.** Индикаторите за продукт отчитат висока степен на изпълнение спрямо целевите си стойности, а проектите, изпълнявани по ОПРР 2014-2020 са основен начин за подобрение на регионалната социална инфраструктура.

Интервенциите в областта на **туристическите услуги,** към момента на извършване на оценката, са с **ниска ефективност**. Повечето от проектите са в изпълнение (и съответно отчетените стойности на индикаторите за продукт са ниски), а динамиката на индикатора за резултат 611 се влияе в много голяма степен от външни за програмата фактори.

Ефективността на интервенциите за **повишаване на свързаността до TEN-T мрежата** за товари и пътници е **висока** – отчетено е стабилно изпълнение на индикатора за продукт CO14, както и на индикатор за резултат 712.

Таблица 25. Изпълнение на индикаторите по ОПРР 2014-2020

ИП	ПО	Специфична цел	Инд. резултат	Изпълнение, %*	Инд. продукт	Изпълнение, %**
(10a)	1	(1) Подобряване на условията за модерни образователни услуги	151. Дял на модернизираните образователни институции	105.0%	CO35. Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование	89,9%
					1511. Представители на маргинализирани групи, включително роми, облагодетелствани от модернизирана образователна инфраструктура	70,7%
	3	(1) Подобряване на условията за модерни образователни услуги	311. Дял на модернизираните образователни институции	83.3%	CO35. Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование	67,1%
					3111. Представители на маргинализирани групи, включително роми, облагодетелствани от модернизирана образователна инфраструктура	74,8%
					3112. Училища, получили ново спортно оборудване	0.0%
(4c)	1	(1) Повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор	111. Крайно енергийно потребление от домакинства	106.0%	CO31. Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление	128,2%
		(2) Повишаване на енергийната ефективност на публични сгради	112. Крайно енергийно потребление от публичната администрация, търговията и услугите	112.8%	CO32. Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради	134,6%
					CO34. Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове	139,0%
	2	(1) Повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор в опорните центрове от 4-то ниво на националната полицентрична система	211. Крайно енергийно потребление от домакинства	105.7%	CO31. Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление	95,6%
		(2) Повишаване на енергийната ефективност	212. Крайно енергийно потребление от публичната администрация, търговията и услугите	112.6%	CO32. Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради	105,9%

ИП	ПО	Специфична цел	Инд. резултат	Изпълнение, %*	Инд. продукт	Изпълнение, %**
		на обществените сгради в опорните центрове от 4-то ниво на националната полицентрична система			CO34. Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове	103,8%
(4e).	1	(1) Развитие на екологичен и устойчив градски транспорт	121. Дял на пътувания с обществен градски транспорт	na	CO34. Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове	66,4%
			122. Количество на фини прахови частици в градовете	170.7%	1211. Обща дължина на нови или подобрени линии на обществения транспорт	89,7%
(6e).	1	(1) Подобряване на качеството на градската среда	131. Дял от населението, ползващо се от подобрена градска среда	101.9%	CO22. Рехабилитация на земята: Обща площ на рехабилитираната земя	46.1%
			132. Количество на фини прахови частици в градовете	107.2%	CO38. Градско развитие: Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони	98,1%
		(2) Подобряване на инвестиционната активност в градовете, чрез възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие	133. Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи	111.3%	CO39. Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони	30,6%+
(9a).	1	(1) Подобряване на жилищните условия за маргинализирани групи от населението, включително ромите	141. Представители на маргинализирани групи, включително роми с подобрени жилищни условия	na	CO39. Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони	21,4%+
		(2) Подобряване на условията за модерни социални услуги	142. Дял на модернизираните обекти за социални услуги	60.6%	CO40. Градско развитие: Рехабилитирани жилища в градските райони	86,2%
		(3) Подобрен достъп за практикуване на масов спорт и културни услуги в градовете	143. Дял на модернизираните културни/ спортни обекти	42.8%	1421. Население, ползващо подобрени социални услуги	430,6%
					1422. Представители от маргинализирани групи, включително роми, които се ползват от модернизирана социална инфраструктура	1531%

ИП	ПО	Специфична цел	Инд. резултат	Изпълнение, %*	Инд. продукт	Изпълнение, %**
	4	(1) Подобрен достъп до спешна медицинска помощ, с възможности за спешна диагностика, лечение и наблюдение до 24 ч.	411. Население с 30 минутен достъп до спешна медицинска помощ за 24 часово лечение и наблюдение	98.2%	4111. Население, обхванато от подобрените услуги по спешна медицинска помощ	0.0%
		(2) Намаляване на броя хоспитализации в здравната система	412. Брой хоспитализации годишно	114.6%	4112. Модернизирани обекти на спешна медицинска помощ	0.0%
					4121. Закупени съвременни санитарни превозни средства (линейки)	86,8%
		(3) Подобряване на капацитета на националната здравна система за реакция при кризи	413. Население с възможност за достъп до медицинска грижа в условия на криза	29.1%	4122. Закупени съвременни транспортни медицински средства по въздух (медицински хеликоптери)	0.0%
					CV12. Подкрепени обекти в системата на здравеопазването с подобрен капацитет за реакция при кризи	0.0%
					CV7. Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на лечението на COVID-19	42.2%
					CV2 Стойност на закупеното медицинско оборудване (общи публични разходи)	0.0%
	5	(1) Подобряване на регионалната социална инфраструктура за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни	511. Дял на социалната инфраструктура за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни	89.8%	CO35. Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование	117,0%
					5111. Брой подкрепени обекти на социалната инфраструктура в процеса на деинституционализация	75,7%
(6c).	6	(1) Повишаване на туристическото предлагане на паметници на културата от национално и световно значение	611. Вътрешно потребление на туризъм	132.6%	CO09. Устойчив туризъм: Ръст в очаквания брой посещения на подпомогнатите обекти на културното или природното наследство и туристически атракции	0.0%
					6111. Разработени туристически продукти за обектите на културното наследство от национално и световно значение	0.0%
(7b).	7	(1) Подобряване на свързаността и достъпността до TEN-T мрежата за	711. Пътникопоток	na	CO14. Шосеен транспорт: Обща дължина на реконструирани или модернизирани пътища	73,4%
			712. Товаропоток	79.0%		

ИП	ПО	Специфична цел	Инд. резултат	Изпълнение, %*	Инд. продукт	Изпълнение, %**
		товари и пътници				
Преодоляване на последиците от COVID-19	9	(1) Подкрепа за здравната система при обявена извънредна епидемична обстановка	911. Увеличаване на капацитета в здравната система за лечение на засегнатите от COVID-19, чрез осигуряване на подкрепа на здравни обекти за реакция при кризи	0.0%	CV12 Подкрепени обекти в системата на здравеопазването с подобрен капацитет за реакция при кризи	0.0%
					CV7 Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на лечението на COVID-19	0.0%
					CV8 Допълнителни легла, създадени за пациенти с Covid-19	0.0%
					CV9 Брой на подпомогнатите лаборатории за тестване за COVID-19	0.0%
					CV2 Стойност на закупеното медицинско оборудване (общи публични разходи)	0.0%
					CV4 Стойност на ИТ оборудване и софтуер, финансирани в отговор на COVID-19	0.0%

** към 2018 г.или последни налични данни*

*** към 31 януари 2023 г.*

+ по данни от Годишен доклад за изпълнението, 2021 г

Източник: Годишен доклад за изпълнението, 2021 г., ИСУН, МОНИТОРСТАТ, УО, НСИ

ОВ1.6. Кои са примерите за добри практики и успешни проекти при интервенциите по ОПРР?

Идентифициран е голям брой успешни проекти по ОПРР 2014-2020, като в детайли са анализирани и описани 17 от тях. Всеки успешен проект отговаря на два от общо шест предварително формулирани критерии за добри практики: *иновативност, въздействие, устойчивост, допълняемост, ефективност и партньорство*. При подбора са обхванати всички райони за планиране (NUTS-2) в България и всички приоритетни оси по ОПРР 2014-2020 с изключение на ПО4 и ПО6, по които все още няма приключени проекти. Всяка приоритетна ос е представена чрез поне два проекта, а ПО1 - поради широкия обхват на дейностите, подкрепени по нея, е представена чрез проекти по следните инвестиционни приоритети: Градска среда (ИП 6е), Образователна инфраструктура (ИП 10а), Социални жилища, социална и културна инфраструктура (9а), Интегриран градски транспорт (4е) и Зони за икономическо развитие (ИП 6е). Изготвени са фишове с детайлна информация за постигнатите резултати и ефекти по всеки проект, които са представени в Приложение 4.

Методология за идентифициране на добри практики и успешни проекти

По отношение на изпълнението на проекти, финансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове, липсва точна и общо възприета дефиниция за понятието „добра практика“. За целите на настоящата оценка терминът ще се отнася към дейности или подходи, прилагани от бенефициентите, които са довели до иновативно и ефективно решение на даден проблем и които биха могли да бъдат възпроизведени при различни условия в рамките на други проекти.

Като първа стъпка от идентифицирането на добри практики при интервенциите по ОПРР 2014-2020 екипът ни разработи методология с ясни критерии за подбор, представени в Таблица 26 по-долу. За успешен проект ще бъде възприеман този, който отговаря на поне два от посочените критерии.

Таблица 26. Критерии за идентифициране на добри практики при интервенциите по ОПРР 2014-2020

Критерий	Характеристика
Иновативност	Проектът включва нестандартен подход в преодоляването на проблем или адресирането на нуждите на целевите групи. Иновативността може да се отнася както до същността на дейностите по проекта, така и до начина на прилагането им.
Въздействие	Реализираните дейности по проекта допринасят за дългосрочни ефекти върху заобикалящата среда и/или съответните целеви групи. Налице е недвусмислен потенциал за ефект върху крайните цели на проекта.

Устойчивост	В проекта са заложени дейности, насочени към съхраняване на постигнатите резултати и ефекти във времето. Приложен е ясен подход за гарантиране на устойчивост и дълготрайност на инвестициите.
Допълняемост	Проектът предоставя възможност за надграждане на резултати в рамките на други проекти и/или чрез други източници на финансиране. Налице е допълняемост между проектните дейности и интервенции, подкрепени по други оперативни програми.
Ефективност	Постигнати са заложените резултати и цели по проекта в рамките на предвидения период от време. Под ефективен проект се разбира такъв, който е постигнал (или дори надхвърлил) заложените целеви стойности на индикаторите.
Партньорство	Включени са възможно най-голяма част от заинтересованите страни при разработването и подготовката на проекта. По този начин са гарантирани широка мобилизация на местните ресурси и съответствие на заложените дейности с местните нужди.

Списък с добри практики и успешни проекти в рамките на ОПРР 2014-2020

Екипът ни помоли УО за съдействие при съставянето на първоначален списък с успешни проекти, реализирани в рамките на ОПРР 2014-2020. Предоставеният от УО списък послужи за отправна точка в началния етап на събиране на данни, като на по-късен етап са подбрани 17 проекта и информацията за всеки от тях е допълнена чрез интервюта с бенефициенти.

С цел представителност на извадката по отношение на типа интервенции, във финалния списък с избрани проекти, са обхванати всички приоритетни оси по ОПРР с изключение на ПО4 и ПО6, по които все още няма приключени проекти. Всяка приоритетна ос е представена чрез поне два проекта, а ПО1 е представена чрез проекти по следните инвестиционни приоритети: Градска среда (ИП 6е), Образователна инфраструктура (ИП 10а), Социални жилища, социална и културна инфраструктура (9а), Интегриран градски транспорт (4е) и Зони за икономическо развитие (ИП 6е).

С цел представителност на извадката по отношение на териториално разпределение, във финалния списък са включени проекти от всеки район за планиране (NUTS-2) в България, както следва:

- Югозападен район за планиране (ЮЗРП) – 4 проекта;
- Южен централен район за планиране (ЮЦРП) – 3 проекта;
- Югоизточен район за планиране (ЮИРП) – 3 проекта;
- Североизточен район за планиране (СИРП) – 2 проекта;
- Северен централен район за планиране (СЦРП) – 2 проекта;
- Северозападен район за планиране (СЗРП) – 3 проекта.

За всеки от предложените критерии за идентифициране на добри практики (иновативност, въздействие, устойчивост, допълняемост, ефективност, партньорство) са представени поне по два примера за успешното им приложение. Списъкът с добри практики може да служи както на бенефициентите на настоящата програма, така и на бенефициентите в рамките на ПРР 2021-2027 като инструмент за обмяна на опит и възпроизводство на работещи иновативни решения.

Обобщеният списък с успешни проекти е представен в Таблица 27 по-долу, като за всеки проект са посочени конкретни постижения или дейности, които отговарят на съответните критерии за добри практики. В Приложение 4 са представени фишове с детайлна информация за постигнатите резултати и ефекти по всеки проект, изготвени след извършения анализ на конкретни случаи (case studies).

Таблица 27. Списък с идентифицирани успешни проекти по ОПРР 2014-2020

ПО	Проект	ИП	Бенефициент/ Краен получател	Добри практики	
1	Развитие на модерна образователна инфраструктура в град Велико Търново	10а	Община Велико Търново	**Иновативност:** В класните стаи на три училища е доставено и монтирано иновативно оборудване (интерактивни дъски и проектори), което модернизира учебния процес. Оборудването позволява използване на уеб-базирани ресурси, както и участие в учебния процес на деца със специални образователни потребности.	**Допълняемост**: След приключване на дейностите по проекта, СУ „Владимир Комаров“ надгражда постигнатите ефекти, като осигурява сходно оборудване и за обучение по природни науки. В периода август 2020 г. - май 2021 г. е реализиран проект по НП „Изграждане на училищна STEM среда“, в рамките на който са оборудвани 3 специализирани кабинета по биология, химия и физика.
1	Изграждане на социални жилища в IV-ти микрорайон	9а	Община Благоевград	**Въздействие:** Проектът е оказал въздействие върху широк кръг уязвими групи, като към април 2021 г, в две от новопостроените сгради са настанени общо 32 домакинства. От тях 31 домакинства включват родители с деца (вкл. непълнолетни родители, многодетни семейства, деца с влошено здраве и увреждания), а едно домакинство включва хора в риск от бедност и социално изключване.	**Устойчивост**: Създадени са условия за устойчив и интегриран модел за повишаване на жизнения стандарт на настанените хора от уязвими групи. Община Благоевград подготвя проектно предложение по ОП РЧР 2014-2020, което включва допълващи дейности с цел социално приобщаване на настанените семейства.
1	Подобряване на социалната инфраструктура в община Пловдив	9а	Община Пловдив	**Въздействие:** Обновените и изградените обекти допринасят за дългосрочни ефекти и дават повече и подобрени възможности за защита, социална сигурност, задоволяване на ежедневните потребности, консултиране и информиране на различни целеви групи (жени, жертви на домашно насилие и	**Устойчивост:** Общината има сключен договор по ОПРЧР за обучение на персонала в центъра за временно настаняване, осигуряване на подслон, място за социална интеграция и адаптация на хора, в неравностойно положение, оказване съдействие на потребителите за получаване на медицински услуги;

ПО	Проект	ИП	Бенефициент/ Краен получател	Добри практики	
				техните деца; бездомни; деца на улицата; социално слаби лица и безработни; деца от социално слаби семейства; лица с физически увреждания и лица от ромски произход).	съдействие за подготовка и подаване на документи пред Националния осигурителен институт и Териториалните експертни лекарски комисии, регистрация в Бюрото по труда, включване в курсове за квалификация други обучителни курсове за намиране на работа.
1	Реконструкция и преустройство на съществуваща сграда в културно- образователен център (музей) за съвременно изкуство и библиотека	9а	Община Бургас	**Иновативност:** Новият център дава възможности за запознаване с иновации в изкуството за децата и младежите на община Бургас чрез достъп до нови високотехнологични форми на обучение и игри. В Детския отдел е Z space стена, която предлага три нива на възприятия на представеното съдържание чрез холограмни изображения, добавена реалност и други. Z space стената ще бъде ползвана от студентите от Медицинския факултет, които ще могат да правят виртуално операции и други интервенции.	**Въздействие:** В обновения център децата, младежите и студентите на община Бургас получават възможност за творческо развитие и образование в областта на изкуствата в модерни зали, в които се провеждат образователни и творчески курсове, мастър класове по съвременни форми на изкуство, кръжоци по приложни изкуства и др.
1	Габрово – инвестиции за изграждане на съвременна градска среда	6е	Община Габрово	**Ефективност:** Постигнати са следните стойности на индикаторите по проекта: „Градско развитие: Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони“ – 104 145 кв.м.; и „Брой население, ползващо се от подобрена градска среда – 69 282 лица.	**Въздействие:** Проектните дейности са оказали въздействие върху подобряването на пътната безопасност и облекчаването на трафика в града. Очаква се реконструкцията на кръстовище „Шиваров мост“, извеждането на автомобилния трафик от централната градска част и ремонтът на тунела да доведат до намаляване на броя на

ПО	Проект	ИП	Бенефициент/ Краен получател	Добри практики	
					пътнотранспортните произшествия.
1	Реконструкция и модернизация на производствената база на „Лесто инвестмънт“ ЕООД	6е	Лесто Инвестмънт ЕООД, Враца	**Въздействие:** Преместването на производствения процес в базата на ВРЗ Вола води до разширяване на дейността на Лесто и позволява подобряване на пакета за възнаграждения на служителите и стандарта на живот. Осигурена е заетост на 10 нови работници, като с това се допринася за намаляване на безработицата в областта.	**Устойчивост:** Лесто е експортно ориентирана група за металообработка. Реализацията на проекта спомага за повишаване на производствения капацитет, разширяване на производствените мощности и повишаване на конкурентоспособността на предприятието на международните пазари. От 28.10.2021 г. в режим на усвояване е нов заем на Фонд за градско развитие за Северна България (ФГР Север) на обща стойност 1 105 хил. лв. за финансиране на Етап 2 от проекта за реконструкция и модернизация на производствената база на Групата.
1	Интегриран градски транспорт на Варна - втора фаза	4е	Община Варна	**Иновативност:** По проекта са изградени интелигентни транспортни системи, вкл. 25 бр. интелигентни пешеходни пътеки, координирано управление на светлинно регулираните кръстовища по трасетата на масовия обществен градски транспорт (МГОТ), надграждане на системата за информация на пътниците в реално време, и звуково известяване на кръстовища по заявка.	**Допълняемост:** Проектът надгражда резултати постигнати в периода 2007-2013 г.: „Интегриран градски транспорт на Варна – I фаза“ (ОПРР) и „Прилагане на мерки за подобряване качеството на живот в градовете Бургас, Варна, Стара Загора и Плевен“ (ОПОС). Налице е допълняемост и с проект „Екологично чист транспорт за Варна“ (ОПОС 2014-2020).
2	Повишаване на енергийната ефективност на сграда на Народно	4с	Община Карнобат	**Ефективност:** Надхвърлени са целевите стойности на индикаторите по	**Въздействие:** Проектът е насочен към широк кръг от целеви групи – в рамките на читалището

ПО	Проект	ИП	Бенефициент/ Краен получател	Добри практики	
	читалище "Димитър Полянов - 1862 г.			проекта, като понижаването на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради е 1 520 400 kWh/година, а очакваното годишно намаляване на емисиите на парникови газове е 1400 тона CO2 екв.	функционират библиотека, художествена галерия, зрителна зала, както и различни школи по изкуствата. Чрез проектните дейности са обхванати над 500 деца и възрастни, ангажирани в 22 клубове, посетители, както и персонала на читалището.
2	Енергийна ефективност на сгради, предоставящи административни услуги	4c	Община Свиленград	**Иновативност:** Изградена е фотоволтаична електрическа централа, която произвежда и генерира електрическа мощност за собствена консумация в сградата на община Свиленград. Фотоволтаичната електрическа централа използва слънчевата радиация за производство на електрическа енергия чрез високоефективни клетки от силиций.	**Ефективност:** Постигнати са целевите стойности на индикаторите по проекта, като понижаването на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради е 1 112 756 kWh/година, а очакваното годишно намаляване на емисиите на парникови газове е 260.20 тона CO2 екв.
3	Подобряване качеството на професионалното образование чрез модернизация на образователната инфраструктура в шест професионални гимназии в гр. Бургас	10a	Община Бургас	**Партньорство:** Проведени са консултации с педагогическите съвети на гимназиите с цел идентифициране на основните нужди. При избора на доставеното оборудване гимназиите са осъществили консултации с различни регионални браншови организации (Асоциация на ресторантьорите и хотелиерите, Камара на строителите, Камара на архитектите), както и представители на частния бизнес.	**Въздействие:** Проектът има значителен принос за модернизиране на учебния процес и подобряване на практическата му насоченост (в Професионална гимназия по механоелектротехника и електроника (ПГМЕЕ) са изградени 2 лаборатории и 4 работилници за практическа подготовка). Регистриран е повишен интерес към гимназиите сред ученици и родители (открити са нови паралелки в ПГМЕЕ и нова специалност в Професионалната

ПО	Проект	ИП	Бенефициент/ Краен получател	Добри практики	
					гимназия по транспорт Бургас).
3	Ремонт, преустройство и обзавеждане на Професионална гимназия по ветеринарна медицина "Проф. д-р Димитър Димов"	10а	Община Ловеч	**Устойчивост:** Осигурени са условия за качествено професионално образование в дългосрочен план чрез обновяване на класни стаи, кабинети, лаборатории и библиотека. Преустроено е крило от сградата с цел обособяване на ученическо общежитие за 60 деца.	**Ефективност:** Постигнати са целевите стойности на индикаторите по проекта, като капацитетът на подпомогнатата инфраструктура обхваща 350 лица, а представителите на маргинализирани групи, вкл. роми, облагодетелствани от модернизираната образователна инфраструктура, са 67 лица.
3	Модернизация и обновяване на учебната среда - гарант за повишаване качеството, привлекателността и ефективността на Националната академия за театрално и филмово изкуство (НАТФИЗ) „Кръстю Сарафов“	10а	НАТФИЗ „Кръстю Сарафов“	**Иновативност:** Доставено е оборудване и обзавеждане, свързано с прилагане на съвременни интерактивни методи на обучение. Доставено е специализирано оборудване - нова озвучителна и осветителна система на Аулата, 2 бр. озвучителни тела, пулт, 4 бр. микрофони, таблетен компютър, 5 бр. прожектори, мултимедиен проектор. Нови столове за куклення театър (90 бр.) и аулата (150 бр.), маси, 10 бр. бюра, 20 бр. шкафове, канапета и масички за кътове с меко сядане, 6 бр. бели дъски за учебните зали, голяма бяла дъска за Аула.	**Ефективност:** Подобрената и модернизирана образователна инфраструктура допринася за повишаване качеството на образователната среда. Резултатите показват многократно надминаване на заложените целеви индикатори - капацитетът на подпомогнатата инфраструктура обхваща 920 лица (целева стойност 550 лица), а представителите на маргинализирани групи, вкл. роми, облагодетелствани от модернизираната образователна инфраструктура, са 46 по данни от справка за студентите за социална стипендия, целева стойност на индикатора 45 лица).
5	Изграждане на Дневен център за деца с	9а	Община Троян	**Партньорство:** При подготовката на проектното	**Допълняемост:** Предоставянето на социалните услуги в

ПО	Проект	ИП	Бенефициент/ Краен получател	Добри практики	
	увреждания и техните семейства в град Троян			предложение са проведени консултации с родители на деца с увреждания и е извършен анализ на потребностите. Проектното предложение е съгласувано и с Министерство на труда и социалната политика (МТСП). След приключване на проекта, социалната услуга се предоставя чрез асоциирано партньорство с Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), Агенцията за социално подпомагане (АСП), МТСП, МОН и МЗ.	рамките на изградения дневен център се осъществява по проект „Нова грижа в община Троян“, финансиран по ОПРЧР 2014-2020. По този начин двата проекта се допълват взаимно и осигуряват значителен принос към процеса на деинституционализация на грижата за децата.
5	Заедно за всяко дете	9а	Община Елин Пелин	**Партньорство**: При подготовката на проектното предложение са проведени консултации с родители на деца с увреждания. По време на изпълнението на проектните дейности община Елин Пелин е получила съдействие и от АСП, дирекция „Социално подпомагане“ - гр. Елин Пелин и Многопрофилна болница за активно лечение (МБАЛ) Елин Пелин.	**Допълняемост**: Предоставянето на социалните услуги в трите обекта (Център за обществена подкрепа, Дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства и Център за настаняване от семеен тип за деца) се осъществява по проект „Грижа за децата в общността“, финансиран по ОПРЧР 2014-2020.

ПО	Проект	ИП	Бенефициент/ Краен получател	Добри практики	
5	Създаване на Център за грижа за лица с умствена изостаналост в с. Имренчево, община Велики Преслав	9a	Община Велики Преслав	**Допълняемост:** Тази услуга разширява предлаганите до момента социални услуги и обществени грижи и гарантира социално включване в дългосрочен план на лица, живеещи в изолация поради постоянната нужда от обгрижване.	**Въздействие:** Проектът е приключил предсрочно, очаква се настаняване на потребители. Създадената услуга е за 15 потребители (13 подвижни и 2 лежащо болни) за период от 1 година. Общината е сключила договор по ОПРЧР за допълващи мерки: „Нова дългосрочна грижа за възрастните хора и хората с увреждания – Етап 2 – предоставяне на нови услуги“, включващи организация по прехвърлянето на потребителите от Дом за лица с умствена изостаналост, с. Лозево в Център за грижа за лица с умствена изостаналост (ЦГЛУИ), набиране и обучение на персонал.
7	Лот 2 „Път II-81 Костинброд - Бучин проход от км 8+200 до км 30+400, с обща дължина 22,200, област София“	7b	АПИ	**Въздействие:** Подобрена е пътна отсечка с важно стопанско значение, тъй като Път II-81 София - Петрохан - Лом е основна пътна артерия между Северозападния и Югозападния район през билото на Стара планина. В резултат на подобрените експлоатационни характеристики на пътното платно са подобрени безопасността на движение и удобството на пътуващите с по-висока скорост и за по-кратко време.	**Ефективност:** Постигнати са заложените целеви стойности на индикаторите по проекта. Рехабилитирани са 22.2 км от път II-81 Костинброд - Бучин проход, който е част от прохода „Петрохан“ на територията на Софийска област. Обхванат е пътникопоток от 2930 хил. души и товаропоток от 1434 хил. тона.
7	Лот 21 „Път III-663 Чирпан-Симеоновград, участък от км 34+600 до км 54+83561, с обща	7b	АПИ	**Въздействие:** Подобрен е пътен участък с важно стопанско значение, тъй като отсечката е основен алтернативен	**Ефективност:** Постигнати са заложените целеви стойности на индикаторите по

ПО	**Проект**	**ИП**	**Бенефициент/ Краен получател**	**Добри практики**	
	дължина 20.236 км, област Хасково“			маршрут на автомагистрала „Марица“ и на пътя Поповица – Хасково. С подобряването на експлоатационните качества на отсечката са подобрени безопасността на движение и комфорта на пътуващите жители на гр. Димитровград, гр. Симеоновград, с. Брод, с. Златополе, с. Райново и селата в региона.	проекта. Рехабилитирани са 20.2 км от път III-663 Чирпан - Симеоновград. Обхванат е пътникопоток от 2791 хил. души и товаропоток от 4442 хил. тона.

Ефикасност

Ефикасността разглежда предоставената подкрепа по ПО8 „Техническа помощ“, включително капацитет на УО и бенефициентите, отношението между вложен ресурс и постигнати резултати, дизайн на процедурите и тяхното провеждане.

ОВ2.1. Каква е оценката на въздействието върху административния капацитет на УО и на бенефициентите?

Дейностите, насочени към укрепване и повишаване на капацитета на УО, съответстват на потребностите, идентифицирани при извършения анализ на нуждите от обучение през 2016 г. Като цяло, подкрепата по ПО8 е оказала положително въздействие върху знанията и уменията на служителите в УО по отношение на ключови компетентности и някои специализирани компетентности (прилагане на ЗОП и ЗУСЕСИФ). През 2021 г. се наблюдават нови потребности от обучение, свързани с прилагането на комбинирано финансиране и на интегриран териториален подход, които са от ключово значение и за следващия програмен период. Също така е необходимо да се подобри ефикасността при процесите на оценка на проектни предложения и обработка на искания за плащане от бенефициенти, като се оптимизират времевите и организационни ресурси, използвани от УО.

По отношение на въздействието върху административния капацитет на бенефициентите, участието в програми за обмен на опит и добри практики е оценено като най-полезно. Основните затруднения, които бенефициентите срещат в изпълнението на проектите, са свързани с нередности при провеждането на процедури за възлагане на обществени поръчки. В работата на Междинните звена се наблюдават и значителни забавяния при оценката на проектни предложения. В тази връзка, през следващия програмен период, са необходими допълнителни мерки за укрепване на капацитета на бенефициентите в областта на обществените поръчки и подробни указания за работата на бъдещите Звена за подбор.

Въздействие върху административния капацитет на УО

Съгласно последното изменение и допълнение на Устройствения правилник на МРРБ[10], Главна дирекция „Стратегическо планиране и програми за регионалното развитие“ (ГД СППРР) е Управляващ орган на ОПРР 2014 - 2020. Дирекцията включва в състава си главен директор, заместник главен директор, шест отдела и два сектора на централно ниво, както и шест регионални отдела. Към декември 2022 г. общият

[10] Приет с Постановление № 171 на Министерски съвет от 16 август 2017 г., обнародван в бр. 68 на Държавен вестник от 22.08.2017 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.9 от 27 януари 2023 г.

брой на щатните бройки в дирекцията е 148, като разпределението им по отдели е представено в таблицата по-долу:

Таблица 28. Структура на ГД СППРР

Структура	Щатни бройки
Главен директор ГД СППРР	1
Заместник главен директор	1
Отдел „Координация и оценка“	9
Отдел „Стратегическо планиране и програмиране“	11
Отдел „Преселекция и договаряне“	15
Отдел „Мониторинг“	28
Отдел „Финансово управление и контрол“	31
Отдел „Контрол на обществените поръчки и нередности“	14
Отдел „Северозападен регион“ (Видин)	7
Отдел „Северен централен регион“ (Русе)	6
Отдел „Североизточен регион“ (Варна)	6
Отдел „Югозападен регион“ (София)	6
Отдел „Южен централен регион“ (Пловдив)	7
Отдел „Югоизточен регион“ (Бургас)	6
Общо	**148**

Източник: Годишен доклад за изпълнението на ОПРР 2014-2020 за 2022 г.

Най-висок е броят на служителите в отделите „Мониторинг“ и „Финансово управление и контрол“, а щатните бройки в останалите четири отдела са разпределени сравнително равномерно. Като се имат предвид организацията на работа в УО, функциите на отделите и голямата натовареност, свързана с процесите на мониторинг и верификация на разходи по проектите, може да се заключи, че настоящото разпределение на човешките ресурси в структурата на УО е адекватно.

Дейностите, насочени към укрепване и повишаване на капацитета на УО, се изпълняват в рамките на BG16RFOP001-8.002-0002 „Бюджетна линия на отдел „Координация и оценка“ по ПО8 „Техническа помощ“, по която е предвидена БФП в размер на 12 320 513 лв. С цел надграждане на капацитета на УО са проведени обучения в страната и чужбина, семинари, дискусии и кръгли маси на различни теми. Организирани са и редица работни срещи с експерти от Организацията за Икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), ЕК, Световна банка, Централното координационно звено (ЦКЗ), НСОРБ и други организации. В таблицата по-долу са представени обобщени данни за броя проведени обучения в периода от 2016 г. до 2022 г. и броя служители от УО, взели участие в тях.

Таблица 29. Брой проведени обучения и обучени служители на УО

Година	Брой обучени служители на УО	Брой обучения в страната и чужбина
2016	334	41

Година	Брой обучени служители на УО	Брой обучения в страната и чужбина
2017	443	36
2018	114	25
2019	53	26
2020	172	54
2021	126	115
2022	160	79
Общо[11]	-	**376**

Източник: Годишни доклади за изпълнението на ОПРР 2014-2020

Постигнати ефекти и актуални нужди

В рамките на периода на изпълнение на ОПРР 2014-2020 два пъти е извършен анализ на нуждите от обучение (АНО) на УО. През 2016 г. АНО е извършен от външен изпълнител[12], а през 2021 г. – от Работна група сформирана от експерти от ГД СППРР[13]. При двата анализа е използвана сходна методология – преглед и анализ на документи, онлайн анкетно проучване сред служители на УО, интервюта и фокус групи със служители на ръководни позиции. Сравнението на резултатите от двата анализа показва, че и през двата периода, служителите на УО са участвали в обучения със сходна тематична насоченост, но **нуждите** им са се променили с напредването на програмния период. Както през 2016 г., така и през 2021 г. водещите теми на обученията, в които са участвали служителите на УО, са: специфични обучения, свързани с конкретния предмет на дейност (мониторинг, верификация и др.), управление на проекти и ЗОП. Различават се, обаче, идентифицираните потребности от обучения по специализирани компетентности, като през 2021 г. сред водещите предпочитани теми са „Прилагане на комбинирано финансиране, включващо БФП и ФИ“ и „Интегриран териториален подход“, както е показано в таблицата по-долу:

Таблица 30. Потребности на УО от обучения по специализирани компетентности през 2016 г. и през 2021 г.

Анализ на нуждите от обучение 2016 г.		**Анализ на нуждите от обучение 2021 г.**	
Тема	Дял респонденти*	**Тема**	Дял респонденти*
1. ЗУСЕСИФ – прилагане, казуси	50.6%	1. Управление, изпълнение и контрол на проекти по ЕСИФ	55.7%

[11] В таблицата не е представена кумулативна стойност на броя обучени служители на УО, тъй като някои от тях са участвали в повече от едно обучение през разглеждания период. Също така, броят обучени служители, посочен в Годишните доклади за 2016, 2017 и 2020 г., надхвърля броя на щатните бройки в УО за съответните години.
[12] Договор № РД-02-37-22/22.07.2016 г. с предмет „Разработване и изпълнение на програми за обучение за надграждане на административния капацитет на УО на ОПРР 2014-2020 г.“
[13] В изпълнение на заповед РД-02-36-121/21.01.2021 г.

2. Държавни помощи	49.4%	2. Прилагане на комбинирано финансиране при европейски проекти, включващо БФП и ФИ	51.1%
3. Новият ЗОП – общо обучение	47.1%	3. Прилагане на интегриран териториален подход	48.9%
4. Контрол на искане за плащане от бенефициенти	43.5%	4. Прилагане на правилата по държавните помощи	44.3%

*Спрямо общия брой служители, участвали в проучването

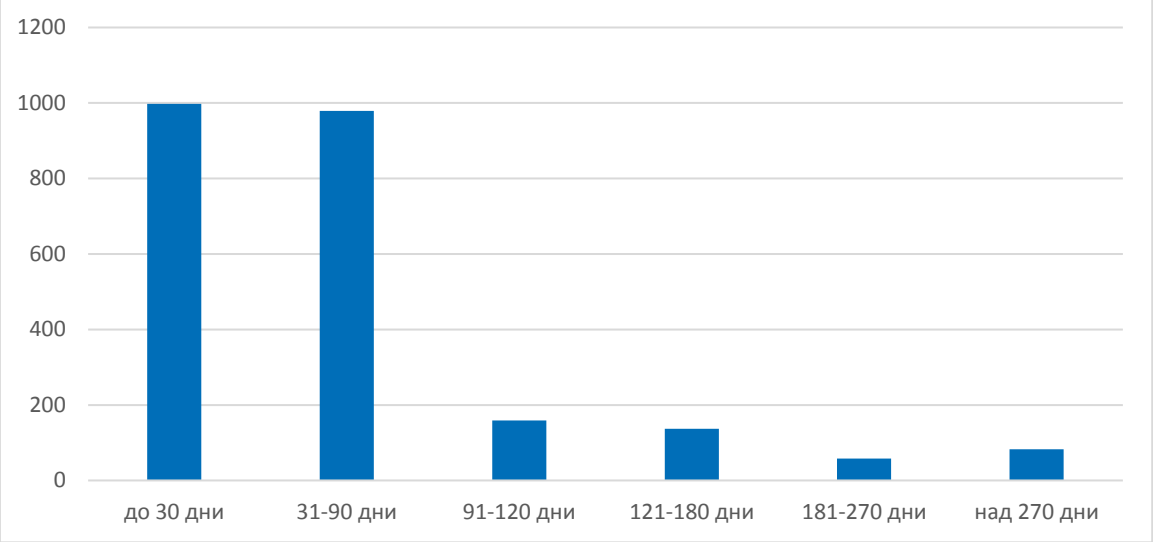
Като се има предвид, че трудностите при прилагането на комбинирано финансиране са основен фактор за забавяне при стартирането на интервенциите в спортна и културна инфраструктура по ПО1, както и на мерките по ПО6, може да се потвърди **сериозната нужда от обучения по темата**. Компетенциите, свързани с прилагане на интегриран териториален подход, също са от ключово значение, тъй като това ще е основният подход на финансиране в новата Програма за развитие на регионите 2021-2027 г.

По отношение на някои ключови компетентности (анализ на работното натоварване, работа в екип, лична ефективност), респондентите в проучването през 2021 г. не индикират толкова силна необходимост от обучения по тези теми, колкото през 2016 г. Това показва, че обучителните дейности в рамките на ПО8 в тези области са имали положително въздействие върху капацитета на УО.

Необходимост от подобрения

Анализът на два от индикаторите за резултат по ПО8 показва, че са необходими подобрения по отношение на оптимизацията на използваните от УО времеви и организационни ресурси при обработването на искания за плащане от бенефициенти и при оценката на проектни предложения. Анализирани са предоставени от УО данни за обработката на общо 2 533 авансови, междинни и окончателни искания за плащане (ИП) със статус „Приет“ и изпълнени към 31.01.2023 г. Спрямо тези данни, постигнатата стойност на индикатора *„Средно време, необходимо за плащане на бенефициента от датата да подаване на искането за възстановяване“* е 70 дни, което надхвърля заложената целева стойност (2023 г.) от 40 дни. Най-голям брой искания за плащане (41% от общия брой) са обработени за период до 30 дни, но значителен дял (41%) са обработени за период от 31 до 90 дни. Регистрирани са и 83 искания за плащане, при които периодът на обработка е отнел над 270 дни, както е показано на фигурата по-долу.

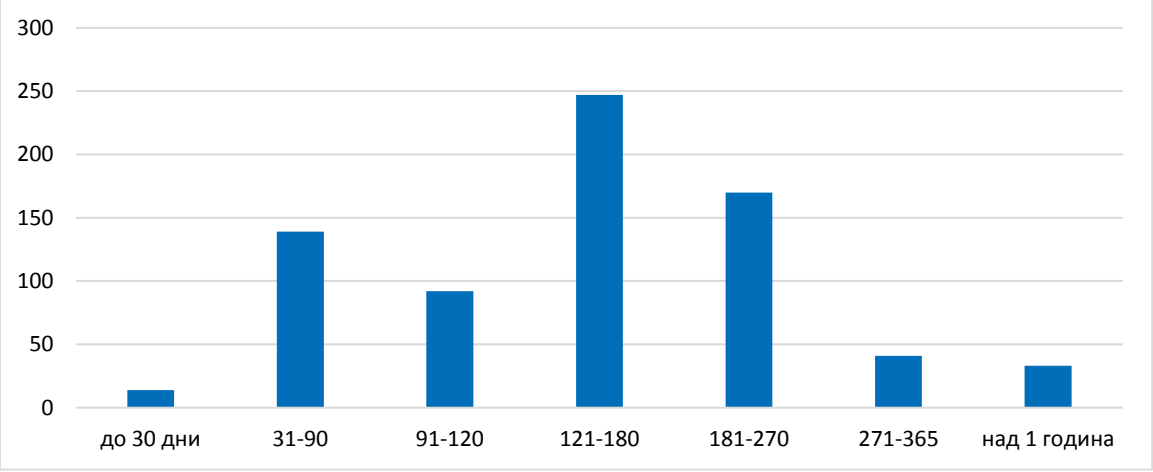
Фигура 2. Брой плащания спрямо периода необходим за обработка на ИП

Източник: Данни на УО

Анализирани са и предоставени от УО данни за общо 736 сключени договора за предоставяне на БФП (ДБФП) за целия период на изпълнение на ОПРР 2014-2020. Спрямо тези данни, постигнатата стойност на индикатора „*Усреднено време за одобряване на проект (между подаването на проекта и подписването на договор)*“ е 163 дни, при целева стойност (2023 г.) 83 дни. Най-голям брой ДБФП са сключени след период на оценка на проектното предложение от 121 до 180 дни (33.6%) или след период от 181 до 270 дни (23.1%). Регистрирани са и 33 ДБФП, при които периодът на оценка на проектното предложение е отнел над 1 година, както е показано на фигурата по-долу.

Фигура 3. Брой сключени договори спрямо брой дни необходими за оценка на проектните предложения

Източник: Данни на УО

Обобщените данни показват, че за 583 от общо 736 ДБФП (79.2%), УО изпитва затруднения при спазването на изискването, заложено в ЗУСЕСИФ, чл. 44, ал. 2, съгласно което, оценката на проектно предложение се извършва в срок до три месеца (90 дни) от датата на подаването му. Най-значителни закъснения се наблюдават при договори сключени в рамките на ПО1 (проекти, насочени към социални жилища, интегриран градски транспорт, обновяване на образователна инфраструктура и енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради) и ПО5, което съвпада с изводите направени в отговора на ОВ 2.2 по-долу в доклада.

Въздействие върху административния капацитет на бенефициентите

Подкрепата по ОПРР 2014-2020, насочена към подобряване на административния капацитет на бенефициентите, се предоставя чрез четири процедури по ПО8 като към 31.01.2022г., актуализираните данни са следните:

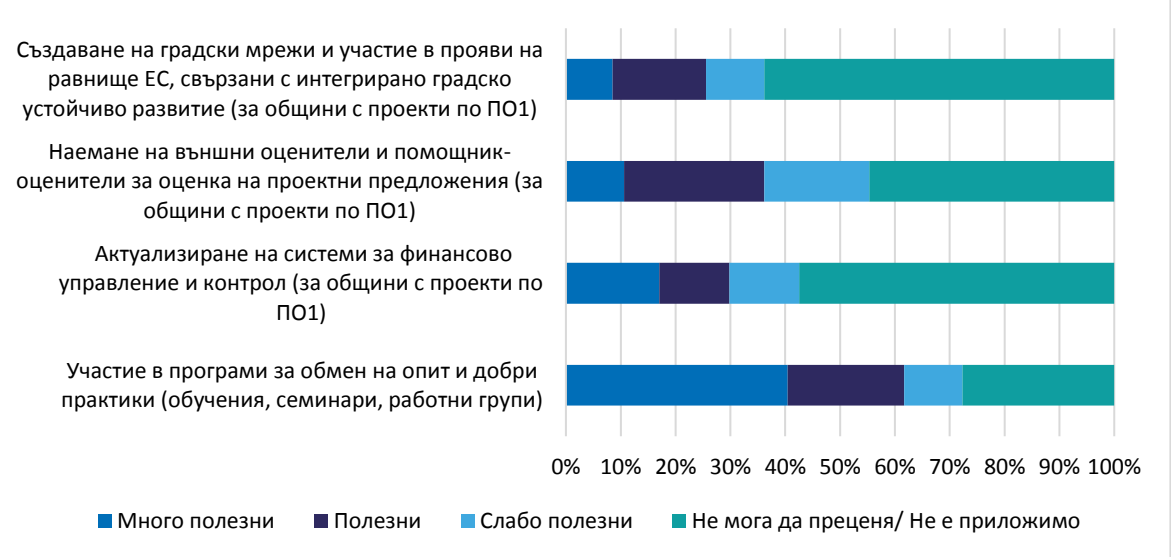
- BG16RFOP001-8.001 „*Бюджетна линия за 39 общини – бенефициенти по Приоритетна ос 1 на ОПРР 2014-2020*“ със сключени 39 договора за предоставяне на БФП в размер на 3 599 084,70 евро.
- BG16RFOP001-8.003 „*Бюджетна линия за 28 - общини на малки градове от 4-то ниво, съгласно НКПР*“ със сключени 25 договора за предоставяне на БФП в размер на 429 388,60 евро.
- BG16RFOP001-8.004 „*Бюджетна линия за АПИ*“ със сключен договор за предоставяне на БФП в размер на 107 989,40 евро.
- BG16RFOP001-8.005 „*Бюджетна линия за конкретни бенефициенти по Приоритетна ос 3 - МОН, ММС, МК*“ със сключени 3 договора за предоставяне на БФП в размер на 311 251,11 евро.

В началото на програмния период е отчетена необходимостта от предоставяне на допълнителна техническа помощ на общините-бенефициенти по ПО1 и ПО2. Размерът на подкрепата за всяка община е определен съобразно средствата, които тя управлява по ПО1 и ПО2. Бюджетната линия за 39-те общини-бенефициенти по ПО1 финансира следните дейности: актуализиране на системи за финансово управление и контрол; възнаграждения на екипите за изпълнение на инвестиционни програми и на екипите на Междинните звена (МЗв); наемане на външни за МЗв оценители и помощник-оценители; създаване на градски мрежи; и участие в програми за обмен на опит и добри практики. Бюджетната линия за 28-те общини-бенефициенти по ПО2 финансира участие в специализирани обучения, обмяна на опит и участие в конференции в областта на енергийната ефективност в страни от Северна и Централна Европа, както и на територията на България.

По отношение на полезността на различните мерки за подобряване на капацитета, участниците в проведеното онлайн проучване сред общини оценяват най-високо участието в програми за обмен на опит и добри практики. Провеждането на обучения,

семинари и работни групи е оценено като „много полезно“ и „полезно“ от 29 респондента (62% от общия брой).

Фигура 4. Мнение на общини относно полезността на различните мерки за подобряване на административния им капацитет по ПО8

Източник: проведено онлайн проучване

Близо половината от общините, взели участие в проучването (45%), заявяват, че като цяло са удовлетворени от предоставената техническа помощ и обучения в рамките на ОПРР 2014-2020, а 32% смятат, че има възможности за подобрения. Сред предложенията за допълнителни мерки за подобряване на капацитета на общините са:

- Съвместно обсъждане на критерии, процедури и посочване на добри практики по отношение на провеждането на обществени поръчки;
- Разработване на примерни методики за оценка по ЗОП, отразяващи и съобразени с поуките от налаганите финансови корекции по проекти по ОПРР;
- Точно и ясно тълкуване на понятията „държавна помощ“ и „минимална помощ“;
- Обучения и изучаване на добри практики за интегрирани териториални инвестиции.

Нуждата от засилване на капацитета на общините по отношение на процедурите за възлагане на обществени поръчки се потвърждава и от факта, че 47% от респондентите ги определят като основна трудност при изпълнението на проекти по ОПРР 2014-2020. Други предизвикателства, посочени от участниците в проучването, са липсата на специфична експертиза (45%) и липсата на достатъчно човешки ресурси (40%).

Фигура 5. Основни трудности за общините при изпълнението на проекти по ОПРР 2014-2020

Източник: проведено онлайн проучване

Всички интервюирани бенефициенти, както и представителите на НСОРБ и на УО, с които са проведени срещи, са единодушни, че високият брой установени нередности и наложените финансови корекции са основно предизвикателство в изпълнението на ОПРР 2014-2020. Броят на наложените финансови корекции е висок през почти целия период на изпълнение на програмата, като през 2018 г. е рекорден, както се вижда в таблицата по-долу.

Таблица 31. Брой наложени финансови корекции в рамките на ОПРР 2014-2020 по години

Година	Брой установени нередности и наложени финансови корекции
2016	2
2017	136
2018	529
2019	400
2020	313
2021	**187**
Общо	**1567**

Източник: Годишни доклади за изпълнението на ОПРР 2014-2020

Наблюдава се и тенденция, възникнала след влизането в сила на ЗУСЕСИФ през 2015 г., на нарастване броя на съдебните оспорвания на решенията на Ръководителя на УО за определяне на финансови корекции от страна на бенефициентите. Към 31.12.2021 г. общият брой съдебни производства по ОПРР 2014-2020 е 980, като делата в полза на МРРБ са 742, а тези в полза на бенефициентите – 102[14]. Тази тенденция води до значителна загуба на средства за бенефициентите, увеличаване на административната тежест за УО и периоди на забавяне на процеса по верификация на разходите по проектите. Като основни причини за високия брой финансови корекции интервюираните бенефициенти изтъкват отпадането на предварителния контрол на процедурите за възлагане на обществени поръчки и липсата на достатъчно ясни указания от страна на УО. В тази връзка за следващия програмен период се препоръчва изготвянето на по-подробни указания и наръчници, както и провеждане на по-голям брой специализирани обучения за бенефициенти, свързани с провеждането на процедури за възлагане на обществени поръчки.

Въздействие върху административния капацитет на Междинните звена

При анализа на въздействието на ОПРР 2014-2020 върху административния капацитет на бенефициентите следва да се обърне специално внимание на Междинните звена към 39-те общини, бенефициенти по ПО1. През програмния период за тях са организирани отделни обучения и информационни дни и са разработени *Инструкция за определяне на структурата и състава на Междинните звена* и *Вътрешни детайлни правила за работа на оценителни комисии за оценка на проектни предложения.*

Въпреки тези дейности, МЗв изпитват сериозни затруднения в процеса на оценка на проектни предложения, като са регистрирани значителни забавяния. Според данни на НСОРБ, през 2020 г., оценителният процес за 53 проектни предложения по ПО1 е отнел близо 10 месеца. В рамките на този период са извършени: първоначална оценка от страна на МЗв и наети от тях външни оценител; последваща оценка от УО, и - връщане за преработване, поради установени пропуски (например, липса на основни задължителни документи). Основна причина за забавянията, изтъкната от НСОРБ и интервюирани МЗв, са честите промени в указанията за функциониране на МЗв и правилата за работа на оценителните комисии. От другата страна, УО посочва като водещи фактори недостатъчният капацитет на екипите на МЗв, както и честите промени в структурата, състава и/или ръководителите на звената.

През програмния период 2021-2027 г., досегашните МЗв ще бъдат трансформирани в **Звена за подбор**, като те ще бъдат структурирани единствено в 10-те най-големи общини в обхвата на Приоритет 1. Звената за подбор ще включват служителите на съответната общинска администрация и ще имат ролята на териториални органи за

[14] Източник: Годишен доклад за изпълнението на ОПРР за 2021 г.

предварителен подбор на проекти. За разлика от настоящия програмен период, не се предвижда да има официално делегиране на функции чрез подписване на споразумения, по аналог на настоящия модел.

С цел да бъдат избегнати затрудненията и забавянията, наблюдавани през периода 2014-2020 г., се препоръчва УО да изготви ясни и подробни указания за структурирането на звената и стъпките за извършване на предварителен подбор. Също така е препоръчително да бъдат проведени и целенасочени обучения, свързани с работата на екипите им.

ОВ2.2. Какви са основните поуки от гледна точка на дизайна и времевото стартиране на интервенциите по ОПРР?

Дизайнът на интервенциите по ОПРР 2014-2020 е секторно ориентиран. Предимство на този подход е, че дава възможност адекватно да бъдат отразени основните нужди и приоритети в съответните сектори, но е налице и недостатъкът, че съгласуването на интервенциите с водещите институции и приложимите стратегически документи, често води до забавяния при разработването на процедурите и изпълнението им.

Основните поуки по отношение на дизайна на процедурите са, че е необходимо да се търси баланс между поставените в процедурата изисквания и ограничения и свободата, която се предоставя на бенефициентите да разработват проектни предложения съобразно нуждите си. Като цяло, този баланс е търсен и постигнат в процедурите на ОПРР 2014-2020, включително с предприетите в тях изменения. Възможности за подобрение съществуват по отношение на предоставянето на подкрепа с ФИ, където административната тежест е твърде висока, а рамката на подкрепа ненужно ограничителна. Основното забавяне в стартирането на интервенциите, подкрепени с ФИ, е свързано с късното структуриране на ФМФИБ и избора на финансови посредници. Забавяния са регистрирани и при предоставянето на подкрепа за социална и здравна инфраструктура, произтичащи от закъснения при разработването на приложимите стратегически документи и липса на проектна готовност при големия проект за спешна медицинска помощ.

Дизайн на интервенциите по ОПРР 2014-2020

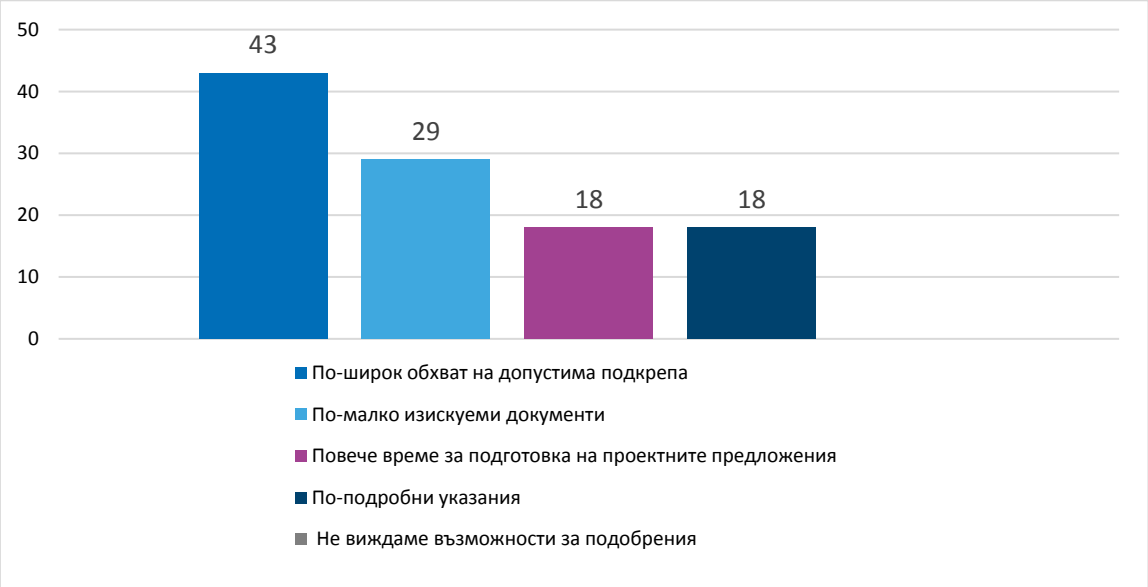
Дизайнът на интервенциите по ОПРР 2014-2020 е анализиран от гледна точка на обхвата на допустимата подкрепа по процедурите, начина им на провеждане[15] и начина на финансиране.

Мнозинството от бенефициентите по ОПРР 2014-2020, взели участие в проведените интервюта, фокус групи и онлайн проучване, смятат, че дизайнът на интервенциите,

[15] Съгласно чл. 2 от ПМС № 162 от 2016 г.

в които са взели участие, е уместен. Като възможни подобрения в процедурите, по които бенефициенти са общини, са посочени по-широк обхват на допустимата подкрепа (43 респонденти) и по-малък брой изискуеми документи (29 респонденти). Еднакъв брой участници в проучването (18 респонденти) са предложили по-дълъг период за подготовка на проектните предложения и получаване от тях на по-подробни указания от УО.

Фигура 6. Мнение на общини относно възможности за подобрения в процедурите по ОПРР 2014-2020

Източник: Проведено онлайн проучване

Подкрепата по **ПО1** се предоставя чрез финансиране на приоритетни проекти на общините, заложени в Инвестиционните им програми, одобрени за финансиране от УО на ОПРР 2014-2020. Подкрепата се предоставя чрез идентични процедури за всяка от общините и оценка на проектите от страна на Междинни звена в общините-бенефициенти.

В допълнение се предоставя подкрепа чрез ФИ по два от инвестиционните приоритети: градско развитие и културна инфраструктура.

По отношение на подкрепата по ПО1 основните поуки са следните:

- Плановият подход за подкрепа, чрез изработването на Интегрираните планове за градско възстановяване и развитие, е удачен. Този подход е дал възможност за структуриране на целите и определяне на най-подходящите мерки за постигането им, включително осигуряване на финансиране от различни източници. Налице са синергични ефекти от комбиниране на подкрепата по ОПРР 2014-2020 с други източници на финансиране.

- Предоставената подкрепа е насочена към градските части и зоните за въздействие, което, при някои общини, е ограничило възможностите им за действие, тъй като са съществували и приоритетни нужди, свързани с развитието на територията като цяло, включително съседни общини и връзки с тях. В някои случаи, определените зони за въздействие са възпрепятствали изпълнението на приоритетни мерки в други части на градовете (особено при подкрепата с ФИ) или са създали условия за неравнопоставеност (например, благоустрояване на градски части и обновяване на училища само в някои квартали).

- Планираните сравнително дълги периоди на изпълнение на проектите дават възможност за реакция и осигуряват по-спокойно изпълнение, предвид спецификата на проектите.

- Възможни са подобрения по отношение на осигуряването на гъвкавост за промени в дизайна на проектите, при възникване на необходимост. Например, разликата при променени цени на материалите и услугите, която се поема от общините. Понякога това налага промяна в изпълнението на отделни дейности, с цел разходите да влязат в определени ценови диапазони и бюджети, което оказва въздействие върху качеството на проектите. Ниският бюджет на операциите в някои случаи е довел до липса на кандидати за изпълнение. По-голяма гъвкавост се очаква и по отношение на възможностите за промяна на индикаторите. В някои случаи са били предпочетени проекти, които не са по-необходими, но ще доведат до постигане на предварително заложените индикатори.

- Множеството промени в насоките за кандидатстване по процедурата за предоставяне на БФП са създали затруднения при някои общини, въпреки че като цяло промените се отчитат като положителни (например по отношение на отпадане на процентните ограничения при разпределението на подкрепата и създадените по-големи възможности за инвестиции).

- Административната тежест при прилагането на подкрепа чрез финансови инструменти е голяма и това отблъсква потенциалните крайни получатели. В този смисъл са налице възможности за подобряване на начина на предоставяне на подкрепа с финансови инструменти.

Подкрепа по **ПО2** е предоставена чрез три еднотипни процедури с малки разлики между тях. Първата процедура поставя финансови рамки за максимална помощ към допустимите общини бенефициенти, като и изискване за пропорционално разпределение на подкрепата публични/жилищни сгради. Тези изисквания отпадат в следващите процедури. Това дава по-големи възможности на общините да кандидатстват с проектни предложения. Чрез процедурите е договорен целият наличен ресурс по приоритетната ос.

Всички интервенции в рамките на **ПО3** се изпълняват чрез четири процедури за директно предоставяне на БФП с предварително определени конкретни бенефициенти: (1) ММС и МК – за инвестиции в държавни спортни училища и училища по изкуства и култура[16]; (2) МОН и общините, на чиято територия са разположени професионални училища – при инвестиции в професионални училища в приоритетни за икономиката направления[17]; (3) МОН – за доставка на спортно оборудване (физкултурни салони и външни фитнес площадки) за професионалните училища, финансирани по процедурата спомената по-горе[18]; и (4) висши училища съгласно приоритизиран списък[19]. Този подход е адекватен предвид спецификите на приоритетната ос, която е пряко обвързана с националните приоритети в сферата на образованието и целите, заложени в ключови стратегически документи. Подкрепата за професионалните, спортните училища и училищата по изкуство и култура се предоставя съгласно Методология за приоритизиране на обектите на образователната инфраструктура на територията на Република България, одобрена от Министерството на образованието и науката (МОН).

В процедура BG16RFOP001-3.002, насочена към **професионалните училища**, приоритет е даден на инвестициите в училища с по-висока норма на обществена възвръщаемост и устойчивост. Приложени са следните шест критерия за приоритизация на училищата: (1) професионални направления с национално значение за икономиката; (2) ученици от повече от една административна област; (3) ученици, обучавани по повече от едно професионално направление; (4) училища в гранична община; (5) брой ученици; и (6) регионална балансираност. Като цяло може да се заключи, че подходът за приоритизация на бенефициентите е обективен и уместен за целите на процедурата. Също така, интервюираните общини бенефициенти по ПО3 са на мнение, че обхватът на допустимите дейности е подходящ и адекватно отразява нуждите им. Въпреки това ресурсът по процедурата е сравнително ограничен, тъй като целта е била подкрепата да достигне до максимален брой потенциални бенефициенти. Това често налага МОН да инвестира допълнителни средства за постигане на желаните ефекти.

Като цяло, в рамките на ПО3, предоставянето на подкрепа за училища през съответните министерства често затруднява изпълнението, тъй като е необходима подготовка и провеждане на големи и тежки обществени поръчки при групиране на училищата. Подкрепата за училищата през общините е по-облекчена, тъй като една община обикновено работи със съответното училище на нейна територия. Въпреки това, като се има предвид, че училищата имат най-добра представа за нуждите си и ще бъдат директно облагодетелствани от проектите, могат да се обмислят и други

[16] BG16RFOP001-3.001 Култура и спорт в училище
[17] BG16RFOP001-3.002 Подкрепа за професионалните училища в Република България
[18] BG16RFOP001-3.004 Спорт в училище
[19] BG16RFOP001-3.003 Подкрепа за висшите училища в Република България

подходи за предоставяне на подкрепата. Ако се предостави възможност на училищата да бъдат конкретни бенефициенти, вероятността за по-бързо провеждане на обществените поръчки е по-голяма. Рискът също би се намалил, тъй като всеки проект ще е отделен и забавянето в една процедура за възлагане на обществена поръчка няма да се отрази на повече от едно училище. Това от друга страна ще затрудни УО, тъй като ще работи с множество по-малки бенефициенти. Вероятно хибриден подход, при който министерствата остават отговорни за инвестициите, но предоставят по-големи права на училищата да организират и провеждат ремонтните дейности и доставката на оборудване, би довел до по-добри резултати.

Интервенциите, насочени към **висшите училища**, са осъществени в съответствие с Методика за приоритизация на държавните висши училища за целите на изпълнението на ОПРР 2014-2020, утвърдена от министъра на образованието и науката. Висшите училища са оценени и класирани спрямо: (1) бъдеща ползваемост на инвестициите; (2) перспективи за развитие и място на пазара на висше образование; (3) съответствие с политиката в сектора; и (4) потребности на пазара на труда и реализация на завършващите студенти. За всяко висше училище е направена оценка на ниво професионално направление по реда на ПМС № 328 на МС от 30.11.2015 г.[20] Участниците в проведената фокус група с висши училища изразяват одобрение относно начина на провеждане и финансиране на процедурата, както и относно допълнените условия за съвместимост с приложимия режим на държавна помощ (Насоки за кандидатстване (НК) от март 2020 г.). Съгласно тези условия, в университетите могат да бъдат финансирани и обекти, в които се осъществява стопанска дейност с допълващ характер, като басейни, учебни и спортни зали, които се отдават под наем, и др. По отношение на обхвата на подкрепа, участниците отправят препоръка през следващия програмен период, към допустимите дейности, да бъдат включени и мерки за обновяване на студентски общежития.

Интервенциите в рамките на **ПО4** се изпълняват чрез процедури за директно предоставяне на БФП с конкретен бенефициент МЗ. Подкрепата се предоставя по три процедури с по един проект в тях, чрез които се цели ремонт и закупуване на оборудване и линейки за 237 обекта от системата на спешната медицинска помощ[21]; закупуване на медицински хеликоптер[22] и закупуване на оборудване, лични предпазни средства и специализирана апаратура за COVID-19-лаборатории[23]. Дизайнът на мерките, насочени към развитие на системата за спешна медицинска помощ, е съобразен с подробен анализ на състоянието и потребностите на системата въз основа

[20] ПМС №328 на МС от 30.11.2015 г. за определяне на средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексната оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда
[21] BG16RFOP001-4.001 Регионална здравна инфраструктура
[22] BG16RFOP001-4.002 Регионална здравна инфраструктура-2
[23] BG16RFOP001-4.003 Борба с COVID 19

на статистика и показатели за 28-те административни области на страната. Списъкът на Центровете за спешна медицинска помощ (ЦСМП), които да бъдат подкрепени, е изготвен въз основа на Концепцията за развитие на системата за спешна медицинска помощ и включва 28 центъра в областните градове и 170 техни филиали в общините. Изборът на 34 болници, които да бъдат подкрепени за развитие на капацитет за оказване на болнична спешна медицинска помощ, е осъществен на базата на обективни критерии: (1) да са държавни лечебни заведения; (2) да са многопрофилни болници за активно лечение; (3) да имат разкрита структура за спешна помощ; и (4) да имат разкрити структури по съответните медицински специалности в рамките на спешния болничния комплекс, съгласно утвърдения медицински стандарт „Спешна медицина“. Приоритизирането на болниците, които да бъдат подкрепени, е съобразено и с Концепцията за преструктуриране на системата за спешна медицинска помощ и Методологията за разработване на Националната здравна карта. Всички подготвителни дейности по разработването на процедурите по ПО4 са предварително съгласувани с МЗ, така че адекватно да отразяват нуждите и приоритетите в сектора.

Подходът МЗ да е конкретен бенефициент по процедурите е успешен, що се отнася до закупуването на оборудване, линейки и лични предпазни средства. При инвестициите в реновиране и ремонт на помещенията на ЦСМП, министерството често изпитва затруднения в провеждането на обществените поръчки и сключването на договори. Това води до значителни закъснения и неудобства като например - доставка на оборудване, което не може да бъде използвано, тъй като помещенията, за които е предвидено, все още не се ремонтирани. В тази връзка, при подобен род инвестиции, през следващия програмен период, е препоръчително да се предвидят рисковете и да се направят промени в подхода, които да доведат до по-ефективно изпълнение. Една от възможностите е центровете за спешна медицинска помощ, като второстепенни разпоредители на МЗ, да провеждат сами обществените поръчки, на базата на делегиран бюджет от МЗ.

Обхватът на интервенциите по **ПО5** е насочен към продължаване на политиката за деинституционализация за деца от програмен периода 2007-2013 г., като е добавена възможност в процеса да бъдат включени и социални услуги за възрастни. Социалната инфраструктура за деца се подкрепя в съответствие с Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България“ и Планът за действие за изпълнението ѝ. Развитието на социалната инфраструктура за възрастни хора се подкрепя в съответствие с Националната стратегия за дългосрочна грижа и Плана за действие за изпълнението ѝ.

Конкретни бенефициенти по ПО5 са общини, съгласно Картата на услугите за подкрепа в общността и в семейна среда и Картата на резидентните услуги, и Министерство на здравеопазването за домовете за медико-социални грижи. Изборът на предварително определени бенефициенти осигурява насоченост на подкрепата към най-нуждаещите се общини в сектора на социалните услуги. Допустимите дейности

по процедурите също съответстват на приоритетите, залегнали в основните стратегически документи.

Макар планирането на процедурите по ПО5 да е осъществено в координация и партньорство с общините и други заинтересовани страни, при някои общини, заложеното изграждане на социална инфраструктура е с по-голям капацитет от реалните потребности, т.е. е станало неактуално. В тази връзка се отчита, че изготвените карти имат нужда от периодично осъвременяване, за да отговорят на променените условия и нужди на общините. Тази необходимост е била отчетена и съответно е довела до актуализиране на картите и промени в насоките за кандидатстване. Въпреки това, в рамките на оценката, бяха идентифицирани няколко случая на обекти в общини, които изпитват затруднения да осигурят потребители на изградените центрове.

Финансирането по **ПО6** „Регионален туризъм“ се осъществява като комбинация от БФП и финансов инструмент. Процедурата предвижда кандидатстване на „едно гише“ като проектното предложение се разглежда от финансовия посредник след подаден проект и бизнес план и след одобрение и определяне на размера на БФП се кандидатства през ИСУН за допълващата БФП. Това е частично улеснение за крайните получатели, тъй като на практика се преминава през две операции и два договора – за ФИ и БФП. Проектите по ПО6 са изключително сложни за подготовка, тъй като изискват задължителни съгласувателни процедури с Националния институт за недвижимо културно наследство на три етапа: на идеен, технически и работен проект, както и задължителни обществени обсъждания. Това създава значителни затруднения за крайните получатели на подкрепа. Съществен недостатък на процедурата е изискването, при ползване на БФП, остатъкът да бъде финансиран задължително през създания ФИ, без да се позволява възможността на крайните получатели да осигурят допълващото финансиране от други източници.

В началния период на изпълнение на ОПРР 2014-2020, конкретен бенефициент по **ПО7** е Агенция „Пътна инфраструктура“.След изменението на програмата от април 2020 г., мерки, свързани с повишаване на пътната безопасност на пътища от първи, втори и трети клас на републиканската мрежа, са включени в обхвата на допустимите дейности по оста. За целите на прилагането на тези мерки е включена Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“ (ДАБДП) като конкретен бенефициент по ПО7.

Интервенциите, насочени към регионални пътища, се осъществяват съгласно предварително определен списък от пътни отсечки с регионално значение, осъществяващи връзка на второстепенни и третостепенни пътни възли с TEN-T мрежата. Пътните отсечки са избрани в съответствие с утвърдена Методика и критерии за приоритизиране на пътни участъци, разработени от АПИ. Този подход гарантира интервенции с висока добавена стойност, които съответстват в максимална степен на нуждите и допринасят за развитието на регионите.

Времево стартиране на интервенциите по ОПРР 2014-2020

Времевото стартиране на интервенциите по ОПРР 2014-2020 се планира от УО чрез Индикативни годишни работни програми (ИГРП). Всички ИГРП в периода 2015-2021 г. са актуализирани по няколко пъти (вж. таблицата по-долу), като измененията са свързани най-често с отпадане или включване на процедури, добавяне или промяна на допустими кандидати или промяна на размера на БФП по процедури вследствие на Решение на КН и Изменение на ОПРР 2014-2020.

Индикативна Годишна работна програма по ОПРР 2014-2020	Брой изменения
ИГРП за 2015 г.	3 изменения
ИГРП за 2016 г.	2 изменения
ИГРП за 2017 г.	3 изменения
ИГРП за 2018 г.	2 изменения
ИГРП за 2019 г.	4 изменения
ИГРП за 2020 г.	2 изменения
ИГРП за 2021 г.	2 изменения

Източник: официален сайт на ОПРР 2014-2020

В текста по-долу са разгледани: мненията на консултираните бенефициенти по отношение на времевото стартиране на интервенциите по ОПРР 2014-2020, съществени забавяния, които се наблюдават по отделните приоритетни оси, причините за тях, както и основни поуки и препоръки по отношение на следващия програмен период.

Мнозинството от общините, взели участие в проведеното онлайн проучване (94%), са на мнение, че процедурите по съответните приоритетни оси на ОПРР 2014-2020, по които са изпълнявали или изпълняват проекти, са стартирани навреме. Тази нагласа е най-разпространена по отношение на бюджетните линии по ПО8 и процедурите по ПО3. Част от общините са на мнение, че някои процедури са закъснели, като най-висок дял на отговорилите по този начин се наблюдава по отношение на ПО1 (25% от респондентите за оста) и ПО5 (17.2% от респондентите за оста).

Фигура 7. Мнение на общини относно времевото стартиране на процедурите по ОПРР 2014-2020

Източник: Проведено онлайн проучване

Сред интервенциите по **ПО1**, при които е регистрирано значително закъснение, се открояват тези, които са насочени към осигуряване на **социални жилища**. Основна причина за забавяне при тези интервенции са сериозните обществени нагласи в някои общини срещу реализацията на проекти за социални жилища[24]. Трудности при провеждането на разяснителни кампании и обществени обсъждания с цел постигане на консенсус на местно ниво са основен фактор, довел до забавяне в разработването на проектни предложения от страна на общините. Друго предизвикателство при инвестициите в социални жилища е свързано с осигуряването на координация и допълняемост с т.нар. „меки мерки“, финансирани по ОПРЧР. Поради необходимостта от всички тези подготвителни дейности инвестициите, насочени към социални жилища за уязвими групи, са осъществени през втората половина на програмния период.

Друг фактор, оказал въздействие върху разработването и времевото стартиране на интервенциите за социални жилища, е определянето на приложимия режим на държавни помощи. Съгласно становище на Министерство на финансите, че тези

[24] Обосновка на предложение на УО на ОПРР 2014-2020 за изменение на оперативната програма, април 2018 г.

инвестиции могат да представляват държавна помощ, за тях се прилагат изискванията на Решението за услуги от общ икономически интерес (УОИИ)[25]. Според наблюдения на УО, прилагането на Решението създава сериозни административни трудности за общините, поради факта, че те едновременно възлагат и извършват предвидените социални услуги. Въпреки публикуваните от УО *Указания за осигуряване на съответствие на проектите за социални жилища по ОПРР 2014-2020 с приложимия режим по държавна помощ* и за съдържание на актовете за възлагане на УОИИ, общините продължават да изпитват затруднения, които водят до допълнителни забавяния.

В рамките на ПО1 се наблюдава забавяне и при стартирането на интервенциите насочени към **културна инфраструктура** и **енергийна ефективност в студентски общежития**, които се реализират чрез комбинирано финансиране с БФП (до 85%) и ФИ. Също така, подкрепата с ФИ за енергийна ефективност в еднофамилни жилищни сгради стартира през май 2021. До голяма степен това се дължи на дългия подготвителен период (над 2 години), необходим за структурирането на ФМФИБ и за избора на финансови посредници. Тези забавяния имат пряко отражение върху процеса на кандидатстване, в който проектната документация се подава първо пред съответния финансов посредник, който прави оценка на ключови параметри на инвестицията и изготвя становище относно необходимостта и размера на БФП.

Сходни са причините за забавяне и на интервенциите по **ПО6**, които се финансират или изцяло чрез ФИ (нисколихвено кредитиране), или с комбинирана подкрепа от БФП и ФИ (кредит). Комбинираното финансиране е предназначено за проекти, които нямат потенциал да генерират достатъчно приходи, за да се финансират изцяло чрез финансови инструменти и се нуждаят от безвъзмездно финансиране, за да са финансово жизнеспособни. Процедура BG16RFOP001-6.002 „Развитие на туристически атракции“ е обявена през април 2018 г., но към края на 2019 г. са сключени едва 2 договора. Първоначалното забавяне е компенсирано през 2020 г., като към 31 януари 2023 г. по процедурата са сключени общо 17 договора.

В рамките на **ПО3 с**а обявени общо четири процедури за предоставяне на БФП. Първите две от тях – BG16RFOP001-3.001 „Култура и спорт в училище” и BG16RFOP001-3.002 „Подкрепа за професионалните училища в Република България“, са стартирани през декември 2015 г. със закъснение от около 9 месеца поради изменение на приложимото законодателство. Вследствие на промяна в Закона за предучилищното и училищното образование, училищата, финансирани от

[25] Решение на Комисията от 20 декември 2011 г. относно прилагането на чл. 106, параграф 2 от ДФЕС за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес.

Министерство на земеделието (МЗм), стават общински. По тази причина е взето решение бенефициент по ПО3 да бъдат общините, чиито професионални училища са приоритизирани[26], а не МЗм. В края на програмния период (април 2020 г.) е обявена и процедура BG16RFOP001-3.004 „Спорт в училище“, която предоставя допълваща подкрепа за професионалните училища, финансирани по Компонент 1 от процедура BG16RFOP001-3.002.

Процедура BG16RFOP001-3.003 „Подкрепа за висшите училища в Република България“ е обявена през февруари 2016 г., съгласно последното изменение на ИГРП за 2016 г. Насоките за кандидатстване са изменени три пъти (през 2017 г., 2020 г. и м.май 2022г.) като първите две са с цел насочване на подкрепа към филиала на Медицински университет - София „Проф. Д-р Иван Митев“ гр. Враца и финансиране на проект от резервния списък по процедурата с бенефициент Тракийски университет - Стара Загора. Представителите на висшите училища, взели участие в проведената фокус група, са единодушни, че интервенциите по процедурата са стартирани навреме.

Договорът на МЗ за подкрепа за развитието на спешната медицинска помощ (**ПО4**) е сключен сравнително късно – октомври 2018. Това е голям проект па смисъла на чл. 100 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 и подготовката му е отнела време. Подготовката на проекта е осъществена от външен изпълнител съгласно договор с МЗ, сключен в средата на 2016 г. Останалите две процедури по ПО4 са в отговор на добавени към програмата нови дейности на по-късен етап – едната е за финансирането и на въздушни транспортни средства и съпътстваща инфраструктура, а втората в отговор на пандемията с COVID-19.

В рамките на **ПО5** с най-голямо закъснение е стартирана процедура BG16RFOP001-5.002 „Подкрепа за деинституционализация на социалните услуги за възрастни и хора с увреждания“ поради забавяне при разработването на приложимите стратегически документи. В текста на ОПРР 2014-2020 е посочено, че развитието на **социалната инфраструктура за възрастни хора** ще се подкрепя в съответствие с Националната стратегия за дългосрочна грижа и Плана за действие за изпълнението ѝ. Въпреки че процедурата е предвидена в ИГРП по ОПРР за 2016 г., Насоките за кандидатстване по процедурата са публикувани от УО две години по-късно, тъй като Планът за действие за периода 2018-2021 г. е приет през януари 2018 г.[27] Допълнително забавяне е породено и при изготвянето на документите, определящи конкретните бенефициенти

[26] Съгласно Методологията за приоритизиране на обектите на образователната инфраструктура на територията на Република България, изготвена от междуведомствена експертна работна група и одобрена от МОН.
[27] Решение № 28 от 19 януари 2018 година на Министерски съвет.

по процедурата – Картата на резидентните услуги и Картата на услугите за подкрепа в общността, които са одобрени на 22 февруари 2018 г.[28]

В процеса на оценка на проектните предложения е установено, че по процедурата не са подадени проектни предложения за всички социални услуги, включени в Картите, а част от подадените за финансиране услуги са отпаднали поради невъзможност на общините да осигурят подходящи терени или съществуващи сгради за изграждане на инфраструктурата им. Това е довело до актуализация на Картата на резидентните услуги и Картата на услугите за подкрепа в общността и включване на общини от резервния списък. Актуализираната версия на Картите е одобрена на 20 януари 2020 г., което води до ново изменение на Насоките за кандидатстване по процедурата. За целия период на подготовка Насоките са изменени общо шест пъти: на 10.07.2018 г., 21.08.2018 г., 18.11.2019 г., 27.02.2020 г., 19.03.2020 г. и на 03.04.2020 г.

Друг фактор, повлиял върху стартирането на интервенциите за социална инфраструктура по ПО5, е слабата ангажираност на някои заинтересовани страни при съгласуването на документите към НК на етап публично обсъждане. Близо година след обявяването на процедура BG16RFOP001-5.002 към УО е отправено искане от три неправителствени организации[29] за спиране на проектите в изпълнение, като са изтъкнати възражения, които не са били повдигнати по време на общественото обсъждане, проведено в периода февруари-март 2018 г.

Не са отчетени забавяния по процедурите по **ПО2** за енергийна ефективност в опорни центрове в периферните райони и **ПО7** за регионална пътна инфраструктура и пътна безопасност.

ОВ2.3 Каква е ефикасността (отношение между вложен ресурс и постигнати резултати) на интервенциите по ОПРР?

Ефикасността е изследвана за някои категории инвестиции, където към датата на разработване на доклада има приключени проекти и където това е възможно, на базата на докладваните индикатори. Тя е определена само условно, тъй като поради спецификите на проектите, е трудно да се правят сравнения. Все пак, анализите сочат, че по отношение на инвестициите в енергийна ефективност в жилищни сгради, мерките по ПО1 са малко по-ефикасни от аналогични мерки по ПО2, докато при инвестиции в енергийна ефективност на публични сгради е обратното. Подкрепата по ОПРР 2014-2020 в енергийна ефективност в жилищни сгради по отношение на вложени ресурси-постигнати резултати е по-слабо ефикасна от аналогични мерки по националната програма за енергийна ефективност (особено

[28] Заседание от 22 февруари 2018 г. на Междуведомствената работна група за управление и координация на процеса на деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания.
[29] Европейска мрежа за независим живот, Център за независим живот София и Фондация „Валидност“

мерките по ПО2). При останалите типове инвестиции – образователна, социална инфраструктура и пътна инфраструктура, не могат да се направят достоверни заключения.

Ефикасността е разгледана на базата на отношението на разходваните средства към постигнатите резултати към 31 януари 2023 г. на ниво приоритетна ос.

Осъществяването на анализите на ниво приоритетна ос дава възможност да се осреднят различия между отделните проекти, които неминуемо съществуват поради различните специфики на интервенциите. Анализирани са само проекти, **приключили** към 31 януари 2023 г., като са използвани данни от ИСУН 2020. Разходваните средства представляват всички похарчени средства по проектите (БФП по ОПРР 2014-2020 и собствен принос). **Проектите, подкрепени с ФИ, не са разглеждани.**

За изчисляване на ефикасността са използвани заложените по програмата индикатори за изпълнение. Разгледани са само тези от тях, при които се предполага, че резултатите са по-хомогенни и изчислените единични стойности могат да са сравнително достоверни. Не са включени индикатори, при които се предполага, че спецификите на инвестициите и проектите са толкова големи, че е невъзможно да се прави сравнение.

Също така, не е анализирана ефикасността на инвестициите в подобряване на градската среда по ПО1, тъй като инвестициите не са еднотипни и се различават от община до община, като не всички от тях са обхванати в измерваните по програмата индикатори: „*CO38 Градско развитие: Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони*“ и „*CO39 Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони*“.

Там където са ползвани едни и същи индикатори по повече от една приоритетна ос е възможно да се направи сравнение между ефикасността на мерките по отделните приоритетни оси. Ефикасността е разгледана по области на интервенция, както е представено по-долу:

Енергийна ефективност в жилищни сгради

Между 14 и 16 хиляди лева са разходваните средства за подобряване на енергийната ефективност на домакинство чрез обновяване на многофамилни жилищни сгради към края на януари 2023 г. Данните показват, че по-ефикасни са инвестициите по ПО1 в сравнение с инвестициите по ПО2.

Таблица 32. Разходвани средства и постигнати резултати при подобряване на енергийната ефективност в жилищни сгради (CO31)

ПО	Разходвани средства (лв.)	Индикатор	Мерна единица	Постигнати резултати	
				Стойност	Единична стойност
1	33 818 411,69	Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление	брой	2 379	14 215,39 лв./ брой
2	101 340 384,7	Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление	брой	6 437	15 655,86 лв./брой

Източник: Данни към 31 януари 2023 г. от ИСУН 2020

Като цяло инвестициите са съизмерими, в сравнение с аналогични инвестиции, финансирани по националната програма за енергийна ефективност, както е представено по-долу.

Национална програма за ЕЕ	122 993 187,04 лв. планирани средства по договори за 2020г.	Обновени жилища	брой	8 737	14 077,28 лв./брой

Източник: По информация в Доклад за напредъка по изпълнението на националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради за 2019 г.

Енергийна ефективност в обществени сгради

Инвестиции в енергийна ефективност в обществени сгради се финансират по две приоритетни оси на ОПРР 2014-2020 – ПО1 и ПО2. В резултат на инвестициите се очаква понижаване на годишното потребление не енергия. Определената единична стойност на инвестициите за понижаване на потреблението на енергия с kWh/година възлиза на 1,84 лв. по ПО1 и на 1,26 лв. по ПО2. Изчисленията показват, че инвестициите по ПО2 изглеждат малко по-ефикасни.

Таблица 33. Разходвани средства и постигнати резултати при подобряване на енергийната ефективност в обществени сгради (CO32)

ПО	Разходвани средства (лв.)	Индикатор	Мерна единица	Постигнати резултати	
				Стойност	Единична стойност
1	42 634 699	Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради	kWh/ година	23 195 575	1,84 лв./ kWh/ година
2	85 440 430	Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради	kWh/ година	68 058 104	1,26.лв./ kWh/ година

Източник: Данни от ИСУН 2020 към 31 януари 2023г.

Образование и социална инфраструктура

Инвестиции в образователна и социална инфраструктура са подкрепени по ПО1, ПО3 и ПО5. В рамките на ПО1 инвестициите са в училища и детски градини и са осъществявани от общините. Инвестициите в рамките на ПО3 са в държавни и общински училища от национално и регионално значение, както и висши училища, като бенефициенти на подкрепата са: Министерство на образованието и науката, Министерство на културата, Министерство на младежта и спорта (за държавните училища); общини (за общински професионални училища); и висши училища. Инвестициите по ПО5 са в изграждане, реконструкция, оборудване и обзавеждане на дневни центрове за деца. Определените единични разходи сочат, че, от гледна точка на направени инвестиции-постигнати резултати, измерени чрез капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование, най-ефикасни са интервенциите по ПО3, следвани от интервенциите по ПО1. Значително по-висока е стойността на единица резултат при ПО5, което се обяснява със специфичните нужди и изисквания към дневните центровете и това, че в повечето случаи инвестициите са за изграждане на такива центрове, докато инвестициите по ПО1 и ПО3 имат за цел рехабилитация на съществуваща инфраструктура.

Таблица 34. Разходвани средства и постигнати резултати при инвестиции в образователна инфраструктура (CO35)

ПО	Разходвани средства (лв.)	Индикатор	Мерна единица	Постигнати резултати	
				Стойност	Единична стойност
1	254 227 004	Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование	бр. лица	106 462	2 387.96 лв/бр.
3	104 754 411	Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование	бр. лица	81 498	1 285.36 лв/бр.
5	24 149 520	Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование	бр. лица	7 127	3 388.46 лв/бр.

Източник: Данни от ИСУН 2020 към 31 януари 2023 г..

Подкрепа, подобна на предоставената по ОПРР 2014-2020 за инвестиции в образователна и социална инфраструктура, е предоставена и по програми, финансирани от националния бюджет.

По програма на МОН[30], в периода 2020-2022 г., се подкрепя изграждане и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища. Одобрени са проектни

[30] Програма за изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища 2020-2022 г.

предложения за изграждане или реконструкция на 89 детски ясли и градини на стойност 111 657 500 лв., реконструкция на 41 училища на стойност 82 098 600 лв. и реконструкция на 7 професионални гимназии на стойност 12 516 300 лв. Не са налични данни за капацитета на реконструираната или изградена инфраструктура, за да може да се направи сравнение с ефикасността на подкрепата по ОПРР 2014-2020. Все пак, по най-груби сметки, ако се допусне, че в едно училище се обучават средно към 800-850 ученика, се получава инвестиционен разход около 2 200-2 300 лв. на ученик, което е съизмеримо със средните разходи за капацитет, постигнати по ОПРР 2014-2020.

По Мярка М02 „Подобряване на социалната инфраструктура" на проект „Красива България" се финансират строително-монтажни работи в детски ясли и градини, училища, вкл. висши, научни и академични звена и др. подобни и за предоставянето на социални услуги в общността, които не са от резидентен тип (дневни центрове, центрове за обществена подкрепа, центрове за социална рехабилитация и интеграция, центрове за работа с деца на улицата, социално учебно-професионални центрове, звена „Майка и бебе", приемна грижа и обществени трапезарии). По Мярка М02-01 „Подобряване на социалните услуги от резидентен тип" се финансира реконструкция или ново строителство на сгради за предоставяне на социални услуги в общността от резидентен тип (център за настаняване от семеен тип, център за временно настаняване, кризисен център, защитено жилище, наблюдавано жилище, преходно жилище и приют). Разчетите за направените инвестиции и постигнати резултати за 2022 г. са представени в таблицата по-долу.

Мярка	Разходвани средства (лв.)	Постигнати резултати			
		Индикатор	Мерна единица	Стойност	Единична стойност
М02-01	655 281	Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за потребители на социални услуги	бр. лица	520	1260.16 лв/брой
М02	4 972 193	Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за деца	бр. лица	7276	683.37 лв/брой

Източник: Доклад за извършените дейности по проект „Красива България" за 2022 г.

Разходите за рехабилитация на образователна инфраструктура, отнесени към броя ползватели на инфраструктурата, са средно по-ниски от разходите по ОПРР 2014-2020 и програмата на МОН. Разходите за рехабилитация на социална инфраструктура към капацитета на инфраструктурата също са по-ниски. Това най-вероятно се дължи на по-ограничения обхват на ремонтните дейности, осъществявани по проект „Красива България", както и това, че основната цел на проекта е създаване на временна заетост при реализацията на обекти на социалната и градска инфраструктура чрез изпълнението на строително-монтажни/ремонтни дейности.

Транспорт

По ОПРР 2014-2020 се подкрепя два типа транспортна инфраструктура – свързана с интегриран градски транспорт в рамките на ПО1 и с пътна инфраструктура по републиканската пътна мрежа в рамките на ПО7. Данните за направените инвестиции и постигнати резултати са представени в таблицата по-долу. Инвестициите в градовете до януари 2023 г. се базират на осем приключили проекта. Не може да се направи сравнение между инвестициите в градска мобилност, включително с инвестициите в предходния програмен период, тъй като обхващат различен тип дейности, които не могат да бъдат представени със заложения индикатор.

Таблица 35. Разходвани средства и постигнати резултати при инвестиции в транспортна инфраструктура - градска мобилност (ПО1, 1211)

ПО	Разходвани средства (лв.)	Индикатор	Мерна единица	Постигнати резултати	
				Стойност	Единична стойност
1	104 598 556.73	Обща дължина на нови или подобрени линии на обществения транспорт	км	392.09	266 771.80 лв/км

Източник: Данни от ИСУН 2020 към 31 януари 2023 г.

Направените инвестиции в рехабилитация на второкласни и третокласни пътища по ПО7 на ОПРР 2014-2020 са представени в таблицата по-долу.

Таблица 36. Разходвани средства и постигнати резултати при инвестиции в регионална транспортна инфраструктура (ПО7, СО14)

ПО	Разходвани средства (лв.)	Индикатор	Мерна единица	Постигнати резултати	
				Стойност	Единична стойност
7	345 834 674.45	Обща дължина на реконструирани или модернизирани пътища	км	471.09	734 115.93 лв/км

Източник: Данни от ИСУН 2020 към 31 януари 2023 г.

Изпълнени предходни инвестиции от АПИ, включително подкрепени по Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013, сходни с подкрепените инвестиции по ОПРР 2014-2020, са представени по-долу. Инвестициите варират в зависимост от спецификите на проектите. Средните инвестиции като цяло са по-ниски от тези направени по ОПРР 2014-2020. Освен спецификите, на проектите влияние оказват и промените (нарастване на цените) с времето, като се има предвид, че разглежданите инвестиции са осъществени в периода 2008-2013 г.

Инвестиции на АПИ чрез държавно гарантирани заеми	Път III-554 Нова Загора – Симеоновград (2008-2010)	42958872,28 лв.	46,222 км	929 403,15 лв/км
	„Транзитни пътища V“ – Лот 5 (2011-2013)	118 576 487,58 лв.	196,17 км	604 457,80 лв/км
	Път II-79 Елхово – Бургас (2009-2014)	62705020,83 лв.	86,200 км	727 436,44 лв/км

	Път II-64 Баня – АМ „ТРАКИЯ“ (2008-2010)	22551446,92 лв.	39,727 км	567 660,46 лв/км
	Общо	246791827,6 лв.	368,319 км	670 049,10 лв/км

Източник: По данни от интернет страницата на АПИ

Инвестиции по Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013	Процедура: BG161PO001-2.1.01 Подкрепа за рехабилитация и реконструкция на второкласни и третокласни пътища	668 910 748 лв	1224,4 км	546 317,2 лв/км

Източник: ИСУН 2007-2013 и Окончателен доклад за изпълнение на Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013 г.

Въздействие и хоризонтални политики

За да се определи въздействието на програмата са изследвани ефектите от нейното изпълнение върху макроикономическите показатели. Разгледани са и непланирани ефекти, както и принос към прилагане на хоризонталните политики.

ОВ3.1. Какъв е ефектът на интервенциите по ОПРР върху макроикономическите показатели на Р. България (използване на модела СИБИЛА)?

Общият ефект на ОПРР 2014-2020 върху икономическия растеж, отразен в БВП, е положителен, като за периода 2014 - средата на 2022 г. е изчислено нарастване с 0,8% в сравнение със сценария без инвестиции, подкрепени по ОПРР 2014-2020. Положителното влияние на ОПРР 2014-2020 върху икономическия растеж е свързано и с нарастване на частните инвестиции с 1, 5% и съответно увеличение на заетостта и на работната заплата, което от своя страна повишава частното потребление.

Най-значителен макроикономически ефект се наблюдава в резултат от инвестициите по ПО1, което е логично, предвид факта, че бюджетът на ПО1 е повече от половината от средствата по Програмата. В същото време следва да се има предвид, че повечето от инвестициите, които са реализирани по останалите приоритетни оси, биха имали основно косвен и разпределен във времето ефект върху икономическия растеж, тъй като те са насочени основно към подобряване на инфраструктура със социално предназначение.

Ефектът на интервенциите по ОПРР 2014-2020 върху макроикономическите показатели на Р. България е оценен чрез използването на макроикономическия симулационен модел СИБИЛА 2.0, поддържан от Министерство на финансите[31]. Моделът оценява ефектите от изпълнението на оперативните програми в страната като разглежда относителните разлики в стойностите на основни макроикономически показатели, при наличието и при отсъствието на средства от ЕСИФ, включително национално съфинансиране.

Следва да се има предвид, че оценката включва само краткосрочни ефекти към средата на 2022 г. от реалното изпълнение на програмата и в нея не са отразени част от средносрочните ефекти, както и дългосрочните такива от реализираните интервенции. В този смисъл, информацията по-долу представя само преките ефекти от направените интервенции и не включва очаквани допълнителни въздействия от тях, които ще се проявят в средносрочен и дългосрочен план.

[31] Фондовете на ЕС в България. Оценка на макроикономическите ефекти от изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕС, септември 2022 г., (Оценка на Министерството на финансите, разработена с инструмента СИБИЛА 2.0)

Изграждането и обновяването на значителен брой социална, образователна и културна инфраструктура по ОПРР 2014-2020 ще подобри условията за живот в градовете и ще ги направи по-привлекателни за живеене. Подобряването на качеството на живот е предпоставка за увеличение на местния потенциал и във времето следва да доведе до икономически растеж.

Изпълнението на ОПРР 2014-2020 в периода от 2014 г. до средата на 2022 г. е довело до непосредствени ефекти върху частните инвестиции, които нарастват с 1,5% и върху външната търговия, чрез увеличение на вноса с 0,6%. Общият ефект върху икономическия растеж е нарастване с 0,8% на БВП в сравнение със сценария без инвестиции, подкрепени по ОПРР 2014-2020. Положителният икономически растеж води до нарастване на заетостта с 0,8% и на работната заплата, което от своя страна повишава частното потребление с 0,9%, спрямо сценария без ОПРР 2014-2020.

Таблица 37. Макроикономически ефекти от изпълнението на ОПРР 2014-2020, оценка чрез СИБИЛА 2.0

Макроикономически показатели	Ефект към 2022 г.*
БВП	0.8%
Износ на стоки и услуги	0.0%
Внос на стоки и услуги	0.6%
Текуща сметка (% от БВП)	-0.01 п.п.
Частно потребление	0.9%
Частни инвестиции	1.5%
Заетост (15-64 г.)	0.8%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-0.37 п.п.
Средна работна заплата	0.6%
Инфлация по ХИПЦ	0.3%
Бюджетен баланс (% от БВП)	0.11 п.п.

*Източник: МФ *Общ ефект с натрупване от 2014 г. до средата на 2022 г.*

Най-значителен макроикономически ефект се наблюдава при изпълнението на проектите по Приоритетна ос 1 на програмата (виж Таблица 38). Това е обяснимо, тъй като бюджетът на ПО1 е повече от половината от този за цялата програма. В същото време трябва да се има предвид, че повечето от инвестициите, които са реализирани по останалите приоритетни оси, биха имали ограничен и предимно косвен ефект върху икономически растеж, тъй като те са насочени основно към подобряване на инфраструктура със социално предназначение.

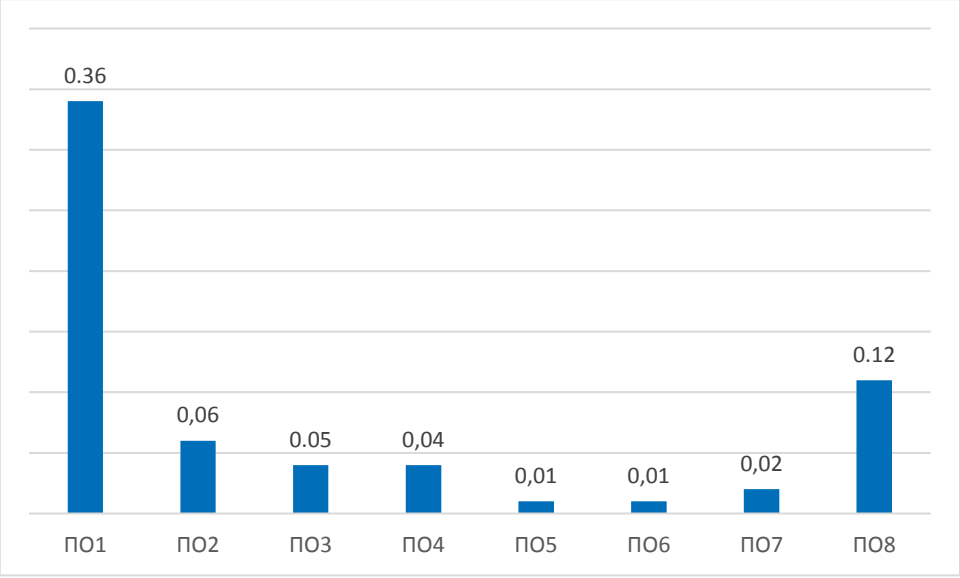
Таблица 38. Макроикономически ефекти от изпълнението на ОПРР 2014-2020 по приоритетни оси, оценка чрез СИБИЛА 2.0

Макроикономически показатели		Приоритетни оси*							
		1	2	3	4	5	6	7	8
БВП	%	0.36	0.06	0.05	0.04	0.01	0.01	0.02	0.12
Износ на стоки и услуги	%	-0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.04	0.00
Внос на стоки и услуги	%	0.76	0.08	0.07	0.10	0.03	0.11	0.04	0.16
Текуща сметка (% от БВП)	п.п.	-0.30	-0.01	0.00	0.01	0.00	- 0.07	-0.01	-0.00
Частно потребление	%	0.43	0.07	0.05	0.05	0.02	0.01	0.02	0.15
Частни инвестиции	%	0.77	0.13	0.10	0.10	0.04	0.02	0.03	0.27
Заетост (15-64 г.)	%	0.39	0.07	0.05	0.04	0.01	0.01	0.02	0.13
Коефициент на безработица (15-64 г.)	п.п.	-0.18	-0.03	-0.02	-0.02	-0.01	0.00	-0.01	-0.06
Средна работна заплата	%	0.24	0.04	0.03	0.02	0.01	0.01	0.03	0.07
Инфлация по ХИПЦ	%	0.11	0.02	0.01	0.01	0.00	0.00	0.02	0.03
Бюджетен баланс (% от БВП)	п.п.	0.02	0.01	0.01	0.00	0.00	-0.01	0.00	0.03

*Източник: МФ *Общ ефект с натрупване от 2014 г. до средата на 2022 г.*

Нетният ефект от ОПРР 2014-2020 в дългосрочен план би следвало да е положителен, предвид целенасочените инвестиции в необходима инфраструктура на градовете и регионите, което следва да допринесе за устойчив дългосрочен растеж.

Фигура 8. Ефект върху БВП от изпълнението на ОПРР 2014-2020 по приоритетни оси, %

Източник: МФ. Общ ефект с натрупване от 2014 г. до средата на 2022 г.

ОВ3.2. Каква е оценката на социално-икономическото въздействие на интервенциите по ОПРР 2014-2020?

Извършеният анализ на статистическите данни за социално-икономическото развитие на страната за периода 2010-2021 г. показва, че към момента не може да се потвърди социално-икономическото въздействие от интервенциите по ОПРР 2014-2020 на ниво области и райони за планиране.

Демографските показатели не дават ясни индикации за сближаване и балансиране на териториалното развитие. Демографските промени и миграцията на населението през периода 2010-2021 г. се дължи на естествени демографски процеси. Тенденциите при миграционните процеси продължават да сочат миграция от по-малките населени места към по-големите. Заетостта е най-висока за София и София област и осезаемо по-ниска в Северозападния район, като негативните тенденции в него се задълбочават. Показателите за икономическо развитие и заетост сочат, че различията между района на столицата и другите райони в страната се задълбочават. Данните за динамиката на средната годишна работна заплата показват нарастваща във времето разлика в заплащането между областите и районите на страната. Тенденциите при показателите за социално развитие – дял на населението в риск от бедност или социално изключване и дял на ранно напусналите образование и обучение лица са негативни и се отдалечават от националните целеви стойности за 2020 г.

Предвид спецификата на ОПРР 2014-2020 с фокус върху изграждането и обновяването на значителен брой социална, образователна и културна инфраструктура се очаква тя да допринесе за подобряване условията за живот в градовете, което е предпоставка за увеличение на местния потенциал и съответно устойчив дългосрочен растеж. Тъй като инвестициите, които се реализират по Програмата, са насочени основно към подобряване на инфраструктура със социално предназначение, те биха имали ограничен и предимно косвен ефект върху икономически растеж.

Детайлен анализ на промените в социално-икономическата среда в страната в периода 2010-2021 г., влиянието им върху изпълнението на ОПРР 2014-2020, както и въздействието на Програмата върху социално-икономическото развитие в страната е представен в рамките на Тематична оценка 2 „Оценка на социално-икономическата среда и актуалността на методологията за определяне на индикаторите на ОПРР 2014-2020 г.“, ОВ 1. В тази връзка и с оглед избягване на повторения и утежняване текста на доклада, тук ще се спрем само на основните резултати от този анализ, за да дадем отговор на поставения въпрос.

Анализът на социално-икономическите показатели[32] проследява промените в социално-икономическата среда в страната в четири тематични области:

- Демографски промени и миграция на населението;
- Икономическа активност (производство);
- Пазар на труда;
- Социално развитие – в тази област са разгледани икономически показатели, свързани с образование, здравеопазване и бедност.

Горните показатели са подбрани, предвид целите на ОПРР 2014-2020 – да се подкрепи по-балансираното и устойчивото развитие на българските градове като се преодолеят различията в развитието на регионите, както и да се овладеят негативните миграционни процеси към София и големите градове, водещи до обезлюдяване на големи части от България.

Тези показатели индикират само косвено потенциални тенденции на въздействие, тъй като програмата все още е в изпълнение и основните въздействия могат да се очакват известно време след приключване на интервенциите. Следва да се отчита и факта, че върху избраните показатели въздействие оказват множество външни фактори.

Демографски промени и миграция на населението

За периода 2010-2021 г. населението на страната е намаляло от 7,5 милиона до 6,84 милиона души. Статистическите райони в страната са засегнати по различен начин от тази промяна. В Северозападния и Северния централен регион се наблюдават най-значими в абсолютни стойности спадове на населението. Динамиката на населението по години и по региони разкрива, че намаляването на населението се е ускорило след 2014 г. и е особено значимо през 2021 г. поради прекомерната смъртност в следствие на COVID-19.

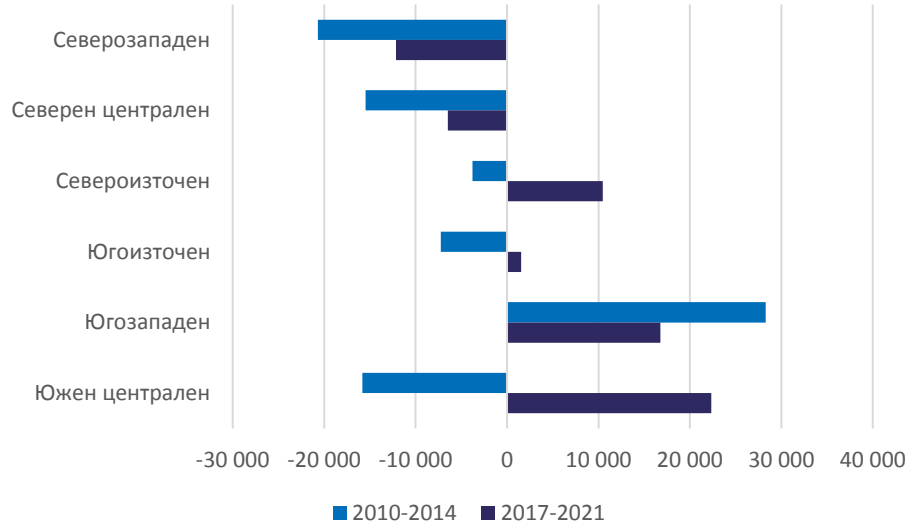
Във всички области, освен една, е отчетено намаление на населението след 2015 г. Област Кърджали регистрира положителна обща промяна на населението след 2015 г. поради нарастване, регистрирано след 2017 г. Столична община, която единствена регистрира положително изменение на населението за периода 2011-2014 г. в размер на 24 762 души, бележи рязко намаление от 11 392 души за периода 2016-2020 г. поради понижение от над 20 000 човека през 2020 г.

Данните за механичния прираст на населението по региони разкрива намаляване интензитета на миграционните процеси след 2015 г. Въпреки че Югозападният регион все още привлича значителна част от вътрешната миграция, нарастването на населението в този регион след 2015 г. е по-ниско спрямо периода 2010-2014 г. Североизточния и Южния централен район успяват да обърнат тенденцията от

[32] Детайлна информация за анализа е налична в Тематична оценка 2, ОВ 1.

предходните години и регистрират положителен механичен прираст след 2015 г, като това е особено ясно изразено при Южния централен район. Отрицателният механичен прираст в Северозападния район се овладява частично след 2015 г., поради подобрение на динамиката основно в Ловеч и Монтана. Това е единственият район, в който се наблюдава продължителна тенденция на негативните миграционни процеси.

Фигура 9. Механичен прираст на населението по статистически райони, брой

Източник: НСИ

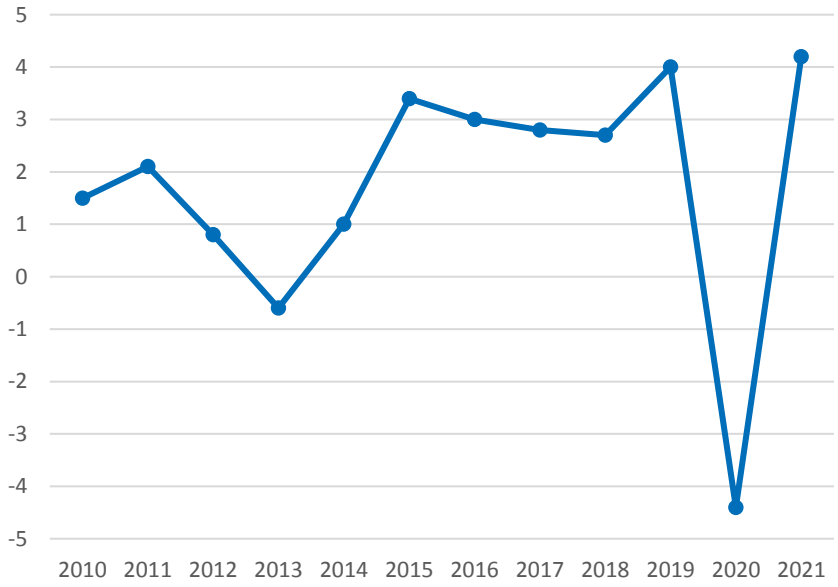
Основна част от общата промяна на населението се дължи на естествени демографски процеси, което поставя редица предизвикателства пред икономическото развитие на регионите.

През октомври 2022 г. НСИ публикува окончателни резултати от преброяването на населението, извършено през септември-октомври 2021 г. Населението на страната е 6,52 млн. души, спрямо 7,36 млн. през предишното преброяване през 2011 г. Повече от половината от населението на страната (51.2%) живее в Югозападния и Южния централен район, а най-малък по брой на населението е Северозападният район - 10.6% от населението. По данни на НСИ, населението и в шестте статистически района намалява спрямо предходното преброяване, като най-голямо е относителното намаление в Северния централен (-18.7%) и Северозападния (-18.5%), а най-малко в Югозападния (- 5.1%). Данните от преброяването разкриват съществена разлика във възрастовата структура на населението между северна и южна България, като в северната част на страната делът на възрастното население е по-висок от този в южната, а делът на лицата до 14 навършени години – по-нисък. Данните от преброяването, включително възрастовата структура на населението в различните райони, следва да бъдат използвани при формулиране на бъдещите икономически политики и политики за регионално развитие.

Икономическа активност

След относително високия реален растеж от 2 %, регистриран през 2011 г., нарастването на БВП се забавя значително през следващите две години. След колебливо възстановяване през 2014 г., растежът остава на нива около 3% - 4% на годишна база през следващите пет години, като през 2020 се наблюдава значителен спад от 4,4%. През 2021 г. икономиката се връща към положителен растеж. Експресните предварителни оценки на НСИ за четвъртото тримесечие на 2022 г. показват растеж от 2.1% на годишна база.

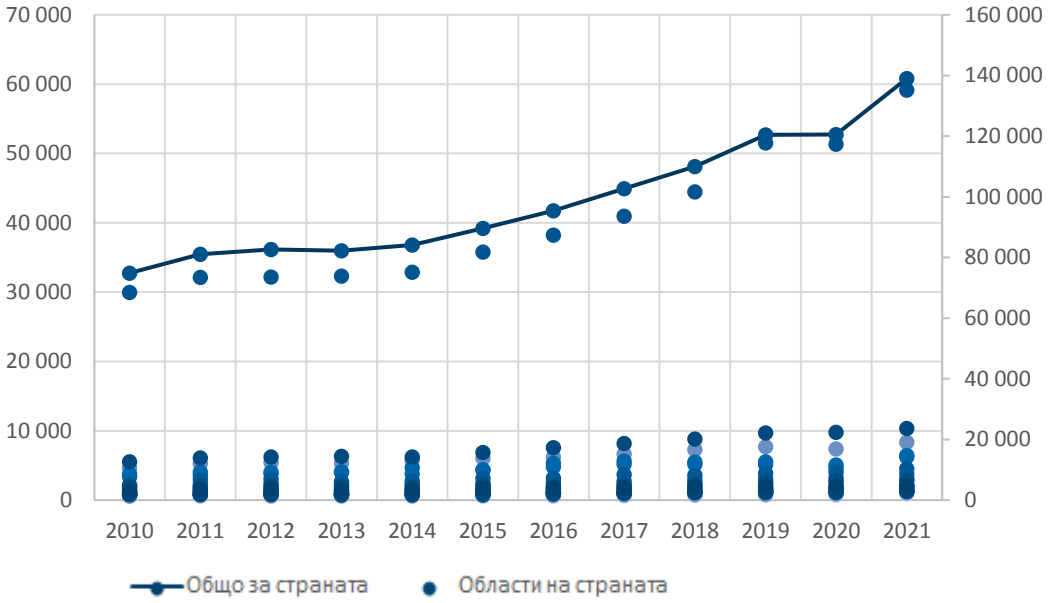
Фигура 10. БВП, реален растеж спрямо предходната година, %

Източник: Евростат, НСИ

БВП по текущи цени нараства от 74,8 млрд. лв. през 2010 г. до 139 млрд. лв. през 2021 г. За периода 2010-2019 г. област София (столица) има дял от около 40% в БВП. Всички останали области на страната допринасят в много по-малка степен в икономическото развитие на страната. Пловдив, Варна, Стара Загора, Бургас и София са областите, които също имат относително голям принос в номиналното нарастване на БВП за разглеждания период. Данните показват, че съществуват съществени различия между областите в страната по отношение на икономическата активност, като тези различия нарастват във времето:

Фигура 11. БВП по текущи цени, общо за страната и по области, млн. лв.

Източник: НСИ

Таблица 39. БВП по текущи цени, показатели за вариация

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
По области												
Размах	29 432	31 585	31 628	31 760	32 326	35 214	37 650	40 317	43 790	50 813	50 626	58 256
IQR	1 098	1 188	1 230	1 224	1 323	1 324	1 398	1 471	1 539	1 657	1 665	1 887
Стандартно отклонение	5 495	5 899	5 907	5 940	6 048	6 586	7 048	7 552	8 192	9 500	9 447	10 870
По статистически райони												
Размах	30 551	33 258	33 417	33 281	33 781	37 136	39 544	42 474	45 619	53 106	52 768	60 305
IQR	3 792	3 979	4 125	4 012	3 709	4 458	4 999	5 447	5 755	6 309	6 557	6 610
Стандартно отклонение	11 684	12 715	12 681	12 602	12 783	14 041	14 918	16 078	17 391	20 252	20 315	23 253

Източник: Екорис

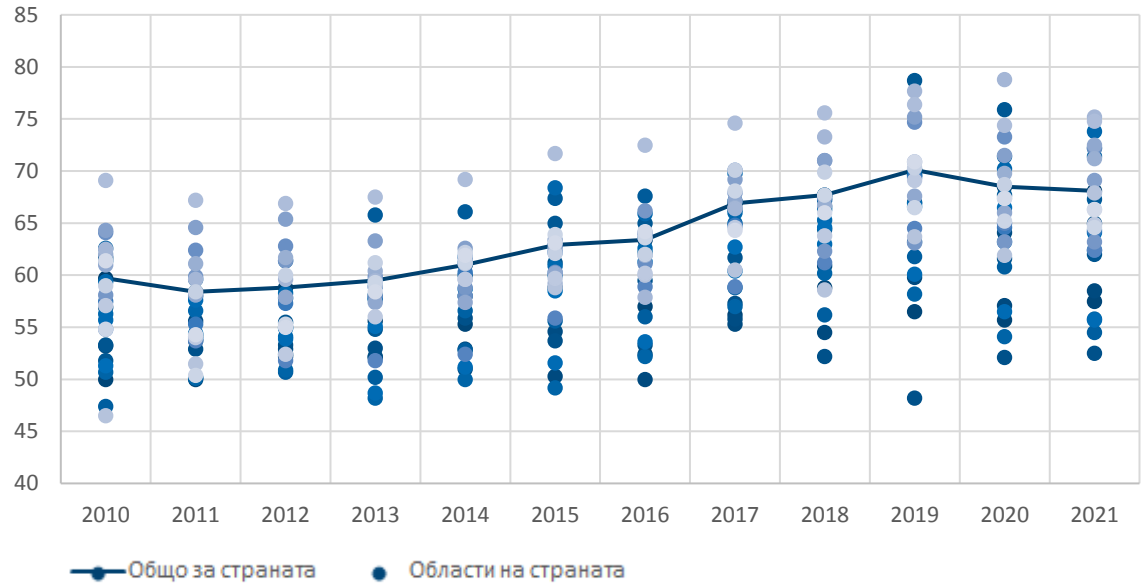
Пазар на труда

Коефициентът на заетост[33] в страната се е повишил от 59,7% през 2010 г. до 68,1% през 2021 г. Повишаването на заетостта е засегнало всички области в страната с

[33] Данни от Наблюдението на работната сила.

изключение на област Монтана, където коефициентът се е понижил. Въпреки положителната тенденция, нарастването на заетостта не обхваща равномерно всички райони и през разглеждания период разликите между областите се увеличават. Област София (столица), както и редица области в южна България, систематично регистрират заетост по-висока от средната за страната. В същото време заетостта във Видин, Враца, Монтана, Разград, Силистра и Търговище остава чувствително по-ниска от средното, като в някои случаи изоставането се увеличава към края на периода.

Фигура 12. Коефициент на заетост (15-64 години), общо за страната и по области %

Източник: НСИ

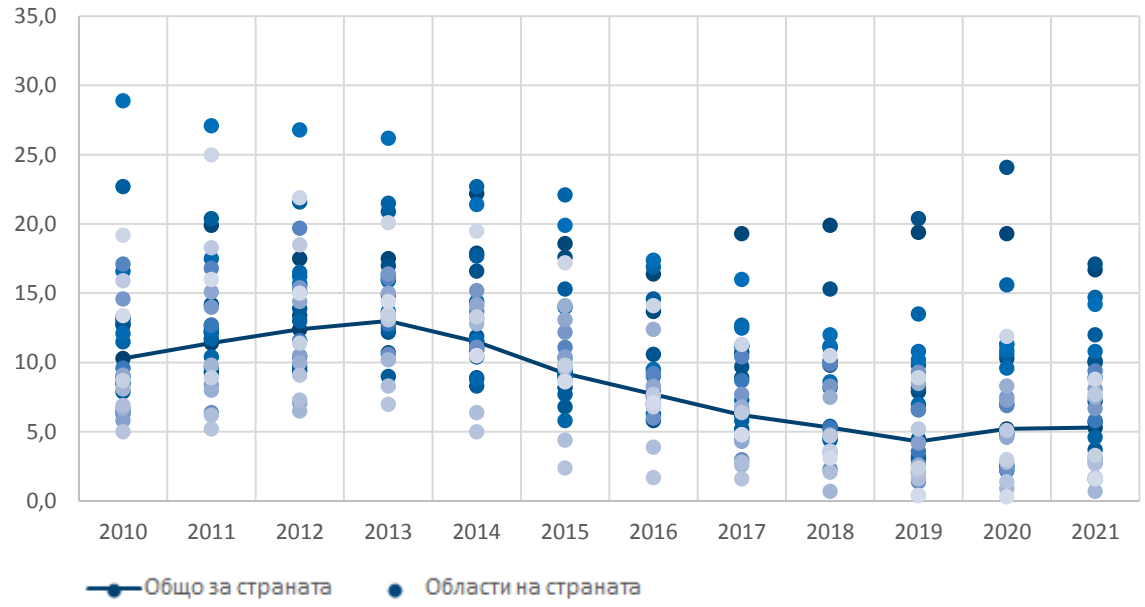
Данните на ниво статистически райони описват подобна картина – повишаване на коефициента на заетост в повечето райони, както и нарастване на разликите между районите поради значителното изоставяне на Северозападния регион и невъзможността останалите райони да достигнат високите стойности, регистрирани в Югозападния регион.

Коефициентът на безработица[34] в страната намалява значително от 10,3% през 2010 г. до 5,3% през 2021 г. Както и при коефициента на заетост, при почти всички области на страната се наблюдава спад на безработицата. Изключение отново прави област Монтана, където безработицата през 2021 г. достига 17,1% спрямо 12,7% през 2010 г., както и областите Видин, Враца, Разград, Търговище, Шумен и Силистра. Разликите между областите остават относително постоянни за разглеждания период. Няколко области от северна България систематично регистрират коефициенти на безработица,

[34] Данни от Наблюдението на работната сила.

които значително надхвърлят отчетеното за страната, докато безработицата в южна България остава по-ниска спрямо средното.

Фигура 13. Коефициент на безработица (15-64 г.), общо за страната и по области, %

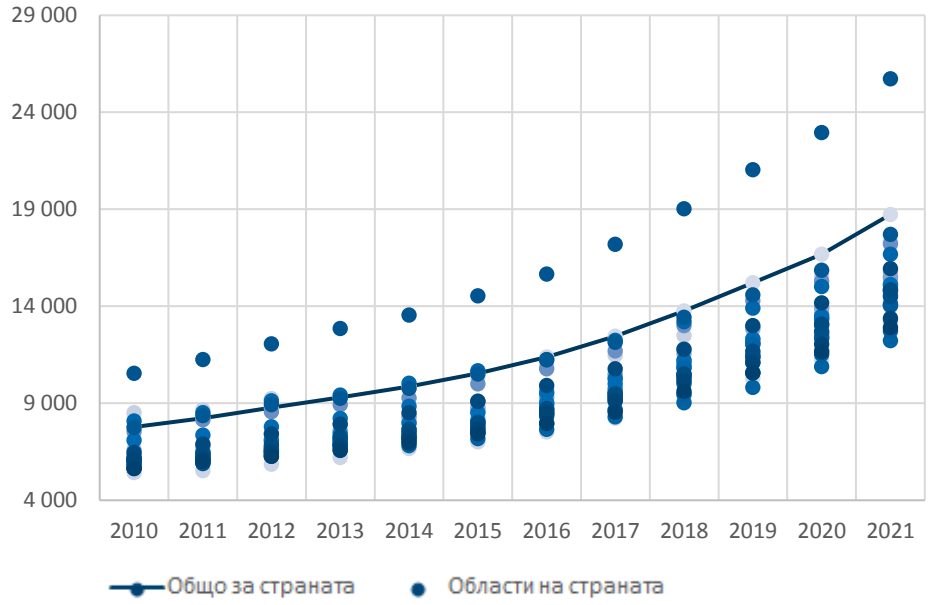

Източник: НСИ

Анализът на коефициентите на безработица по области, включени в съответния статистически район разкриват, че разликите между областите намаляват във времето.

Данните за динамиката на средната годишна работна заплата показват нарастваща разлика в заплащането между областите и районите на страната. Заплатите в област София (столица) са най-високите в страната и нарастват с изпреварващи темпове за целия период. В същото време в началото на разглеждания период разликата (размаха) в годишното заплащане в останалите области е 3 087 лв., като тя постепенно се повишава и достига до 5 471 лв. през 2021 г.

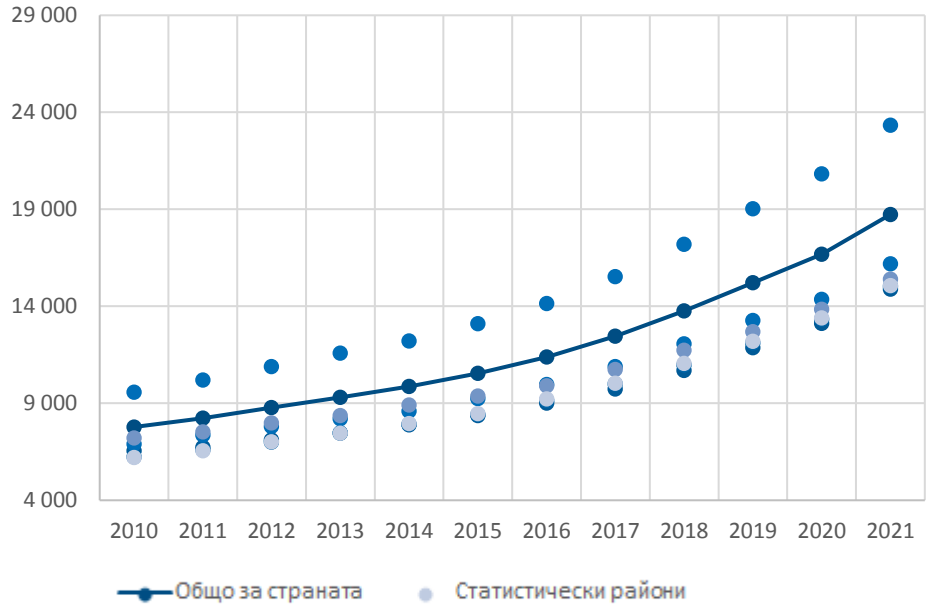
Фигура 14. Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение, общо за страната и по области, лева

Източник: НСИ

Дори и в даден район да има области, в които заплатите да са относително високи или близки до средното за страната, заплатите в други области, включени в същия район, са относително ниски. Фактически отчетеното увеличение на средната работна заплата в страната се дължи в голяма степен на заплащането, получавано в област София (столица), а средното заплащане в останалите области и райони на страната е по-ниско. Тази тенденция е постоянна за целия разглеждан период.

Фигура 15. Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение, общо за страната и по статистически райони, лева

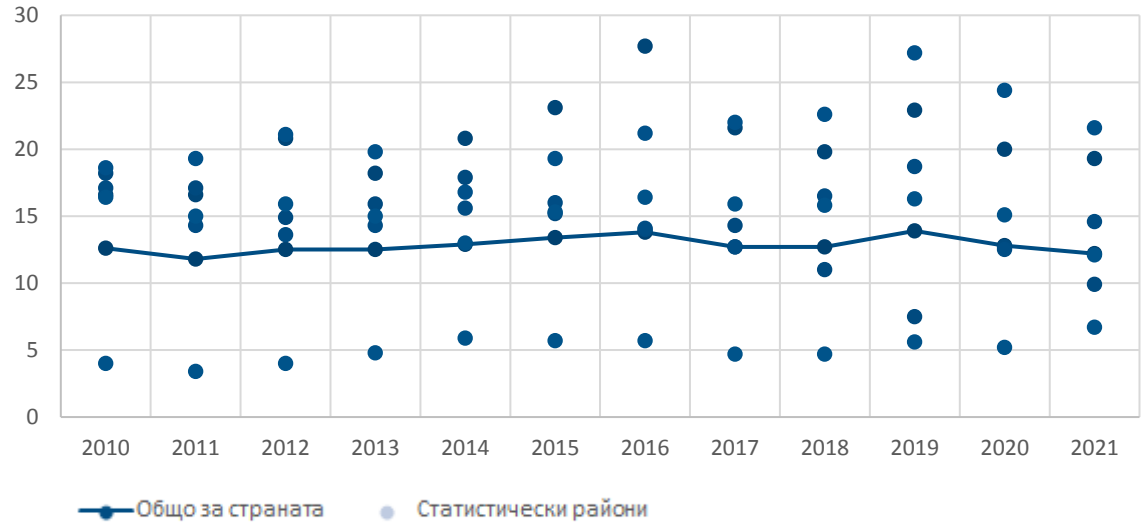
Източник: НСИ

Социално развитие

Делът на ранно напусналите образование и обучение лица[35] не се изменя значително през периода 2010-2021 г., като спада от 12,6% през 2010 г. до 12,2% през 2021 г. Междурегионалните различия, обаче, нарастват значително през периода. Югозападния регион успява да поддържа изключително ниски нива на ранно напуснали образователната система младежи. Значително подобрение се наблюдава в динамиката на показателя за Северен централен район, като делът се понижава до 9,9% през 2020 г. от 18,2% в началото на разглеждания период. Същата тенденция се наблюдава и при Североизточния район, като делът се понижава от 17,1% през 2010 до 14,6% през 2021г. В същото време Северозападният и Югоизточният райони отчитат значително нарастване на рано напуснали образованието младежи.

[35] За този индикатор са налични регионални статистически данни само по статистически райони.

Фигура 16. Рано напуснали образование и обучение, 18-24 години, общо за страната и по статистически райони, %

Източник: Евростат

Таблица 40. Рано напуснали образование и обучение, 18-24 години, показатели за вариация

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
По статистически райони												
Размах	14.6	15.9	17.1	15.0	14.9	17.4	22.0	17.3	17.9	21.6	19.2	14.9
IQR	1.5	2.5	5.7	3.2	4.0	3.3	6.0	7.1	6.8	12.2	6.2	7.7
Стандартно отклонение	5.5	5.6	6.2	5.3	5.1	5.8	7.4	6.4	6.4	8.5	6.6	5.7

Източник: Екорис

Броят на болничните легла на 100 000 души[36] нараства устойчиво от 662 през 2010 г. до 782 през 2020 г. Въпреки че увеличение се наблюдава във всички статистически райони на страната, темповете на растеж са различни, което води до нарастване на разликите между районите. Североизточният район остава с най-ниски стойности на показателя през целия разглеждан период. Стойности, които са устойчиво по-ниски от средното за страната са регистрирани и в Югоизточния и Северния централен региони. Южният централен и Северозападният райони бележат темпове на

[36] За този индикатор са налични регионални статистически данни само по статистически райони

нарастване на наличните легла, които надхвърлят общото за страната, което допълнително задълбочава разликите между районите.

Броят на лекарите на 100 000 души[37] е нараснал от 378 лекаря през 2010 г. до 428 през 2020 г. Увеличение на показателя се наблюдава във всички райони на страната, но въпреки това само в Северозападния и Югозападния регион показателят е със стойности, които надхвърлят националния показател.

Фигура 17. Лекари на 100 000 души, общо за страната и по статистически райони, брой

Източник: Евростат

Таблица 41. Лекари на 100 000 души, показатели за вариация

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
По статистически райони											
Размах	94.0	101.4	91.9	102.1	106.0	110.6	113.1	114.7	111.1	115.5	140.0
IQR	53.0	58.8	50.3	61.0	60.6	63.2	64.3	73.1	75.1	78.7	79.5
Стандартно отклонение	36.8	40.0	36.1	41.2	42.5	43.9	44.6	47.7	47.0	49.2	55.1

Източник: Екорис

Делът на населението в риск от бедност или социално изключване[38] се повишава от 20.7% през 2010 г. до 22.1% през 2021 г . Въпреки че разликите между районите на страната остават значителни през разглеждания период, като цяло показателите за вариация показват, че настъпва бавна конвергенция. Въпреки че през целия

[37] За този индикатор са налични регионални статистически данни само по статистически райони.
[38] За този индикатор са налични регионални статистически данни само по статистически райони.

разглеждан период Югозападният регион регистрира стойности на показателя, които са значително по-ниски от средното за страната, през 2021 г. делът от населението в риск от бедност в региона се увеличава до 19.9%. На другия полюс са Северният централен, Североизточният и Южният централен региони, в които делът на хората в риск от бедност се понижава спрямо 2010 г.

Фигура 18. Население в риск от бедност или социално изключване, общо за страната и по статистически райони, %

Източник: Евростат

Таблица 42. Население в риск от бедност или социално изключване, показатели за вариация

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
По статистически райони												
Размах	21.5	20.2	18.5	18.3	20.7	19.7	18.7	19.0	21.9	17.3	21.2	16.8
IQR	6.4	3.3	1.9	7.3	4.6	8.9	5.9	5.2	5.1	4.2	8.2	6.2
Стандартно отклонение	7.7	6.9	6.3	7.0	6.9	7.3	6.6	6.5	7.2	5.8	7.6	6.0

Източник: Екорис

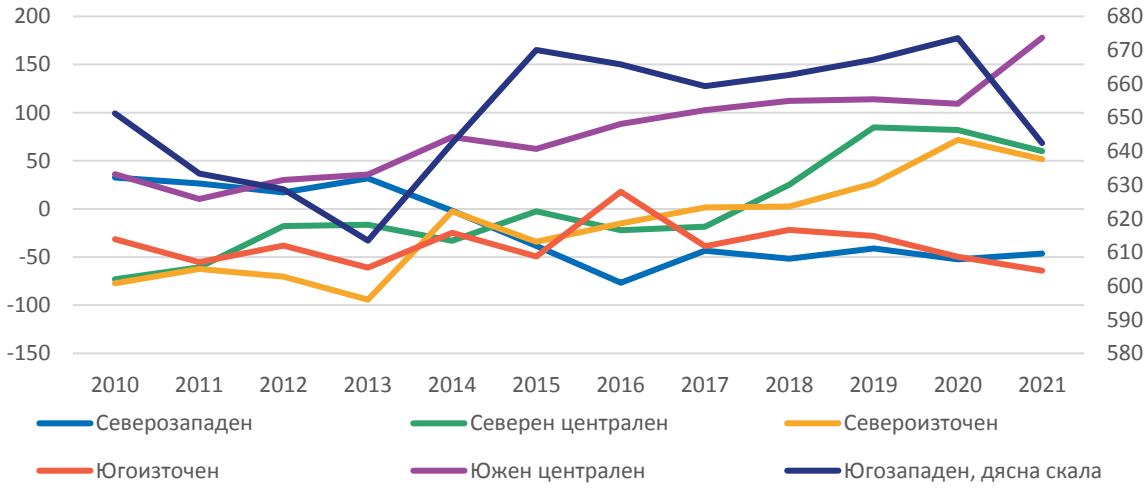
Анализът на статистическите данни за социално-икономическото развитие на страната за периода 2010-2021 г. показва, че област София (столица) и съответно Югозападният регион са с много по-добри социално-икономически показатели спрямо всички останали области и райони на страната, което стимулира миграционните потоци към тях. Въпреки че при редица други области и райони се наблюдава положително развитие, което изпреварва средното за страната, през разглеждания период разликите между областите и районите остават значителни и в много случаи се увеличават. Доброто икономическо развитие, свързано с

възстановяването на икономиката и подобрението на пазара на труда след 2014-2015 г., не се пренася в по-добри социални показатели и не засяга в една и съща степен всички райони на страната.

За да може да бъде извършено сравнение на областите и районите на страната едновременно по всички разглеждани показатели, е извършено нормализиране на стойностите на всеки от разглежданите показатели от тематични области „Икономическа активност“, „Пазар на труда“ и „Социално развитие“ за дадена година. Това уеднаквява размерностите на различните величини и позволява тяхното събиране. За всяка област и район е получена синтетична стойност[39], която позволява както сравнение със стойностите на другите области и райони в дадена година, така и проследяване на динамиката във времето.

Следващата фигура показва развитието във времето на синтетичния индикатор по статистически райони. Почти всички райони отбелязват възходяща динамика за периода 2010-2021 г. Тя е особено значима за Югозападния и Южния централен райони и особено след 2014-2015 г. Единственото изключение е индикаторът за Северозападния район, който се понижава значително след 2013 г. и не успява да се възстанови до края на периода.

Фигура 19. Динамика на синтетичния индикатор по статистически райони

Източник: Екорис

[39] По-детайлна информация за синтетичния индикатор е представена в Тематична оценка 2, ОВ 1.

На база на така обобщената информация за редица статистически показатели, може да се направят няколко извода:

- Очертават се няколко области, които систематично показват добро и много добро[40] социално-икономическо развитие. Освен Столична община, това са Габрово, Велико Търново, Варна, Бургас, Стара Загора, Благоевград, София област и Пловдив.
- В същото време няколко области не успяват да повишат достатъчно бързо социално-икономическото си равнище и показват относително слабо представяне през целия разглеждан период. Това са Видин, Силистра, Търговище, Шумен и Сливен.
- При областите Видин, Враца, Монтана, Силистра и Търговище се наблюдава влошаване на относителното социално-икономическо развитие спрямо 2010 г.

Анализът, базиран на стойностите на синтетичния индикатор, не показва ограничаване на дисбалансите между различните области във времето, но показва, че съществуват области, при които развитието е изпреварващо. В същото време се очертават и области, които биха имали нужда от целенасочена допълнителна подкрепа за преодоляване на изоставането.

Извършеният анализ на статистическите данни за социално-икономическото развитие на страната за периода 2010-2021 г. показва, че към момента не може да се потвърди въздействие от интервенциите по ОПРР 2014-2020 върху тези показатели на ниво области и райони за планиране.

Демографските показатели не дават ясни индикации за сближаване и балансиране на териториалното развитие. Тенденциите при миграционните процеси продължават да сочат миграция от по-малките населени места към по-големите. Заетостта е най-висока за София и София област и осезаемо по-ниска в Северозападния район, като негативните тенденции в него се задълбочават. Показателите за икономическо развитие и заетост сочат, че различията между района на столицата и другите райони в страната се задълбочават. Тенденциите при показателите за социално развитие – дял на населението в риск от бедност или социално изключване и дял на ранно напусналите образование и обучение лица са негативни и се отдалечават от националните целеви стойности за 2020 г.

Следва да се има предвид, че показателите, включени в анализа, индикират само косвено потенциални тенденции на въздействие, тъй като програмата ефективно все още е в изпълнение, много проекти все още не са приключили и въздействия могат да

[40] В случая това следва да се разбира като развитие над или около средното за страната през съответната година.

се очакват известно време след приключване на интервенциите, както и факта, че върху избраните показатели въздействие оказват множество външни фактори.

Предвид спецификата на ОПРР 2014-2020 с фокус върху изграждането и обновяването на значителен брой социална, образователна и културна инфраструктура се очаква тя да допринесе за подобряване условията за живот в градовете, което е предпоставка за увеличение на местния потенциал и съответно устойчив дългосрочен растеж. Тъй като инвестициите, които се реализират по Програмата, са насочени основно към подобряване на инфраструктура със социално предназначение, следва да се има предвид, че те биха имали ограничен и предимно косвен ефект върху икономически растеж.

ОВ3.3. Какъв е приносът на ОПРР 2014-2020 за постигането на целите на стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж?

ОПРР 2014-2020 има директен принос за постигане на две от целите на Стратегията: „Намаляване на емисиите на въглероден двуокис с поне 20 % в сравнение с нивата от 1990 г. или, при наличието на подходящи условия, с 30 %, увеличаване на дела на възобновяемата енергия в нашето крайно енергийно потребление на 20 % и постигане на увеличение с 20 % на енергийната ефективност“ и „Увеличаване на процента на заетостта на населението на възраст 20-64 години от сегашните 69 % на поне 75 %.“

Програмата допринася косвено и в дългосрочен план може да се очаква принос за четири от целите на Стратегия „Европа 2020“: „Увеличаване на процента на заетостта на населението на възраст 20-64 години от сегашните 69 % на поне 75 %.“, целта насочена към енергийна ефективност и „Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище на 10 % от сегашните 15 % и нарастване на дела на населението на възраст 30-34 години със завършено висше образование от 31 % на поне 40 %.“ и целта за намаляване на броя на гражданите, които живеят под националните прагове на бедност.

Стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж (Стратегия „Европа 2020“) включва пет водещи цели:

- ✓ Увеличаване на процента на заетостта на населението на възраст 20—64 години от сегашните 69 % на поне 75 %.
- ✓ Постигане на поставената цел за инвестиции от 3 % от БВП в научноизследователска и развойна дейност (НРД), по-специално чрез подобряване на условията за инвестиции в НРД от страна на частния сектор и разработване на нов индикатор за следене на иновациите.
- ✓ Намаляване на емисиите на въглероден двуокис с поне 20 % в сравнение с нивата от 1990 г. или, при наличието на подходящи условия, с 30 %,

увеличаване на дела на възобновяемата енергия в нашето крайно енергийно потребление на 20 % и постигане на увеличение с 20 % на енергийната ефективност.

- ✓ Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище на 10 % от сегашните 15 % и нарастване на дела на населението на възраст 30—34 години със завършено висше образование от 31 % на поне 40 %.
- ✓ Намаляване на броя на европейските граждани, които живеят под националните прагове на бедността с 25 %, с което над 20 млн. души ще бъдат извадени от ситуацията на бедност.

Приносът на ОПРР 2014-2020 за постигането на целите на Стратегия „Европа 2020“ може да бъде разделен в две основни категории:

- ✓ **Директен принос** - чрез интервенциите по Програмата и съответно постигането на конкретни индикатори/ефекти;
- ✓ **Потенциален/косвен принос** - чрез инвестиции в инфраструктура на местно ниво и подобряване/създаване на условия, които в дългосрочен план ще допринесат за целите на Стратегията;

Директен принос

Програмата допринася директно за цел на Стратегията „Намаляване на емисиите на въглероден двуокис с поне 20 % в сравнение с нивата от 1990 г. или, при наличието на подходящи условия, с 30 %, увеличаване на дела на възобновяемата енергия в нашето крайно енергийно потребление на 20 % и постигане на увеличение с 20 % на енергийната ефективност“ чрез две от приоритетните си оси:

- ✓ ПО1. Устойчиво и интегрирано градско развитие;
- ✓ ПО2. Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в периферните райони.

По двете приоритетни оси се финансират следните мерки, в рамките на инвестиционен приоритет (ИП) 4с „Предоставяне на подкрепа за енергийната ефективност, за интелигентното енергийно управление и за използването на възобновяема енергия в публичната инфраструктура, включително в обществените сгради, и в жилищния сектор“:

- ✓ Мерки за повишаване на енергийната ефективност на публични сгради;
- ✓ Мерки за повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор;
- ✓ Мерки за повишаване на енергийната ефективност за постигане на най-малко клас на енергопотребление „С“ в жилищния сектор и в обществените сгради - административни сгради на държавната и общинската администрация и в общински публични сгради на образователната, културната и социалната инфраструктура.

В рамките на ПО1 се финансират 39 общини на големи и средно големи градове от 1-во до 3-то йерархично ниво, докато по ПО2 финансиране могат да получат общините бенефициенти на 28 града, опорни центрове от 4-то ниво на националната полицентрична система.

Индикаторите, които допринасят директно за изпълнение на целта на Стратегия „Европа 2020“, са представени в следващата таблица.

ОПРР 2014-2020 допринася и за целта на Стратегията „Увеличаване на процента на заетостта на населението на възраст 20—64 години от сегашните 69 % на поне 75 %“. Въпреки че в Програмата не са предвидени инвестиции, които директно да допринасят за изпълнението на тази цел, предвид факта, че ОПРР 2014-2020 е насочена основно върху изграждането на инфраструктура на местно ниво, това води до преки ефекти, свързани с реализацията на инфраструктурни обекти. В резултат се наблюдава увеличение на икономическия растеж, което води и до по-висока заетост, особено във връзка с изпълнението на ПО1. Въздействието на ОПРР 2014-2020 върху заетостта е оценено чрез инструмента СИБИЛА 2.0. и е представено в следващата таблица. Следва да се отбележи, че оценката на въздействието чрез СИБИЛА включва прекия ефект от ОПРР 2014-2020 върху заетостта към средата на 2022 г. и не са отразени косвените въздействия, които се очаква да се проявят в средносрочен и дългосрочен план.

Таблица 43. Директен принос на ОПРР 2014-2020 към целите на Стратегията

Цел на Стратегията	Принос на ОПРР 2014-2020	
	Приоритетна ос	Показатели
Намаляване на емисиите на въглероден двуокис с поне 20 % в сравнение с нивата от 1990 г. или, при наличието на подходящи условия, с 30 %, увеличаване на дела на възобновяемата енергия в нашето крайно енергийно потребление на 20 % и постигане на увеличение с 20 % на енергийната ефективност.	Приоритетна ос 1: „Устойчиво и интегрирано градско развитие“	*Показатели за резултат* 111 Крайно енергийно потребление от домакинства 112 Крайно енергийно потребление от публичната администрация, търговията и услугите *Показатели за изпълнение* CO31 Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление CO32 Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради CO34 Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове
	Приоритетна ос 2 „Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в	*Показатели за резултат* 211 Крайно енергийно потребление от домакинствата 212 Крайно енергийно потребление от публичната администрация, търговията и услугите *Показатели за изпълнение*

Цел на Стратегията	Принос на ОПРР 2014-2020	
	Приоритетна ос	Показатели
	периферните райони“	CO31 Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление CO32 Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради CO34 Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове
Увеличаване на процента на заетостта на населението на възраст 20—64 години от сегашните 69 % на поне 75 %.	**Заетост (15-64 г.)[41]** (Общ ефект с натрупване от 2014 г. до средата на 2022 г.)	
	0,8%	

Потенциален/косвен принос

Изграждането и обновяването на значителен брой социална, образователна и културна инфраструктура ще подобри условията за живот в градовете и ще ги направи по-привлекателни за живеене. Подобряването на качеството на живот в градовете е предпоставка за увеличение на местния потенциал и ще доведе до икономически растеж. Всичко това ще създаде предпоставки и **за увеличаване на заетостта.**

В допълнение се очаква инвестициите в зони за икономическо развитие по Приоритетна ос 1 да подобрят инвестиционната активност в градовете и да увеличат заетостта. Предвид ограничения брой подкрепени проекти, не може да се очаква значим ефект, но потенциално в дългосрочен план би следвало тези проекти да имат благоприятен ефект за местните общности и съответно **за увеличаване на заетостта**.

ОПРР 2014-2020 има косвен принос към целта на Стратегия „Европа 2020“ **за енергийна ефективност**, който може да се очаква от изпълнението на мерки извън ИП 4с:

- ✓ по ИП 9а (социални жилища, социална и културна инфраструктура) в рамките на Приоритетни оси 1 и 5;
- ✓ по ИП 10а (образователна инфраструктура) в рамките на Приоритетни оси 1 и 3;

[41] Фондовете на ЕС в България. Оценка на макроикономическите ефекти от изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕС, септември 2022г., (Оценка на Министерството на финансите, разработена с инструмента СИБИЛА 2.0)

- ✓ по ИП 6е чрез изграждането на енергоспестяващо улично осветление като част от проектите за градска среда по Приоритетна ос 1.

Въпреки че този принос не се мери и отчита, много от проектите основно по ИП 9а и 10а по Приоритетни оси 1, 3 и 5 включват дейности за подобряване на енергийната ефективност на рехабилитираната инфраструктура и съответно имат косвен принос към подобряване на енергийната ефективност в публична инфраструктура. Косвен принос, макар и доста по-ограничен, може да се очаква и от изграждането на енергоспестяващо улично осветление като част от проектите за градска среда.

Потенциален принос на ОПРР 2014-2020 може да се очаква и по отношение на целта за намаляване на дела на преждевременно напусналите училище и нарастване на дела на населението на възраст 30—34 години със завършено висше образование, чрез мерките за подобряване на образователната инфраструктура в рамките на ИП 10а по Приоритетни оси 1 и 3. Този ефект не може да бъде измерен, но създаването на по-привлекателна образователна среда и инвестициите в професионални, спортни и културни училища следва да се отрази благоприятно, още повече, че интервенциите по Приоритетна ос 3 предвиждат от модернизираната образователна инфраструктура да се облагодетелстват и конкретен брой представители на маргинализирани групи, включително роми, които най-често напускат училище преждевременно. Инвестициите в инфраструктура и оборудване във висши учебни заведения по ОПРР 2014-2020 също е в подкрепа на тази цел.

Косвен принос на ОПРР 2014-2020 се очаква и по отношение на целта за намаляване на броя на гражданите, които живеят под националните прагове на бедността, чрез инвестициите по Приоритетна ос 1 в социални жилища, както и подкрепата за деинституционализация на грижата за възрастни хора, хора с увреждания и деца, чрез строителство, ремонт, реконструкция, преустройство, обновяване на сграден фонд за осигуряване на подходяща инфраструктура за социални услуги в общността по Приоритетна ос 5: „Регионална социална инфраструктура“.

Обобщена информация за потенциалния/косвен принос по ОПРР 2014-2020 към целите на Стратегия „Европа 2020“ е представен в следващата таблица.

Таблица 44. Потенциален принос на ОПРР 2014-2020 към целите на Стратегията

Цел на Стратегията	Потенциален принос на ОПРР 2014-2020
Увеличаване на процента на заетостта на населението на възраст 20—64 години от сегашните 69 % на поне 75 %.	Мерки за възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие по ИП 6е – Приоритетна ос 1; Цялостно подобряване на условията за живот в градовете, чрез инвестициите по Приоритетна ос 1, което е предпоставка за икономически растеж и създаване на качествени работни места;

Цел на Стратегията	Потенциален принос на ОПРР 2014-2020
Постигане на увеличение с 20 % на енергийната ефективност	Мерки за подобряване на образователната инфраструктура по ИП 10а – Приоритетна ос 1 и Приоритетна ос 3; Мерки за социални жилища, подобряване на социалната и културната инфраструктура по ИП 9а – Приоритетна ос 1; Мерки за подобряване на регионалната социална инфраструктура по ИП 9а – Приоритетна ос 5; Мерки за изграждане на енергоспестяващо улично осветление като част от проектите за градска среда по ИП 6е – Приоритетна ос 1;
Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище на 10 % от сегашните 15 % и нарастване на дела на населението на възраст 30—34 години със завършено висше образование от 31 % на поне 40 %.	Мерки за подобряване на образователната инфраструктура по инвестиционен приоритет (ИП) 10а – Приоритетна ос 1 и Приоритетна ос 3;
Намаляване на броя на европейските граждани, които живеят под националните прагове на бедността с 25 %, с което над 20 млн. души ще бъдат извадени от ситуацията на бедност	Мерки за изграждане/реконструкция на социални жилища за хора в неравностойно положение, вкл. за маргинализирани групи и за общинска социална инфраструктура за предоставяне на услуги в общността по ИП 9а - Приоритетна ос 1; Мерки за подкрепа на деинституционализацията на грижата за възрастни хора, хора с увреждания и деца по ИП 9а – Приоритетна ос 5.

Повечето от инвестициите по ОПРР 2014-2020 биха имали основно косвен и разпределен във времето ефект върху икономическия растеж, тъй като те са насочени основно към подобряване на инфраструктура със социално предназначение. Предвид това, в средносрочен и дългосрочен план приносът на ОПРР 2014-2020 към целите на Стратегията ще е изразено положителен, предвид инвестициите в необходима инфраструктура за градовете и регионите, които в бъдеще ще допринасят за устойчив растеж.

ОВ3.4. Кои са идентифицираните непланирани ефекти (положителни и отрицателни) от интервенциите на ОПРР, в т.ч. косвени и индуцирани ефекти, неочаквани ефекти и др.? Какъв е постигнатият интегриран ефект на макроикономическо ниво от изпълнението на ОПРР?

Основният непланиран положителен ефект от интервенциите по ОПРР 2014-2020 е свързан с подпомагането на здравните власти при справянето с разпространението на COVID-19 в България през 2020 г. В допълнение към първоначално предвидените инфраструктурни мерки по ПО4, Програмата има значителен принос към подобряването на капацитета на здравната система чрез закупуване на болнично и медицинско оборудване, лекарства, консумативи, защитно оборудване

и облекло, лични предпазни средства. Очаква се и положително въздействие от добавената през декември 2020 г. нова приоритетна ос по Програмата – ПО9 „Подкрепа на здравната система за справяне с кризи“.

Като косвен ефект от интервенциите по ОПРР 2014-2020 може да бъде определен приносът за изграждане на капацитет сред бенефициентите при използването на финансови инструменти за частично или пълно финансиране на проекти. Въпреки външните фактори, довели до бавен напредък при тези интервенции, може да се предположи, че общините са развили базови знания и умения, свързани с прилагането на комбинирано финансиране и нисколихвено кредитиране. Очакванията са, че този капацитет ще бъде надграден в рамките на ПРР 2021-2027.

Интегрираният ефект от изпълнението на ОПРР 2014-2020 на макроикономическо ниво е положителен, като се отчита нарастване на БВП с 0,8% за периода 2014-средата на 2022 г. Наблюдава се и нарастване на частните инвестиции с 1,5%, увеличение на заетостта с 0,8% и повишаване на частното потребление с 0,9%.

Непланирани ефекти

Основният непланиран положителен ефект от интервенциите по ОПРР 2014-2020 е свързан с приноса на Програмата към националните усилия за справяне с разпространението на COVID-19 в страната през 2020 г. В резултат на измененението на Програмата през март 2020 г. са преразпределени средства в размер на 20,7 млн. евро от: ПО2 (7,7 млн. евро), ПО3 (0,7 млн. евро), ПО5 (4,6 млн. евро) и ПО7 (7,7 млн. евро), които са насочени към ПО4 в подкрепа на усилията за справяне с COVID-19. Ефектът може да бъде определен като непланиран, тъй като първоначално предвидените интервенции по ПО4 „Регионална здравна инфраструктура“ са свързани единствено с инфраструктурни инвестиции в системата на спешната медицинска помощ.

Инвестициите, подкрепени по добавената нова специфична цел в рамките на ПО4 – „Подобряване на капацитета на националната здравна система за реакция при кризи“, включват:

- Апарати за инвазивна дихателна вентилация, легла, специализиран преносим блок, специализирана апаратура за COVID-19 лаборатории;
- Диагностикуми за първична и потвърдителна диагностика за лечебни заведения за болнична помощ и научно-приложни лаборатории/ Национален център за заразни и паразитни болести;
- Доставка на лични предпазни средства за болници, регионални здравни инспекции, центровете по трансфузионна хематология и ЦСМП.

Чрез тези мерки ОПРР 2014-2020 оказва непланиран положителен ефект върху качеството на медицинските услуги в болничната и доболничната помощ,

апаратурната обезпеченост в болнични заведения и структури, които извършват изследвания и диагностика, и нивото на защитеност на медицинския персонал. В тази посока е и очакваното въздействие от добавената през декември 2020 г. нова приоритетна ос по Програмата – ПО9 „Подкрепа на здравната система за справяне с кризи“. Очакванията са тя да има положителен ефект върху функционирането на болниците, определени за лечение и наблюдение на пациенти с COVID-19, чрез осигуряване на медицинско и болнично оборудване, повишаване капацитета на центровете за трансфузионна хематология за диагностика на COVID-19 и внедряване на телемедицина.

Не са идентифицирани съществени отрицателни непланирани ефекти от интервенциите по ОПРР 2014-2020 г. По отношение на ПО1 се наблюдава непланиран ефект, свързан с дисбаланс на възможностите за подкрепа в някои общини, породен от изискването за инвестиции само в определените зони за въздействие в съответния ИПГВР. Някои общини не са могли да финансират отделни проекти, обвързани с местния контекст и нужди, поради факта, че обектите са извън съответните зони за въздействие[42]. В резултат на това се наблюдават някои различия на микрорегионално ниво (между град и неговата агломерация), различия между централни и периферни квартали в даден град, както и между градските и селските райони.

При подготовката на ПРР 2021-2027 г. тези непланирани ефекти са взети предвид и е въведена промяна на фокуса от подкрепа на населени места към подкрепа на територии, както и от секторно ориентирани инвестиции към интегрирани териториални инвестиции. Предоставена е възможност за по-широко определяне на зоните в рамките на Приоритет 1. Още в рамките на настоящата програма инвестициите с ФИ са разширени към територията на целия град (за инвестиции в градска среда) и цялата община (за инвестиции за икономическо развитие). С цел развитие на функционални зони и засилване на функционалните връзки между големите градски общини и граничещите с тях селски общини инвестициите, насочени към индустриални зони/ паркове, пътна инфраструктура и устойчива мобилност, ще се финансират и за съседни селски територии, включени в интегрирани проекти на градските общини.

Косвени ефекти

Като косвен ефект от интервенциите по ОПРР 2014-2020 може да бъде определен приносът за изграждане на капацитет сред общините бенефициенти при използването на финансови инструменти за частично или пълно финансиране на проекти. Въпреки наличието на външни фактори (закъснения в структурирането на ФМФИБ и избора на финансови посредници), довели до бавен напредък при тези интервенции, ОПРР 2014-

[42] Доклад по Оценка на изпълнението на дейностите за устойчиво градско развитие, съгласно чл. 7 от Регламента за ЕФРР 1301/2013, ОВ 3.2

2020 популяризира прилагането на комбинирано финансиране (ПО1 и ПО6) и нисколихвено кредитиране (ПО6).

За голяма част от бенефициентите това са нови и непознати подходи на подкрепа. Въпреки отчетената слаба активност на някои общини, породена от предпазливост или нежелание да поемат допълнителни финансови задължения, се предполага, че те са развили базови знания и умения, свързани с използването на финансови инструменти. Очакванията са, че този капацитет ще бъде надграден в рамките на ПРР 2021-2027 чрез използване на ФИ за различни групи мерки (инвестиции в индустриални паркове; енергийна ефективност и обновяване на жилищни и обществени сгради; устойчива мобилност; туризъм, култура и културно наследство; образователна инфраструктура[43]). Подкрепа с ФИ под формата на заеми и гаранции ще бъде възможна също за мерки, свързани със зелена градска инфраструктура и сигурност в обществени пространства, здравна, социална и спортна инфраструктура. Очакванията са, че предвидената по-голяма гъвкавост при прилагането на финансовите инструменти през програмния период 2021-2027 г. ще увеличи интереса на общините към този тип финансиране.

Интегриран ефект на макроикономическо ниво

Общият ефект на ОПРР 2014-2020 върху икономическия растеж, отразен в БВП, е положителен, като за периода 2014 - средата на 2022 г. е изчислено нарастване с 0,8% в сравнение със сценария без инвестиции, подкрепени по Програмата. Положителното влияние на ОПРР 2014-2020 върху икономическия растеж е свързано и с нарастване на частните инвестиции с 1,5% и съответно увеличение на заетостта с 0,8% и на средната работната заплата с 0,6%, което от своя страна повишава частното потребление с 0,9%. Общият ефект на ОПРР 2014-2020 г. върху икономическия растеж, отразен в БВП, също е положителен, с очаквано увеличение от 0,8% за периода 2014 – средата на 2022 г. в сравнение със сценария без инвестиции, подкрепени от ОПРР 2014-2020 г. Измененията на макроикономическите показатели са проследени чрез използване на симулационния модел СИБИЛА 2.0 и са представени в Таблица 37 към отговора на ОВ 3.1. от настоящия доклад.

Най-значителен макроикономически ефект се наблюдава в резултат от инвестициите по ПО1. Повечето от инвестициите, които са реализирани по останалите приоритетни оси, биха имали основно косвен и разпределен във времето ефект върху икономическия растеж, тъй като те са насочени основно към подобряване на инфраструктура със социално предназначение.

[43] Актуализиран проект на ПРР за периода 2021-2027 г. с отразени коментари на ЕК (април, 2021 г.)

ОВ3.5. Каква е оценката на приноса на интервенциите по ОПРР 2014-2020 за изпълнение на хоризонталните политики на ЕС?

Хоризонталните принципи на устойчиво развитие, равни възможности и недопускане на дискриминация и равенство между половете са застъпени в ОПРР 2014-2020 както на етап програмиране, така и на етап изпълнение на интервенциите. Те са изчерпателно отразени в Насоките за кандидатстване по процедурите, допустимите дейности и критериите за оценка на проектните предложения, като проследяването им продължава и в етапа на изпълнение на отделните проекти.

ОПРР 2014-2020 има принос към прилагането на Политиката по околна среда (ПОС) и Политиката по изменение на климата (ПИК) чрез мерките по инвестиционните приоритети, попадащи в областта на околната среда. Също така, програмата целенасочено подпомага осигуряването на равенство и социално включване чрез инвестициите в социална инфраструктура по ПО1 и ПО5. Процедурите, предвиждащи строителство, ремонт и реконструкция на сгради, имат пряк принос към принципа на равни възможности и недопускане на дискриминация чрез изискването за задължителна хоризонтална дейност „Подобряване достъпа за хора с увреждания до гореспоменатите сгради“.

Основните хоризонтални политики на ЕС са описани в редица европейски документи, като съществен фокус върху тях е поставен в Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) и в Стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж („Европа 2020“). В Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета техният обхват е определен в Дял 1 „Принципи на подкрепата на Съюза за Европейските структурни и инвестиционни фондове“:

- Насърчаване на равенството между мъжете и жените и на недискриминацията (чл.7);
- Устойчиво развитие (чл.8).

В текста на ОПРР 2014-2020 са обособени следните три хоризонтални принципа: (1) Устойчиво развитие; (2) Равни възможности и недопускане на дискриминация; и (3) Равенство между половете. Приносът към всеки един от хоризонталните принципи е надлежно описан с позоваване на съответното национално законодателство. Изброени са конкретни мерки, предвидени в рамките на Програмата, които са с очакван принос към принципите на устойчиво развитие и на равни възможности и недопускане на дискриминация. По отношение на принципа на равенство между половете е посочено, че той ще се спазва на всеки етап от подготовката и изпълнението на програмата, когато е приложимо, например при подготовка на документации за възлагане на обществени поръчки, при сформиране на Комитета за наблюдение на програмата и оценителни комисии, както и при изпълнение на всички проекти.

На етап програмиране хоризонталните принципи на ЕС са интегрирани чрез избора на тематични цели и приоритети, както и чрез определянето на обхвата на допустимите мерки по всеки приоритет. ОПРР 2014-2020 прилага принципа на интегриране на ПОС и ПИК чрез избора на инвестиционни приоритети, попадащи в областта на околната среда. Също така, Програмата целенасочено подпомага осигуряването на равенство и социално включване чрез инвестициите в социална инфраструктура по ПО1 (чрез инфраструктура за предоставяне на социални услуги и осигуряване на социални жилища за уязвими групи) и по ПО5 (мерките за деинституционализация на деца и на възрастни хора). Съответствието на мерките, предвидени по приоритетните оси на ОПРР 2014-2020, с основни стратегически документи на национално ниво, свързани с хоризонталните принципи, е представено в Приложение 3.

Хоризонталните политики на ЕС се вземат предвид и във всеки етап от **изпълнението** на ОПРР 2014-2020, включително при разработването на методология и критерии за подбор на проекти, при подготовката на НК по отделните процедури, както и по време на изпълнението на сключените договори за предоставяне на БФП.

На програмно ниво, съгласно Раздел 10 „Мониторинг и докладване“ от Наръчника за управление и изпълнение на ОПРР 2014-2020, КН има задължение да разглежда действията за насърчаване на равенството между мъжете и жените, равните възможности и недискриминацията, включително достъпността за хората с увреждания, както и действията за насърчаване на устойчивото развитие. На проектно ниво съответствието с хоризонталните принципи се проследява при проверки на място, като в Контролния лист е включен критерий за мерките за равенство между половете, недискриминация и достъпност. Сходна проверка се извършва и при одобрение на искания за плащане, към които бенефициентите подават декларация за съответствие на изпълнените дейности с хоризонталните политики на ЕС.

Прегледът на **Насоките за кандидатстване** по процедурите, обявени в периода 2015-2021 г., показва, че хоризонталните принципи са отразени адекватно. Те са описани в отделен раздел „Хоризонтални политики“. По отношение на принципа на устойчиво развитие са изброени основните документи, с които следва да бъдат съобразени финансираните проекти по ОПРР 2014-2020:

- Насоки за интеграция на ПОС иПИК;
- Анализ на риска и оценка на уязвимостта на секторите в българската икономика от измененията на климата;
- Насоки за интегриране на ПОС и ПИК в Европейските структурни и инвестиционни фондове (Фаза „Изпълнение на Споразумението за партньорство и програмите в периода 2014 - 2020 г.“)

В някои Насоки са включени и по-подробни указания за попълване във формуляра за кандидатстване (ФК) на информация за съгласуването на проекта с ПОС и ПИК, както

и връзката му с приложимото законодателство: Закона за опазването на околната среда, Закона за биологичното разнообразие и Закона за защитените територии. В допълнение е посочено, че ще бъдат спазвани изискванията, произтичащи от Становище на Министерството на околната среда и водите по Екологична оценка № 7-4/2013 за съгласуване на ОПРР 2014-2020 и решенията по тригодишните доклади по наблюдението и контрола на въздействието върху околната среда при прилагането на ОПРР 2014-2020, включително на мерките за предотвратяване, намаляване или възможно най-пълно отстраняване на предполагаемите неблагоприятни последствия от осъществяването на програмата.

По отношение на принципа на равни възможности и недопускане на дискриминация, за процедури, предвиждащи строителство, ремонт и реконструкция на сгради (както и мерки за подобряване на градската среда по ПО1), се изисква проектите да включват задължителна хоризонтална дейност „**Подобряване достъпа за хора с увреждания до гореспоменатите сгради**“. В НК по всички процедури е посочено, че проектите следва да бъдат съобразени с изискванията на Наредба №4 от 01.07.2009 г. за проектиране, изпълнение и поддържане на строежите в съответствие с изискванията за достъпна среда за населението, включително за хората с увреждания. В таблицата по-долу са представени обектите, в които е предвиден подобрен достъп за хора с увреждания.

Таблица 45. Обекти с подобрен достъп за хора с увреждания

Процедура	Обекти с подобрен достъп за хора с увреждания
BG16RFOP001-1.001-039	Административни и жилищни сгради, студентски общежития; Нископодови превозни средства, рампи и асансьори за хора с увреждания, улесняващи достъпа до спирки на градския транспорт; Социални жилища; Културни центрове, театри, читалища, библиотеки, опери, галерии, културни изложбени зали; Общински учебни заведения.
BG16RFOP001-2.001 BG16RFOP001-2.002 BG16RFOP001-2.003	Административни и жилищни сгради, общински публични сгради на образователната, културната и социалната инфраструктура
BG16RFOP001-3.001	Държавни спортни училища и училища по изкуство и култура
BG16RFOP001-3.002 BG16RFOP001-3.004	Държавни и общински професионални училища
BG16RFOP001-3.003	Висши училища
BG16RFOP001-4.001 BG16RFOP001-4.002	Центрове за спешна медицинска помощ и техни филиали
BG16RFOP001-5.001	Центрове за предоставяне на социални услуги на деца и младежи
BG16RFOP001-5.002	Центрове за предоставяне на социални услуги на възрастни и хора с увреждания
BG16RFOP001-6.002	Обекти на културното наследство

Хоризонталните политики на ЕС са застъпени и в раздела от НК, описващ **Критериите за оценка** на проектните предложения по процедурите. Те са включени като критерий за допустимост, формулиран по следния начин: „Проектът е в съответствие с хоризонталните политики на ЕС (устойчиво развитие, равни възможности и недопускане на дискриминация, равенство между половете)“. В методиката за оценка по някои процедури приносът към хоризонталните политики е обединен в общ критерий за допустимост заедно с приноса към изпълнението на Стратегията на ЕС за Дунавския регион. Само проектни предложения, преминали успешно оценка на административното съответствие и допустимостта, подлежат на по-нататъшно разглеждане и оценка.

При прегледа на годишните доклади за изпълнението на ОПРР 2014-2020 се забелязва известна липса на последователност при проследяването на изпълнението на хоризонталните политики на ЕС. Специфичните действия, предприети за насърчаване на устойчивото развитие, равенството между мъжете и жените и за предотвратяване на дискриминацията, са описани само в Годишните доклади за 2016 г. и 2018 г. За да бъде напълно изчерпателно докладването на хоризонталните въпроси, е препоръчително приносът на ОПРР 2014-2020 към хоризонталните принципи да се разглежда във всеки годишен доклад, като се изтъкват процедури и проекти, които са добър пример за прилагането на тези принципи.

Устойчивост

Устойчивостта разглежда доколко подкрепените интервенции задоволяват реални нужди и постигнатите резултати ще продължат да бъдат поддържани, както и други фактори, които влияят върху устойчивостта.

ОВ4.1. Каква е полезността и устойчивостта (отношението между идентифицираните нужди и постигнатите резултати) на интервенциите по ОПРР?

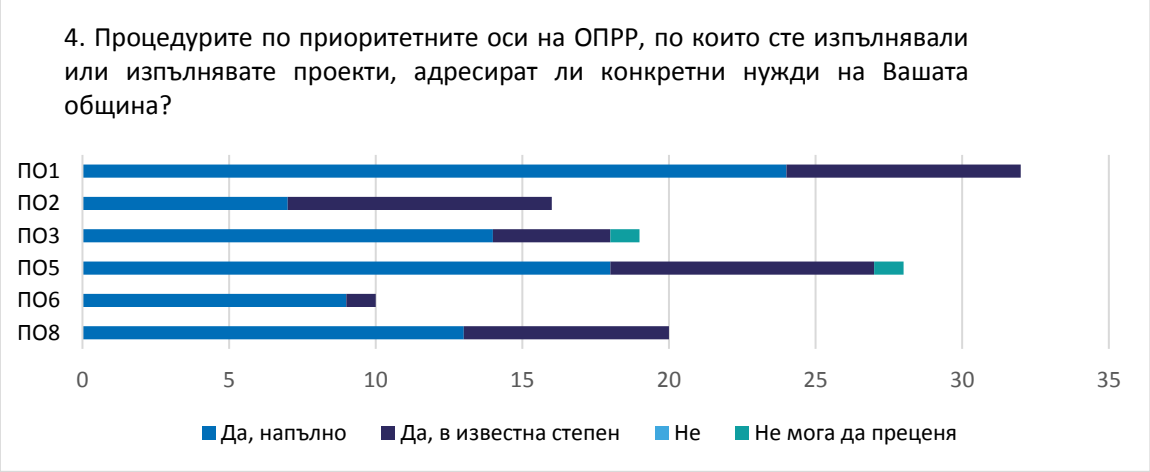
Подкрепените от ОПРР 2014-2020 интервенции са с различна полезност предвид наличието или липсата на други източници на финансиране и задоволяване на приоритетни нужди. С най-голяма полезност, поради липсата на алтернативно финансиране и хроничен недостиг на средства, са инвестициите в здравна и образователна инфраструктура. Мерките в енергийна ефективност също са приети добре от бенефициентите, но тяхната полезност е редуцирана поради наличието на други източници на финансиране, някои от които са по-привлекателни. Подкрепата за социална инфраструктура адресира нуждите, идентифицирани в национални стратегически документи. Устойчивостта е осигурена чрез допълваща подкрепа от ОПРЧР за предоставянето на социални услуги. В същото време дългосрочната полезност за местните общности и устойчивост на мерките засега е неясна. Мерките за обновяване на градска среда, културна инфраструктура, регионален туризъм и регионални пътища също са с висока полезност поради липсата на достатъчно финансиране от други източници. Мерките за регионален туризъм имат потенциал да стимулират местната икономика и това допълнително увеличава тяхната добавена стойност.

Полезността на интервенциите по ОПРР е оценена, като е анализирано съответствието между идентифицираните нужди на бенефициентите и постигнатите резултати. Устойчивостта е разгледана от гледна точка на съпътстващи и последващи дейности към проектите, които гарантират дългосрочен ефект на инвестициите.

Мнозинството от респондентите, взели участие в проведеното онлайн проучване сред общини (85%), заявяват, че процедурите по приоритетните оси на ОПРР 2014-2020, по които са изпълнявали или изпълняват проекти, напълно адресират конкретни нужди на съответните общини. Това важи за интервенциите по ПО1, ПО3, ПО5, ПО6, както и за бюджетните линии по ПО8[44]. Единствено по отношение на ПО2 мнозинството от респондентите (56%) смятат, че процедурите отговарят на нуждите на общините само в известна степен (вж. фигурата по-долу).

[44] В проучването не са включени конкретните бенефициенти по ПО3 (МОН, ММС, МК), ПО4 (МЗ) и ПО7 (АПИ).

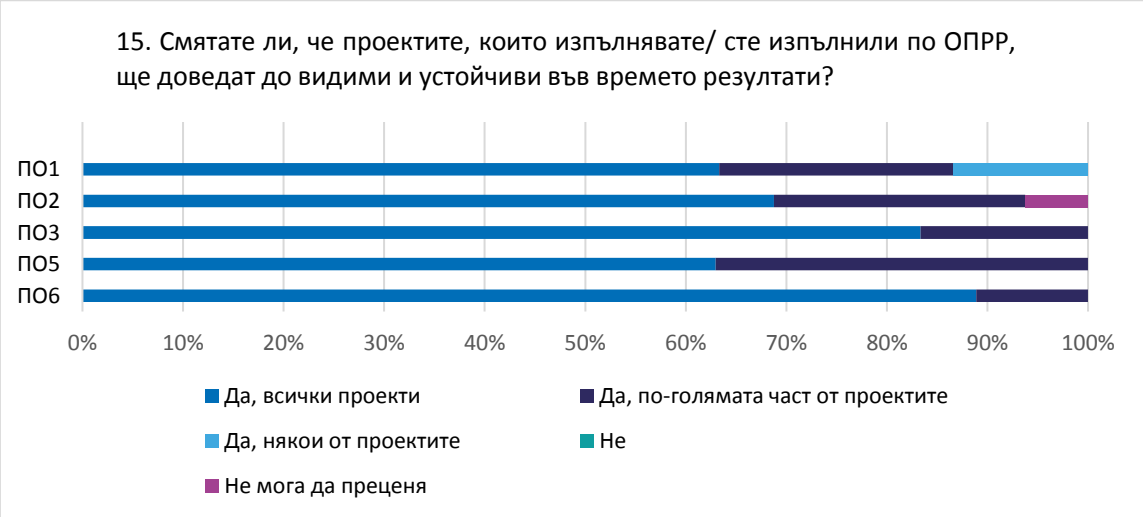
Фигура 20. Мнение на общини относно полезността на интервенциите по ОПРР 2014-2020

Източник: Проведено онлайн проучване

Значителен дял от общините, взели участие в проведеното проучване, смятат, че проектите по ОПРР 2014-2020, които са изпълнявали или изпълняват, ще доведат до видими и устойчиви във времето резултати. Най-високи са били очакванията за устойчивост по отношение на интервенциите в регионален туризъм (89% от респондентите за ПО6) и интервенциите в регионална образователна инфраструктура (83% от респондентите за ПО3), както е представено на фигурата по-долу.

Фигура 21. Мнение на общини относно устойчивостта на интервенциите по ОПРР 2014-2020

Източник: Проведено онлайн проучване

Основните потенциални рискове за постигането на устойчиви резултати, посочени от участниците в онлайн проучването, са липса на средства за осигуряване на поддръжка (58%) и щети, нанесени от вандализъм (56%). Според 42% от общините

необходимостта от допълнителни инвестиции за постигане на ефектите би могла да е предизвикателство, а равен дял от респондентите (28%) посочват рисковете от обезлюдяване и неблагоприятна социално-икономическа среда. В допълнение, като специфичен риск при мерките за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради по ПО1, е посочено лошото стопанисване от страна на собствениците на обектите.

Чрез интервенциите в градско развитие по ПО1, ОПРР 2014-2020 е успяла да подкрепи само част от приоритетните за общините проекти. Въпреки че за изпълнение на мерките, заложени в ИПГВР, са ползвани и други източници на финансиране, голяма част от приоритетните нужди остават неадресирани. Основно, програмата е успяла да подкрепи нужди, свързани с рехабилитация на образователна инфраструктура, подобряване на градската среда и енергийна ефективност. Като цяло, незадоволени остават нужди на териториите, които излизат извън зоните за въздействие и градските райони, основно връзки със съседни по-малки общини и райони. Инвестициите в зони с потенциал за икономическо развитие също са ограничени, поради трудности на общините да идентифицират и изпълнят такива проекти, като и трудности при създаване на партньорства с бизнеса. Според мнението на общините, този вид инвестиции остават приоритетни и се нуждаят от по-голямо внимание в периода 2021-2027 г. Основните рискове за интервенциите по ПО1, посочени от общините са: вандализъм (80% от респондентите), липсата на средства за поддръжка (60%) и необходимост от допълнителни инвестиции (56%) за постигане на устойчиви ефектите.

Подкрепата за подобряване на енергийната ефективност (по **ПО1** и **ПО2**) се приема положително, както от общините, така и от гражданите. Инвестициите в тази област остават приоритет за общините и за следващия програмен период. Подкрепа за подобряване на енергийната ефективност на жилищни и административни сгради се предоставя от различни източници и различни мерки (включително ФИ). В някои случаи тези мерки се конкурират и намаляват полезността на интервенциите (виж ОВ5.1)

Основните нужди, адресирани чрез **ПО3**, са свързани с остаряла образователна инфраструктура и оборудване и необходимост от цялостно обновяване на материално-техническата база на училища и университети. Постигнатите резултати от интервенциите, насочени към **висшите училища**, показват, че проектите успешно задоволяват идентифицираните нужди. Някои от висшите училища са с изцяло новоизградени учебни корпуси (Университет за национално и световно стопанство, Национална художествена академия, Аграрен университет – Пловдив), други са със значително разширена материално-техническа база (Лесотехнически университет) и модернизирани учебни зали и лаборатории (Технически университет - София, Химикотехнологичен и металургичен университет). Участниците в проведената фокус група са единодушни, че мерките са с висока степен на полезност, тъй като

значително са подобрили учебния процес и университетите не биха могли да ги финансират чрез собствени средства.

Интервенциите, насочени към **училищата по изкуство и култура, спортните и професионалните училища**, също пряко адресират идентифицираните нужди. Постигнатите резултати включват реконструирани и новоизградени учебни корпуси, осигурено съвременно оборудване и обзавеждане, обновени физкултурни салони и учебно-производствени бази (в професионалните училища), както и ремонтирани общежития за ученици.

В рамките на ПО3 е приложен **подход на финансиране, основан на нуждите**, като са подкрепени проекти, комбиниращи най-високи нужди и възможен най-голям принос за развитието на регионите. Подобен подход е приложен по процедура BG16RFOP001-3.003 с цел насочване на подкрепа към филиала на Медицински университет (МУ) – София, „Проф. Д-р Иван Митев“ гр. Враца. В съответствие с политиката на правителството за инвестиции чрез *Целенасочена инвестиционна програма в най-изостаналите в социално-икономическо развитие територии в страната,* в актуализираната *Методика за приоритизация на държавните висши училища* (септември 2016 г.) е поставен специален фокус върху подкрепата за висшето образование в Северозападен район. Северозападният район е с най-нисък дял на студентите, в сравнение с останалите райони от ниво NUTS 2, като в него липсват центрове за научни изследвания и развитие, както и университети за подкрепа по ОПРР 2014-2020. Чрез дейностите по проекта е извършена цялостна реконструкция и модернизация на филиала на МУ във Враца, в който се обучават студенти по приоритетно направление „Здравни грижи“, като по този начин пряко са адресирани нуждите от медицински сестри и акушерки в болничните заведения в областта и региона.

Устойчивостта на интервенциите в образователна инфраструктура по ПО3 е осигурена чрез съпътстващи „меки мерки“, изпълнявани от бенефициентите в рамките на 5-годишния период на устойчивост на проекта. Мерките се посочват във ФК на етап кандидатстване, с ясно описани източници на финансиране, като изпълнението им подлежи на проверки от страна на УО. Тъй като 5-годишният период на устойчивост на проектите все още не е минал, не могат да се направят прогнози по отношение на дългосрочната устойчивост на интервенциите.

Полезността на инвестициите по **ПО4** в здравна инфраструктура е изключително голяма предвид големите нужди, недостатъчното финансиране на сектора от държавния бюджет и липсата на други източници за финансиране. Поддръжката и устойчивостта на сградите и закупеното оборудване се осигурява от МЗ чрез средства от държавния бюджет.

Полезността и устойчивостта на интервенциите в социална инфраструктура по **ПО5** в голяма степен са способствани чрез предприетия *подход на подкрепа*, който

предвижда интервенции за осигуряване на предоставянето на услугите съобразно: а) разработените стратегически документи за деинституционализация и дългосрочна грижа за възрастни[45] и деца[46] и б) предвиденото допълващо финансиране по ОПРЧР. Устойчивостта в по-дългосрочен план обаче, след приключване на подкрепата от ОПРЧР, е неясна. Полезността на тези мерки за местните общности и наличието на капацитет за дългосрочно предоставяне на услугите за сега са неясни. Въздействие върху устойчивостта могат да окажат и евентуални промени в политиката за грижи за деца и възрастни.

Подкрепата за развитие на туризма по **ПО 6** предвижда инвестиции в културни обекти със „световно значение“, вписани в списъка на културното наследство на ЮНЕСКО, и такива с „национално значение“. Подкрепят се както инвестиции в инфраструктура, така и неинфраструктурни дейности, които да способстват развитието на финансово печеливши туристически продукти за осигуряване на устойчиво стопанисване и развиване на туристическия обект и продукт. Негативен ефект върху устойчивостта на подкрепените мерки може да окажат намаляването на туристическите потоци поради ограничения в придвижването (както в случая с пандемията от COVID-19), както и по-високи от предвидените разходи за поддръжка на обектите.

Пътните участъци подкрепени от ОПРР 2014-2020 по **ПО 7** са подбрани като приоритетни такива, съгласно методика на АПИ. Подкрепата от ОПРР 2014-2020 има добавена стойност, като осигурява допълнително финансиране за покриване на нужди, за които липсват средства от държавния бюджет. Рехабилитираните отсечки се стопанисват от АПИ и устойчивата им поддръжка зависи изцяло от осигуреното финансиране от АПИ и държавата. Размерът на средствата от държавния бюджет, от своя страна, зависи от икономическото състояние и политически приоритети на страната.

[45] План за действие за периода 2018-2021 г. за изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа
[46] Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България“

Допълняемост

Допълняемостта разглежда координацията и демаркацията с други програми и стратегически документи на национално и европейско ниво.

ОВ5.1. Подходяща ли е и ефективно ли се осъществява координацията и допълняемостта на ОПРР 2014-2020 с други оперативни програми и национални стратегически документи (програми, стратегии)? Постигнати ли се икономии от мащаба, допълняемост на инвестициите с другите програми, интегриран и синергичен ефект за целевата територия и добавена стойност от реализираната инвестиция? Какви са добрите и има ли примери за лоши практики?

В повечето от областите на подкрепа на ОПРР 2014-2020 е предвидено финансиране от други източници или съществува такова по други действащи програми. Добра синергия се наблюдава при подкрепата за социална инфраструктура, където се осигурява устойчивост чрез предвидено съпътстващо финансиране по ОПРЧР. Подобна синергия, макар и не толкова ключова за предоставянето на услуги, но важна за подобряване на тяхното качество, се очаква в областта на образователната инфраструктура. Добра практика е, при рехабилитация на инфраструктурата, да се включват всички необходими дейности, включително мерки за енергийна ефективност и рехабилитация на дворни пространства.

В областта на енергийната ефективност и донякъде в областта на градската мобилност и културна инфраструктура, подкрепа, аналогична на предоставяната по ОПРР 2014-2020, се предоставя от други източници. В областта на енергийната ефективност допълняемостта може да се подобри при по-ясна стратегическа визия за разпределение на подкрепата между съществуващите инструменти, в зависимост от целевите групи и условия на подкрепа.

При инвестициите за икономическо развитие не са предвидени допълващи мерки, освен изискването за партньорство с бизнеса. В бъдеще, при предоставяне на такава подкрепа, може да се търси допълваща подкрепа за МСП, както и подкрепа за мерки, които насърчават връзката наука-бизнес-образование, т.е. посредством комбинация от екосистемен и териториален подход.

Допълняемостта между подкрепата по ОПРР 2014-2020 и други програми е разгледана **по области на подкрепа**:

Енергийна ефективност:

ОПРР 2014-2020 подкрепя мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради (БФП), еднофамилни жилищни сгради (ФИ); студентски общежития (БФП и ФИ) и обществени сгради (БФП). Отделно проектите за градска среда (улично осветление), образователна, и културна и социална инфраструктура част от мерките

включват и инвестиции в енергийна ефективност. Поставеното изискване рехабилитацията на сградите задължително да включва мерки за енергийна ефективност е добра практика и осигурява ефикасност на инвестициите и интегриран ефект.

Тези мерки се допълват от инвестиции в енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради по Националната програма за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради (стартирала 2015 г.). Енергийната ефективност в студентски общежития се подкрепя с безвъзмездни средства при ремонти от бюджета на МОН (2020 и 2021 г.). Мерки за енергийна ефективност на общините се подкрепят по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014 – 2021 г. в държавни и общински сгради и за улично осветление.

Подкрепа за енергийна ефективност[47] е предоставена и по Програма REECL за енергийна ефективност в дома. Програмата е на Европейската банка за възстановяване и развитие и Министерството на енергетиката на Република България и е била активна до август 2019 г. Безвъзмездното финансиране по тази програма се отпуска от Международния фонд Козлодуй.

Мерки за енергийна ефективност на общините се подкрепят и от Национален доверителен еко фонд чрез Инвестиционна Програма за климата – енергийна ефективност, както и чрез кредити през Фонда за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници.

Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. (ОПИК) също инвестира в мерки за енергийна ефективност, но с друга насоченост – малки и средни предприятия.

Подкрепата в енергийна ефективност се основава на стратегически документи за сектора: Национален план за действие по енергийна ефективност 2014-2020 и Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г. Тези документи посочват възможните източници на финансиране като ги разглеждат основно като допълващи се без да предоставят насоки за най-подходяща комбинация с цел разработване на по-насочени и съобразени с нуждите подходи за предоставяне на подкрепа. Инвестициите в енергийна ефективност се осъществяват чрез редица инструменти, между повечето от които не съществуват ясни демаркационни линии. В този смисъл, освен допълняемост, е налице и конкуренция между източниците и видовете подкрепа. Например, някои общини не са предвидили мерки за подкрепа в областта на енергийната ефективност по ОПРР 2014-2020, тъй като имат предходен опит и ползват подкрепа от националната програма, а други са използвали възможността да се възползват от няколко налични източника. Също така, налице са ситуации, при

[47] чрез ФИ (кредити) с възможност за допълване с БФП

които съществува достъп до финансиране както с БФП, така и с ФИ за едни и същи мерки. Такава е подкрепата за студентски общежития и частично за мерките на енергийна ефективност. Не е ясно защо мерките за енергийна ефективност в еднофамилните жилищни сгради се подкрепят чрез ФИ, а в многофамилните сгради – чрез БФП. Този въпрос е разгледан по-подробно в ТО5, която разглежда прилагането на ФИ. В рамките на тази оценка, за преодоляване на проблема, е предложено, на стратегическо ниво, да се направи разграничение кои мерки ще се подкрепят изцяло с БФП и при кои е възможно комбиниране с ФИ. Също така, с цел да се ускори и засили интересът към въвеждане на мерки за ЕЕ в еднофамилни жилищни сгради, през програмния период 2021-2027 г. е препоръчително инвестициите да бъдат подкрепени и с БФП, като капиталова субсидия и/или капиталова отстъпка.

Градска среда

ОПРР 2014-2020 е основен източник за подкрепа за развитие на градската среда. Допълващи инвестиции са инвестициите от общинските бюджети. Няма правила за това на какъв принцип става допълването и изборът кои инвестиции от какъв източник да бъдат финансирани. Като цяло, по-малките общини от ниво 3 имат ограничени бюджети и обновяването на градската среда не е приоритетен разход за тях. В тази връзка без подкрепата на ОПРР 2014-2020 голяма част от инвестициите за обновяване на градската среда в по-малките общини, вероятно не биха се случили.

Инвестициите в градска среда предвиждат координиране на работите с други инвестиции, свързани с градската среда. В тази връзка се изисква елементите на подземната техническа инфраструктура под обекта на интервенция, да са напълно изградени и/или реконструирани към момента на кандидатстване.

Инвестициите по ОПРР 2014-2020 в зони за икономическо развитие са основно в рехабилитиране на инфраструктура (главно пътища), както и в изграждане на търговски или производствени площи, подкрепени с ФИ. Чрез национално финансиране – структурирана за целта държавна „Национална компания индустриални зони“ – се изграждат индустриални паркове. Двете дейности като цяло се допълват, но нямат допирни точки, освен на етап на стратегическо планиране на общините и регионите.

При инвестициите в зони за икономическо развитие в периода 2021-2027 може да се търси допълнителна синергия с подкрепа за МСП (Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“) както и за иновации и връзка наука-бизнес чрез допълваща подкрепа по Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“. Допълваща подкрепа, в някои случаи може да бъде предвидена и по Програма „Развитие на човешките ресурси“ с цел подкрепа за обучение, квалификация или преквалификация на персонала.

Социална и здравна инфраструктура

Инвестициите в социална инфраструктура по линия на ОПРР 2014-2020 се допълват с осъществяването на дейностите, свързани с предоставяне на социални услуги, предвидени по ОПРЧР.

Подкрепата за деинституционализация на социалните услуги за възрастни и хора с увреждания се осъществява съгласно Плана за действие за периода 2018-2021 г. за изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа, където е предвидено по ОПРЧР да се финансира предоставянето на услугите, създадени в рамките на инфраструктурните проекти по ОПРР 2014-2020.

Аналогично, подкрепата за изграждането, ремонта, обзавеждането и оборудването, необходими за създаване на нови услуги за деца, като част от подкрепата за деинституционализация на грижите за деца се осъществява съгласно Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България“. Меките мерки, свързани с новите услуги в новоизградената социална инфраструктура е предвидено да бъдат финансирани по ОПРЧР.

Инвестициите за социална инфраструктура в рамките на ПО1 също предвиждат допълваща подкрепа от ОПРЧР за „меки мерки“ за предлагане на подобрени социални услуги, както и подкрепа за целевите групи, настанени в социалните жилища. Този подход осигурява синергия и устойчивост на мерките и се приветства от общините.

При инвестициите в здравна инфраструктура е поставено изискване да се предвидят мерки за оптимално използване на инфраструктурата и активите, придобити в рамките на проекта и след неговото приключване, като се гарантират продължаващи ползи за целевата група. Това може да включва допълващи меки мерки, но не е задължително. Не е предвидено допълващо финансиране по други програми, освен съществуващите възможности за обучение на здравни работници като част от мерките по ОПРЧР.

Културна инфраструктура

ОПРР 2014-2020 е основен източник за подкрепа на обновяването на културна инфраструктура. Инвестиции в обновяване на културна инфраструктура се правят и с подкрепа от държавния и общинските бюджети, както и по други програми като програмите за трансгранично сътрудничество и Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Норвежки финансов механизъм. Като цяло мерките се допълват. Координацията се осъществява на местно ниво от самите общини-бенефициенти.

Градска мобилност

ОПРР 2014-2020 предоставя подкрепа за градска мобилност чрез БВП. Чрез ФИ, също могат да бъдат подкрепен частни инициативи за градска мобилност. Вече има подкрепени такива проекти за изграждане на зарядна инфраструктура за

електромобили. За територията на град София, подкрепа за градска мобилност е предоставена и чрез Оперативна програма „Транспортна свързаност“ по отношение на доизграждане на софийското метро. Подкрепа за градска мобилност, предоставяна по ОПРР 2014-2020 се допълва от доставка на нови превозни средства за градска мобилност по Оперативна програма „Околна среда“ в големите градове, като част от мерките за опазване чистотата на въздуха. Национален доверителен еко фонд чрез Инвестиционна Програма за климата – енергийна ефективност – електромобили предоставя финансиране за насърчаване използването на електромобили.

Регионална и общинска пътна инфраструктура

ОПРР 2014-2020 подкрепя изграждането на регионални пътища (по ПО7), както и рехабилитирането на пътища в населените места (чрез инвестициите в градско развитие по ПО1), като допълнителна подкрепа към заделените средства от държавния и общинския бюджет за тази цел. Възможности за рехабилитация на общински пътища имат 39-те общини бенефициенти по ПО1 като част от обновяването на градската среда или като част от инвестициите в развитие на интегриран градски транспорт.

Образователна инфраструктура

ОПРР 2014-2020 е основен програмен източник на финансиране на държавната и общинска образователна инфраструктура и висши учебни заведения и допълва целевите субсидии от бюджета.

Допълване на мерките по ОПРР 2014-2020 за образователна инфраструктура се осигурява чрез подкрепа по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ за „меки“ мерки или друга допълваща подкрепа за модернизиране на образователните услуги.

При подкрепата за висшите училища също се изисква да се предвидят съпътстващи меки мерки, свързани с обновената образователна инфраструктура, с цел подобряване и модернизация на образователния процес. Тези мерки могат да бъдат от различни източници на финансиране.

Предвиденото допълване е подходящо, но неговата ефективност все още не може да се оцени, тъй като все още е стартирало прилагането на предвидените съпътстващи „меки“ мерки.

Добра практика е изискването за цялостна реконструкция на сградите, доставката на оборудване и рехабилитация на дворните пространства. Това осигурява интегриран подход и ефикасност на инвестициите.

Заключения и препоръки

Заключения

Ефективност

На база на постигнатите стойности на индикаторите за продукт по подкрепените инвестиционни приоритети, може да се заключи, че е постигнат напредък по отношение на постигане на целите, свързани с подобряването на условията за модерни образователни услуги, енергийна ефективност на сгради, подобряването на качеството на градската среда, подобряване на условията за модерни социални услуги, подобряването на жилищните условия за маргинализирани групи, подобряване на регионалната социална инфраструктура за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни, подобряването на свързаността и достъпността до TEN-T мрежата и развитието на екологичен и устойчив градски транспорт.

Слаб напредък е отчетен по отношение на подобряване на инвестиционната активност в градовете, интервенции в здравната система и повишаване на туристическия потенциал чрез рехабилитация на паметници на културата. В някои случаи това се дължи на характеристиките на проектите и това, че голяма част от тях са още в изпълнение. Предвид сключените към края на 2021 г. договори, може да се твърди, че повечето от целите, свързани с развитието здравеопазването ще бъдат достигнати към края на програмния период. Инвестициите в подкрепа на туризма са в начален етап на изпълнение, поради дългия подготвителен период, необходим за структурирането на ФМФИБ и за избора на финансови посредници. Насърчаването на икономическата активност е слабо подкрепено по програмата и не се очаква голям принос от ОПРР 2014-2020 в това направление.

Ефикасност

Анализът на мерките по ПО8 „Техническа помощ“ показва, че като цяло те имат положително въздействие върху **административния капацитет на УО**. Изпълнените обучителни дейности са допринесли за усъвършенстване на знанията и уменията на служителите в УО по отношение на ключови компетентности и някои специализирани компетентности (прилагане на ЗОП и ЗУСЕСИФ). През 2021 г. се наблюдават нови нужди от обучение, свързани с прилагането на комбинирано финансиране и на интегриран териториален подход, които са от ключово значение и за следващия програмен период. Идентифицирана е необходимост от подобрение на ефикасността при процесите на оценка на проектни предложения и обработка на искания за плащане, като се оптимизират времевите и организационни ресурси, използвани от УО.

По отношение на въздействието върху **административния капацитет на бенефициентите**, участието в програми за обмен на опит и добри практики е оценено

като най-полезно. Основните затруднения, които бенефициентите срещат в изпълнението на проектите, са свързани с нередности при провеждането на процедури за възлагане на обществени поръчки. В работата на Междинните звена се наблюдават и значителни забавяния при оценката на проектни предложения. В тази връзка през следващия програмен период са необходими допълнителни мерки за укрепване на капацитета на бенефициентите в областта на обществените поръчки и подробни указания за работата на бъдещите Звена за подбор.

Секторно ориентираният **дизайн на интервенциите** по ОПРР 2014-2020 позволява адекватно да бъдат отразени основните нужди и приоритети в съответните сектори, но съгласуването на подкрепата с водещите институции и приложимите стратегически документи често води до забавяния при разработването на процедурите и изпълнението им. Най-значително забавяне е регистрирано в стартирането на интервенциите, подкрепени с финансови инструменти поради късното структуриране на ФМФИБ и избора на финансови посредници. Забавяния се наблюдават и при предоставянето на подкрепа за социална и здравна инфраструктура поради закъснения при разработването на приложимите стратегически документи и липса на проектна готовност при големия проект за спешна медицинска помощ.

Анализът на **ефикасността** (съотношението между изразходваните средства и постигнатите резултати) на подкрепата по ОПРР 2014-2020 показва разлики в ефикасността на еднотипни интервенции. Макар анализът да е направен по инвестиционни приоритети, с цел да се изгладят и осреднят спецификите на ниво проект, голяма част от тези разлики се дължат на влиянието на специфични характеристики на подкрепените дейности. Анализът може да насочи вниманието към възможности за оптимизация, но като цяло не могат да се направят достоверни заключения за ефикасността поради различния характер на изпълнените дейности.

Въздействие и хоризонтални политики

Според данни от макроикономическия модел СИБИЛА, общият ефект на ОПРР 2014-2020 върху икономическия растеж, отразен в БВП, е положителен, като за периода 2014-2021 г. е изчислено нарастване с 0,6% в сравнение със сценария без инвестиции, подкрепени по ОПРР 2014-2020. Положителното влияние на Програмата върху икономическия растеж е свързано и с нарастване на частните инвестиции с 1,4% и съответно увеличение на заетостта и на работната заплата, което от своя страна повишава частното потребление.

Най-значителен **макроикономически ефект** се наблюдава в резултат от инвестициите по ПО1, докато инвестициите реализирани по останалите приоритетни оси биха имали основно косвен и разпределен във времето ефект върху икономическия растеж, тъй като са насочени основно към подобряване на инфраструктура със социално предназначение.

Извършеният анализ на статистическите данни за социално-икономическото развитие на страната за периода 2010-2020 г. показва, че към момента не може да се потвърди социално-икономическото въздействие от интервенциите по ОПРР 2014-2020 на ниво области и райони за планиране. Демографските показатели не дават ясни индикации за сближаване и балансиране на териториалното развитие. Показателите за икономическо развитие и заетост сочат, че различията между района на столицата и другите райони в страната се задълбочават. Предвид спецификата на ОПРР 2014-2020 с фокус върху изграждането и обновяването на значителен брой социална, образователна и културна инфраструктура се очаква тя да допринесе за подобряване условията за живот в градовете, което е предпоставка за увеличение на местния потенциал и съответно устойчив дългосрочен растеж.

Непланиран положителен ефект от интервенциите по ОПРР 2014-2020 е свързан с подпомагането на здравните власти при справянето с разпространението на COVID-19 в България през 2020 г. В допълнение към първоначално предвидените инфраструктурни мерки по ПО4, програмата има значителен принос към подобряването на капацитета на здравната система чрез закупуване на болнично и медицинско оборудване, лекарства, консумативи и въздушни средства за транспорт.

Хоризонталните принципи на устойчиво развитие, равни възможности и недопускане на дискриминация и равенство между половете са застъпени в ОПРР 2014-2020 както на етап програмиране, така и на етап изпълнение на интервенциите. Те са изчерпателно отразени в Насоките за кандидатстване по процедурите, допустимите дейности и критериите за оценка на проектните предложения, като проследяването им продължава и в етапа на изпълнение на отделните проекти.

ОПРР 2014-2020 има принос към прилагането на Политиката по околна среда и Политиката по изменение на климата чрез мерките по инвестиционните приоритети, попадащи в областта на околната среда. Също така, програмата целенасочено подпомага осигуряването на равенство и социално включване чрез инвестициите в социална инфраструктура по ПО1 и ПО5. Процедурите, предвиждащи строителство, ремонт и реконструкция на сгради, имат пряк принос към принципа на равни възможности и недопускане на дискриминация чрез изискването за задължителна хоризонтална дейност „Подобряване достъпа за хора с увреждания до гореспоменатите сгради“.

Устойчивост

Мнозинството от бенефициентите, консултирани в рамките на оценката, са на мнение, че интервенциите по ОПРР 2014-2020 успешно адресират основните им нужди. Като интервенции с най-висока **полезност** са оценени мерките насочени към здравна и образователна инфраструктура поради липсата на алтернативно финансиране и хроничния недостиг на средства в тези сектори. Мерките в енергийна ефективност също са приети добре от бенефициентите, но тяхната полезност е редуцирана поради

наличието на други източници на финансиране, някои от които са по-привлекателни за потенциалните бенефициенти. Най-висока **устойчивост** се очаква при интервенциите насочени към социална инфраструктура поради предвидените допълващи „меки мерки“ по ОПРЧР. В същото време дългосрочната устойчивост на мерките засега е неясна. Сред основните потенциални рискове за постигането на устойчиви резултати, посочени от участници в проведеното онлайн проучване, са липса на средства за осигуряване на поддръжка, щети, нанесени от вандализъм, и необходимост от допълнителни инвестиции.

Допълняемост

В повечето от областите на подкрепа на ОПРР 2014-2020 е предвидено финансиране и от други източници или съществува такова по други действащи програми. Добра синергия се наблюдава при подкрепата за социална инфраструктура, където се осигурява устойчивост чрез предвидено съпътстващо финансиране по ОПРЧР. Интегриран ефект, макар и не толкова изразен, се очаква и в областта на образователната инфраструктура чрез допълващи мерки по ОПНОИР. В областта на енергийната ефективност допълняемостта може да се подобри при по-ясна стратегическа визия за разпределение на подкрепата между съществуващите инструменти в зависимост от целевите групи и условия на подкрепа.

При инвестициите за икономическо развитие не се предвидени допълващи мерки, освен изискването за партньорство с бизнеса. В бъдеще при предоставяне на такава подкрепа може да се търси допълваща подкрепа за МСП, както и подкрепа за мерки, които насърчават връзката наука-бизнес-образование.

Препоръки

Препоръките са представени в таблицата по-долу заедно с кратка обосновка.

Таблица 46. Препоръки и предложени подходи за отразяването им

№	Извод	Препоръка	Подход за отразяване
1.	Напредъкът по ИП 6е и ИП 9а е като цяло задоволителен, но отчитането на изпълнението по проекти, които използват финансиране чрез финансови инструменти, е затруднено и поставя в риск постигането на целевите стойности на програмно ниво.	Препоръчва се прецизиране на мониторинга на изпълнението на проектите и приноса на всеки проект към индикатор/индикатори.	Създаване на електронна таблица, чрез която лесно да се проследяват връзките между заложените индикатори по проекти, целевите стойности на индикаторите по проекти, релевантните инвестиционни приоритети и приоритетни оси и изпълнението на индикаторите за продукт на ниво програма.
2.	Налице е риск от непостигане на заложените цели по индикатор *CO22 Рехабилитация на земята: Обща площ на рехабилитираната земя* поради неподходяща мерна единица за измерване на индикатора.	Препоръчва се актуализиране на целевата стойност на индикатора.	Актуализиране на целевата стойност на индикатора спрямо отчетеното изпълнение по приключилите проекти и спрямо очакваните резултати на проектите в изпълнение, които са релевантни за този индикатор.
3.	В рамките на извършения през 2021 г. Анализ на нуждите от обучение (АНО) на УО са идентифицирани нови потребности от обучения по специализирани компетентности. Сред водещите теми, посочени от служителите на УО, са „Прилагане на комбинирано финансиране, включващо безвъзмездна финансова помощ и финансови инструменти“ и „Интегриран териториален подход“, които са от ключово значение и за следващия програмен период 2021-2027 г.	Препоръчва се през програмен период 2021-2027 г. обучителните дейности за укрепване и повишаване на капацитета на УО да бъдат приоритетно насочени към темите за прилагане на комбинирано финансиране и интегриран териториален подход.	Да се изпълнят следните две дейности, предвидени в индикативния План за обучение, предложен от Работната група за анализ на нуждите от обучение на УО: • Обучителен курс „Комбинирано финансиране (БФП и инструменти за финансов инженеринг) за всички отдели на УО; • Обучителен курс „Прилагане на интегриран териториален подход“ за всички отдели на УО.

№	Извод	Препоръка	Подход за отразяване
4.	Анализът на два от индикаторите за резултат по ПО8 показва, че са налице значителни забавяния в процесите на оценка на проектни предложения и обработка на подадени искания за плащане.	Препоръчва се да се подобри ефикасността при процесите на оценка на проектни предложения и обработка на искания за плащане от бенефициенти, като се оптимизират времевите и организационни ресурси, използвани от УО.	За да се избегнат забавяния в оценката на проектни предложения в рамките на ПРР 2021-2027 г., е необходима добра координация между УО и Звената за подбор, които ще имат ролята на териториални органи за предварителен подбор на проекти. За да се избегнат забавяния в обработката на искания за плащане, е необходимо да бъде подобрен капацитетът на УО по отношение на верификацията на разходи по проектите.
5.	Основните затруднения, които бенефициентите срещат в изпълнението на проектите, са свързани с нередности при провеждането на процедури за възлагане на обществени поръчки. Голям е броят на финансовите корекции, наложени поради установени нередности, като част от тях се оспорват по съдебен ред. Тази тенденция води до значителна загуба на средства за бенефициентите, увеличаване на административната тежест за УО и периоди на забавяне на процеса по верификация на разходите по проектите.	Препоръчва се за програмен период 2021-2027 г. да бъдат предвидени допълнителни дейности за укрепване и повишаване на капацитета на бенефициентите за провеждане на законосъобразни процедури за възлагане на обществени поръчки.	УО да изготви ясни и подробни указания и наръчници за бенефициентите, както и да бъдат проведени по-голям брой специализирани обучения, свързани с провеждането на законосъобразни процедури за възлагане на обществени поръчки.
6.	Междинните звена (МЗв) по ОПРР 2014-2020 изпитват затруднения в процеса на оценка на проектни предложения, като са регистрирани значителни забавяния. За много от проектните	Препоръчва се за програмния период 2021-2027 г. да бъдат предвидени мерки за укрепване на капацитета на Звената за подбор,	УО да изготви ясни и подробни указания за структурирането на Звената за подбор и стъпките за извършване на предварителен подбор. Също така е препоръчително да

№	Извод	Препоръка	Подход за отразяване
	предложения се налага първоначална оценка от страна на МЗв и външни оценители, последваща оценка от УО и връщане за преработване поради установени пропуски като липса на основни задължителни документи.	структурирани към 10-те най-големи общини в обхвата на Приоритет 1.	бъдат проведени и целенасочени обучения, свързани с работата на екипите им.
7.	В дизайна на интервенциите по ОПРР 2014-2020 е необходимо да се търси баланс между поставените в процедурата изисквания и свободата, която се предоставя на бенефициентите да разработват проектни предложения съобразно нуждите им. Възможности за подобрение съществуват по отношение на предоставянето на подкрепа с финансови инструменти, където административната тежест е твърде висока, а рамката на подкрепа ненужно ограничителна.	Препоръчително е в рамките на ПРР 2021-2027, доколкото е възможно, подкрепата да бъде гъвкава, като се даде възможност за максимално отразяване на спецификите на местно ниво. Препоръчително е подкрепата чрез ФИ да е насочена към нужди, които не могат да бъдат адресирани чрез БФП.	При разработване на процедурите, предвиждащи финансиране чрез ФИ, да бъде разширен обхватът на подкрепа и да се осигури по-голяма гъвкавост в изискванията, като се вземат под внимание идентифицираните нужди и дейности, основани на подхода „отдолу-нагоре“.
8.	Съгласуването на дизайна на интервенциите по ОПРР 2014-2020 с водещите институции и приложимите стратегически документи често води до забавяния при разработването на процедурите и изпълнението им. Съществени забавяния са регистрирани при дизайна на мерките, свързани с деинституционализация на социалните услуги за възрастни и хора с увреждания.	В рамките на ПРР 2021-2027 мерките, свързани със секторите пътна инфраструктура, образование, здравеопазване, социална политика и култура, ще се основават на предварително картиране на нуждите на национално и регионално ниво, изготвено от държавните институции и агенции, отговорни за тези политики. Препоръчва се УО да не стартира процедури, преди картирането на нуждите в съответния сектор да е напълно завършено и отразено в	УО да води активен и регулярен диалог с държавните институции и агенции, отговорни за формиране на политиките в отделните сектори. Препоръчително е в ИГРП да не се включват процедури, за които приложимите стратегически документи още са в процес на разработване. По този начин ще се намали необходимостта от изменения на Насоките за кандидатстване и ще бъде улеснен процесът на подготовка на интегрирани териториални инвестиции.

№	Извод	Препоръка	Подход за отразяване
		интегрираните териториални стратегии за развитие от регионите от ниво NUTS-2.	
9.	Подкрепата по ОПРР 2014-2020 за енергийна ефективност в обществени и жилищни сгради може да е по-ефективна при наличие на по-ясна стратегическа визия за разпределение на подкрепата между съществуващите инструменти в зависимост от целевите групи и условия на подкрепа.	Препоръчително е на национално ниво, към Дългосрочната национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г., да се разработи обосновка и план за прилагане на съществуващите източници за финансиране, с цел осигуряване на по-добра допълняемост на подкрепата, включително използването на финансови инструменти и продукти и/или подкрепа по други оперативни програми.	УО на ОПРР 2014-2020 да уведоми ресорния зам.-министър за установената възможност за осигуряване на по-добра координираност и допълняемост между наличните източници за финансиране за подобряване на енергийната ефективност в обществени и жилищни сгради.
10.	Общините изпитват затруднения да идентифицират и изпълняват проекти за развитие на инфраструктура, подпомагаща икономическото развитие. В подкрепата по ОПРР 2014-2020 за насърчаване на икономическо развитие не се предвидени допълващи мерки, освен изискването за партньорство с бизнеса. В бъдеще, при предоставяне на такава подкрепа, може да се търси допълваща подкрепа за малки и средни предприятия, както и подкрепа за мерки, които насърчават връзката наука-бизнес-образование, т.е. посредством комбинация от екосистемен и териториален подход.	Препоръчва се да се анализират възможности и приложат механизми за подпомагане на местните общности за идентифициране, планиране и мониторинг на проекти за насърчаване на икономическото развитие. Удачно е тези мерки да се комбинират с допълващи мерки за подкрепа на МСП и мерки, които насърчават връзката наука-бизнес-образование. По-конкретно, при взаимодействия в подкрепа на бизнеса, следва да се осъществява синергия още на ниво политики, стратегически документи и цели, например - при прилагане на ИТП и ИТИ – с тематичните области по региони заложени в Иновационна стратегия за интелигентна специализация	При разработване на ПРР 2021-2027 и мерките за подкрепа на инвестициите в инфраструктура за икономическо развитие да се предвиди и приложи, където е удачно, комбиниране на подкрепата с подкрепа за МСП и насърчаване на връзката наука-бизнес-образование, при координация с Министерство на икономиката, Министерство на иновациите и растежа, Министерство на образованието и науката и Министерство на земеделието. Съгласно националната нормативна рамка, за провеждане на политиката по сближаване, са заделени средства за прилагане на

№	Извод	Препоръка	Подход за отразяване
		2021-2027 г., където всяка административна единица на NUTS III е определила своя иновационен капацитет в две приоритетни тематични области за интелигентна специализация. Подобна синергия и координация на усилията и ресурсите е ключова за адресиране на регионалните дисбаланси и в иновативното представяне на страната - технологична трансформация на икономиката, повишаване на нейната ресурсната ефективност и цифровизацията чрез ускорена специализация в продукти и услуги с висока технологична и научна интензивност и значими икономически въздействия. При взаимодействия в подкрепа на връзката бизнес-образованието (екосистемен подход), също следва да се търси синергия още на ниво политики, стратегически документи и цели, например – при планиране на инвестиции в бизнес и образователна инфраструктура, да се вземе предвид изградената и планираната за изграждане научноизследователска инфраструктура в регионите и плановете за нейното развитие и устойчивост, в т.ч. значимите научноизследователски комплекси и центрове с принос за икономическия растеж на България, вкл. регионите, в които има обекти, включени в актуализираната Националната пътна карта за научна	интегриран териториален подход в новите програми, включени в Споразумението за партньорство за периода 2021-2027 г. и новата обща селскостопанска политика 2023-2027 г.

№	Извод	Препоръка	Подход за отразяване
		инфраструктура 2020-2027 г., изработена от Министерство на образованието и науката и приета от Министерски съвет през април 2021 г.	

Приложения

Приложение 1. Списък на използваната информация

1. Регламент (ЕС) № 1301/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно Европейския фонд за регионално развитие и специални разпоредби по отношение на целта „Инвестиции за растеж и работни места

2. Закон за регионалното развитие

3. Национална концепция за Пространствено развитие за периода 2013-2025 г. и промени в нея от 2019 г.

4. ОПРР 2014-2020 и изменения към нея

5. Индикативни годишни работни програми по ОПРР 2014-2020 и изменения към тях

6. Годишни доклади за изпълнение на ОПРР 2014-2020

7. Насоки за кандидатстване по обявените процедури по всяка приоритетна ос на програмата

8. Протоколи от заседанията на Комитета за наблюдение на ОПРР 2014-2020

9. Данни от ИСУН – данни за финансовото изпълнение и индикатори, данни за подкрепените проекти

10. Статистически данни от НСИ

11. Оценка на макроикономическите ефекти от изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕС, март 2021 г., (Оценка на Министерството на финансите, разработена с инструмента СИБИЛА 2.0)

12. Методически указания за изпълнение на договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ОПРР 2014- 2020

13. Инструкция за определяне на структурата и състава на Междинните звена и нейните изменения

14. Доклад от проведен анализ на нуждите от обучение на УО на ОПРР 2014-2020 в изпълнение на Дейност 1 по Договор № РД-02-37-22/22.07.2016 г. с предмет „Разработване и изпълнение на програми за обучение за надграждане на административния капацитет на УО на ОПРР 2014-2020“

15. Доклад от проведен анализ на нуждите от обучение на УО на ОПРР 2014-2020 в изпълнение на заповед РД-02-36-121/21.01.2021 г.

16. https://www.namrb.org/uploads/tinymceup/files/Novini2/2018/Finansovi_korekcii.pdfИнформация от интернет страницата на ОПРР 2014-2020 и на общините-бенефициенти.

17. Споразумение за партньорство 2021-2027г. и приоритетите, заложени на новите национални програми

Приложение 2. Промени в ОПРР 2014-2020

Първо изменение - Решение на ЕК № C(2015) 6759 от 30.09.2015 г.
Междинните стойности на финансовите индикатори по приоритетните оси на Програмата (сертифицирани средства), които трябва да бъде постигнати до края на 2018 г. по ОПРР, са намалени от 393 млн. евро на 246 млн. евро. Промяната е породена от Решение на Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз (СКУСЕС) от 05.05.2015 г. относно намаляване на междинните стойности на индикаторите от рамката за изпълнение към 2018 г. на ОПРР със 125 000 000 евро ЕФРР и увеличаване със същата стойност на междинните стойности от рамката за изпълнение към 2018 г. на ОП „Иновации и конкурентоспособност" (ОПИК). В ревизираната версия (2.0) на ОПРР е отразено решението на КН на ОПРР за промени в програмата, прието с писмена процедура на 03.07.2015 г. и на Третото неофициално заседание на КН на ОПРР от 06.10.2015 г.
Второ изменение – Пето заседание на КН на ОПРР от 12.05.2016
В ревизираната програма е включен голям проект по смисъла на чл. 100 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Столична община в рамките на инвестиционен приоритет 4е „Насърчаване на стратегии за нисковъглеродно развитие във всички видове територии, по специално в градските райони, включително насърчаване на устойчива мултимодална градска мобилност и мерки за приспособяване, свързани със смекчаването на изменението на климата" по Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие". Актуализиран е и списъкът с големи проекти към програмата. За промяната не се изисква одобрение от страна на ЕК.
Трето изменение – Писмена процедура на КН на ОПРР от 20.12.2017 г.
Актуализирани са компоненти от Таблица 27 „Списък на големите проекти" от ОПРР. Промяната засяга планираните тримесечия за нотифициране/ подаване на проекти към ЕК, начало на изпълнението и крайната дата (година, тримесечие) за следните два големи проекта: „Интегриран Столичен градски транспорт – Фаза II" (ПО 1) и „Подобряване на системата за спешна медицинска помощ" (ПО 4).
Четвърто изменение - Решение на ЕК № C(2018) 8388 от 5.12.2018 г.
Преразпределяне на финансов ресурс на стойност 209 941 514,49 лв. от Тематична цел 4 „Подкрепа за преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори" към Тематична цел 10 „Инвестиции в образование, обучение и в професионална квалификация за умения и учене през целия живот" в рамките на ПО1. Включени са индикаторите за продукт CO32 „*Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради – Kwh/y"* и CO34 „*Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове – тонове CO2 екв.*" за отчитане по проектите за образователна инфраструктура. Променени са целевите стойности на няколко индикатора: • Крайната цел за 2023 г. на индикатора CO32 „*Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради – Kwh/y"* е намалена на 26 503 006 kwh/y, а по инвестиционен приоритет „Образователна инфраструктура" новата целева стойност е 57 179 341 kwh/y. • Крайната целева стойност за 2023 г. на индикатор *„Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование – лица"* е увеличена на 97 406 лица.

- Намаляване на етапната и на крайната цел на индикатора *„Население, ползващо подобрените социални услуги“* по ПО1 както следва: етапна цел за 2018 г. – 5 410 лица; крайна цел за 2023 г. – 35 660 лица.
- Намаляване на етапната и на крайната цел на индикатора *„Рехабилитирани жилища в градските райони“* по ПО1 както следва: етапна цел за 2018 г. от 65 на 52 жилища; крайна цел от 560 на 448 жилища.

Пето изменение - Решение на ЕК C(2020) 2255 от 15/04/2020 г.

Прехвърляне на средства от резерва на изпълнение на ПО1 към други приоритетни оси както следва:

- От област на интервенция 013. Обновяване на обществената инфраструктура с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки - 2 172 990 евро ЕФРР част към ПО2.
- От област на интервенция 014. Обновяване на наличния жилищен фонд с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и подкрепящи мерки - 8 691 962 евро ЕФРР част към ПО2.
- От област на интервенция 055. Друга социална инфраструктура, която допринася за регионалното и местното развитие - 8 691 958 евро ЕФРР част към ПО4 и 14 812 415 евро ЕФРР част към ПО7
- От област на интервенция 089. Рехабилитация на индустриални площи и замърсени земи - 10 000 000 евро ЕФРР част към ПО7.

Съразмерно на прехвърлените средства са **намалени целевите стойности** на следните индикатори по ПО1:

- Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради - kWh/година: от 21 202 404 на 17 636 242
- Население, ползващо подобрени социални услуги: от 44 576 на 13 843
- ЕЕ: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове - тонове CO2 екв: от 22 566 на 12 623
- Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление: от 10 585 на 1 979
- Обща площ на рехабилитираната земя – хектари: от 172 на 23
- Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони – кв.м. (ИП Градска среда): от 27 274 на 21 819

Включени са нови допустими дейности, партньори и бенефициенти по **ПО4 и ПО7:**

- По ПО4 е допустимо финансирането и на въздушни транспортни средства и съпътстваща инфраструктура.
- По ПО 7 мерки, свързани с повишаване на пътната безопасност на пътища от първи, втори и трети клас на републиканската мрежа, са включени в допустимите дейности, като за целите на прилагането на тези мерки е предвидено включването на ДАБДП като конкретен бенефициент по ПО 7 и възможност за партньорство между ДАБДП и АПИ.

Преразпределяне на средства от резерва на ПО5 към ПО3, както следва:

- От област на интервенция 055. Друга социална инфраструктура, която допринася за регионалното и местното развитие – 2 684 899 евро към ПО3.
- С цел по-добро проследяване на нова дейност по ПО3, е включен нов индикатор за продукт в ПО3: *Училища, получили ново спортно оборудване.*

Направени са **промени в целевите стойности** на следните индикатори:

- Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование–лица: от 97 406 на 118 794
- Представители от маргинализираните групи, включително роми, ползващи модернизираната образователна инфраструктура–лица: от 2 943 на 10 607
- Обща дължина на нови или подобрени линии на обществения транспорт - км: от 30,47 на 437
- Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони–кв.м. – от 3 184 724 на 4 045 455
- Представители от маргинализирани групи, включително роми, които се ползват от модернизирана социална инфраструктура–лица: от 1 353 на 2 523
- Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове–тонове CO2 екв.: от 13 927,73 на 2 972,87
- Рехабилитирани жилища в градските райони–жилища: от 560 на 632

Направена е промяна в **териториалния обхват на инвестиционния приоритет Градска среда по ПО 1** в случаите на финансиране изцяло с ФИ както следва:

- При група дейности „Градска среда“ – се разширява обхвата на финансиране от зоните за въздействие на територията на целия град-административен общински център в рамките на строителните му граници;
- При група дейности „Зони с потенциал за икономическо развитие“ се разширява обхвата от зоните на въздействие за цялата територия на общината.

Шесто изменение - Решение на ЕК C(2020) 4343 от 24/06/2020 г.

През месец март 2020 г. е инициирано изменение на програмата във връзка с бързото разпространение на COVID-19 и с цел да подпомогне здравната система в България чрез осигуряване на средства за закупуване на необходимите медицински консумативи и оборудване за лечебните заведения. Преразпределени са средства в размер на 20,7 млн. евро от ПО2 (7,7 млн. евро), ПО3 (0,7 млн. евро), ПО5 (4,6 млн. евро) и ПО7 (7,7 млн. евро) и насочването им към ПО4 в подкрепа на националните усилия за справяне с COVID-19. В тази връзка е включена нова специфична цел в рамките на приоритетна ос 4 „Регионална здравна инфраструктура“ - „Подобряване на капацитета на националната здравна система за реакция при кризи“ със съответните допустими дейности и индикатори.

Седмо изменение - Седемнадесето заседание на КН на ОПРР от 08.09.2020

През месец септември 2020 г. е инициирано ново изменение на Програмата относно допълняемост и съгласуваност между ОПРР и Програма за развитие на селските райони (ПРСР) 2014-2020 по отношение на подкрепата с БФП за културни обекти от национално и световно значение. Основната цел на промяната в демаркацията е да се даде възможност на УО на ПРСР да финансира религиозни обекти на територията на селските общини, които са от по-високо културно значение (национално и световно) и нямат потенциал за възвръщаемост на инвестициите.

Също така е променена целевата стойност на индикатор „Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на лечението на COVID-19“ от 317 броя на 450 броя, както и добавяне на нов индикатор по ПО4 - „Стойност на закупеното медицинско оборудване (вентилатори, легла, монитори и др.) (общи публични разходи)“ с целева стойност 7 714 628,00 евро.

Осмо изменение – Решение на ЕК C(2021) 2778 от 15.04.2021 г.

През месец декември 2020 г**.** са инициирани допълнителни промени на основание Решение № 892 от 4 декември 2020 г. за изменение на Решение на Министерски съвет № 573 от 2020

г. за одобряване на индикативно финансово разпределение по оперативни програми 2014-2020 на средствата от ЕС в подкрепа на преодоляването на последиците от кризата, предизвика от пандемията, и подготовка на екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката (REACT-EU), съгласно което за ОПРР 2014-2020 г. е определено индикативно финансово разпределение в размер на 66 095 345 евро.

Предложението за промени в ОПРР е изготвено съвместно между УО на ОПРР и Министерство на здравеопазването, като стъпва на поредицата от предприети мерки на национално ниво в сферата на здравеопазването в отговор на предизвикателствата от разпространението на пандемията COVID-19. В съответствие с изискванията на Регламента за REACT-EU (Регламент (ЕС) 2020/2021) е обособена нова приоритетна ос по програмата – Приоритетна ос 9 „Подкрепа на здравната система за справяне с кризи“ с конкретен бенефициент Министерство на здравеопазването, вкл. в партньорство с общини и/или общински лечебни заведения. Допустимите дейности включват СМР за обособяване на изолирани структури към болниците, определени за лечение и наблюдение на пациенти с COVID-19, както и осигуряване на медицинско и болнично оборудване, повишаване капацитета на центровете за трансфузионна хематология за диагностика на COVID-19 и внедряване на телемедицина.

Девето изменение – Решение на ЕК C(2023) 1607 final от 03.03.2023 г.

Приетите промени се отнасят за преразпределяне на неусвоен финансов ресурс за финансови инструменти между приоритетните оси и актуализиране на стойности на индикатори. Мерките за енергийна ефективност на еднофамилни жилищни сгради по ПО1, финансирани с финансови инструменти, вече ще могат да се прилагат на цялата територия на 39-те големи и средни общини.

64 178 239 лв. от общо 79 282 232 лв. неусвоен ресурс за финансови инструменти по ПО6 се пренасочват към ПО1. Средствата са за индексация на административни договори за безвъзмездна финансова помощ, които са в изпълнение и изцяло с финансов инструмент. Ще се подкрепят също нови проекти в направленията „Градско развитие“ и „Зони с потенциал за икономическо развитие“. Близо три пъти се увеличава целевата стойност за площ на обществените или търговски сгради, построени или обновени в градски райони - от 21 819 кв. м. на 70 873 кв. м. Нараства и целевият обхват на незастроените площи, създадени или рехабилитирани в градски райони — от 4 045 455 кв. м на 4 286 942 кв. м. От 18 на 12 намаляват туристическите продукти за обектите на културното наследство, които трябва да бъдат разработени по ПО6.

Към ПО1 се насочват също така и 12 775 710 лв. свободен ресурс от ПО5. Средствата са за индексация на договори за СМР с безвъзмездна помощ. Намалява се целевият брой обекти на социалната инфраструктура в процес на деинституционализация от 214 на 181.

10 972 838 лв. за индексация на договори за СМР се запазват в ПО6 като финансирането ще бъде чрез финансов инструмент вместо безвъзмездно. Останалите 4 131 155 лв. неусвоени средства за индексация на договори за СМР, финансирани с финансов инструмент, остават в бюджета на ПО6 като финансов инструмент.

Приложение 3. Интегриране на хоризонталните принципи в процеса на програмиране на ОПРР 2014-2020

Хоризонтален принцип	Стратегически документ	Приоритетна област	Принос на ОПРР 2014-2020
Устойчиво развитие	Насоки за интегриране на Политиката по околна среда (ПОС) и Политиката по изменение на климата (ПИК) в Европейските структурни и инвестиционни фондове	**Интервенция 1.** „Необходими интервенции за по-добро управление на водите за постигане на по-добър екологичен статус, по-висока ефективност на този ресурс и справяне с последствията върху водите от изменението на климата Направление 2.4	Мерки, които са част от ремонта и реконструкцията на сгради (ПО1, ПО2, ПО3, ПО4 и ПО5).
		Интервенция 4 „Необходими интервенции за действия по климата: енергийната ефективност и ВЕИ” Направление 4.1	Мерки за енергийна ефективност в публични и в жилищни сгради (ПО1, ПО2, ПО3, ПО4 и ПО5).
		Интервенция 5 „Необходими интервенции за действия по климата: подобряване качеството на въздуха и намаляване емисиите на парникови газове“ Направление 5.1	Мерки за развитие и подобряване на интегриран градски транспорт в рамките на ПО1
		Интервенция 5 „Необходими интервенции за действия по климата: подобряване качеството на въздуха и намаляване емисиите на парникови газове“ Направление 5.5	Мерки за подобряване на градската среда в рамките на определените зони за въздействие от ИПГВР (ПО1)
	Национална Стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие[48]	Сектор „Човешко здраве“ Сектор „Туризъм“ Сектор „Транспорт“ Сектор „Градска среда“	Мерки за повишаване на енергийната ефективност в жилищни и обществени сгради, мерки в градска среда, мерки за

[48] Националната стратегия и План за действие за адаптиране към изменението на климата на Република България е одобрена с Решение № 621 от 25.10.2019 г. на Министерски съвет. На етап програмиране на ОПРР е осигурено съответствие с документа „Анализ и оценка на риска и уязвимостта на секторите в

Хоризонтален принцип	Стратегически документ	Приоритетна област	Принос на ОПРР 2014-2020
			подобряване на градския транспорт (ПО1 и ПО2).
Равни възможности и недопускане на дискриминация	Национална стратегия за хората с увреждания 2016-2020 г.[49]	**Приоритет 1**: Осигуряване на достъпна среда за живеене, до транспорт и транспортни услуги, до информация и комуникации **Приоритет 2**: Осигуряване на равен достъп до включваща образователна среда на всички равнища и възможности за учене през целия живот **Приоритет 3**: Осигуряване на ефективен достъп до качествени здравни услуги **Приоритет 6**: Осигуряване на достъп до спорт, отдих, туризъм и участие в културния живот	Мерките насочени към строителство, ремонт и реконструкция на сгради, както и мерките за подобряване на градската среда, включват задължителна хоризонтална дейност „Подобряване достъпа за хора с увреждания до гореспоменатите сгради“ (ПО1, ПО2, ПО3, ПО4, ПО5, ПО6)
	Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020 г.	**Приоритет 3**: Осигуряване на равен и ефективен достъп до качествено здравеопазване **Приоритет 4**: Премахване на институционалния модел на грижа и развитие на междусекторни услуги за социално включване **Приоритет 7**: Осигуряване на достъпна среда – физическа, институционална и информационна и достъпен транспорт **Приоритет 8**: Подобряване на жилищните условия на уязвими групи и подкрепа на бездомните	ПО1: Мерки, насочени към подобряване на жилищните условия за маргинализирани групи, вкл. роми, социални услуги, мерки за подобряване на градската среда ПО4: Мерки, насочени към подобряване на достъпа до спешна медицинска помощ ПО5: Мерки, насочени към подобряване на регионалната социална инфраструктура за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни

българската икономика от климатичните промени“, който представлява първи етап от разработката на стратегията.

[49] Към юни 2021 г. действаща е Национална стретегия за хората с увреждания 2021-2030 г.

Хоризонтален принцип	Стратегически документ	Приоритетна област	Принос на ОПРР 2014-2020
	Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020)	Приоритети „Образование“, „Здравеопазване“, „Жилищни условия“	Мерки, насочени към подобряване на жилищните условия за маргинализирани групи, вкл. роми (ПО1); Мерки, насочени към подобряване на условията за модерни образователни услуги (ПО1 и ПО3); Мерки, насочени към подобряване на достъпа до спешна медицинска помощ (ПО4).
Равенство между половете	Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2016-2020 г.[50]	Приоритетна област 3: Насърчаване на равенство между жените и мъжете в процесите на вземане на решения	Спазване на принципа на всеки етап от подготовката и изпълнението на програмата, когато е приложимо (напр. при подготовка на документации за възлагане на обществени поръчки, при сформиране на КН и оценителни комисии.

[50] Към юни 2021 г. действаща е Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г.

Приложение 4. Успешни проекти по ОПРР 2014-2020

Проект: BG16RFOP001-1.009-0001-C02 "Развитие на модерна образователна инфраструктура в град Велико Търново"
Процедура: BG16RFOP001-1.009 Изпълнение на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие 2014-2020-Велико Търново
Обща стойност: 8 784 724,77 лв. **Период на изпълнение**: 04.10.2017 – 15.12.2020
Бенефициент: Община Велико Търново
Нужди: Амортизирана инфраструктура на училища и детски градини, ниско ниво на енергийна ефективност, неефективно използване на училищните помещения (физкултурни салони, столова, библиотеки) поради проблеми с отоплителните системи през зимния период. **Изпълнени дейности**: Различни СМР дейности в 6 обекта на образователната инфраструктура (ОДЗ „Ален Мак“, ОДЗ „Рада войвода“, ОДЗ „Пролет“, СУ „Владимир Комаров“, СУ „Г. С. Раковски“ и Спортно училище „Георги Живков“): във всички обекти е положена топлоизолация по външните стени, в пет обекта е подменена старата дървена дограма с PVC и е извършена подмяна на вътрешна ел. инсталация. Извършени са доставка и монтаж на бяла техника и кухненско оборудване, компютърна техника, спортни уреди и оборудване.
Постигнати резултати и ефекти: Модернизирани са 6 образователни институции, като капацитетът на подпомогнатата инфраструктура обхваща 2983 лица. Представителите на маргинализирани групи, вкл. роми, облагодетелствани от модернизираната инфраструктура, са 99 лица. Наблюдава се повишен интерес към обновените детски градини и училища. Регистрирано е следното увеличение на брой новозаписани деца през учебната 2020-2021 г.: ДГ „Рада войвода“ – 25 деца (открита нова група); ДГ „Ален Мак“ – 20 деца; ДГ „Пролет“ – 8 деца. *Източник на снимката: Фейсбук страница на ДГ „Ален Мак“*

Приложени добри практики	
Иновативност: В класните стаи на три училища е доставено и монтирано иновативно оборудване (интерактивни дъски и проектори), което модернизира учебния процес. Оборудването позволява използване на уеб-базирани ресурси, както и участие в учебния процес на деца със специални образователни потребности.	**Допълняемост**: След приключване на дейностите по проекта, СУ „Владимир Комаров“ надгражда постигнатите ефекти, като осигурява сходно оборудване и за обучение по природни науки. В периода август 2020 г. - май 2021 г. е реализиран проект по НП „Изграждане на училищна STEM среда“, в рамките на който са оборудвани 3 специализирани кабинета по биология, химия и физика.

Проект: BG16RFOP001-1.008-0002-C03 "Изграждане на социални жилища в IV - ти микрорайон"

Процедура: BG16RFOP001-1.008 Изпълнение на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие 2014-2020-Благоевград

Обща стойност: 9 009 433,84 лв. **Период на изпълнение**: 21.11.2016 – 12.02.2020

Бенефициент: Община Благоевград

Нужди: Необходимост от осигуряване на подслон и нормални условия на живот на уязвими, малцинствени и социално слаби групи, както и други групи в неравностойно положение в община Благоевград.

Изпълнени дейности:

Изградени са три броя сгради, предназначени за социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение. Сградите са изпълнени чрез инженеринг, осъществен е авторски и строителен надзор на строежите, изготвени са комплексни доклади за оценка на съответствието. Осъществени са доставки на оборудване и обзавеждане. Изпълнени са мерки за информация и публичност, извършен е финансов одит на проекта и е изготвен анализ разходи-ползи.

Постигнати резултати и ефекти:

Трите сгради в квартал „Освобождение" разполагат с общо 183 жилища. Единият от блоковете е с 54 апартамента, вторият е със 78, а третият - с 51. Жилищата са едностайни, двустайни и тристайни и са предназначени за хора в нужда, а именно родители с деца, включително непълнолетни родители, многодетни семейства, деца с влошено здраве и увреждания, хора в риск от бедност и социално изключване.

Източник на снимката: CityBuild.bg

Приложени добри практики

Въздействие:	**Устойчивост**:
Проектът е оказал въздействие върху широк кръг уязвими групи, като към април 2021 г, в две от новопостроените сгради са настанени общо 32 домакинства. От тях 31 домакинства включват родители с деца (вкл. непълнолетни родители, многодетни семейства, деца с влошено здраве и увреждания), а едно домакинство включва хора в риск от бедност и социално изключване.	Създадени са условия за устойчив и интегриран модел за повишаване на жизнения стандарт на настанените хора от уязвими групи. Община Благоевград подготвя проектно предложение по ОП РЧР 2014-2020, което включва допълващи дейности с цел социално приобщаване на настанените семейства.

Проект: BG16RFOP001-1.003-0003-C01 „Подобряване на социалната инфраструктура в община Пловдив“
Процедура: BG16RFOP001-1.003 Изпълнение на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие 2014-2020-Пловдив
Обща стойност: 2 120 718,42 лв. **Период на изпълнение**: 24.03.2017 – 24.09.2019
Бенефициент: Община Пловдив
Нужди: Осигуряване на по-качествена социална инфраструктура в община Пловдив, чрез предоставяне на ефективни социални услуги в общността и последващо намаляване на съществуващите форми на социално изключване. **Изпълнени дейности**: Ремонтиран е съществуващият Кризисен център за жени, жертви на домашно насилие и е изграден Център за временно настаняване на лица и семейства. **Кризисен център** – ремонт на сграден фонд, внедрени мерки за енергийна ефективност, изградена е рампа за достъп, нов асансьор., ограда и нова площадкова ВиК мрежа за обекта, благоустроено и обзаведено е прилежащото дворно място. **Център за временно настаняване** – внедрени мерки за енергийна ефективност, благоустроено дворно пространство, поставен е асансьор, ремонт на ВиК мрежа. Доставено е обзавеждане и оборудване на обектите, съгласно договорните спецификации.
Постигнати резултати и ефекти: 1. Ремонтиран е съществуващият Кризисен център за жени, жертви на домашно насилие – гр. Пловдив. В момента услугата се ползва от 9 човека. 2. Изграден е Център за временно настаняване на лица и семейства. В момента услугата се ползва от 25 човека.

Център за временно настаняване на лица и семейства след ремонта

Кризисен център, след ремонта

Кризисен център, след ремонта

Приложени добри практики	
Въздействие: Обновените и изградените обекти допринасят за дългосрочни ефекти и дават повече и подобрени възможности (капацитет) за защита, социална сигурност, задоволяване на ежедневните потребности, консултиране и информиране на различни целеви групи (жени, жертви на домашно насилие и техните деца; бездомни; деца на улицата; социално слаби лица и безработни; деца от социално слаби семейства; лица с физически увреждания и лица от ромски произход).	**Устойчивост**: Центърът функционира от октомври 2019. Общината има сключен договор- по ОПРЧР - по процедура Интегрирани действия за устойчиво градско развитие и прилагане на мерки за подкрепа чрез обучение на персонала в центъра за временно настаняване, осигуряване на подслон, място за социална интеграция и адаптация на хора, в неравностойно положение, оказване съдействие на потребителите за получаване на медицински услуги; съдействие за подготовка и подаване на документи пред НОИ, ТЕЛК, регистрация в Бюрото по труда, включване в курсове за квалификация други обучителни курсове за намиране на работа.

Проект: „Реконструкция и преустройство на съществуваща сграда в културно-образователен център (музей) за съвременно изкуство и библиотека“	
Финансов инструмент: ФГР - Юг	
Сектор: Културна инфраструктура	
Обща стойност: 9 937 615 лв.	**Период на изпълнение**: 2019–2021 г.
Краен получател: Община Бургас	
Нужди: Проектът е насочен към осигуряване на пълноценно съхранение и използване на библиотечен фонд на Регионална Библиотека „П. К. Яворов“, гр. Бургас., която в момента е разположена в 4 отделни сгради.	
Постигнати резултати и ефекти: Създадено е мултифункционално обществено средище за културни и просветни дейности, включващо функции на сградата като модерна библиотека, която да обслужва целия фонд на Библиотека „П. К. Яворов“ гр. Бургас. Едновременно с това част от сградата функционира като културно-образователен център за съвременно изкуство, като са обособени зони за деца, подрастващи и възрастни. Проектът е включен като добра практика в проучване на звеното за финансови инструменти	

- Fi-compass към ЕИБ.

Приложени добри практики	
Иновативност: Новият център дава възможности за запознаване с иновации в изкуството за децата и младежите на Община Бургас чрез достъп до нови високотехнологични форми на обучение и игри. В Детския отдел е Z space стена, която предлага три нива на възприятия на представеното съдържание чрез холограмни изображения, добавена реалност и други. Z space стената ще бъде ползвана от студентите от Медицинския факултет, които ще могат да правят виртуално операции и други интервенции.	**Въздействие:** В обновения център децата, младежите и студентите на Община Бургас получават възможност за творческо развитие и образование в областта на изкуствата в модерни зали, в които се провеждат образователни и творчески курсове, мастър класове по съвременни форми на изкуство, кръжоци по приложни изкуства и др.

Проект: BG16RFOP001-1.016-0001-C01 „Габрово – инвестиции за изграждане на съвременна градска среда“

Процедура: BG16RFOP001-1.016 Изпълнение на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие 2014-2020-Габрово

Обща стойност: 11 138 023,59 лв. **Период на изпълнение**: 15.09.2016 – 07.11.2018

Бенефициент: Община Габрово

Нужди:
Необходимост от възстановяване на зони за обществен отдих, рехабилитация на улични мрежи, подобряване на сигурността при пешеходното и автомобилното движение в Габрово, както и подобряване на достъпността на градската среда.

Изпълнени дейности:
СМР дейности в 3 обекта: (1) Благоустрояване на парк „Колелото“ и прилежащи квартални пространства - рехабилитация на улици и вътрешноквартални пространства, възстановяване на алейна мрежа в парка и озеленяване, пътни работи по кръгово кръстовище; (2) Благоустрояване на част от ЦГЧ на Габрово и реконструкция на кръстовище „Шиваров мост“; (3) Изграждане на част от Източна градска улица - извеждане на движението от централна градска част, обновяване и въвеждане в експлоатация съществуващ тунел.

Постигнати резултати и ефекти:

Създадена е привлекателна, достъпна и зелена градска среда. Повишена е интегрираността на групите в неравностойно положение чрез създадената достъпна среда. Осигурена е пешеходна и автомобилна достъпност до основни услуги и ключови обекти с голямо обществено значение. Намален е рискът от ПТП и нарушаване на обществения ред в резултат от изпълнените интегрирани мерки (рехабилитирани улици, регулиран транспортен поток и осветени зони).

Източник на снимката: община Габрово

Приложени добри практики

Ефективност:
Постигнати са следните стойности на индикаторите по проекта: „Градско развитие: Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони“ – 104 145 кв.м.; и „Брой население, ползващо се от подобрена градска среда – 69 282 лица.

Въздействие:
Проектните дейности са оказали въздействие върху подобряването на пътната безопасност и облекчаването на трафика в града. Очаква се реконструкцията на кръстовище „Шиваров мост“, извеждането на автомобилния трафик от централната градска част на града и ремонтът на тунела по ул. „Марин Дринов“ да доведат до намаляване на броя на пътнотранспортните произшествия.

Проект: Реконструкция и модернизация на производствената база на Лесто (Етап 1)	
Финансов инструмент: ФГР - Север	
Сектор: Градско развитие, Инвестиции в индустриални зони	
Обща стойност: 7 8826 00 лв.	**Период на изпълнение:** 2019–2021 г.
Краен получател: Лесто Инвестмънт ЕООД	
Нужди: За да осигури допълнително пространство за бъдещо развитие на бизнеса, компанията решава да закупи старо разрушено военно производствено съоръжение - ВРЗ Вола. Заводът е закупен през 2019 г. чрез обществена поръчка в процедура по несъстоятелност.	
Постигнати резултати и ефекти: Първият етап от проекта съдейства за модернизация и реконструкция на няколко ключови помещения в новопридобитите съоръжение на ВРЗ Вола, а именно - основното производствено хале (РЗП 13 500 m^2) и прилежащата офис сграда (РЗП 2 300 m^2), изграждане на ново производствено хале (РЗП 4 800 $м^2$) и закупуване на нова машина.	

Приложени добри практики	
Въздействие: Преместването на производствения процес в базата на ВРЗ Вола води до разширяване на дейността на Лесто и позволява подобряване на пакета за възнаграждения на служителите и стандарта на живот. Осигурена е заетост на 10 нови работници, като с това се допринася за намаляване на безработицата в областта.	**Устойчивост:** Лесто е експортно ориентирана група за металообработка. Реализацията на проекта спомага за повишаване на производствения капаците, разширяване на производствените мощности и повишаване на конкурентоспособността на предприятието на международните пазари. От 28.10.2021 г. в режим на усвояване е нов заем на ФГР Север на обща стойност 1 105 хил. лв. за финансиране на Етап 2 от проекта за реконструкция и модернизация на производствената база на Групата.

Проект: BG16RFOP001-1.002-0003-C04 „Интегриран градски транспорт на Варна - втора фаза”

Процедура: BG16RFOP001-1.002 Изпълнение на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие 2014-2020-Варна

Обща стойност: 36 264 485,74 лв. **Период на изпълнение**: 19.01.2017 – 11.03.2021

Бенефициент: Община Варна

Нужди:
Необходимост от надграждане на дейностите, осъществени в рамките на проекта „Интегриран градски транспорт на Варна“ по ОПРР 2007-2013 г., и разширяване обхвата на изградените системи през първата фаза на проекта.

Изпълнени дейности:
Изпълнени са дейности по следните 3 Компонента: (1) Разширяване и реконструкция на улични артерии, свързани с оптимизацията на масовия градски обществен транспорт (МГОТ); (2) Доставка на 15 броя нови превозни средства за масовия градски обществен транспорт и свързаното с тях оборудване и/или инструменти; (3) Изграждане на интелигентни транспортни системи.

Постигнати резултати и ефекти:

Общата дължина на новите или подобрени линии на обществения транспорт е 6,90 километра. Пътуванията с обществен градски транспорт по новите или подобрени линии на обществения транспорт са 1 139 488,00 бр. Очакваното годишно намаляване на емисиите на парникови газове е 190,00 тонове CO2 екв.

Източник на снимката: Varna24.bg

Приложени добри практики

Иновативност:	**Допълняемост**:
По проекта са изградени интелигентни транспортни системи, вкл. 25 бр. интелигентни пешеходни пътеки, координирано управление на светлинно регулираните кръстовища по трасетата на масовия градски обществен транспорт (МГОТ), надграждане на системата за информация на пътниците в реално време, и звуково известяване на кръстовища по заявка.	Проектът надгражда резултати постигнати в периода 2007-2013 г. по проектите „Интегриран градски транспорт на Варна – I фаза“ (ОПРР) и „Прилагане на мерки за подобряване качеството на живот в градовете Бургас, Варна, Стара Загора и Плевен“ (ОПОС). Налице е допълняемост и с проект „Екологично чист транспорт за Варна“, финансиран по ОПОС 2014-2020, по който е предвидена доставка на 60 бр. електрически автобуси.

Проект: BG16RFOP001-2.001-0068-C01 „Повишаване на енергийната ефективност на сграда на Народно читалище "Димитър Полянов - 1862 г.", град Карнобат“

Процедура: BG16RFOP001-2.001 Енергийна ефективност в периферните райони

Обща стойност: 643 956,27 лв. **Период на изпълнение**: 01.09.2016 – 03.05.2019

Бенефициент: Община Карнобат

Нужди: Остарял сграден фонд на читалището в лошо състояние, високи енергийни разходи и затруднена достъпност на хората в неравностойно положение до читалището.

Изпълнени дейности:
Инженеринг – проектиране и изпълнение на строителни и монтажни работи в сградата на Народно читалище „Димитър Полянов - 1862 г.“. Изпълнение на енергоспестяващи мерки, предписани в обследванията за енергийна ефективност. Изпълнение на мерки, свързани с подобряване на достъпа за лица с увреждания до сградата.

Постигнати резултати и ефекти:

В резултат на изпълнението на дейностите е изцяло обновена сградата на Народно читалище „Димитър Полянов – 1862 г.”, гр. Карнобат, повишени са нейните енергийни характеристики, реализирана е икономия на енергия, осигурено е по-добър достъп до културни услуги за населението, както и за хората в неравностойно положение.

Източник на снимката: Регистър на народните читалища

Приложени добри практики

Ефективност:
Постигнати са следните стойности на индикаторите по проекта:

- Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради: 1 520 400 kWh/година;
- Намаляване на емисиите на парникови газове: Очакваното годишно намаляване на емисиите на парникови газове е 1400 тона CO2 екв.

По този начин са надхвърлени заложените целеви стойности и по двата индикатора.

Въздействие:
Проектът е насочен към широк кръг от целеви групи – в рамките на читалището функционират библиотека, художествена галерия, зрителна зала, както и различни школи по изкуствата. Чрез проектните дейности са обхванати над 500 деца и възрастни, ангажирани в 22 клубове (духов оркестър, танцов ансамбъл „Карнота“, мажоретен състав, детска вокална група, младежка театрална формация и др.), посетители, както и персонала на читалището.

Проект: BG16RFOP001-2.001-0074-C01 „Енергийна ефективност на сгради, предоставящи административни услуги“

Процедура: BG16RFOP001-2.001 Енергийна ефективност в периферните райони

Обща стойност: 1 548 828,31 лв. **Период на изпълнение**: 15.09.2016 – 27.05.2019

Бенефициент: Община Свиленград

Нужди: Остарели административни сгради в община Свиленград в лошо състояние, високи енергийни разходи и затруднена достъпност на хората в неравностойно положение.

Изпълнени дейности: Проектът е насочен към два обекта на интервенции – сградите на Общинска администрация - Свиленград и Общинско предприятие "Благоустрояване и озеленяване". Изпълнените дейности включват проектиране, строително-монтажни работи свързани с енергоефективни мерки, авторски и строителен надзор, управление, публичност и одит на проекта.

Постигнати резултати и ефекти:

В резултат на изпълнението на дейностите е изцяло подменена дограмата в сградите, подменена е отоплителната инсталация, извършени са вътрешно боядисване, топлоизолиране и ремонт на покрив. Подобрен е достъпът на хора с увреждания до сградите. Сградата на Общинска администрация Свиленград е оборудвана с нова термопомпена инсталация - чилър и е изградена система за оползотворяване на енергията от възобновяеми източници - фотоволтаична инсталация.

Източник на снимката: община Свиленград

Приложени добри практики

Иновативност:	**Ефективност**:
В сградата на Общинска администрация Свиленград е изградена фотоволтаична електрическа инсталация, която произвежда и генерира електрическа мощност за собствена консумация. Фотоволтаичната електрическа централа използва слънчевата радиация за производство на електрическа енергия чрез високоефективни клетки от силиций.	Постигнати са целевите стойности на индикаторите по проекта, като понижаването на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради е 1 112 756 kWh/година, а очакваното годишно намаляване на емисиите на парникови газове е 260.20 тона CO2 екв.

Проект: BG16RFOP001-3.002-0026-C01 „Подобряване качеството на професионалното образование чрез модернизация на образователната инфраструктура в шест професионални гимназии в гр. Бургас“

Процедура: BG16RFOP001-3.002 Подкрепа за професионалните училища в Република България

Обща стойност: 8 970 458,10 лв. **Период на изпълнение**: 30.11.2016 – 07.12.2020

Бенефициент: Община Бургас

Нужди: Необходимост от ремонт и преустройство на учебните бази поради остарял сграден фонд. Амортизирано оборудване и липса на материална база за практикуване на спорт.

Изпълнени дейности: Реконструкция на учебно-производствена база на ПГМЕЕ; Пристрояване на физкултурен салон и преустройство на Търговска гимназия; Пристрояване на физкултурен салон и разширяване на учебна база на ПГЕЕ; Реконструкция и преустройство на сградата на учебно-производствен комплекс "Младост" към Професионална гимназия по туризъм; Благоустрояване на дворно пространство и спортна площадка към ПГ САГ; Реконструкция, преустройство и пристройка за физкултурен салон в Професионална гимназия по транспорт; Доставка на оборудване и обзавеждане в 6-те гимназии.

Постигнати резултати и ефекти:
Модернизирани са 6 професионални гимназии, като капацитетът на подпомогнатата инфраструктура обхваща 4764 лица. Представителите на маргинализирани групи, вкл. роми, облагодетелствани от модернизираната инфраструктура, са 1066 лица.

Източник на снимката: Община Бургас

Приложени добри практики

Партньорство:
- Проведени са консултации между община Бургас и педагогическите съвети на отделните професионални гимназии, с цел идентифициране на основните нужди.
- При избора на оборудване, което да бъде доставено по проекта, гимназиите са осъществили консултации с различни браншови организации (Асоциация на ресторантьорите и хотелиерите, Камара на строителите в България, Камара на архитектите в България), както и представители на частния бизнес.

Въздействие:
Наблюдава се повишен интерес към обучението в гимназиите:
- В ПГЕЕ са открити нови паралелки в специалностите „Възобновяеми енергийни източници“ и “Телекомуникационни системи“;
- В ПГТ е открита нова специалност „Електрически превозни средства“.

Модернизиран е учебният процес и е подобрена практическата му насоченост, като в ПГМЕЕ са изградени 2 лаборатории и 4 работилници, а Професионалната гимназия по туризъм е с изцяло обновен учебно-производствен комплекс.

Проект: Ремонт, преустройство и обзавеждане на Професионална гимназия по ветеринарна медицина "Проф. д-р Димитър Димов"
Процедура: BG16RFOP001-3.002 Подкрепа за професионалните училища в Република България
Обща стойност: 1 299 980 лв. **Период на изпълнение**: 12.01.2017 – 25.11.2019
Бенефициент: Община Ловеч
Нужди: Остаряла материално-техническа база, амортизирано оборудване и липса на ученическо общежитие към професионалната гимназия. **Изпълнени дейности**: Ремонт на класни стаи, кабинети, лаборатории; Преустройство на етаж от източното скрило на учебната сграда в ученическо общежитие; Ремонт и преустройство на котелно помещение; Ремонт на кухненски блок и столова; Ремонт на физкултурния салон и прилежащите към него съблекални; Доставка обзавеждане на общежитие и оборудване на кухненски блок.
Постигнати резултати и ефекти: Сградата на професионалната гимназия е модернизирана и цялостно обновена. Създадени са съвременни и модерни условия за обучение, пребиваване, отдих и спорт. Чрез реконструкцията на класни стаи в спални помещения е обособено общежитие за 60 ученици на професионалната гимназия. Преки ползватели на модернизираната инфраструктура са общо 350 лица. *Източник на снимката: Община Ловеч*

Приложени добри практики	
Устойчивост: Осигурени са условия за дълготрайност на инвестициите чрез комбинация от мерки, насочени към енергийна ефективност, икономия на енергиен ресурс, изпълнение на строително-монтажните работи и разширяване на функциите, изпълнявани от сградата. Чрез обновените класни стаи, кабинети и лаборатории се създават дългосрочни условия за качествен учебен процес за придобиване на професиите „Ветеринарен техник“ и „Техник технолог по качеството на храните и напитките“.	**Ефективност**: Постигната е целевата стойност на индикатора „Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование“ - 350 лица. Надхвърлена е целевата стойност на индикатора „Представители на маргинализирани групи, вкл. роми, облагодетелствани от модернизираната образователна инфраструктура“, като са обхванати 67 лица.

Проект: **BG16RFOP001-3.003-0008-C02 Модернизация и обновяване на учебната среда - гарант за повишаване качеството, привлекателността и ефективността на НАТФИЗ "Кръстю Сарафов"**

Процедура: BG16RFOP001-3.003 Подкрепа за висшите училища в Република България

Обща стойност: 3 018 750,16лв. **Период на изпълнение**: 25.10.2016 – 25.03.2020

Бенефициент: Национална академия за театрално и филмово изкуство „Кръстю Сарафов“

Нужди: Насърчаване на връзката между професионалното образование, висшето образование и реалния сектор, с оглед създаване на условия за развитие на личностни и професионални знания и умения чрез обновление и модернизация на образователната инфраструктура на НАТФИЗ „Кръстю Сарафов“.

Изпълнени дейности: Обновен е основният корпус и покрив на сградата. Основен ремонт на остъклените ателиета, аула, куклен театър, 2 студия на учебен телевизионен център, увеличени на 5 аудитории за студенти, нови учебни зали, 6 помещения за монтаж, 2 гримьорни. Изпълнени са мерки за енергийна ефективност, адаптиране на санитарни възли и създаване на условия за достъп за хора с увреждания. Извършен е основен вътрешен ремонт. Подменени са общи електрически инсталации в сградата. Изградена е обща ОВК инсталация, обща ВиК инсталация в сградата. Извършена е доставка на оборудване и обзавеждане.

Постигнати резултати и ефекти:

Извършени са дейности по проектиране, строителство, реконструкция, обновяване и модернизиране на образователна инфраструктура на Академията.

Фасада на сградата

Партер

Аула

Учебен TV център

Приложени добри практики

Иновативност:

Доставено е оборудване и обзавеждане, свързано с прилагане на съвременни интерактивни методи на обучение. Доставено е специализирано оборудване - нова озвучителна и осветителна система на Аулата, 2 бр. озвучителни тела, пулт, 4 бр. микрофони, таблетен компютър, 5 бр. прожектори, мултимедиен проектор. Нови столове за куклената театър (90 бр.)и аулата (150 бр.), маси, 10 бр. бюра, 20 бр. шкафове, канапета и масички за кътове с меко сядане, 6 бр. бели дъски за учебните зали, голяма бяла дъска за Аула.

Ефективност:

Подобрената и модернизирана образователна инфраструктура допринася за повишаване качеството на образователната среда. Резултатите показват многократно надминаване на заложените целеви индикатори - капацитетът на подпомогнатата инфраструктура обхваща 920 лица (целева стойност 550 лица), а представителите на маргинализирани групи, вкл. роми, облагодетелствани от модернизираната образователна инфраструктура, са 46 по данни от справка за студентите за социална стипендия, целева стойност на индикатора 45 лица).

Проект: BG16RFOP001-5.001-0008-C01 „Заедно за всяко дете!“
Процедура: BG16RFOP001-5.001 „Подкрепа за деинституционализация на грижите за деца“
Обща стойност: 1 142 811,00 лв. **Период на изпълнение**: 23.11.2017 – 07.12.2020
Бенефициент: Община Елин Пелин
Нужди: Необходимост от Център за настаняване от семеен тип за деца (ЦНСТ), Център за обществена подкрепа (ЦОП) и Дневен център за подкрепа на деца с увреждания на територията на община Елин Пелин (съгласно Картата на услугите за подкрепа в общността и в семейна среда и Картата на резидентните услуги). **Изпълнени дейности**: Строителни работи по изграждане на три обекта на социалната инфраструктура; Доставка и монтаж на специализирано оборудване и обзавеждане.
Постигнати резултати и ефекти: Изграден е Център за обществена подкрепа с възможност за спешен прием, както и Дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства. Преустроена е сграда общинска собственост от Здравен дом в Център за настаняване от семеен тип за деца в с. Лесново. Трите подпомогнати обекта на социалната инфраструктура са с общ капацитет от 202 лица. *Източник на снимката: Община Елин Пелин*

Приложени добри практики	
Партньорство: При подготовката на проектното предложение са проведени консултации с родители на деца с увреждания. По време на изпълнението на проектните дейности община Елин Пелин е получила съдействие и от Агенцията за социално подпомагане, дирекция „Социално подпомагане“ - гр. Елин Пелин и МБАЛ Елин Пелин.	**Допълняемост:** Предоставянето на социалните услуги в трите обекта (Център за обществена подкрепа, Дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства и Център за настаняване от семеен тип за деца) се осъществява по проект „Грижа за децата в общността“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020.

Проект: BG16RFOP001-5.001-0013-C01 „Изграждане на Дневен център за деца с увреждания и техните семейства в град Троян“
Процедура: BG16RFOP001-5.001 „Подкрепа за деинституционализация на грижите за деца“
Обща стойност: 424 987,00 лв. **Период на изпълнение**: 14.11.2017 – 15.10.2020
Бенефициент: Община Троян
Нужди: Необходимост от дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства на територията на община Троян (съгласно Картата на услугите за подкрепа в общността и в семейна среда и Картата на резидентните услуги). **Изпълнени дейности**: Строителство на дневен център за подкрепа на деца с увреждания и техните семейства; Доставка на обзавеждане и оборудване за изградената социална инфраструктура.
Постигнати резултати и ефекти: Функциониращ дневен център, който разполага с психосензорна зала, зали за лечебна физкултура и дневен престой, помещения за групова и индивидуална работа, кабинети на логопед и психолог, стая за персонал и спомагателни (обслужващи) помещения. Капацитетът на центъра е до 30 деца при предоставяне на дневна грижа и 60 деца при предоставяне на консултативна грижа. Към април 2021 г. ползватели на услугите на центъра са 44 деца и младежи и техните семейства. *Източник на снимката: Зетра медия*

Приложени добри практики	
Партньорство: При подготовката на проектното предложение са проведени консултации с родители на деца с увреждания, в резултат на които е извършен анализ на потребностите. Проектното предложение е съгласувано и с Министерство на труда и социалната политика. След приключване на проекта, социалната услуга се предоставя чрез асоциирано партньорство с ДАЗД, АСП, МТСП, МОН и МЗ.	**Допълняемост**: Процесът по деинституционализация на грижата за децата се изпълнява по интегриран и координиран начин между ОПРР 2014-2020 и ОПРЧР 2014-2020 с цел осигуряване на допълняемост и свързаност на мерките. Предоставянето на социалните услуги в рамките на изградения дневен център се осъществява по проект „Нова грижа в община Троян“, финансиран по ОПРЧР 2014-2020.

Проект: BG16RFOP001-5.002-0023-C01 "Създаване на Център за грижа за лица с умствена изостаналост в с. Имренчево, община Велики Преслав"

Процедура: BG16RFOP001-5.002 „Подкрепа за деинституционализация на социалните услуги за възрастни и хора с увреждания”

Обща стойност: 582 951,67лв. **Период на изпълнение**: 15.01.2019 – 14.09.2020

Бенефициент: Община Велики Преслав

Нужди: Осигуряване на необходимата инфраструктура за разкриване на нова социална услуга в община Велики Преслав, насочена към възрастни лица с увреждания, съгласно предвиденото в Картата на резидентните услуги и Картата на услугите за подкрепа в общността.

Изпълнени дейности: Пристрояване към съществуваща сграда, цялостна подмяна на покрив, дограма, външна топлоизолация, ремонт на ел. инсталации, цялостна подмяна на ВиК инсталация, изграждане на отоплителна инсталация с котел на пелети, изграждане на соларна инсталация за БГВ. Благоустрояване и озеленяване на дворно пространство. Доставка на оборудване и обзавеждане - мебели, кухненско и медицинско оборудване, компютърна техника.

Постигнати резултати и ефекти: Сградата е въведена в експлоатация през юни 2020г., разположена е близо до центъра на с. Имренчево, общ. Велики Преслав. Състои се от 7 спални помещения със санитарни възли, дневна стая, стая за персонала, перално и складово помещение и кухня с трапезария.

Центъра преди ремонта

Център след ремонта

Центъра след ремонта

Приложени добри практики

Допълняемост: Тази услуга разширява предлаганите до момента социални услуги и обществени грижи и гарантира социално включване в дългосрочен план на лица, живеещи в изолация поради постоянната нужда от обгрижване.	**Въздействие**: Проектът е приключил предсрочно, очаква се настаняване на потребители. Създадената услуга е за 15 потребители (13 подвижни и 2 лежащо болни) за период от 1 година. Общината е сключила договор по ОПРЧР за допълващи мерки: „Нова дългосрочна грижа за възрастните хора и хората с увреждания – Етап 2 – предоставяне на нови услуги“, включващи организация по прехвърлянето на потребителите от Дом за лица с умствена изостаналост, с. Лозево в ЦГЛУИ, набиране и обучение на персонал.

Проект: BG16RFOP001-7.001-0021-C02 Лот 21 „Път III-663 Чирпан-Симеоновград , участък от км 34+600 до км 54+83561, с обща дължина 20.236 км, област Хасково”
Процедура: BG16RFOP001-7.001 Регионални пътища
Обща стойност: 13 467 932,91 лв. **Период на изпълнение**: 12.04.2017 – 07.12.2020
Бенефициент: Агенция „Пътна инфраструктура“
Нужди: Пътната отсечка от III-663 Чирпан-Симеоновград е включена на 7-мо място в Списъка с пътни отсечки I, II и III клас, приоритизирани съгласно Методика на АПИ и предложени за ОПРР 2014-2020, с обща оценка от 74 т. Пътна настилка в много лошо състояние , с износено асфалтово покритие, множество надлъжни пукнатини и дупки, затлачени отводнители и съоръжения с нарушена хидроизолация. Изпълнени дейности: Строително-монтажни работи; Авторски надзор; Строителен надзор; Въвеждане на обекта в експлоатация.
Постигнати резултати и ефекти: Пътят е с нова асфалтова настилка и подобрено отводняване, пътни знаци, хоризонтална маркировка и ограничителни системи. На местата с високи насипи, при големите съоръжения и водостоците са монтирани мантинели от висок клас и степен на задържане. Основно ремонтирани са 4 големи съоръжения: мост над река Меричлери при 35-ти км, мост над река Мартинка при 42-ри км, както и съоръжения при 43-ти и 54-ти км. *Източник на снимката: АПИ*

Приложени добри практики	
Въздействие: Подобрен е пътен участък с важно стопанско значение, тъй като отсечката е основен алтернативен маршрут на автомагистрала „Марица“ и на пътя Поповица - Хасково. С подобряването на експлоатационните качества на отсечката са подобрени безопасността на движение и комфорта на пътуващите в региона. Улеснен е достъпът до образование и медицински грижи за жителите на област Хасково, както и достъпът до местните пазари за производителите от околните населени места.	**Ефективност**: Постигнати са заложените целеви стойности на индикаторите по проекта: ➢ Рехабилитирани са 20.2 км от от път III-663 Чирпан-Симеоновград; ➢ Обхванат е пътникопоток от 2791 хил. души ➢ Обхванат е товаропоток от 4442 хил. тона.

Проект: BG16RFOP001-7.001-0009-C05 Лот 2 "Път II-81 Костинброд - Бучин проход от км 8+200 до км 30+400, с обща дължина 22,200, област София"

Процедура: BG16RFOP001-7.001 Регионални пътища

Обща стойност: 11 292 759,82 лв. **Период на изпълнение**: 09.05.2016 – 21.12.2020

Бенефициент: Агенция „Пътна инфраструктура“

Нужди: Пътната отсечка от II-81 Костинброд-Берковица-Монтана е включена на 2-ро място в Списъка с пътни отсечки I, II и III клас, приоритизирани съгласно Методика на АПИ и предложени за ОПРР 2014-2020, с обща оценка от 86 т. Пътната настилка е във влошено експлоатационно състояние с голям брой повреди, нарушена носимоспособност и затруднено отводняване.

Изпълнени дейности: Строително-монтажни работи; Авторски надзор; Строителен надзор; Въвеждане на обекта в експлоатация.

Постигнати резултати и ефекти:

Пътят е с нова асфалтобетонова настилка. Възстановено е отводняването на платното и пътната конструкция в участъците с нарушена носимоспособност. Отсечката е с нова хоризонтална маркировка, ограничителни системи и пътни знаци. Ремонтирани се единадесет пътни кръстовища – за гр. Сливница и гр. Годеч, както и за селата Царичина, Градец, Белидие хан, Понор, Дръмша, Цръклевци, Искрец, Шума и др. Обновени са две мостови съоръжения и е укрепен свлачищен участък от км 9+950 до км 10+030.

Източник на снимката: АПИ

Приложени добри практики

Въздействие:

Подобрена е пътна отсечка с важно стопанско значение, тъй като Път II-81 София - Петрохан - Лом е основна пътна артерия между Северозападния и Югозападния район през билото на Стара планина. В резултат на подобрените експлоатационни характеристики на пътното платно са подобрени безопасността на движение и удобството на пътуващите. Увеличена е интензивността на движението и скоростта на движещите се превозни средства, като според изчисления на АПИ след реконструкцията на пътния участък ще бъдат спестени 150 000 евро/годишно на км.

Ефективност:

Постигнати са заложените целеви стойности на индикаторите по проекта:

- Рехабилитирани са 22.2 км от от път II-81 Костинброд - Бучин проход.
- Обхванат е пътникопоток от 2930 хил. души
- Обхванат е товаропоток от 1434 хил. тона.

Приложение 5. Проучване сред бенефициенти

Данните представени по-долу са на база на попълнените анкетни карти за удовлетвореност от участници в информационни дни и работни срещи, проведени през 2017 г. и 2018 г. Стойностите са в проценти.

Работна среща, 2017 г.

Показател	изцяло несъгласен	несъгласен	не съм сигурен	съгласен	напълно съгласен
Работната среща е от полза за по-нататъшната ми работа		2.78	11.11	33.33	52.78
Поставените въпроси получиха изчерпателен отговор		2.78	13.89	44.44	38.89
Времетраенето на срещата беше добре планирано		2.78	2.78	25	69.44
Организацията на работната среща и условията за провеждане ми харесаха				13.89	86.11
Удовлетворен/а съм от участието ми в работната среща		2.78	2.78	38.89	55.56

Заб. Общо участници, попълнили анкетни карти 46

Информационни дни, 2017 г.

Показател	изцяло несъгласен	несъгласен	не съм сигурен	съгласен	напълно съгласен
Работната среща е от полза за по-нататъшната ми работа	0.4	1.7	7.5	22.1	68.2
Лекторите представиха задълбочено и обстойно темите	1.2	0.9	8.6	22.8	66.5
Представените презентации съответстваха на темата на мероприятието и ми бяха полезни	0.8	1.2	5.0	23.0	70.0
Времетраенето на срещата беше добре планирано	0.8	2.5	7.6	25.9	63.2
Организацията на събитието и условията за провеждане ми харесаха	0.4	0.4	0.8	18.4	80.0
Удовлетворен/а съм от участието ми в работната среща	0.4	1.8	6.0	21.4	70.4

Заб. През 2017 г. са проведени 5 информационни дни. Общият брой участници, попълнили анкетни карти са 318.

Работни срещи, 2018 г.

Показател	изцяло несъгласен	несъгласен	не съм сигурен	съгласен	напълно съгласен
Работната среща е от полза за по-нататъшната ми работа	0.4	0.0	4.2	28.2	67.2
Лекторите представиха задълбочено и обстойно темите	0.4	0.4	6.4	31.7	61.1

Представените презентации съответстваха на темата на мероприятието и ми бяха полезни	0.4	0.4	1.8	29.3	68.1
Времетраенето на срещата беше добре планирано	0.7	0.4	4.2	31.0	59.7
Организацията на събитието и условията за провеждане ми харесаха	0.0	0.0	1.4	23.1	75.5
Удовлетворен/а съм от участието ми в работната среща	0.0	0.4	3.9	25.9	69.9

Заб. През 2018г. са проведени 3 работни срещи. Общият брой участници, попълнили анкетни карти са 337.

Информационни дни, 2018 г.

Показател	**изцяло несъгласен**	**несъгласен**	**не съм сигурен**	**съгласен**	**напълно съгласен**
Работната среща е от полза за по-нататъшната ми работа	0.0	0.2	4.2	23.2	72.4
Лекторите представиха задълбочено и обстойно темите	0.0	0.2	2.6	42.3	55.1
Представените презентации съответстваха на темата на мероприятието и ми бяха полезни	0.0	0.0	1.6	19.2	79.4
Времетраенето на срещата беше добре планирано	0.0	0.6	4.2	27.2	65.3
Организацията на събитието и условията за провеждане ми харесаха	0.0	0.0	1.7	17.3	81.3
Удовлетворен/а съм от участието ми в работната среща	0.0	0.4	2.3	21.5	76.0

Заб. През 2018 г. са проведени 7 информационни дни. Общият брой участници, попълнили анкетни карти са 583.

Приложение 6. Проучване сред обществеността

Проведени са две онлайн проучвания сред обществеността:

- В периода 20 април – 31 май 2021 г., обхванало 388 респондента;
- В периода 1 -28 февруари 2023 г., обхванало 76 респондента.

По-долу са представени систематизираните отговори за всеки въпрос за двете проучвания. Дяловете са пресметнати спрямо общия брой участници, които са отговорили на дадения въпрос (въпросите имат незадължителен характер).

Проучване 2021 г.

Чували ли сте за Оперативна програма „Региони в растеж”?

Да	91.7%
Не	8.3%

В кои области, според Вас, са основните инвестиции по ОПРР?

Области	**Да**	**Не**
Градска среда	85.6%	4.2%
Енергийна ефективност	70.4%	6.5%
Градски транспорт	50.3%	11.3%
Транспортна инфраструктура	53.7%	10.5%
Образователна инфраструктура	56.8%	11.0%
Културна и туристическа инфраструктура	51.8%	9.2%
Социална инфраструктура	49.2%	11.3%
Здравна инфраструктура	38.2%	13.9%
Конкурентоспособност	16.2%	21.7%
Околна среда и екология	30.4%	17.3%

Бихте ли казали за себе си, че сте запознати с възможностите, които Оперативна програма „ Региони в растеж“ 2014 – 2020“ предоставя?

Да, запознат съм	26.2%
Да, отчасти съм запознат	36.9%
Само съм чувал за нея	30.1%
Изобщо не съм чувал за тази ОП	6.8%

Как бихте оценили осведомеността си за Оперативна програма Региони в растеж“ 2014 – 2020 г.?

Много добре съм информиран/а	18.4%
Сравнително добре съм информиран/а	34.0%
Не съм добре запознат/а	41.3%
Не съм чувал/а за ОПРР	6.2%

Вие лично чували ли сте за проект, финансиран по линия на ОПРР, който да се изпълнява на територията на региона или населеното място, в което живеете?

Да	95.3%
Не	4.7%

Как оценявате цялостния достъп до информация за ОПРР?

Лесен	17.6%
Сравнително лесен	49.5%
Сравнително труден	23.5%
Труден	9.5%

Откъде най-често до вас достига информация за Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 – 2020 г.? *(може да се посочи повече от 1 отговор)*

Медия	**Дял**
От телевизията	30.8%
От Интернет сайтове и платформи	62.1%
От близки и познати	10.1%
От печатни медии (вестници, списания)	12.2%
От радиото	8.2%
От брошури и дипляни	7.4%
От уебсайта на ОПРР	31.6%
От информационни билбордове (напр. поставени по пътища)	18.0%
От информационни материали (брошури, постери и др.)	12.7%
От Постоянни обяснителни табели на завършени обекти	27.6%
Друго	10.6%

Моля, посочете вашият пол

Мъж	26.2%
Жена	71.2%
Предпочитам да не отговарям	2.6%

Моля, посочете вашата възраст (в навършени години)

До 25 години	1.1%
Между 25 и 40 години	34.7%
Между 40 и 55 години	48.0%
Над 55 години	16.3%

Каква е Вашата образователно-квалификационна степен?

Основно и по-ниско образование	0.0%
Средно образование	4.1%
Висше образование	95.9%

Моля, посочете къде живеете.

Областен град	57.6%
Град	38.5%
Село	3.9%

Проучване 2023 г.

Чували ли сте за Оперативна програма „Региони в растеж”?

Да	96.1%
Не	3.9%

В кои области, според Вас, са основните инвестиции по ОПРР?

Области	**Да**	**Не**	**Не мога да преценя**
Градска среда	84.2%	1.3%	6.6%
Енергийна ефективност	75.0%	2.6%	10.5%
Градски транспорт	51.3%	5.3%	13.2%
Транспортна инфраструктура	42.1%	9.2%	11.8%
Образователна инфраструктура	68.4%	5.3%	7.9%
Културна и туристическа инфраструктура	61.8%	5.3%	14.5%
Социална инфраструктура	59.2%	3.9%	15.8%
Здравна инфраструктура	46.1%	7.9%	15.8%

Бихте ли казали за себе си, че сте запознати с възможностите, които Оперативна програма „ Региони в растеж“ 2014 – 2020“ предоставя?

Да, запознат съм	47.4%
Да, отчасти съм запознат	31.6%
Само съм чувал за нея	18.4%
Изобщо не съм чувал за тази ОП	1.3%

Как бихте оценили осведомеността си за Оперативна програма Региони в растеж“ 2014 – 2020 г.?

Много добре съм информиран/а	32.9%
Сравнително добре съм информиран/а	36.8%
Не съм добре запознат/а	30.3%
Не съм чувал/а за ОПРР	0.0%

Вие лично чували ли сте за проект, финансиран по линия на ОПРР, който да се изпълнява на територията на региона или населеното място, в което живеете?

Да	75.0%
Не	25.0%

Как оценявате цялостния достъп до информация за ОПРР?

Лесен	26.3%
Сравнително лесен	39.5%
Сравнително труден	9.2%
Труден	9.2%
Нямам наблюдения	15.8%

Откъде най-често до вас достига информация за Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 – 2020 г.? *(може да се посочи повече от 1 отговор)*

Медия	**Дял**
От телевизията	11.8%
От Интернет сайтове и платформи	63.2%
От близки и познати	5.3%
От печатни медии (вестници, списания)	7.9%
От радиото	7.9%
От брошури и дипляни	21.1%
От уебсайта на ОПРР	34.2%
От информационни билбордове (напр. поставени по пътища)	14.5%
От информационни материали (брошури, постери и др.)	17.1%
От информационни табели на завършени обекти	36.8%
От експерти в Областните информационни центрове	38.2%
От местната власт	27.6%
Друго	7.9%

Колко често стига до Вас нова информация за Оперативна програма “Региони в растеж“ 2014 – 2020 г.?

Регулярно (поне 1 път месечно)	35.5%
Сравнително често (1 път на няколко месеца)	28.9%
От време на време (поне веднъж годишно)	21.1%
Рядко (не всяка година)	14.5%

Чували ли сте за Програма „Развитие на регионите” 2021-2027?

Да	89.5%
Не	10.5%

В кои области, според Вас, са основните инвестиции по Програма „Развитие на регионите” 2021-2027?

Област	**Да**	**Не**	**Не мога да преценя**
Градска среда	75.0%	2.6%	9.2%
Икономическо развитие	44.7%	10.5%	14.5%

Област	Да	Не	Не мога да преценя
Енергийна ефективност	73.7%	1.3%	10.5%
Устойчива мобилност	48.7%	3.9%	15.8%
Пътна инфраструктура	56.6%	3.9%	11.8%
Образователна инфраструктура	67.1%	3.9%	11.8%
Културна, спортна и туристическа инфраструктура	64.5%	3.9%	11.8%
Социална и здравна инфраструктура	67.1%	3.9%	9.2%
Жилищно настаняване	25.0%	11.8%	22.4%

В кои територии, според Вас, могат да бъдат изпълнени основните инвестиции по Програма „Развитие на регионите” 2021-2027?

Територии	Да	Не	Не мога да преценя
В 10-те най-големи общини в страната	81.6%	3.9%	7.9%
В по-малките градски общини в страната	71.1%	1.3%	7.9%
В селските райони	14.5%	23.7%	17.1%

Моля, посочете вашият пол

Мъж	31.6%
Жена	67.1%
Предпочитам да не отговарям	1.3%

Моля, посочете вашата възраст (в навършени години)

До 25 години	2.6%
Между 25 и 40 години	35.5%
Между 40 и 55 години	46.1%
Над 55 години	11.8%

Каква е Вашата образователно-квалификационна степен?

Основно и по-ниско образование	0.0%
Средно образование	6.6%
Висше образование	92.1%

Моля, посочете къде живеете.

Областен град	72.4%
Град	26.3%
Село	1.3%

Приложение 7. Връзка между инвестиционни приоритети, специфични цели, индикатори и очаквани резултати

Инвестиционен приоритет	ПО	Специфична цел	Инд. резултат	Инд. изпълнение	Очаквани резултати
(10a). Инвестиции в образованието, обучението, включително професионалното обучение за придобиване на умения и ученето през целия живот посредством изграждането на образователна инфраструктура и на инфраструктура за обучение	1	(1) Подобряване на условията за модерни образователни услуги	151. Дял на модернизираните образователни институции	CO35. Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование 1511. Представители на маргинализирани групи, включително роми, облагодетелствани от модернизирана образователна инфраструктура	Основен резултат от планираната подкрепа по инвестиционния приоритет ще бъде модернизирането на образователната инфраструктура от местно значение, което ще позволи предоставянето на съвременни условия и модерни методи за обучение, ще подобри качеството на образованието и ще намали процента на преждевременно напусналите и отпадащите от училище. Планираните инвестиции ще подобрят достъпа до качествено и приобщаващо предучилищно и училищно образование за децата в неравностойно положение, в частност ромите.
	3	(1) Подобряване на условията за модерни образователни услуги	311. Дял на модернизираните образователни институции	CO35. Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование 3111. Представители на маргинализирани групи, включително роми, облагодетелствани от модернизирана образователна инфраструктура 3112. Училища, получили ново спортно оборудване	Основен резултат от планираните инвестиции по приоритетната ос ще бъде модернизиране на институциите за средното и висше образование от регионално и национално значение. Друг резултат, който се цели да бъде постигнат, съвместно с мерките по Европейския социален фонд е намаляване броя на отпадащите от образователната система ученици и увеличаване на броя на хората със завършено висше образование. Подпомаганите дейности ще задържат децата и младежите в училищата и университетите и ще доведат до постигането на по-добри образователни резултати, като в дългосрочен план това ще стимулира увеличаване на заетостта, особено на младежката заетост и намаляване на безработицата.
(4c). Предоставяне на подкрепа за енергийната ефективност, за интелигентното	1	(1) Повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор	111. Крайно енергийно потребление от домакинства	CO31. Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление	Дейностите по инвестиционния приоритет ще допринесат за постигане на националната цел по отношение на повишаване на енергийна ефективност, а именно – достигане на 25% по-висока енергийна ефективност към 2020 г. и косвено – за намаляване на емисиите на парникови газове в атмосферата

Инвестиционен приоритет	ПО	Специфична цел	Инд. резултат	Инд. изпълнение	Очаквани резултати
енергийно управление и за използването на възобновяема енергия в публичната инфраструктура, включително в обществените сгради, и в жилищния сектор		(2) Повишаване на енергийната ефективност на публични сгради	112. Крайно енергийно потребление от публичната администрация, търговията и услугите	CO32. Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради CO34. Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове	Дейностите по тази специфична цел, наред с ефекта на пестене на енергия и намаляване на емисиите на парникови газове, ще допринесат и за изпълнение на нормативното изискване за постигане на стандартите за енергийна ефективност за сградите за обществено обслужване, експлоатирани от публични органи, а именно – клас на енергопотребление „С“, съгласно Закона за енергийната ефективност и подзаконовата нормативна уредба.
	2	(1) Повишаване на енергийната ефективност в жилищния сектор в опорните центрове от 4-то ниво на националната полицентрична система	211. Крайно енергийно потребление от домакинства	CO31. Енергийна ефективност: Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление	Планираните дейности ще доведат до подобряване на енергийната ефективност на сградите в целевите територии, което пряко ще допринесе за намаляване на крайното енергийно потребление и косвено - за намаляване на емисиите на парникови газове в малките градове – опорни центрове на полицентричната система, съгласно НКПР 2013-2025 г. Подобряването на жилищния фонд в малките градове ще доведе до по-добро качество на въздуха и условия за живот в тях.
		(2) Повишаване на енергийната ефективност на обществените сгради в опорните центрове от 4-то ниво на националната полицентрична система	212. Крайно енергийно потребление от публичната администрация, търговията и услугите	CO32. Енергийна ефективност: Понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради CO34. Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове	Мерките за енергийна ефективност на обществените сгради в опорните центрове на полицентричната система, съгласно НКПР 2013-2025 г. ще допринесат за постигане на националните цели по енергийната ефективност.
(4e). Насърчаване на стратегии за нисковъглеродно развитие във всички видове територии, по специално в градските	1	(1) Развитие на екологичен и устойчив градски транспорт	121. Дял на пътувания с обществен градски транспорт	CO34. Намаляване на емисиите на парникови газове: Очаквано годишно намаляване на емисиите на парникови газове	Очакваните резултати са свързани с общото подобряване на качеството на въздуха и околната среда в градовете чрез подобряване на градските системи за обществен транспорт. Целта при развитието на устойчив градски транспорт е подобряване на жизнените и екологични условия в градовете. Очаква се създаване на по-ефективен, интегриран и бърз градски транспорт с по-малко потребление на енергия, изграждане на по-

Инвестиционен приоритет	ПО	Специфична цел	Инд. резултат	Инд. изпълнение	Очаквани резултати
райони, включително насърчаване на устойчива мултимодална градска мобилност и мерки за приспособяване, свързани със смекчаването на изменението на климата			122. Количество на фини прахови частици в градовете	1211. Обща дължина на нови или подобрени линии на обществения транспорт	достъпна вторична инфраструктура на обществените транспортни мрежи и въвеждане на природосъобразни видове градски транспорт. По този начин ще се осигурят по-ниски нива на замърсяване на околната среда, които не оказват вредно влияние върху здравето на хората и върху самата природа.
(6e). Предприемане на действия за подобряване на градската среда, ревитализиране на градове, регенериране и обеззаразяване на промишлени зони (включително зони в процес на преобразуване), намаляване на замърсяването на въздуха и насърчаване на мерки за намаляване на шумовото замърсяване		(1) Подобряване на качеството на градската среда	131. Дял от населението, ползващо се от подобрена градска среда	CO22. Рехабилитация на земята: Обща площ на рехабилитираната земя	Основните резултати, които трябва да бъдат постигнати по тази специфична цел, са свързани с подобряването на качеството на градската среда, което ще доведе до общо подобряване на качеството на живот в градовете и повишаване на тяхната привлекателност, с оглед създаване на условия за повишаване на икономическата активност за постигане на устойчив растеж. Инвестициите в градска среда ще подобрят качеството на атмосферния въздух и на околната среда в градовете като цяло. Решаването на проблемите на градската инфраструктура ще спомогне и за социалната интеграция на уязвими групи от населението.
			132. Количество на фини прахови частици в градовете	CO38. Градско развитие: Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони	
		(2) Подобряване на инвестиционната активност в градовете, чрез възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие	133. Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи	CO39. Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони	Резултатите, които се търсят в дългосрочен план, са увеличаване на заетостта и подобряване на инвестиционната дейност в градовете. Чрез реализирането на подходящи интервенции, зоните за въздействие с потенциал за икономическо развитие от ИПГВР ще се превърнат в привлекателно място за развитие на бизнес и предприемачество и по този начин ще допринесат за създаването на нови работни места.
(9a). Инвестиране в здравна и социална инфраструктура, която допринася за националното, регионалното и местното развитие, намаляването на неравнопоставеността по отношение на здравния статус, насърчаването на по-добро социално		(1) Подобряване на жилищните условия за маргинализирани групи от населението, включително ромите	141. Представители на маргинализирани групи, включително роми с подобрени жилищни условия	CO39. Градско развитие: Обществени или търговски сгради, построени или обновени в градските райони	Основният резултат по тази специфична цел, в съответствие с идентифицираните нужди, е подобряването на жилищните условия за маргинализирани групи от населението, включително роми, като голяма крачка напред в борбата с бедността и социалното изключване.
		(2) Подобряване на условията за модерни социални услуги	142. Дял на модернизираните обекти за социални услуги	CO40. Градско развитие: Рехабилитирани жилища в градските райони	Основен резултат, който се цели да бъде постигнат е осигуряването на подходяща социална инфраструктура, като ключов фактор за ефективно социално включване и участие в живота на обществото на уязвимите групи. Основните цели на социалната политика в рамките на интегрираното и устойчиво градско развитие обхващат интеграция на групите в неравностойно положение и осигуряване и подобряване на битови условия за уязвимите и социално слабите групи от населението.

Инвестиционен приоритет	ПО	Специфична цел	Инд. резултат	Инд. изпълнение	Очаквани резултати
приобщаване чрез подобряване на достъпа до социални, културни и развлекателни услуги и преминаването от услуги, предоставяни в институции, към услуги, предоставяни в общността		(3) Подобрен достъп за практикуване на масов спорт и културни услуги в градовете	143. Дял на модернизираните културни/ спортни обекти	1421. Население, ползващо подобрени социални услуги 1422. Представители от маргинализирани групи, включително роми, които се ползват от модернизирана социална инфраструктура	Интервенциите в спортна инфраструктура ще осигурят възможности за практикуване на масов спорт от гражданите и най-вече от социални групи като деца, възрастни хора, хора с увреждания, социално слаби хора, безработни, работещи бедни, неграмотни, нискоквалифицирани и нискообразовани хора в трудоспособна възраст, бездомни, самотно живеещи без близки и роднини, многодетни семейства, самотни родители с деца, пенсионери, маргинализирани групи, в т.ч. роми, което ще подобри техния здравен статус и възможностите за социализация и общуване. Чрез инвестициите в културна инфраструктура се цели повишаване на привлекателността на културните обекти и насърчаване участието в културния живот на гражданите като фактор за социално сближаване и интеграция на онези членове на обществото, които по една или друга причина са в уязвимо и неравностойно положение. В този смисъл, подкрепата за културна инфраструктура следва да осигури достъпни културни услуги за гражданите и най-вече за социални групи като деца, възрастни хора, хора с увреждания, социално слаби хора, безработни,работещи бедни, неграмотни, нискоквалифицирани и нискообразовани хора в трудоспособна възраст, бездомни, самотно живеещи без близки и роднини, многодетни семейства, самотни родители с деца, пенсионери, маргинализирани групи, в т.ч. роми, което ще задоволи техните потребности от култура и ще създаде възможностите за социализация и общуване.
	4	(1) Подобрен достъп до спешна медицинска помощ, с възможности за спешна диагностика, лечение и наблюдение до 24 ч.	411. Население с 30 минутен достъп до спешна медицинска помощ за 24 часово лечение и наблюдение	4111. Население, обхванато от подобрените услуги по спешна медицинска помощ	Прекият резултат от специфичната цел ще бъде постигане на навременен достъп на цялото население на страната, което е в съответствие с приетите национални стандарти. Основният резултат е да се осигури за всички лица, намиращи се на територията на България, включително и на граждани на ЕС, достъп до качествена медицинска помощ при спешни състояния. Навременната спешна помощ на място и по време на транспорта ще предотврати възникване на усложнения впоследствие и съответно ще намали разходите за лечението им. Развитието на адекватна здравна инфраструктура, предлагаща квалифицирана медицинска помощ, ще създаде стимули за задържане на работещото население в регионите и е фактор за преодоляване на отрицателните демографски тенденции
		(2) Намаляване на броя хоспитализации в здравната система	412. Брой хоспитализации годишно	4112. Модернизирани обекти на спешна медицинска помощ	Прекият резултат от специфичната цел ще бъде модернизация на системата за спешна медицинска помощ в нейната извънболнична и болнична част, с цел намаляване на броя хоспитализации в здравната система.

Инвестиционен приоритет	ПО	Специфична цел	Инд. резултат	Инд. изпълнение	Очаквани резултати
				4121. Закупени съвременни санитарни превозни средства (линейки)	
		(3) Подобряване на капацитета на националната здравна система за реакция при кризи	413. Население с възможност за достъп до медицинска грижа в условия на криза	4122. Закупени съвременни транспортни медицински средства по въздух (медицински хеликоптери)	Прекият резултат от специфичната цел е създаване на условия за постигане на навременна реакция и справяне с непредвидени ситуации и кризи в системата на здравеопазването.
				CV12. Подкрепени обекти в системата на здравеопазването с подобрен капацитет за реакция при кризи	
				CV7. Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на лечението на COVID-19	
				CV2 Стойност на закупеното медицинско оборудване (общи публични разходи)	
	5	(1) Подобряване на регионалната социална инфраструктура за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни	511. Дял на социалната инфраструктура за деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни	CO35. Грижи за децата и образование: Капацитет на подпомогнатата инфраструктура, предназначена за грижи за децата или образование	Основният резултат, който трябва да бъде постигнат, е успешното продължаване на процеса на деинституционализация на социалните услуги за деца и възрастни чрез замяна на грижите в институция с грижи в семейство или в близка до семейната среда в общността, на база на успешния опит по ОП „Регионално развитие“ 2007-2013 г. Целта на тази социална реформа е гарантиране на правото на семейна среда и на достъп до качествена грижа и услуги според индивидуалните потребности.
				5111. Брой подкрепени обекти на социалната инфраструктура в процеса на деинституционализация	
(6c). Съхраняване, опазване, популяризиране и развитие на природното и културното наследство	6	(1) Повишаване на туристическото предлагане на паметници на културата от национално и световно значение	611. Вътрешно потребление на туризъм	CO09. Устойчив туризъм: Ръст в очаквания брой посещения на подпомогнатите обекти на културното или природното наследство и туристически атракции	Приоритетната ос е насочена към консервация, опазване, популяризиране и развитие на културното наследство чрез развитие на изцяло завършени и интегрирани туристически продукти за паметници на културата от национално и световно значение.
				6111. Разработени туристически продукти за обектите на културното наследство от национално и световно значение	

Инвестиционен приоритет	**ПО**	**Специфична цел**	**Инд. резултат**	**Инд. изпълнение**	**Очаквани резултати**
(7b). Подобряване на мобилността на регионално равнище посредством свързването на второстепенни и третостепенни възли с инфраструктурата на TEN-T, включително мултимодални възли	7	(1) Подобряване на свързаността и достъпността до TEN-T мрежата за товари и пътници	711. Пътникопоток	CO14. Шосеен транспорт: Обща дължина на реконструирани или модернизирани пътища	Основните резултати от инвестиционния приоритет са насочени към по-добро свързване с общоевропейска транспортна мрежа, ускоряване на регионалното сближаване, допринасяйки с това за по-добър достъп на хора и стоки до единния европейски пазар, устойчиво развитие на икономиката и за подобряване на екологичната ситуация в страната. Търсените резултати са свързване на основните регионални транспортни възли, като регионални летища, пристанища, големи и средни градове, разположени по основни транспортни направления, важни пътни възли или интермодални терминали към TEN-T мрежата.
			712. Товаропоток		
Улесняване на преодоляването на последиците от кризата в контекста на пандемията от COVID-19 и социалните последици от нея и подготовка за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката	9	(1) Подкрепа за здравната система при обявена извънредна епидемична обстановка	911. Увеличаване на капацитета в здравната система за лечение на засегнатите от COVID-19, чрез осигуряване на подкрепа на здравни обекти за реакция при кризи	CV12 Подкрепени обекти в системата на здравеопазването с подобрен капацитет за реакция при кризи	Очаквани резултати от изпълнението на дейностите по приоритета са свързани с осигуряването на безусловен достъп на населението до здравни грижи, навременно и безотказно лечение на пациенти със заразни заболявания; повишено качество на предоставяните здравни грижи; по-прецизна профилактика за смекчаването на последици от следващи епидемични кризи; ограничаване на експозицията и риска от разпространение на вътреболнични инфекции, както и създаване на готовност и осигуряване на необходимото оборудване със съвременна апаратура и подобрена среда за пациентите при посрещане нови епидемични вълни.
				CV7 Апарати за белодробна вентилация за подпомагане на лечението на COVID-19	
				CV8 Допълнителни легла, създадени за пациенти с Covid-19	
				CV9 Брой на подпомогнатите лаборатории за тестване за COVID-19	
				CV2 Стойност на закупеното медицинско оборудване (общи публични разходи)	
				CV4 Стойност на ИТ оборудване и софтуер, финансирани в отговор на COVID-19	